DOC 54 **2848/001**

BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

13 december 2017

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake

(ingediend door de dames Sonja Becq en Sarah Smeyers, de heer Philippe Goffin en mevrouw Carina Van Cauter)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS DE BELGIQUE

13 décembre 2017

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code civil en matière de droit des régimes matrimoniaux et modifiant diverses autres dispositions en cette matière

(déposée par Mmes Sonja Becq et Sarah Smeyers, M. Philippe Goffin et Mme Carina Van Cauter)

SAMENVATTING

Meer dan veertig jaar na de laatste grote hervorming van het huwelijksvermogensrecht, die dateert van de wet van 14 juli 1976, is het tijd voor een grondige opfrissing.

De basisprincipes van het huwelijksvermogensrecht hebben intussen hun deugdelijkheid bewezen. Er is geen nood noch draagvlak om te raken aan de uitgangspunten van het primair stelsel, de keuze voor een wettelijk stelsel met eigen vermogens en een gemeenschappelijk vermogen, of de driedeling tussen het wettelijk stelsel, de conventionele gemeenschapsstelsels en de stelsels van scheiding van goederen.

Wel is gebleken dat de huidige regeling onvoldoende oplossingen biedt voor een aantal complexe

RÉSUMÉ

Plus de quarante ans après la dernière grande réforme du droit des régimes matrimoniaux, qui date de la loi du 14 juillet 1976, il était temps qu'il fasse l'objet d'une modernisation en profondeur.

Les principes de base du droit des régimes matrimoniaux ont entre-temps déjà fait leurs preuves. Il n'y a pas de nécessité ni de base pour modifier les principes du régime primaire, le choix d'un régime légal avec des patrimoines propres et un patrimoine commun, ou la division tripartite entre le régime légal, les régimes de communauté conventionnels et les régimes de séparation de biens.

Toutefois, il s'est avéré que le règlement actuel n'offre pas de solutions suffisantes pour certains

N-VA	:	*Nieuw-Vlaamse Alliantie*
PS	:	*Parti Socialiste*
MR	:	*Mouvement Réformateur*
CD&V	:	*Christen-Democratisch en Vlaams*
Open Vld	:	*Open Vlaamse liberalen en democraten*
sp.a	:	*socialistische partij anders*
Ecolo-Groen	:	*Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen*
cdH	:	*centre démocrate Humaniste*
VB	:	*Vlaams Belang*
PTB-GO!	:	*Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture*
DéFI	:	*Démocrate Fédéraliste Indépendant*
PP	:	*Parti Populaire*
Vuye&Wouters	:	*Vuye&Wouters*

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	*Parlementair document van de 54e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer*
QRVA:	*Schriftelijke Vragen en Antwoorden*
CRIV:	*Voorlopige versie van het Integraal Verslag*
CRABV:	*Beknopt Verslag*
CRIV:	*Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)*
PLEN:	*Plenum*
COM:	*Commissievergadering*
MOT:	*Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)*

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	*Document parlementaire de la 54e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif*
QRVA:	*Questions et Réponses écrites*
CRIV:	*Version Provisoire du Compte Rendu intégral*
CRABV:	*Compte Rendu Analytique*
CRIV:	*Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)*
PLEN:	*Séance plénière*
COM:	*Réunion de commission*
MOT:	*Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)*

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

maatschappelijke en juridisch-technische problemen. Het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van verschillende goederen en rechten in het wettelijk stelsel is onduidelijk, onvolledig of omstreden. De wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen mist nuance en biedt geen aanknopingspunten voor echtgenoten die een zuivere scheiding van goederen conventioneel willen milderen. Dit leidt in de praktijk tot rechtsonzekerheid en onbillijkheden.

Zowel bij het wettelijk stelsel als bij het stelsel van scheiding van goederen, hebben de onvolkomenheden van de wettelijke regeling aanleiding gegeven tot een omvangrijke rechtspraak en een uiteenlopende rechtspraktijk. Er is nood aan een adequaat wettelijk kader om een einde te maken aan de bestaande rechtsonzekerheid.

Bijkomend wordt in het verlengde van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, naar nieuwe evenwichten gezocht tussen de belangen van de langstlevende echtgenoot, de kinderen en de andere familieleden. Hierbij wordt rekening gehouden met de positie van de langstlevende echtgenoot in het primair en secundair huwelijksvermogensrecht enerzijds en de wettelijke en conventionele erfrechtelijke devolutie anderzijds.

Tegen die achtergrond is de voorliggende hervorming van het huwelijksvermogensrecht opgebouwd rond drie hoofddoelstellingen:

— een verfijning van de regels van het wettelijk stelsel;

— een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen en van de bedingen die de echtgenoten daaraan kunnen toevoegen;

— een zoektocht naar nieuwe evenwichten inzake de positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

problèmes sociaux et juridicotechniques complexes. Le statut matrimonial de différents biens et droits dans le régime légal est imprécis, incomplet ou controversé. L'encadrement légal du régime de la séparation de biens manque de nuance et ne fournit aucun point de repère aux époux qui souhaitent modérer conventionnellement une séparation de biens pure et simple. Dans la pratique, cela génère de l'insécurité juridique et des injustices.

Dans le régime légal comme dans le régime de la séparation de biens, les lacunes de la réglementation légale ont donné lieu à une jurisprudence abondante et à une pratique juridique disparate. Un cadre légal adéquat est nécessaire pour mettre fin à l'incertitude juridique existante.

En outre, dans le prolongement de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière, de nouveaux équilibres ont été recherchés entre les intérêts du conjoint survivant, ceux des enfants et ceux des autres membres de la famille. À cet égard, il est tenu compte de la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux primaire et secondaire d'une part et dans la dévolution successorale légale et conventionnelle d'autre part.

Dans ce contexte, la présente réforme du droit des régimes matrimoniaux a été articulée autour de trois objectifs principaux:

— clarification des règles du régime légal;

— un meilleur encadrement légal du régime de la séparation de biens et des clauses que les époux peuvent y ajouter;

— recherche de nouveaux équilibres concernant la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux et dans le droit successoral.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

INLEIDING

Meer dan veertig jaar na de laatste grote hervorming van het huwelijksvermogensrecht, die dateert van de wet van 14 juli 1976, is het tijd voor een grondige opfrissing.

De basisprincipes van het huwelijksvermogensrecht hebben intussen hun deugdelijkheid bewezen. Er is geen nood noch draagvlak om te raken aan de uitgangspunten van het primair stelsel, de keuze voor een wettelijk stelsel met eigen vermogens en een gemeenschappelijk vermogen, of de driedeling tussen het wettelijk stelsel, de conventionele gemeenschapsstelsels en de stelsels van scheiding van goederen.

Wel is gebleken dat de huidige regeling onvoldoende oplossingen biedt voor een aantal complexe maatschappelijke en juridisch-technische problemen. Het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van verschillende goederen en rechten in het wettelijk stelsel is onduidelijk, onvolledig of omstreden. De wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen mist nuance en biedt geen aanknopingspunten voor echtgenoten die een zuivere scheiding van goederen conventioneel willen milderen. Dit leidt in de praktijk tot rechtsonzekerheid en onbillijkheden.

Zowel bij het wettelijk stelsel als bij het stelsel van scheiding van goederen, hebben de onvolkomenheden van de wettelijke regeling aanleiding gegeven tot een omvangrijke rechtspraak en een uiteenlopende rechtspraktijk. Er is nood aan een adequaat wettelijk kader om een einde te maken aan de bestaande rechtsonzekerheid.

Bijkomend wordt in het verlengde van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake (BS 1 september 2017), naar nieuwe evenwichten gezocht tussen de belangen van de langstlevende echtgenoot, de kinderen en de andere familieleden. Hierbij wordt rekening gehouden met de positie van de langstlevende echtgenoot in het primair en secundair huwelijksvermogensrecht enerzijds en de wettelijke en conventionele erfrechtelijke devolutie anderzijds.

Tegen die achtergrond is de voorliggende hervorming van het huwelijksvermogensrecht opgebouwd rond drie hoofddoelstellingen:

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

INTRODUCTION

Plus de quarante ans après la dernière grande réforme du droit des régimes matrimoniaux, qui date de la loi du 14 juillet 1976, il était temps qu'il fasse l'objet d'une modernisation en profondeur.

Les principes de base du droit des régimes matrimoniaux ont entre-temps déjà fait leurs preuves. Il n'y a pas de nécessité ni de base pour modifier les principes du régime primaire, le choix d'un régime légal avec des patrimoines propres et un patrimoine commun, ou la division tripartite entre le régime légal, les régimes de communauté conventionnels et les régimes de séparation de biens.

Toutefois, il s'est avéré que le règlement actuel n'offre pas de solutions suffisantes pour certains problèmes sociaux et juridicotechniques complexes. Le statut matrimonial de différents biens et droits dans le régime légal est imprécis, incomplet ou controversé. L'encadrement légal du régime de la séparation de biens manque de nuance et ne fournit aucun point de repère aux époux qui souhaitent modérer conventionnellement une séparation de biens pure et simple. Dans la pratique, cela génère de l'insécurité juridique et des injustices.

Dans le régime légal comme dans le régime de la séparation de biens, les lacunes de la réglementation légale ont donné lieu à une jurisprudence abondante et à une pratique juridique disparate. Un cadre légal adéquat est nécessaire pour mettre fin à l'incertitude juridique existante.

En outre, dans le prolongement de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière (MB 1er septembre 2017), de nouveaux équilibres ont été recherchés entre les intérêts du conjoint survivant, ceux des enfants et ceux des autres membres de la famille. À cet égard, il est tenu compte de la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux primaire et secondaire d'une part et dans la dévolution successorale légale et conventionnelle d'autre part.

Dans ce contexte, la présente réforme du droit des régimes matrimoniaux a été articulée autour de trois objectifs principaux:

— een verfijning van de regels van het wettelijk stelsel;

— een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen en van de bedingen die de echtgenoten daaraan kunnen toevoegen;

— een zoektocht naar nieuwe evenwichten inzake de positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

1. **Een verfijning van de regels van het wettelijk stelsel**

1.1. ***Algemene krachtlijnen***

De regels inzake het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van goederen en rechten in het wettelijk stelsel zorgen op een aantal punten voor problemen. Veeleer dan over te gaan tot een globale hervorming van het wettelijk stelsel, is ervoor gekozen om binnen het bestaand kader een oplossing te bieden voor de voornaamste knelpunten. Het betreft de huwelijksvermogensrechtelijke regeling van individuele levensverzekeringen; schade- en arbeidsongevallenvergoedingen; en beroepsgoederen, aandelen en cliënteel.

Het is evenwel essentieel dat bij de oplossing van die knelpunten steeds de coherentie van het wettelijk stelsel wordt gewaarborgd. Het statuut van de goederen in het wettelijk stelsel mag geen *ad-hoc*verhaal worden, maar moet blijk geven van een duidelijke interne logica.

Daarom steunt de oplossing van de vermelde knelpunten op drie grote krachtlijnen, waarvan de eerste twee reeds impliciet in het wettelijk stelsel aanwezig waren maar nu sterker worden benadrukt. De derde krachtlijn is evenmin nieuw, maar kon in het wettelijk stelsel zoals het was uitgeschreven niet zonder meer toegepast worden, omdat de expliciete regels daartoe ontbraken.

1.1.1. *"Titre et finance"*

De eerste krachtlijn steunt op het onderscheid tussen een verschillende toewijzing van de "hoedanigheid" (of het "titularis zijn") en van de "vermogenswaarde" (of economische waarde) van een bepaald goed, onder invloed van het Franse recht ook dikwijls aangeduid als het onderscheid tussen "*titre et finance*". Dat onderscheid is in het actueel Belgisch huwelijksvermogensrecht niet onbekend. Het wordt bijvoorbeeld gehanteerd in verband met vennootschapsaandelen, levensverzekeringen, intellectuele eigendom, enz. Door dit onderscheid wordt het mogelijk om moeilijke

— clarification des règles du régime légal;

— un meilleur encadrement légal du régime de la séparation de biens et des clauses que les époux peuvent y ajouter;

— recherche de nouveaux équilibres concernant la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux et dans le droit successoral.

1. **Clarification des règles du régime légal**

1.1. ***Lignes directrices générales***

Les règles relatives au statut matrimonial des biens et des droits dans le régime légal posent problème sous certains aspects. Plutôt que de procéder à une réforme globale du régime légal, il a été décidé de proposer une solution aux principaux problèmes dans le cadre existant. Il s'agit du règlement matrimonial des assurances-vie individuelles; des dommages et intérêts et des indemnités pour accidents du travail; et des biens professionnels, des parts ou actions et de la clientèle.

Cependant, il convient de toujours garantir la cohérence du régime légal lors de la solution de ces problèmes. Le statut des biens dans le régime légal ne peut devenir un élément *ad hoc*, mais il doit faire preuve d'une logique interne claire.

C'est pourquoi la solution aux problèmes mentionnés repose sur trois grandes lignes directrices, dont les deux premières étaient déjà implicitement présentes dans le régime légal, mais sont à présent davantage accentuées. La troisième ligne directrice n'est pas neuve non plus, mais elle ne pouvait être appliquée en l'état dans le régime légal tel qu'il était rédigé, car les règles explicites à cet effet manquaient.

1.1.1. *"Titre et finance"*

La première ligne directrice se base sur la distinction entre une attribution différente de la "qualité" (le fait d'"être titulaire") et de la "valeur patrimoniale" (valeur économique) d'un bien déterminé, également souvent désignée, sous l'influence du droit français, comme la distinction entre "titre et finance". Cette distinction n'est pas inconnue dans le droit des régimes matrimoniaux belge actuel. Elle est notamment utilisée en ce qui concerne les parts ou actions de société, les assurances-vie, la propriété intellectuelle, etc. Cette distinction permet de résoudre des problèmes de qualification

kwalificatieproblemen in het wettelijk stelsel en, in het algemeen, in elk gemeenschapsstelsel, op te lossen, wanneer tegenstrijdige belangen botsen: de hoogstpersoonlijke belangen van één individuele echtgenoot, en de vermogensbelangen van de gemeenschap, dus van beide echtgenoten gezamenlijk.

In een gemeenschapsstelsel is elk goed in principe of eigen of gemeenschappelijk. Er zijn immers slechts drie vermogens: het eigen vermogen van elk van de echtgenoten en het gemeenschappelijk vermogen (artikel 1398 BW).

Een eigen goed valt onder het exclusief bestuur van de echtgenoot titularis, die alle bevoegdheden van bestuur, genot en beschikking heeft. De waarde van het eigen goed komt exclusief het eigen vermogen van de titularis ervan ten goede, inclusief de meerwaarde die tijdens het huwelijk wordt opgebouwd. Indien het eigen vermogen voordeel haalt uit het gemeenschappelijk vermogen, bijvoorbeeld door besteding of investering van gemeenschapsgelden ten voordele van een eigen goed, zal hiervoor weliswaar vergoeding verschuldigd zijn aan het gemeenschappelijk vermogen (artikel 1432 BW), maar enkel indien een vermogensverschuiving tussen het gemeenschappelijk en het eigen vermogen kan worden aangetoond. De vergoeding zal bepaald worden, eventueel ook rekening houden met een waardevermeerdering van het goed, maar niet met de waardevermindering ervan. En de vergoeding zal pas verschuldigd zijn als de gemeenschap ontbonden is, niet eerder. De opbrengsten van het eigen goed zijn vanaf het tijdstip van de ontbinding van de gemeenschap exclusief voor de echtgenoot titularis van het goed: het recht van de gemeenschap op de vruchten van eigen goederen houdt op zodra de gemeenschap ophoudt te bestaan.

Een gemeenschappelijk goed valt daarentegen onder de regels van het concurrentieel of gezamenlijk bestuur, en slechts uitzonderlijk onder de regels van het exclusief bestuur (artikel 1416 BW). De waarde van een gemeenschappelijk goed komt het gemeenschappelijk vermogen toe; zo ook voor alle waardevermeerderingen (of verminderingen) die tijdens het huwelijk ontstaan. Bij ontbinding van de gemeenschap wordt dat gemeenschappelijk goed een onverdeeld goed tussen de echtgenoten, en moet het vervolgens via een verdeling aan een van beiden worden toegewezen (of verkocht indien een verdeling in natura niet mogelijk blijkt). Daarbij wordt rekening gehouden met de waarde op het ogenblik van de verdeling, of op het ogenblik van de verkoop. De vruchten van het onverdeeld goed tot op het tijdstip van de verdeling, worden mee in de verdeling betrokken.

complexes du régime légal et, en général, de tout régime de communauté lorsque des intérêts opposés entrent en conflit, à savoir les intérêts très personnels d'un conjoint individuel et les intérêts patrimoniaux de la communauté, donc des deux conjoints ensemble.

Dans un régime de communauté, chaque bien est en principe soit propre soit commun. Il n'existe en effet que trois patrimoines: le patrimoine propre de chacun des deux époux et le patrimoine commun (article 1398 du Code civil).

Un bien propre relève de l'administration exclusive du conjoint titulaire, lequel dispose de toutes les compétences d'administration, de jouissance et de disposition. La valeur du bien propre bénéficie exclusivement au patrimoine propre de son titulaire, y compris la plus-value constituée pendant le mariage. Si le patrimoine propre tire profit du patrimoine commun, par exemple par l'utilisation ou l'investissement de fonds communs au profit d'un bien propre, une récompense sera certes due au patrimoine commun (article 1432 du Code civil), mais uniquement si un glissement patrimonial entre le patrimoine commun et le patrimoine propre peut être établi. La récompense sera déterminée en tenant éventuellement compte aussi d'une plus-value du bien, mais pas d'une moins-value de celui-ci. De plus, la récompense ne sera due qu'à la dissolution de la communauté et pas avant. À partir de la dissolution de la communauté, les revenus du bien propre reviennent exclusivement au conjoint titulaire du bien: le droit de la communauté sur les fruits des biens propres cesse dès que la communauté cesse d'exister.

En revanche, un bien commun relève des règles de la gestion concurrente ou conjointe et, à titre exceptionnel uniquement, des règles de la gestion exclusive (article 1416 du Code civil). La valeur d'un bien commun revient au patrimoine commun ainsi que toutes les plus-values (ou moins-values) survenues durant le mariage. À la dissolution de la communauté, ce bien commun devient un bien indivis entre les époux et doit ensuite être attribué à l'un d'eux par un partage (ou vendu lorsqu'un partage en nature s'avère impossible). Il est tenu compte à cet égard de la valeur au moment du partage ou au moment de la vente. Les fruits du bien indivis jusqu'au moment du partage sont inclus dans le partage.

Ten slotte zijn ook de rechten van schuldeisers aanzienlijk verschillend geregeld naargelang het goed eigen of gemeenschappelijk is (artikel 1409-1414 BW).

De kwalificatie als ofwel eigen ofwel gemeenschappelijk, biedt evenwel voor een aantal goederen nadelen. Dit is het geval telkens wanneer er sprake is van een recht dat aan de persoon van een van de echtgenoten kleeft, terwijl de vermogenswaarde die met dit recht overeenstemt, wel degelijk tot het gemeenschappelijk vermogen moet behoren. Het recht kleeft met name aan de persoon van één van de echtgenoten omwille van de hoedanigheid of kwalificatie van die echtgenoot, of omwille van het *intuitu personae* karakter van zijn activiteit of contractuele relatie. Dit persoonlijk karakter verantwoordt dat deze echtgenoot exclusief titularis is van het recht: alleen hij kan het uitoefenen, alleen hij kan beslissen om het verder uit te oefenen of de uitoefening stop te zetten. Dergelijke rechten hebben evenwel meestal ook een vermogenswaarde.

Het recht op fysieke integriteit is een hoogstpersoonlijk recht, maar als de fysieke integriteit is aangetast door de fout van een derde die schadevergoeding betaalt, dan komt die vergoeding de gemeenschap toe in de mate waarin ze het verlies aan beroepsinkomsten dekt. Het recht om een boek te schrijven en te publiceren, en als auteur ervan te worden erkend, is een hoogstpersoonlijk recht, maar de auteursrechten die worden uitbetaald, komen in het wettelijk stelsel aan de gemeenschap toe. Het recht om te beslissen om met pensioen te gaan is een hoogstpersoonlijk recht, maar als de gepensioneerde een pensioenuitkering ontvangt, dan komt die uitkering aan de gemeenschap toe als een vervangend inkomen waarop de gemeenschap gerechtigd is. Het recht om een beroep uit te oefenen en daarvoor beroepsgoederen aan te schaffen, is een hoogstpersoonlijk recht, maar als het wordt uitgeoefend, ontvangt de beroepsactieve echtgenoot een beroepsinkomen dat in het wettelijk stelsel aan de gemeenschap toekomt, zo ook voor de waarde van de aangeschafte beroepsgoederen. Het recht om als kinesist een eigen praktijk op te starten is een hoogstpersoonlijk recht, maar de beroepsinkomsten die uit deze praktijk ontstaan komen de gemeenschap toe, zo ook de waarde van de praktijk die tijdens het huwelijk is opgebouwd. Enz.

Hoe moeten dergelijke hoogstpersoonlijke rechten, die een vermogenswaarde hebben waarop de gemeenschap aanspraak kan maken, dan in het wettelijk stelsel worden gekwalificeerd? Zolang men het houdt bij de essentiële tweedeling in het wettelijk stelsel, kunnen ze enkel ofwel eigen zijn voor de totaliteit, ofwel gemeenschappelijk voor de totaliteit. Dit zal evenwel tot onbillijke situaties leiden.

Enfin, les droits des créanciers sont également régis de manière très différente selon que le bien est propre ou commun (articles 1409 à 1414 du Code civil).

La qualification comme soit propre, soit commun présente toutefois des inconvénients pour un certain nombre de biens. Tel est le cas chaque fois qu'il est question d'un droit attaché à la personne de l'un des conjoints alors que la valeur patrimoniale correspondant à ce droit doit bel et bien faire partie du patrimoine commun. Le droit est en l'occurrence attaché à la personne de l'un des conjoints en raison de la qualité ou de la qualification de cet époux ou en raison du caractère intuitu personae de son activité ou de sa relation contractuelle. Ce caractère personnel justifie le fait que cet époux soit titulaire exclusif du droit: lui seul peut l'exercer et lui seul peut décider de continuer à l'exercer ou de cesser de l'exercer. Toutefois, de tels droits ont généralement aussi une valeur patrimoniale.

Le droit à l'intégrité physique est un droit très personnel, mais s'il a été porté atteinte à l'intégrité physique par la faute d'un tiers qui paie des dommages-intérêts, cette indemnité revient alors à la communauté dans la mesure où elle couvre la perte de revenus professionnels. Le droit d'écrire un livre, de le publier et d'être reconnu comme son auteur est un droit très personnel, mais les droits d'auteur qui sont versés reviennent à la communauté dans le régime légal. Le droit de décider de prendre sa retraite est un droit très personnel, mais si la personne pensionnée reçoit une pension de retraite, celle-ci revient alors à la communauté en tant que revenu de remplacement auquel la communauté a droit. Le droit d'exercer une profession et d'acquérir des biens professionnels à cet effet est un droit très personnel, mais lorsqu'il est exercé, le conjoint professionnellement actif reçoit un revenu professionnel qui, dans le régime légal, revient à la communauté, y compris la valeur des biens professionnels acquis. Le droit pour un kinésithérapeute d'ouvrir son propre cabinet est un droit très personnel, mais les revenus professionnels engendrés par ce cabinet reviennent à la communauté, y compris la valeur du cabinet ouvert durant le mariage. Etc.

Comment de tels droits très personnels qui ont une valeur patrimoniale à laquelle la communauté peut prétendre doivent-ils alors être qualifiés dans le régime légal? Tant que l'on maintient cette dichotomie essentielle dans le régime légal, ils ne peuvent être qu'entièrement propres ou entièrement communs. Cela engendrera toutefois des situations inéquitables.

Indien inderdaad zowel het recht als de vermogenswaarde, omwille van het strikt persoonlijk karakter van dit recht, in het eigen vermogen van die echtgenoot terecht komt, dan hebben de persoonlijke belangen van een individuele echtgenoot totale voorrang gekregen op de belangen van de gemeenschap. Het evenwicht kan nog wel via een vergoedingsregel hersteld worden, maar dat zal pas bij ontbinding van het huwelijk gebeuren. Tijdens de hele duur van het huwelijk kan de andere echtgenoot geen enkel recht laten gelden op een vermogenswaarde die nochtans, in de logica van het stelsel waaronder hij gehuwd is, aan de gemeenschap moet toekomen.

Indien daarentegen omwille van de gemeenschapsbelangen het hele goed (recht én vermogenswaarde) in de gemeenschap wordt opgenomen, zelfs met exclusieve bestuursbevoegdheden voor de echtgenoot die een uitgesproken belang heeft in de uitoefening van zijn hoogstpersoonlijk recht, helt de balans dan weer extreem naar de gemeenschap. Het grootste nadeel daarvan voor de betrokken echtgenoot, is dat hij het zeggenschap over zijn persoonlijk goed na ontbinding van het huwelijk kwijt is – zijn exclusief bestuursrecht houdt dan immers op. Het gemeenschapsgoed wordt een onverdeeld goed dat hem bij de verdeling nog moet worden toegewezen. Zelfs als die echtgenoot een absolute en exclusieve voorrang geniet op het goed via een toewijzing bij voorrang of een recht op voorafname (met aanrekening op zijn deel in de gemeenschap), dan nog moet hij wachten tot de afsluiting van de formele (minnelijke of gerechtelijke) verdeling, vooraleer hij zijn exclusieve rechten verder kan uitoefenen met betrekking tot dat goed. Nochtans heeft hij een uitgesproken persoonlijk belang in dat goed, dat de andere echtgenoot niet heeft, en heeft hij bovendien dat goed wellicht ook nodig voor de verdere uitoefening van zijn beroep.

Voor dit kwalificatieprobleem bestaat een oplossing: de opdeling tussen "*titre*" en "*finance*". Deze opdeling zit reeds in het huidig wettelijk stelsel vervat, voor bijvoorbeeld de auteursrechten en de pensioenrechten (de huidige artikelen 1401, 2 en 1401, 4 BW). Ze wordt ook aanvaard met betrekking tot het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke schade (huidig artikel 1401, 3 BW) maar de toepassing ervan botst in de praktijk op interpretatievraagstukken. Zo ook voor het onderscheid tussen lidmaatschapsrechten en vermogenswaarde met betrekking tot gemeenschappelijke aandelen (huidig artikel 1401, 5° BW), waar overigens de problemen om vele redenen zich opgestapeld hebben, waardoor dit deel van het wetsartikel zeker aan herschrijven toe is.

Het is evenwel nu al duidelijk dat het onderscheid tussen "*titre*" en "*finance*" de best geschikte oplossing

En effet, si en raison du caractère strictement personnel de ce droit, tant le droit que la valeur patrimoniale aboutissent dans le patrimoine propre de ce conjoint, les intérêts personnels d'un conjoint individuel auront alors obtenu une priorité absolue sur les intérêts de la communauté. L'équilibre peut certes encore être rétabli par le biais de la règle de la récompense, mais cela ne se produira qu'à la dissolution du mariage. Pendant toute la durée du mariage, l'autre conjoint ne peut faire valoir aucun droit sur une valeur patrimoniale qui, dans la logique du régime sous lequel il s'est marié, doit cependant revenir à la communauté.

Si, au contraire, l'ensemble du bien (droit et valeur patrimoniale) est repris dans la communauté au nom des intérêts de celle-ci, même avec des pouvoirs exclusifs de gestion pour le conjoint qui a un intérêt manifeste à exercer son droit très personnel, la balance penche alors vers l'autre extrême, à savoir celui de la communauté. Le principal inconvénient que cela présente pour le conjoint concerné est qu'il n'a plus voix au chapitre en ce qui concerne son bien personnel après la dissolution du mariage (son droit d'administration exclusive prend en effet fin). Le bien commun devient un bien indivis qui doit encore lui être attribué lors du partage. Même si ce conjoint bénéficie d'une priorité absolue et exclusive sur le bien grâce à une attribution préférentielle ou un droit de prélèvement (avec imputation sur sa part dans la communauté), il doit encore attendre la clôture du partage formel (amiable ou judiciaire) avant de pouvoir exercer ses droits exclusifs sur ce bien. Il a toutefois un intérêt personnel manifeste dans ce bien que l'autre conjoint n'a pas et a peut-être également besoin de ce bien pour continuer à exercer sa profession.

Il existe une solution à ce problème de qualification, à savoir séparer le "titre" de la "finance". Cette distinction figure déjà dans le régime légal actuel, notamment pour les droits d'auteur et les droits à la pension (les articles 1401, 2, et 1401, 4, actuels du Code civil). Elle est également admise en ce qui concerne le droit à réparation d'un préjudice corporel personnel (l'article 1401, 3, actuel du Code civil), mais son application dans la pratique se heurte à des questions d'interprétation. Il en va de même de la distinction entre les droits résultant de la qualité d'associé et la valeur patrimoniale relative à des parts ou actions communes (l'article 1401, 5, actuel du Code civil), qui a d'ailleurs donné lieu à une accumulation de problèmes pour de nombreuses raisons, d'où la nécessité de réécrire cette partie de l'article de loi.

Néanmoins, la distinction entre "titre" et "finance" apparaît dès à présent clairement comme la solution la

is om tegelijk de beroepsvrijheid, de beroepsautonomie, en de beroepsgerelateerde activiteit van een echtgenoot optimaal te garanderen, zowel tijdens het huwelijk als bij ontbinding ervan (door echtscheiding of door overlijden), en de rechten van de gemeenschap, waarin de opbrengst van deze beroepsuitoefening of beroepsgerelateerde activiteit terecht moet komen, ten voordele van beide echtgenoten, ten volle te respecteren.

Deze oplossing vereist weliswaar het accepteren van een tweespalt van het bepaald goed, dat in twee componenten uiteenvalt: de hoedanigheid (titularis zijn van het recht) komt persoonlijk en exclusief aan één echtgenoot toe; de waarde daarentegen behoort het gemeenschappelijk vermogen toe. Dit is het best geschikt instrument om zowel het persoonlijk belang van de titularis van het recht als het gemeenschapsbelang met betrekking tot de waarde van het goed, in evenwicht te houden, ook tijdens het huwelijk, én bij ontbinding ervan.

Dat de waarde van het goed aan de gemeenschap toekomt is inderdaad tijdens het huwelijk vast te stellen, bijvoorbeeld bij verkoop of vervreemding. De prijs of de tegenprestatie komt meteen aan de gemeenschap toe, en niet pas bij ontbinding van het stelsel (zoals dat het geval zou zijn voor een vergoeding wegens vermogensverschuiving). Ook de rechten van de schuldeisers worden op deze waarde uitgeoefend: de opsplitsing tussen "*titre*" en "*finance*" maakt het goed niet onbeslagbaar voor gemeenschapsschuldeisers (zie Antwerpen 10 januari 2007, NJW 2007, 899; Y.-H. LELEU, Droit patrimonial des couples, Brussel, Larcier, 2015, p. 119, voetnoot 157).

1.1.2. *Correcte beroepsinkomstenallocatie*

De tweede krachtlijn is dat in een gemeenschapsstelsel, beroepsinkomsten die verkregen worden omwille van een beroepsactiviteit die tijdens het huwelijk wordt uitgeoefend, integraal aan de gemeenschap moeten toekomen. Beroepsinkomsten die eerder worden gegenereerd (vooraleer het huwelijk gesloten wordt) en beroepsinkomsten die later worden gegenereerd (nadat de gemeenschap ontbonden is) komen evenwel exclusief de beroepsactieve echtgenoot toe. Dit is een essentiële regel in een gemeenschapsstelsel. Deze regel moet dan ook als leidraad dienen voor het afbakenen van de rechten die een echtgenoot kan laten gelden op de opbrengst van zijn beroepsactiviteit. Zij laat met name toe om scherp af te bakenen waar de gemeenschap aanspraak op kan maken met betrekking tot de vermogenswaarde van zijn bedrijf, van de economische waarde van zijn cliënteel, maar ook met betrekking tot opzeggingsvergoedingen en met betrekking tot de schadevergoeding die een echtgenoot toekomt bij een

plus adéquate pour garantir de manière optimale à la fois la liberté, l'autonomie et l'activité professionnelles d'un conjoint, tant durant le mariage que lors de la dissolution de celui-ci (par divorce ou décès), et pour respecter pleinement les droits de la communauté, à laquelle doit revenir le produit de l'exercice de cette profession ou de l'activité professionnelle, au profit des deux conjoints.

Cette solution requiert évidemment l'acceptation d'un clivage du bien déterminé, qui se subdivise en deux composantes: la qualité (le fait d'être titulaire du droit) revient personnellement et exclusivement à l'un des conjoints; la valeur, par contre, appartient au patrimoine commun. Ceci est l'instrument le mieux adapté pour maintenir l'équilibre entre l'intérêt personnel du titulaire du droit et l'intérêt de la communauté quant à la valeur du bien, même durant le mariage et lors de la dissolution de celui-ci.

Le fait que la valeur du bien revienne à la communauté doit en effet être établi durant le mariage, notamment en cas de vente ou d'aliénation. Le prix ou la contrepartie revient d'emblée à la communauté, sans attendre la dissolution du régime (comme ce serait le cas pour une récompense en cas de glissement patrimonial). Les droits des créanciers s'exercent également sur cette valeur: la scission entre "titre" et "finance" ne rend pas le bien insaisissable pour les créanciers communs (cf. Anvers 10 janvier 2007, NJW 2007, 899; Y.-H. LELEU, Droit patrimonial des couples, Bruxelles, Larcier, 2015, p. 119, note de bas de page 157).

1.1.2. *Allocation correcte des revenus professionnels*

La deuxième ligne directrice est que, dans un régime de communauté, les revenus professionnels acquis dans le cadre d'une activité professionnelle exercée durant le mariage doivent revenir intégralement à la communauté. Les revenus professionnels générés antérieurement (avant la conclusion du mariage) et ultérieurement (après la dissolution du mariage) reviennent toutefois exclusivement au conjoint professionnellement actif. Il s'agit d'une règle essentielle dans un régime de communauté. Cette règle doit dès lors servir de fil conducteur pour la définition des droits qu'un conjoint peut faire valoir sur les revenus de son activité professionnelle. Elle permet notamment de définir avec précision ce à quoi peut prétendre la communauté en ce qui concerne la valeur patrimoniale de son entreprise, la valeur économique de sa clientèle, mais également en ce qui concerne les indemnités de préavis et les dommages-intérêts qui reviennent au conjoint en cas de fait générateur de dommage qui porte atteinte à sa

schadeverwekkend feit dat zijn arbeidscapaciteit aantast, enz. We noemen dit het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie.

1.1.3. *Huwelijksvermogensrechtelijke neutraliteit van de beroepsuitoefening via een vennootschap*

De derde krachtlijn kan als volgt worden omschreven: de keuze van een echtgenoot om zijn beroepsactiviteit uit te oefenen binnen of buiten een vennootschap moet huwelijksvermogensrechtelijk neutraal zijn; het mag met name niet mogelijk zijn voor een echtgenoot om zijn beroepsinkomsten aan de gemeenschap te onttrekken door gebruik te maken van een vennootschapsstructuur. Het is dus nodig om hier de regel "*piercing the corporate veil*" toe te passen.

De wetgever kan inderdaad niet dulden dat, indien een echtgenoot zijn beroepsactiviteit binnen een eigen vennootschap uitoefent (d.w.z. een vennootschap waarvan de aandelen tot zijn eigen vermogen behoren, omdat hij er geen of slechts beperkt gemeenschapsgeld in heeft gebracht) hij zijn beroepsinkomsten binnen deze vennootschap ook eigen kan maken en als eigen goed kan behouden, en ze zodoende aan hun huwelijksvermogensrechtelijk regime te onttrekken. Beroepsinkomsten die tijdens het huwelijk worden gegenereerd horen in het wettelijk stelsel aan de gemeenschap toe te komen. Een echtgenoot die in gemeenschap is gehuwd, en zijn beroepsactiviteit binnen een vennootschap uitoefent (bijv. een doktersvennootschap), kan huwelijksvermogensrechtelijk niet anders worden behandeld dan een echtgenoot die in gemeenschap is gehuwd, en zijn beroepsactiviteit buiten een vennootschap uitoefent (bijv. in een zelfstandige doktersspraktijk).

Deze derde krachtlijn noemen we het principe van de huwelijksvermogensrechtelijke neutraliteit van de beroepsuitoefening via een vennootschap. Ze leidt met name tot de toevoeging van een tweede lid in artikel 1432 BW.

1.2. ***Levensverzekeringen***

Tot op heden wordt het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van individuele levensverzekeringen geregeld door de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (WLVO), die artikel 1400, 7 van het Burgerlijk Wetboek impliciet hebben opgeheven. Artikel 127 WLVO bepaalt dat de aanspraken ontleend aan de verzekering die een in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot ten behoeve van de andere of van zichzelf heeft bedongen, een eigen goed is van de begunstigde

capacité de travail, etc. Nous appelons cela le principe de l'allocation correcte des revenus professionnels.

1.1.3. *Neutralité en termes de droit des régimes matrimoniaux de l'exercice de la profession via une société*

La troisième ligne directrice peut être décrite de la manière suivante: le choix d'un conjoint d'exercer son activité professionnelle dans ou en dehors d'une société doit être neutre en termes de droit des régimes matrimoniaux. Autrement dit, il ne doit pas être possible pour un conjoint de soustraire ses revenus professionnels à la communauté en se servant d'une structure sociétaire. Il est donc nécessaire en l'occurrence d'appliquer la règle du "*piercing the corporate veil*".

Le législateur ne peut en effet tolérer qu'un conjoint qui exerce son activité professionnelle au sein d'une société qui lui est propre (autrement dit, une société dont les parts ou actions appartiennent à son patrimoine propre parce qu'il n'y a pas apporté de fonds communs ou seulement en quantité limitée) puisse également s'approprier ses revenus professionnels au sein de cette société et les garder au titre de bien propre en les soustrayant ainsi au régime matrimonial. Dans le régime légal, les revenus professionnels générés durant le mariage doivent revenir à la communauté. Le conjoint qui est marié sous le régime de la communauté et exerce son activité professionnelle au sein d'une société (par exemple, une société de médecins) ne peut être traité différemment, en termes de droit des régimes matrimoniaux, d'un conjoint marié sous le régime de la communauté qui exerce son activité professionnelle en dehors d'une société (par exemple, dans un cabinet médical indépendant).

Nous appelons cette troisième ligne directrice le principe de la neutralité en termes de droit des régimes matrimoniaux de l'exercice de la profession via une société. Elle aboutit notamment à l'ajout d'un deuxième alinéa à l'article 1432 du Code civil.

1.2. ***Assurances-vie***

Jusqu'à présent, le statut matrimonial des assurances-vie est réglé par les articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre (LCAT), qui ont implicitement abrogé l'article 1400, 7, du Code civil. L'article 127 de la LCAT établit que le bénéfice de l'assurance contractée par un époux commun en biens au profit de l'autre ou à son profit constitue un bien propre de l'époux bénéficiaire. L'article 127 de la LCAT ajoute qu'une récompense n'est due au patrimoine commun que dans la mesure où les versements

echtgenoot. Artikel 128 WLVO voegt hieraan toe dat aan het gemeenschappelijk vermogen geen vergoeding is verschuldigd, behalve voor zover de premiebetalingen die ten laste van dat vermogen zijn gedaan, kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan. De Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen heeft deze bepalingen ongewijzigd behouden.

Het toenmalige Arbitragehof heeft de artikelen 127 en 128 WLVO ongrondwettelijk bevonden in een arrest van 26 mei 1999 (arrest nr. 54/99). Uit dit arrest volgt dat de aanspraken ontleend aan een levensverzekering niet mogen worden beschouwd als een eigen goed van de begunstigde echtgenoot zonder vergoedingsplicht. Het arrest biedt evenwel geen uitsluitsel of deze aanspraken dan moeten worden beschouwd als een gemeenschappelijk goed (wanneer de premies zijn betaald met gemeenschapsgelden), dan wel als een eigen goed mits vergoeding. Bovendien bestaat er discussie in de rechtsleer of dit arrest van toepassing is op alle levensverzekeringen, of enkel op de levensverzekeringen die (ook) een spaarverrichting zijn. Deze situatie zorgt voor veel rechtsonzekerheid.

Sedertdien zijn de pogingen om deze materie te regelen op niets uitgedraaid. Dit wetgevend initiatief heeft tot doel om het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van individuele levensverzekeringen vast te leggen en zo een einde te maken aan de rechtsonzekerheid die hierover bestaat sinds 1999.

Hoewel het Grondwettelijk Hof de artikelen 127 en 128 WLVO ook ongrondwettelijk verklaarde voor de groepsverzekeringen (arrest nr. 136/2011 van 27 juli 2011), beperkt het voorliggend wetgevend initiatief zich tot de individuele levensverzekeringen. Een nieuw huwelijksvermogensrechtelijk statuut omtrent groepsverzekeringen, en meer algemeen de tweede pijlerpensioenen, moet immers in het ruimer kader van de pensioenhervorming worden besproken. De in dit wetgevend initiatief voorgestelde regeling is dus niet van toepassing op de ganse tweede pijlerpensioenen, zijnde:

— de individuele en collectieve pensioentoezeggingen evenals de solidariteitsregelingen bedoeld in de wet van 28 april 2003 betreffende de aanvullende pensioenen en het belastingstelsel van die pensioenen en van sommige aanvullende voordelen inzake sociale zekerheid (WAP);

— de individuele en de collectieve pensioenregelingen voor de zelfstandige bedrijfsleiders;

— de pensioenovereenkomsten en de solidariteitsstelsels zoals bedoeld in artikel 42 van de Programmawet

effectués à titre de primes et prélevés sur ce patrimoine sont manifestement exagérés eu égard aux facultés de celui-ci. La loi du 4 avril 2014 relative aux assurances a maintenu intégralement ces dispositions.

La Cour d'arbitrage a déclaré les articles 127 et 128 de la LCAT inconstitutionnels dans un arrêt du 26 mai 1999 (arrêt n° 54/99). Il résulte de cet arrêt que le bénéfice d'une assurance ne peut être considéré comme un bien propre de l'époux bénéficiaire sans obligation de récompense. Toutefois, l'arrêt ne tranche pas la question de savoir si ce bénéfice doit être ou non considéré comme un bien commun (lorsque les primes ont été payées au moyen de deniers communs) ou comme un bien propre moyennant récompense. En outre, il y a un débat au sein de la doctrine sur la question de l'applicabilité de cet arrêt à toutes les assurances-vie ou uniquement aux assurances-vie qui sont (également) une opération d'épargne. Cette situation provoque une grande incertitude juridique.

Depuis lors, les tentatives pour régler cette matière se sont avérées inopérantes. La présente initiative législative a pour but de fixer le statut matrimonial des assurances-vie individuelles et de mettre ainsi fin à l'incertitude juridique qui règne à ce propos depuis 1999.

Bien que la Cour constitutionnelle ait également déclaré inconstitutionnels les articles 127 et 128 de la LCAT pour les assurances-groupe (arrêt n° 136/2011 du 27 juillet 2011), la présente initiative législative se limite aux assurances-vie individuelles. Un nouveau statut matrimonial concernant les assurances-groupe, et de manière plus générale les pensions du deuxième pilier, doit en effet être examiné dans le cadre plus large de la réforme des pensions. Le régime proposé dans la présente initiative législative est donc inapplicable à l'ensemble des pensions du deuxième pilier, à savoir:

— les engagements individuels et collectifs de pension ainsi que les régimes de solidarité visés dans la loi du 28 avril 2003 relative aux pensions complémentaires et au régime fiscal de celles-ci et de certains avantages complémentaires en matière de sécurité sociale (LPC);

— les régimes individuels et collectifs de pension pour les dirigeants d'entreprise indépendants;

— les conventions de pension et les régimes de solidarité visés à l'article 42 de la loi-programme (I) du

(I) van 24 december 2002 (het vrij aanvullend pensioen voor zelfstandigen);

— de overeenkomsten op het vlak van aanvullend pensioen ten gunste van de werknemers bedoeld in artikel 54 van de wet betreffende de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, en dit ongeacht of de artsen, apothekers, tandartsen of kinesitherapeuten zelfstandigen, loontrekkenden of ambtenaren zijn (RIZIV-overeenkomsten);

— de overeenkomsten die worden gesloten in het kader van artikel 33 van de WAP, nl. de voortzetting van een pensioentoezegging ten individuele titel;

— de overeenkomsten die worden gesloten in het kader van artikel 32, § 1, 2° van de WAP, nl. individuele contracten die worden gesloten door een werknemer bij instellingen die alle opbrengsten verdelen en de kosten beperken met het oog op de overdracht van zijn reserves in geval van uittreding;

— de overeenkomsten die worden gesloten in het kader van artikel 32, § 2 van de WAP, zijnde de onthaalstructuren;

— de pensioenbeloftes gefinancierd door provisies op de passiefzijde van de balans van een vennootschap of door een bedrijfsleidersverzekering.

Daarentegen vallen niet onder de tweede pijler pensioentoezeggingen, en zijn dus wel te beschouwen als individuele levensverzekeringen:

— de contracten van individueel pensioensparen (3de pensioenpijler);

— de facultatieve persoonlijke contracten verbonden met een groepsverzekering bedoeld in artikel 45, § 2, 6°, van het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende de levensverzekeringsactiviteit (de zogenaamde P-overeenkomsten).

Voor de tweede pijlerpensioenen blijven de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst bestaan totdat een regeling voor deze verzekeringen is uitgewerkt. Deze artikelen zullen echter niet meer van toepassing zijn op de individuele levensverzekeringen vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet (cf. *infra* voor de concrete toepassing op de lopende verzekeringsovereenkomsten).

Er wordt gekozen om het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van individuele levensverzekeringen te regelen daar waar het thuis hoort, namelijk in het Burgerlijk Wetboek, en niet in de specifieke wetgeving

24 décembre 2002 (la pension libre complémentaire pour indépendants);

— les conventions en matière de pension complémentaire au profit des travailleurs salariés visés à l'article 54 de la loi relative à l'assurance obligatoire contre la maladie et l'invalidité, et ce que les médecins, pharmaciens, dentistes ou kinésithérapeutes soient indépendants, salariés ou fonctionnaires (conventions INAMI);

— les conventions conclues dans le cadre de l'article 33 de la LPC, à savoir la continuation à titre individuel d'un engagement de pension;

— les conventions conclues dans le cadre de l'article 32, § 1er, 2° de la LPC, à savoir les contrats individuels souscrits par un travailleur salarié auprès d'organismes qui répartissent la totalité des bénéfices et limitent les frais en vue du transfert de ses réserves en cas de sortie;

— les conventions conclues dans le cadre de l'article 32, § 2 de la LPC, à savoir les structures d'accueil;

— les promesses de pension financées par des provisions au passif du bilan d'une société ou par une assurance dirigeant d'entreprise.

Ne relèvent pas en revanche des engagements de pension du deuxième pilier et sont donc à considérer comme des assurances-vie individuelles:

— les contrats d'épargne-pension individuelle (3e pilier de pension);

— les contrats personnels facultatifs liés à une assurance de groupe visée à l'article 45, § 2, 6°, de l'arrêté royal du 14 novembre 2003 relatif à l'activité d'assurance-vie (que l'on appelle les contrats P).

Pour les pensions du deuxième pilier, les articles 127 et 128 de la loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre continuent de prévaloir jusqu'à ce qu'un régime ait été élaboré pour ces assurances. Ces articles ne seront toutefois plus applicables aux assurances sur la vie individuelles à partir de la date d'entrée en vigueur de la présente loi (cf. *infra* pour l'application concrète aux contrats d'assurance en cours).

Il a été décidé de régler le statut matrimonial des assurances sur la vie individuelles là où il se doit, à savoir dans le Code civil et non dans la législation spécifique sur les assurances. En effet, cette législation spécifique

over verzekeringen. Deze specifieke wetgeving hoort immers niet de verhoudingen te regelen tussen de verzekeringnemer en zijn echtgenoot. Bovendien hoort de huwelijksvermogensrechtelijke regeling niet van dwingend recht te zijn; dit zou strijdig zijn met de algemene principes van het huwelijksvermogensrecht.

Voor het concreet huwelijksvermogensrechtelijk statuut van individuele levensverzekeringen wordt, voornamelijk omwille van verzekeringstechnische redenen, een onderscheid voorgesteld tussen drie hypothesen:

— Indien de verzekerde prestatie niet opeisbaar wordt bij de ontbinding van het huwelijk, zijn de aanspraken ontleend aan de levensverzekering eigen mits vergoeding (zie het voorgesteld artikel 1400, 6 BW).

— Indien de verzekerde prestatie opeisbaar wordt bij de ontbinding van het huwelijk (d.i. door overlijden van een echtgenoot), zijn de aanspraken ontleend aan de levensverzekering: (i) eigen mits vergoeding, wanneer het een levensverzekering betreft die is gesloten door de langstlevende echtgenoot in zijn eigen voordeel (zie het voorgesteld artikel 1400, 7 BW); (ii) eigen zonder vergoeding, wanneer het een levensverzekering betreft gesloten door de overleden echtgenoot in het voordeel van de andere echtgenoot (zie het voorgesteld artikel 1401, § 2, 2 BW).

— Indien de uitkering gebeurt tijdens het huwelijk, zijn de aanspraken ontleend aan de levensverzekering gemeenschappelijk, indien de premies voor tenminste de helft zijn betaald met gemeenschapsgelden (zie het voorgesteld artikel 1405, § 1, 8 BW).

1.3. ***Schade- en arbeidsongevallenvergoedingen***

Het huidig artikel 1401, 3 BW bepaalt dat het recht op herstel van persoonlijke, lichamelijke of morele schade eigen is, zonder dat hiervoor vergoeding verschuldigd is. Het Hof van Cassatie leidt hieruit af dat de gehele schadevergoeding tot het eigen vermogen van de echtgenoot behoort, ook wanneer deze (gedeeltelijk) het inkomensverlies moet dekken (Cass. 8 april 1994, Cass. 14 november 2000).

Deze stelling wordt door nagenoeg de gehele rechtsleer bekritiseerd. De doctrine verdedigt quasi eensgezind dat weliswaar het recht op schadevergoeding eigen is op grond van artikel 1401, 3 BW, maar dat voor het statuut van de vergoeding een onderscheid moet worden gemaakt naar gelang de soort schade. De vergoeding voor de morele schade valt in het eigen vermogen omdat deze een element van de persoonlijkheid betreft. Voor de vergoeding voor de fysieke schade, is

ne doit pas régler les relations entre le preneur d'assurance et son conjoint. En outre, le régime matrimonial ne doit pas être impératif; cela serait inconciliable avec les principes qui régissent le droit des régimes matrimoniaux.

Principalement pour des raisons relatives à la technique de l'assurance, on propose une distinction entre trois hypothèses pour le statut matrimonial concret des assurances-vie individuelles:

— Si la prestation assurée ne devient pas exigible à la dissolution du mariage, le bénéfice de l'assurance-vie est propre moyennant récompense (voir la proposition d'article 1400, 6, du Code civil).

— Si la prestation assurée devient exigible à la dissolution du mariage (c'est-à-dire par le décès d'un conjoint), le bénéfice de l'assurance-vie est: (i) propre moyennant récompense, lorsqu'il s'agit d'une assurance-vie contractée par le conjoint survivant à son propre bénéfice (voir la proposition d'article 1400, 7, du Code civil); (ii) propre sans récompense lorsqu'il s'agit d'une assurance-vie contractée par le conjoint décédé au bénéfice du conjoint survivant (voir la proposition d'article 1401, § 2, 2, du Code civil).

— Si le versement se produit pendant le mariage, les droits résultant de l'assurance-vie sont communs, si les primes ont été payées pour au moins la moitié avec des fonds communs (voir la proposition d'article 1405, § 1er, 8, du Code civil).

1.3. ***Dommages et intérêts et indemnités pour accidents du travail***

L'article 1401, 3, actuel du Code civil établit que le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel est propre, sans qu'une récompense ne soit due à cet effet. La Cour de cassation en déduit que la totalité des dommages-intérêts appartient au patrimoine propre du conjoint, également lorsque ce dernier doit couvrir (partiellement) la perte de revenus (Cass., 8 avril 1994, Cass. 14 novembre 2000).

Pratiquement l'ensemble de la doctrine critique cette position. La doctrine défend quasi unanimement l'avis selon lequel le droit à des dommages-intérêts est certes propre sur la base de l'article 1401, 3, du Code civil, mais que pour le statut de l'indemnité, il convient de faire une distinction selon le type de préjudice. L'indemnité pour préjudice moral relève du patrimoine propre, car elle concerne un élément de la personnalité. En ce qui concerne l'indemnité pour

volgens de meerderheid van de auteurs de vergoeding die de fysieke integriteit dekt wel eigen, maar moet de vergoeding voor het inkomensverlies de gemeenschap toekomen. De vergoeding voor het inkomensverlies vervangt immers de beroepsinkomsten, die tot de essentie van de gemeenschap behoren. De rechtspraak van het Hof van Cassatie leidt er in die optiek toe dat de gemeenschap een deel van de inkomsten wordt ontnomen die haar normalerwijze zouden moeten toekomen. Ook de vergoeding voor medische kosten, hospitalisatie, rehabilitatie en huishoudelijke hulp is gemeenschappelijk, aangezien de schade in beginsel wordt geleden door de gemeenschap.

Wat de discussie over het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van schadevergoedingen nog bemoeilijkt, is dat het bij een globale schadevergoeding vaak niet eenvoudig is om de verschillende deelcomponenten te onderscheiden. In die zin is een eenvormige kwalificatie van elke schadevergoeding als een eigen goed eenvoudiger voor de rechtspraktijk dan een onderscheid per deelcomponent. Desalniettemin weegt dit argument niet op tegen de conceptuele onjuistheid en de benadeling van de gemeenschap die de huidige interpretatie van artikel 1401, 3 BW met zich meebrengt. Bovendien verhindert deze interpretatie dat in gevallen waarin de deelcomponenten wel kunnen worden onderscheiden, de vergoeding *pro rata* wordt verdeeld.

Om die redenen wordt de draagwijdte van artikel 1401, 3 BW voortaan beperkt tot het recht zelf op herstel van de persoonlijke, lichamelijke of morele schade (*titre*), dat steeds eigen blijft. Voor het statuut van de vergoeding (*finance*) wordt een driedeling in de wet ingeschreven, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de vergoeding voor de persoonlijke ongeschiktheid, de huishoudelijke ongeschiktheid en de economische ongeschiktheid. Deze driedeling is gebaseerd op de concepten gebruikt in de Indicatieve Tabel uit 2016 voor de begroting van schade, opgesteld door het Nationaal Verbond van de Magistraten van Eerste Aanleg en het Koninklijk Verbond van Vrede- en Politierechters. Deze werkwijze laat toe om aan te sluiten bij de bestaande rechtspraktijk van de schadebegroting. Dit vermijdt verwarring tussen de wettelijke definitie van de deelcomponenten van de schade in het huwelijksvermogensrecht en de geijkte methoden van schadebegroting die vandaag reeds worden toegepast. Bovendien wordt zo enigszins de moeilijkheid ondervangen om de verschillende deelcomponenten van de schade te onderscheiden. Indien het desondanks niet mogelijk zou blijken om in de uitgekeerde vergoeding de verschillende deelcomponenten te onderscheiden, geldt voortaan het vermoeden van gemeenschappelijkheid.

préjudice physique, la majorité des auteurs pense que l'indemnité couvrant l'intégrité physique est bel et bien propre, mais que l'indemnité pour la perte de revenus doit revenir à la communauté. L'indemnité pour perte de revenus remplace en effet les revenus professionnels, qui sont l'essence de la communauté. Dans cette optique, la jurisprudence de la Cour de cassation fait que la communauté est privée d'une partie des revenus qui devraient normalement lui revenir. L'indemnité pour frais médicaux, hospitalisation, réhabilitation et aide-ménagère est également commune, étant donné que le préjudice est en principe subi par la communauté.

Un élément compliquant encore le statut matrimonial des dommages-intérêts est qu'en cas de dommages-intérêts globaux, il est souvent difficile d'en distinguer les différentes composantes. En ce sens, une qualification uniforme de chaque indemnité en tant que bien propre est plus simple pour la pratique juridique qu'une distinction par composante. Néanmoins, cet argument n'a pas de poids face à l'inexactitude conceptuelle et au préjudice pour la communauté qu'entraîne l'interprétation actuelle de l'article 1401, 3, du Code civil. En outre, cette interprétation empêche que dans les cas où les composantes peuvent être distinguées, l'indemnité puisse être partagée au *pro rata*.

Pour ces motifs, la portée de l'article 1401, 3, du Code civil, est dorénavant limitée au droit lui-même à réparation du préjudice corporel ou moral personnel (titre), qui reste toujours propre. Pour le statut de l'indemnité (finance), une triple subdivision est inscrite dans la loi, par laquelle on distingue l'indemnité pour l'incapacité personnelle, pour l'incapacité ménagère et pour l'incapacité économique. Cette triple subdivision est basée sur les concepts utilisés dans le Tableau indicatif de 2016 pour l'évaluation des dommages, établi par l'Union Nationale des Magistrats de Première Instance et l'Union Royale des Juges de Paix et de Police. Cette méthode de travail permet de rejoindre la pratique juridique existante d'évaluation des dommages. Ceci permet d'éviter une confusion entre la définition légale des composantes du dommage dans le droit matrimonial et les méthodes établies d'évaluation du dommage qui s'appliquent déjà actuellement. En outre, on atténue ainsi quelque peu la difficulté de distinguer les différentes composantes du dommage. Si malgré cela, il s'avère impossible de distinguer les différentes composantes dans l'indemnité versée, c'est dorénavant la présomption de communauté qui s'appliquera.

1.4. ***Beroepsgoederen, aandelen en cliënteel***

De huidige regeling inzake het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van beroepsgoederen, aandelen en cliënteel is een bron van onduidelijkheden, misverstanden en problemen.

1.4.1. *Het huidig artikel 1400, 6 BW bepaalt dat de gereedschappen en werktuigen die dienen tot het uitoefenen van het beroep, eigen zijn mits vergoeding.*

Deze regeling is om diverse redenen problematisch:

— omdat het begrip gereedschappen en werktuigen erg eng is en niet alle goederen omvat waarvan de aanschaf voor de uitoefening van het beroep verantwoord is (zoals in artikel 217, tweede lid BW omschreven);

— omdat de goederen die deel uitmaken van een handelsfonds of, ruimer, de goederen die een echtgenoot gebruikt voor de uitbating van een bedrijf, dat hij rechtstreeks (niet via een vennootschap) uitbaat, daar niet onder vallen en dit sedert 1976 als een leemte in de wet is aangeklaagd;

— omdat de beroepsactieve echtgenoot bij de vereffening-verdeling van het stelsel een nominale vergoeding moet betalen voor de aanschafprijs van beroepsgoederen die hij heeft verworven met gemeenschapsgelden, ook voor beroepsgoederen die bij de ontbinding van het stelsel weinig of niets meer waard zijn, maar wel hebben gediend om beroepsinkomsten (voor de gemeenschap) te verwerven.

Ook de bestuursregeling in verband met de beroepsuitoefening is niet optimaal. Het huidig 1417 BW verleent de echtgenoot die bestuurshandelingen voor de uitoefening van zijn beroep wil stellen, slechts het alleenrecht daartoe indien het om “noodzakelijke” bestuurshandelingen gaat. Dat is een strenge en moeilijk te verantwoorden beperking van zijn beroepsautonomie.

Daarom is er gezocht naar nieuwe regels, die de autonomie van de beroepsactieve echtgenoot ten volle respecteren, zonder de gemeenschap te kort te doen. Er is nagedacht over een alternatief door een afwijkende vergoedingsregeling, voor het geval professionele goederen eigen blijven. Er is nagedacht over een alternatief door een afwijkende bestuurs- en verdelingsregeling, voor het geval de wet professionele goederen als gemeenschappelijke goederen zou kwalificeren. Uiteindelijk is er gebleken dat het evenwicht hier

1.4. ***Biens professionnels, parts ou actions et clientèle***

La réglementation actuelle en matière de statut matrimonial des biens professionnels, des parts ou actions et de la clientèle est source de confusion, de malentendus et de problèmes.

1.4.1. *L’article 1400, 6, actuel du Code civil dispose que les outils et les instruments servant à l’exercice de la profession sont propres moyennant récompense.*

Cette disposition est problématique pour diverses raisons:

— la notion d’outils et d’instruments est très étroite et n’inclut pas tous les biens dont l’acquisition se justifie par l’exercice de la profession (décrits à l’article 217, alinéa 2, du Code civil);

— les biens qui font partie d’un fonds de commerce ou, plus largement, les biens qu’un conjoint utilise pour l’exploitation d’une entreprise, qu’il exploite directement (et non par le biais d’une société), n’en font pas partie, et ceci est dénoncé depuis 1976 comme une lacune dans la loi;

— en cas de liquidation-partage du régime, le conjoint professionnellement actif doit payer une récompense nominale pour le prix d’achat des biens professionnels qu’il a acquis au moyen de fonds communs, y compris pour des biens professionnels n’ayant que peu ou plus de valeur lors de la dissolution du régime, mais qui ont servi à acquérir des revenus professionnels (pour la communauté).

La règle de gestion relative à l’exercice de la profession n’est guère optimale non plus. L’article 1417 actuel du Code civil accorde à l’époux qui souhaite accomplir des actes de gestion pour l’exercice de son activité professionnelle le droit de les accomplir seul uniquement lorsqu’il s’agit d’actes de gestion “nécessaires”. Il s’agit d’une limitation sévère et difficilement justifiable de son autonomie professionnelle.

D’où la quête de nouvelles règles qui respectent pleinement l’autonomie du conjoint professionnellement actif sans léser la communauté. Il a été envisagé une alternative prévoyant une réglementation dérogatoire en matière de récompense pour le cas où des biens professionnels restent propres. Il a été envisagé une alternative prévoyant une réglementation dérogatoire en matière de gestion et de partage pour le cas où la loi qualifierait des biens professionnels comme biens communs. Finalement, il s’est avéré que le meilleur

best bereikt werd door het onderscheid tussen "*titre*" en "*finance*" ook hier in te voeren.

Omwille van de autonomie van de beroepsactieve echtgenoot moet hij ten volle over zijn beroepsgoederen (ruimer te begrijpen dan de loutere "werktuigen en gereedschappen") kunnen beschikken, maar dit mag niet ten koste van de gemeenschap zijn. De waarde van deze goederen moet in de gemeenschap zitten, en wel meteen, niet louter bij ontbinding van de gemeenschap, niet louter via een vergoeding.

1.4.2. *Het huidig artikel 1401, 5 BW bepaalt dat de lidmaatschapsrechten verbonden aan gemeenschappelijke aandelen in vennootschappen waarin alle aandelen op naam zijn, en die zijn ingeschreven op naam van één echtgenoot, aan die echtgenoot eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging.*

Deze regeling is problematisch, omdat ze haar doel nu ruimschoots voorbijschiet. Immers:

— deze bepaling was initieel bedoeld voor besloten (personen)vennootschappen, waar de wil om te participeren aan het beheer en de risico's van een gezamenlijk bedrijfsactiviteit (*animus societatis*) slechts ontstaat met betrekking tot specifieke personen (*intuitu personae*); het besloten karakter verzet zich immers tegen de inmenging van de mede-echtgenoot van één van de vennoten, die via de huwelijksvermogensrechtelijke bestuursregeling evenveel bestuursbevoegdheden ten aanzien van de aandelen had als de eigenlijke titularis ervan;

— daarom gold deze regeling ook voor vennootschappen waarin alle aandelen op naam waren, dus ook bijvoorbeeld voor een NV, waar de aandelen aan toonder konden zijn; de keuze om alle aandelen op naam te stellen, wees meestal op de wil om de aandeelhouders met naam te kennen, en de overdracht van aandelen te beperken of aan goedkeuringsmodaliteiten te onderwerpen, zodat de kring van aandeelhouders niet tomeloos kon worden uitgebreid; dit werd dan door statutaire clausules of een aandeelhoudersovereenkomst geregeld;

— ook beoogde deze regeling bij invoering ervan een oplossing te bieden voor het geval twee echtgenoten samen een vennootschap wilden oprichten[1], met

[1] De regel die echtgenoten verbood om samen een vennootschap op te richten, waardoor er altijd een derde vennoot moest zijn, is bij wet van 29 november 1979 afgeschaft.

équilibre en la matière était atteint en introduisant à cet égard également la distinction entre "titre" et "finance".

En raison de l'autonomie du conjoint professionnellement actif, celui-ci doit pouvoir disposer pleinement de ses biens professionnels (à entendre de manière plus large que les simples "outils et instruments"), mais cela ne peut se faire au détriment de la communauté. La valeur de ces biens doit faire partie de la communauté, et ce, immédiatement et pas uniquement à la dissolution de la communauté, pas uniquement par le biais d'une récompense.

1.4.2. *L'article 1401, 5, actuel du Code civil, dispose que les droits d'associés liés à des parts ou actions sociales communes dans des sociétés où toutes les parts ou actions sociales sont nominatives et sont inscrites au nom d'un seul conjoint sont propres à ce conjoint, quel que soit le moment de l'acquisition.*

Cette disposition est problématique, car elle passe maintenant largement à côté de son objectif. En effet:

— cette disposition était initialement prévue pour des sociétés privées (de personnes) dans lesquelles la volonté de participer à la gestion et aux risques d'une activité commune (*animus societatis*) n'apparaissait qu'à l'égard de personnes spécifiques (*intuitu personae*); le caractère privé s'opposait en effet à l'ingérence du conjoint de l'un des associés auquel le régime de gestion matrimonial conférait autant de pouvoirs de gestion des parts qu'au propre titulaire de ces parts;

— c'est pourquoi cette disposition s'appliquait également aux sociétés dont toutes les parts ou actions étaient nominatives, donc également, par exemple, à une SA dont les actions pouvaient être au porteur; le choix de rendre toutes les parts ou actions nominatives indiquait la plupart du temps la volonté de connaître le nom des actionnaires et de limiter la cession de parts ou actions ou de soumettre celle-ci à des modalités d'approbation de sorte que le cercle d'actionnaires ne puisse être étendu démesurément; ceci était alors réglé par des clauses statutaires ou une convention entre actionnaires;

— cette disposition visait également, lors de son adoption, à apporter une solution pour le cas où deux conjoints souhaitaient fonder ensemble une société[1]

[1] La règle qui interdisait à des conjoints de fonder ensemble une société, requérant toujours la présence d'un troisième associé, a été supprimée par la loi du 29 novembre 1979.

gemeenschapsgelden, terwijl de wetgeving toen de eenpersoonsvennootschap nog niet toeliet[2].

De werking van het artikel, zoals oorspronkelijk bedoeld, werd vervolgens aangetast door:

— de afschaffing van de aandelen aan toonder (wet van 14 december 2005), waardoor het toepassingsgebied van het artikel uitgebreid werd naar aandelen in alle vennootschappen, dus ook in vennootschappen waarin de echtgenoten gemeenschapsgelden investeren zonder enig ander oogmerk dan een belegging van hun spaarvermogen te verwezenlijken;

— de invoering van gedematerialiseerde effecten (wet van 7 april 1995, gewijzigd bij wet van 15 december 2004, zie art. 468 en volg. W.Venn.) waardoor het onduidelijk werd of de regeling die huwelijksvermogensrechtelijk exclusief voor aandelen op naam was uitgewerkt ook kan worden toegepast op effecten die op een rekening geboekt worden; die boeking verleent immers slechts een "onlichamelijk recht van mede-eigendom op de universaliteit van de uitgegeven effecten van de vereffeningsinstelling of van de rekeninghouder" (art. 468 en 475*ter* W. Venn.).

Onduidelijkheid is er ook over de exacte draagwijdte van artikel 1401,5° dat lidmaatschapsrechten wel aan de echtgenoot titularis van het aandeel toewijst, maar toch nog het begrip "gemeenschappelijke aandelen" daarbij hanteert. Is er nog wel sprake van een echte opdeling volgens het principe van het onderscheid tussen "*titre*" en "*finance*" als de wet de aandelen zelf nog steeds als gemeenschappelijke aandelen kwalificeert? Dat leidt onder meer tot de in de rechtsleer betwiste vraag of de echtgenoot titularis ook kan beschouwen dat de aandelen zelf hem toebehoren, zodat hij bij de ontbinding van de gemeenschap niet op de verdeling moet wachten om ze in zijn kavel toegewezen te krijgen. Sommige auteurs wensen dit opgelost te zien via de erkenning van een impliciet recht van toewijzing bij voorrang, maar zelfs dan is er een verdelingsverrichting nodig, en kan dus (indien deze interpretatie wordt gevolgd) de echtgenoot titularis van de lidmaatschapsrechten in de uitoefening ervan gehinderd worden, tot de gemeenschap daadwerkelijk vereffend en verdeeld is.

[2] De eenpersoonsvennootschap werd slechts ingevoerd bij wet van 14 juli 1987, dit is enkele maanden nadat art. 1401 BW met het hier besproken lid 5 werd aangevuld (wet van 1 april 1987).

avec des fonds communs alors que la législation de l'époque n'autorisait pas encore la société d'une personne[2].

L'effet de l'article, tel que visé à l'origine, a par la suite été altéré par:

— la suppression des actions au porteur (loi du 14 décembre 2005), ce qui a étendu le champ d'application de l'article aux actions de toutes les sociétés, donc également des sociétés dans lesquelles les conjoints investissent des fonds communs sans autre intention que d'investir leur épargne;

— l'introduction de titres dématérialisés (loi du 7 avril 1995, modifiée par la loi du 15 décembre 2004; cf. art 468 et suivants du Code des sociétés) qui jetait le doute sur le fait de savoir si la réglementation qui, sur le plan du droit des régimes matrimoniaux, avait été exclusivement élaborée pour les parts ou actions nominatives pouvait également être appliquée aux titres inscrits sur un compte; cette inscription confère en effet uniquement un "droit de copropriété, de nature incorporelle, sur l'universalité des titres émis de l'organisme de liquidation ou du teneur de comptes" (artt. 468 et 475*ter* du Code des sociétés).

Le flou règne également en ce qui concerne la portée exacte de l'article 1401, 5°, qui confère bel et bien des droits d'associés au conjoint titulaire de la part, mais qui utilise quand même encore la notion de "parts ou actions sociales communes". Est-il encore question d'une véritable subdivision selon le principe de la distinction entre "titre" et "finance" lorsque la loi elle-même qualifie encore les parts ou actions comme des parts ou actions communes? Cela mène notamment à la question controversée dans la doctrine de savoir si le conjoint titulaire peut également considérer que les parts ou actions elles-mêmes lui appartiennent de sorte qu'en cas de dissolution de la communauté, il ne doit pas attendre le partage pour se les voir attribuer dans sa part. Certains auteurs souhaitent que cela soit résolu par la reconnaissance d'un droit implicite d'attribution préférentielle, mais même dans ce cas, il est nécessaire de procéder à un partage et il se peut dès lors (si cette interprétation est suivie) que l'exercice des droits d'associés par le conjoint titulaire de ces droits soit entravé jusqu'à la liquidation et au partage effectifs de la communauté.

[2] La société d'une personne n'a été introduite que par la loi du 14 juillet 1987, quelques mois après que l'article 1401 du Code civil ait été complété par l'alinéa 5 examiné ici (loi du 1er avril 1987).

Dat artikel 1401, 5° nochtans méér dan een loutere bestuursregeling bevat heeft het Hof van Cassatie bij arrest van 20 februari 2015 bevestigd. De eigen lidmaatschapsrechten houden niet op eigen te zijn als de gemeenschap ontbonden is. Het gaat ook na ontbinding om eigen rechten die de echtgenoot titularis verder autonoom kan uitoefenen; zo ook voor het instellen van een vordering tot uittreding overeenkomstig de artikelen 340 en 341 W. Venn.

Daarmee is echter de vraag nog niet beantwoord of de aandelen zelf, dan wel enkel hun waarde, van de ontbonden gemeenschap deel uitmaken als het huwelijk beëindigd is, wat in de rechtsleer en de rechtspraak nog steeds omstreden is. En als het enkel om de waarde gaat, of die waarde dan inderdaad moet worden bepaald op het tijdstip van verdeling. Dat laatste kan in strijd komen met het huwelijksvermogensrechtelijk principe dat enkel de beroepsinkomsten die tijdens het huwelijk worden gegenereerd aan de gemeenschap toekomen – terwijl het verschil in waarde tussen het tijdstip van ontbinding van de gemeenschap en het tijdstip van verdeling te wijten kan zijn aan de beroepsactiviteit van de echtgenoot titularis.

Ten slotte is het met de regeling van artikel 1401, 5° ook onduidelijk of gemeenschappelijke schuldeisers verhaal behouden op de gemeenschappelijke aandelen waarvan de lidmaatschapsrechten exclusief aan één echtgenoot toebehoren.

De regeling in dit artikel moet dus herschreven worden, en dit zal gebeuren met inachtneming van de twee krachtlijnen die hoger zijn uitgetekend: het onderscheid tussen "*titre*" en "*finance*", en het principe van de "correcte beroepsinkomstenallocatie".

Dit betekent ook dat de regeling enkel kan gelden voor aandelen (die met gemeenschapsgelden zijn verworven), als er of een vennootschapsrechtelijke regel (beslotenheid van de vennootschap met beperkte overdraagbaarheid van de aandelen) of een professionele reden (professionele betrokkenheid van de echtgenoot in het beheer van de vennootschap) is die de bijzondere regeling voor dit soort gemeenschapsgoederen verantwoordt. Vennootschapsaandelen die om andere redenen, bijv. als spaar- of investeringsverrichting, met gemeenschapsgelden worden verworven, zijn gemeenschapsgoederen die aan alle gemeenrechtelijke regels inzake bestuur, verhaal van schuldeisers, verdeling, enz. worden onderworpen.

1.4.3. De rechten van een echtgenoot met betrekking tot het cliënteel dat hij door de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf opbouwt, moeten

Dans son arrêt du 20 février 2015, la Cour de cassation a confirmé que l'article 1401, 5°, comporte toutefois davantage qu'une simple règle de gestion. Les droits d'associés qui sont propres ne cessent pas de l'être lorsque la communauté est dissoute. Il s'agit, même après la dissolution, de droits propres que le conjoint titulaire peut continuer à exercer de manière autonome, donc également pour l'exercice d'une demande de retrait conformément aux articles 340 et 341 du Code des sociétés.

La question demeure toutefois de savoir si ce sont les parts ou actions elles-mêmes ou alors uniquement leur valeur qui font partie de la communauté dissoute lorsque le mariage prend fin, ce qui est encore sujet à controverse dans la jurisprudence et la doctrine, et, s'il s'agit uniquement de la valeur, si cette valeur doit alors effectivement être déterminée au moment du partage. Ce dernier aspect peut aller à l'encontre du principe du droit des régimes matrimoniaux qui veut que seuls les revenus professionnels générés durant le mariage reviennent à la communauté – tandis que la différence de valeur entre le moment de la dissolution de la communauté et le moment du partage peut être due à l'activité professionnelle du conjoint titulaire.

Enfin, la disposition énoncée au point 5 de l'article 1401 est également imprécise quant au fait de savoir si des créanciers communs conservent un recours sur les parts ou actions communes dont les droits d'associés appartiennent exclusivement à un conjoint.

Cette disposition doit donc être réécrite et elle le sera en prenant en considération les deux lignes directrices énoncées précédemment: la distinction entre "titre" et "finance" et le principe de "l'allocation correcte des revenus professionnels".

Cela signifie également que la réglementation ne peut s'appliquer aux parts ou actions (acquises avec des fonds communs) que s'il existe soit une disposition du Code des sociétés (caractère privé de la société avec cessibilité limitée des parts ou actions), soit un motif professionnel (implication professionnelle de l'époux dans la gestion de la société) qui justifie la réglementation particulière pour ce type de biens communs. Les parts ou actions de sociétés qui sont acquises avec des fonds communs pour d'autres raisons, par exemple à titre d'opération d'épargne ou d'investissement, sont des biens communs qui sont soumis à toutes les dispositions de droit commun en matière de gestion, de recours des créanciers, de partage, etc.

1.4.3. Il convient également de déterminer les droits d'un conjoint à l'égard de la clientèle constituée par l'exercice de sa profession ou l'exploitation de son

ook geregeld worden. Voor dat vermogenselement had de wetgever van 1976 destijds geen aandacht, en dat heeft ertoe geleid dat er hieromtrent in de rechtsleer en in de rechtspraak heel wat discussies zijn ontstaan.

Het wordt nu algemeen aangenomen dat er sprake kan zijn van een economische waarde voor cliënteel van elk beroep dat een echtgenoot zelfstandig uitoefent: naast de handelaar (van wie het cliënteel dan deel uitmaakt van zijn handelsfonds), ook de ambachtsman, de verzekeringsmakelaar, de zelfstandige makelaar in onroerende goederen, de zelfstandige boekhouder, de architect, de advocaat, de arts, de notaris, enz. Even algemeen wordt aanvaard dat indien en voor zover een dergelijk cliënteel overdraagbaar is, het ook een economische waarde heeft – zelfs indien het om een gereglementeerd beroep gaat (waarbij de toegang ertoe aan voorwaarden, diplomavereisten of vergunningen onderworpen is), of om een vrij beroep.

In de rechtsleer en de rechtspraak wordt met betrekking tot de huwelijksvermogensrechtelijke kwalificatie van cliënteel dan ook al jaren het onderscheid tussen "*titre*" en "*finance*" gehanteerd. Zo blijft de autonome beoefening van het beroep of de autonome uitbating van het bedrijf inderdaad exclusief in handen van de echtgenoot-beroepsbeoefenaar, en behoudt de gemeenschap toch wel degelijk haar recht op de economische waarde ervan.

Er is nood aan een expliciete en duidelijke bevestiging van dat principe in de wet. Dit wordt dus voortaan geregeld. Daarbij zal ook het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie worden toegepast.

De invoering van deze duidelijke principes leidt tot de wijziging van volgende wetsartikelen:

— aanvulling van artikel 1401 BW, dat onderverdeeld wordt in twee paragrafen. Paragraaf 1 bevat onder de punten 5, 6 en 7 de vermelding van de eigen rechten, aan de persoon verbonden ('*titre*'), met betrekking tot vennootschapsaandelen, beroepsgoederen en cliënteel;

— invoeging van een paragraaf 2 in artikel 1401 BW, waarin onder punt 1, het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie ook op de schadevergoeding wordt toegepast;

— aanvulling van artikel 1405 BW, dat eveneens wordt onderverdeeld in twee paragrafen. Paragraaf 1 bevat onder de punten 5, 6 en 7 de vermelding van het gemeenschappelijk karakter van de vermogenswaarde dan wel de economische waarde voor vennootschapsaandelen, beroepsgoederen en cliënteel ('*finance*')

entreprise. En 1976, le législateur n'avait accordé aucune attention à cet élément patrimonial et cela a conduit à de nombreuses discussions sur ce sujet dans la doctrine et la jurisprudence.

Il est à présent généralement admis qu'il peut être question d'une valeur économique pour la clientèle de toute profession exercée par un conjoint à titre indépendant: outre le commerçant (dont la clientèle fait alors partie du fonds de commerce), également l'artisan, le courtier en assurances, l'agent immobilier indépendant, le comptable indépendant, l'architecte, l'avocat, le médecin, le notaire, etc. Il est tout aussi généralement admis que si et dans la mesure où une telle clientèle est transférable, elle a également une valeur économique, même lorsqu'il s'agit d'une profession réglementée (dont l'accès est soumis à des conditions, des exigences en matière de diplôme ou des autorisations) ou d'une profession libérale.

En ce qui concerne la qualification de la clientèle en droit des régimes matrimoniaux, la doctrine et la jurisprudence utilisent dès lors depuis des années la distinction entre "titre" et "finance". L'exercice autonome de la profession ou l'exploitation autonome de l'entreprise restent ainsi, en effet, exclusivement entre les mains du conjoint qui exerce la profession et la communauté conserve quand même son droit sur leur valeur économique.

Une confirmation explicite et claire de ce principe dans la loi est nécessaire. Ceci est donc désormais réglé. De cette manière, le principe de l'allocation correcte des revenus professionnels sera également appliqué.

L'introduction de ces principes clairs entraîne la modification des articles de loi suivants:

— l'article 1401 du Code civil est complété et subdivisé en deux paragraphes. Le paragraphe 1er contient, sous les points 5, 6 et 7, la mention des droits propres, liés à la personne ('titre'), en ce qui concerne les parts ou actions de sociétés, les biens professionnels et la clientèle;

— un paragraphe 2 est inséré dans l'article 1401 du Code civil, dans lequel, sous le point 1, le principe de l'allocation correcte des revenus professionnels est également appliqué aux indemnités;

— l'article 1405 du Code civil est complété et subdivisé également en deux paragraphes. Le paragraphe 1er contient, sous les points 5, 6 et 7, la mention du caractère commun de la valeur patrimoniale ou de la valeur économique pour les parts ou actions de sociétés, les biens professionnels et la clientèle ('finance').

2. **Een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen en van de bedingen die de echtgenoten daaraan kunnen toevoegen**

2.1. ***Algemeen***

Bij een stelsel van scheiding van goederen worden de vermogensrechtelijke verhoudingen tussen de echtgenoten tot een minimum herleid. Beide echtgenoten hebben enkel een eigen vermogen, dat zij autonoom besturen. Er is geen gemeenschappelijk vermogen; goederen die de echtgenoten samen verwerven, nemen de vorm aan van een gemeenrechtelijke onverdeeldheid. De ene echtgenoot deelt in beginsel niet in de vermogensopbouw van de andere echtgenoot gedurende het huwelijk.

De strikte scheiding tussen beide echtgenoten op vlak van hun vermogen en het bestuur wordt beperkt getemperd door de bepalingen van het primair stelsel, die van toepassing zijn op alle echtgenoten, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel. Deze bepalingen regelen echter enkel de verhoudingen tussen de echtgenoten tijdens het huwelijk, en hebben geen invloed op de vermogensverdeling na de ontbinding van het huwelijk.

Omwille van de minimale vermogensrechtelijke gevolgen van een zuivere scheiding van goederen, voorziet het Burgerlijk Wetboek slechts in een summiere wettelijke regeling van dit stelsel. Op meerdere vlakken is die beperkte wettelijke regeling ontoereikend gebleken om een duidelijk en adequaat antwoord te bieden op de problemen die zich in de praktijk stellen. Er is nood aan een uitgebreidere wettelijke omkadering van de scheiding van goederen die een aantal knelpunten beslecht.

Echtgenoten kunnen de summiere wettelijke regeling conventioneel aanvullen of hiervan afwijken door bedingen toe te voegen aan hun huwelijksovereenkomst. Op die manier kunnen zij hun huwelijksvermogensstelsel meer laten aansluiten bij hun concrete situatie en behoeften. De rol van de notaris is hierbij cruciaal. Hij moet de echtgenoten informeren en adviseren over de verschillende opties en wijzen op de rechtsgevolgen van een zuivere scheiding van goederen en de mogelijke bedingen.

Een veelgehoorde wens bij echtgenoten die kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen, is om conventioneel toch enige vermogensrechtelijke solidariteit in te bouwen. Vaak kiezen echtgenoten voor een scheiding van goederen omwille van hun autonomie en de rechtspositie van de schuldeisers, maar willen zij daarom niet noodzakelijk de huwelijkse solidariteit terugschroeven. Echtgenoten kunnen dan “correcties”

2. **Un meilleur encadrement légal du régime de la séparation de biens et des clauses que les époux peuvent y ajouter**

2.1. ***Généralités***

Dans un régime de séparation de biens, les relations patrimoniales entre les conjoints sont réduites à un minimum. Les deux conjoints possèdent uniquement un patrimoine propre, qu’ils gèrent de manière autonome. Il n’y a pas de patrimoine commun; les biens que les conjoints acquièrent ensemble prennent la forme d’une indivision de droit commun. En principe, un conjoint ne participe pas à la constitution du patrimoine de l’autre pendant le mariage.

La stricte séparation entre les deux conjoints sur le plan de leur patrimoine et de la gestion est atténuée de manière limitée par les dispositions du régime primaire, qui sont applicables à tous les conjoints, quel que soit le régime matrimonial choisi. Toutefois, ces dispositions règlent uniquement les relations entre les conjoints pendant le mariage et n’ont aucune incidence sur le partage patrimonial après la dissolution du mariage.

En raison des effets patrimoniaux minimaux d’une séparation de biens pure et simple, le Code civil ne prévoit qu’une réglementation légale sommaire de ce régime. Sur plusieurs plans, cette réglementation légale limitée s’est avérée inadéquate pour apporter une réponse claire et appropriée aux problèmes qui se posent dans la pratique. Il y a un besoin d’un encadrement légal plus étendu de la séparation de biens qui règle un certain nombre de problèmes.

Les conjoints peuvent conventionnellement compléter la réglementation légale sommaire ou y déroger en ajoutant des clauses à leur convention matrimoniale. De cette manière, ils peuvent mieux mettre en adéquation leur régime matrimonial avec leur situation et leurs besoins concrets. Le rôle du notaire est crucial à cet égard. Il doit informer et conseiller les conjoints quant aux différentes options et attirer leur attention sur les conséquences juridiques d’une séparation de biens pure et simple et sur les clauses possibles.

Constituer malgré tout conventionnellement une certaine solidarité patrimoniale est un souhait fréquemment entendu chez les conjoints qui optent pour un régime de séparation de biens. Souvent, les conjoints optent pour une séparation de biens pour leur autonomie et le statut juridique des créanciers mais ne souhaitent pas pour autant nécessairement réduire la solidarité matrimoniale. Les conjoints peuvent alors stipuler dans

op de zuivere scheiding van goederen bedingen in hun huwelijksovereenkomst, die hen toelaten om in meer of mindere mate te participeren in de vermogensopbouw door de andere echtgenoot (cf. A. VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1991, 288 e.v.).

Het Burgerlijk Wetboek biedt evenwel geen aanknopingspunten voor een dergelijke "gecorrigeerde" of gemilderde scheiding van goederen. Dit zorgt voor rechtsonzekerheid in de praktijk met betrekking tot de rechtsgeldigheid en juridische gevolgen van dergelijk bedingen. Wederom is er nood aan een betere wettelijke omkadering van de scheiding van goederen, in het bijzonder van de bedingen die de echtgenoten hieraan kunnen toevoegen.

Tegen die achtergrond, worden er maatregelen voorgesteld rond vier beleidsassen:

— Ten eerste worden een aantal maatregelen die van toepassing zijn op gemeenschapsstelsels ook van toepassing verklaard op het stelsel van scheiding van goederen, met name op vlak van de verdeling, de toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen en het intestaatserfrecht van de langstlevende echtgenoot;

— Ten tweede worden de bedingen die echtgenoten in hun huwelijkscontract kunnen opnemen om de gevolgen van de zuivere scheiding van goederen te milderen, wettelijk omkaderd, in het bijzonder wat betreft het beding van verrekening van aanwinsten;

— Ten derde wordt in een facultatieve rechterlijke billijkheidscorrectie voorzien ingeval de echtgenoten gehuwd zijn onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen;

— Ten vierde wordt de informatieplicht van de notaris bij het opstellen van een huwelijksovereenkomst aangaande een scheiding van goederen versterkt.

2.2. ***De toepassing van maatregelen uit een gemeenschapsstelsel in stelsels van scheiding van goederen***

Het huidig recht maakt op vele vlakken een onderscheid tussen de regeling van toepassing op echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel enerzijds en onder een stelsel van scheiding van goederen anderzijds. Voor een aantal regels bepleit een deel van de rechtsleer de lege lata reeds een toepassing naar analogie op echtgenoten gehuwd onder een scheidingsstelsel, of stelt zij minstens de pertinentie van het onderscheid in vraag.

leur convention matrimoniale des "corrections" à la séparation de biens pure et simple, qui leur permettent de participer dans une plus ou moins large mesure à la constitution de patrimoine par l'autre conjoint (cf. A. VERBEKE, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Anvers, Maklu, 1991, 288 et suiv.).

Le Code civil ne fournit toutefois aucun point de repère pour une telle séparation de biens "corrigée" ou adoucie. Dans la pratique, cela génère de l'insécurité juridique en ce qui concerne la validité juridique et les conséquences juridiques de telles clauses. À nouveau, il y a un besoin d'un meilleur encadrement légal de la séparation de biens, en particulier des clauses que peuvent y ajouter les conjoints.

Dans ce contexte, des mesures sont proposées autour de quatre axes stratégiques:

— Premièrement, un certain nombre de mesures applicables aux régimes de la communauté sont également déclarées applicables au régime de la séparation de biens, notamment sur le plan du partage, de l'application de la théorie des avantages matrimoniaux et du droit successoral ab intestat du conjoint survivant;

— Deuxièmement, les clauses que les conjoints peuvent adopter dans leur contrat de mariage pour atténuer les conséquences de la séparation de biens pure et simple sont encadrées légalement, en particulier pour ce qui concerne la clause relative à la participation aux acquêts;

— Troisièmement, il est prévu une correction judiciaire en équité facultative pour le cas où les conjoints sont mariés sous un régime de séparation de biens pure et simple;

— Quatrièmement, l'obligation d'information du notaire lors de l'établissement d'un contrat de mariage concernant une séparation de biens est renforcée.

2.2. ***L'application de mesures d'un régime de communauté dans des régimes de séparation de biens***

À maints égards, le droit actuel établit une distinction entre la règlementation applicable aux conjoints mariés sous un régime de communauté, d'une part, et celui applicable aux conjoints mariés sous un régime de séparation de biens, d'autre part. Pour un certain nombre de règles, une partie de la doctrine plaide déjà, de lege lata, pour une application par analogie aux conjoints mariés sous un régime de séparation ou du moins pose la question de la pertinence de la distinction.

In dit wetgevend initiatief wordt dan ook voorgesteld om sommige regels die volgens een legalistische interpretatie uitsluitend van toepassing zijn in gemeenschapsstelsels, ook toe te passen in scheidingsstelsels. Het is enkel de bedoeling om in een rechtsgrond te voorzien voor de toepassing van welbepaalde regels in scheidingsstelsels, en niet om een standpunt in te nemen over de toepassing naar analogie van nog andere regels, waarover in de rechtsleer discussie bestaat.

Ten eerste worden enkele regels die nu zijn opgenomen in de artikelen over de verdeling in het wettelijk stelsel, verplaatst naar de algemene bepalingen die van toepassing zijn op alle huwelijksvermogensstelsels. Het betreft de artikelen over de preferentiële toewijzing van de gezinswoning en van de beroepsgoederen aan een van de echtgenoten (de huidige artikelen 1446 en 1447 BW) en over de heling van gemeenschapsgoederen (het huidig artikel 1448 BW). Het valt immers moeilijk te verantwoorden waarom de toepassing van bepalingen die de leefomgeving en de beroepsuitoefening van de echtgenoten beschermen of de bedrieglijke wegmaking van goederen sanctioneren, enkel mogelijk zou moeten zijn wanneer deze goederen tussen de echtgenoten in gemeenschap zijn, en niet wanneer beide echtgenoten op een andere wijze aanspraken op deze goederen kunnen laten gelden, namelijk doordat zij deze goederen in onverdeeldheid hebben.

Ten tweede wordt de toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in stelsels van scheiding van goederen wettelijk verankerd, door de artikelen 1429*bis*, 1464 en 1465 BW van overeenkomstige toepassing te verklaren op alle bedingen die de echtgenoten hebben toegevoegd aan een stelsel van scheiding van goederen. Dat betekent dat dergelijke bedingen binnen de grenzen van de artikelen 1464 en 1465 worden beschouwd als huwelijksvoordelen, en niet als schenkingen, met alle gevolgen die hieruit voortvloeien op vlak van de samenstelling van de fictieve massa en de reserve.

De toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in scheidingsstelsels vormde sedert lange tijd het voorwerp van een uitgebreide discussie in de doctrine. Een meerderheid van de rechtsleer verdedigde dat de theorie van de huwelijksvoordelen niet enkel in gemeenschapsstelsels, maar ook in scheidingsstelsels toepassing kent (in navolging van H. CASMAN, *Het begrip huwelijksvoordelen*, Antwerpen, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, 1976, 267), hierdoor gevolgd door bepaalde rechtspraak (bv. Antwerpen 5 oktober 2004, NFM 2004, 268). Andere auteurs verzetten zich hiertegen, voornamelijk met het argument dat een rechtsgrond voor een verruimde toepassing ontbrak. Door een wettelijke basis in te schrijven voor de toepassing van de theorie van de

Dans la présente initiative législative, il est dès lors proposé d'appliquer également dans des régimes de séparation certaines règles qui, selon une interprétation légaliste, s'appliquent exclusivement aux régimes de communauté. L'objectif est uniquement de prévoir une base juridique pour l'application de règles bien déterminées dans des régimes de séparation et non d'adopter une position sur l'application par analogie d'autres règles encore, sujet qui fait débat dans la doctrine.

Dans un premier temps, quelques règles qui figurent actuellement dans les articles relatifs au partage dans le régime légal sont déplacées dans les dispositions générales qui s'appliquent à tous les régimes matrimoniaux. Il s'agit des articles sur l'attribution par préférence du logement familial et des biens professionnels à l'un des conjoints (les articles 1446 et 1447 actuels du Code civil) et sur le recel de biens communs (l'article 1448 actuel du Code civil). En effet, on peut difficilement justifier pourquoi l'application de dispositions qui protègent le milieu de vie et l'exercice de la profession des conjoints ou qui sanctionnent la soustraction frauduleuse de biens ne devrait être possible que lorsque ces biens sont en communauté entre les deux conjoints et non lorsque les deux conjoints peuvent faire valoir des droits sur ces biens d'une autre manière, notamment parce qu'ils possèdent ces biens en indivision.

Dans un deuxième temps, l'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans les régimes de séparation de biens est ancrée légalement en déclarant les articles 1429*bis*, 1464 et 1465 du Code civil applicables par analogie à toutes les clauses que les conjoints ont ajoutées à un régime de séparation de biens. Cela signifie que, dans les limites des articles 1464 et 1465, de telles clauses sont considérées comme des avantages matrimoniaux et non comme des donations avec toutes les conséquences sur le plan de la composition de la masse fictive et de la réserve.

L'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans les régimes de séparation faisait depuis longtemps l'objet de vastes discussions dans la doctrine. Une majorité de la doctrine soutenait que la théorie des avantages matrimoniaux s'applique non seulement dans les régimes de communauté, mais également dans les régimes de séparation (à l'instar de H. CASMAN, *Het begrip huwelijksvoordelen*, Anvers, Maarten Kluwer's Internationale Uitgeversonderneming, 1976, 267), suivie en cela par une certaine jurisprudence (par exemple Anvers, 5 octobre 2004, NFM 2004, 268). D'autres auteurs s'y opposaient en se basant principalement sur l'argument qu'il manquait une base légale pour une application étendue. En inscrivant une base légale pour l'application de la théorie des avantages matrimoniaux

huwelijksvoordelen in scheidingsstelsels, beslecht dit wetgevend initiatief de discussie.

Ten derde wordt ook het intestaatserfrecht van de langstlevende echtgenoot in samenloop met andere bloedverwanten dan de afstammelingen gewijzigd, om het huidig verschil in behandeling naargelang het gekozen huwelijksvermogensstelsel zoveel mogelijk weg te werken. Volgens het huidig recht heeft de echtgenoot gehuwd onder een gemeenschapsstelsel immers een sterker erfrecht dan een echtgenoot gehuwd onder een scheidingsstelsel, aangezien deze naast het vruchtgebruik van het eigen vermogen van de erflater, ook diens aandeel in het gemeenschappelijk vermogen in volle eigendom erft (artikel 745*bis*, § 1, tweede lid BW).

Hoewel dit verschil in behandeling het gelijkheidsbeginsel niet schendt (GwH 24 september 2015, nr. 130/2015), is het niet geheel coherent in het licht van de doelstelling van deze bepaling. De reden waarom de langstlevende echtgenoot de volle eigendom van het deel van de eerststervende in het gemeenschappelijk vermogen erft, is dat "in de gemeenschapsstelsels de mede-echtgenoot de goederen verwerft door eigen werk of door sparen, zodat in de eerste plaats het erfrecht aan hem toekomt, ten titel van medewerker" (Verslag namens de Commissie voor de Justitie uitgebracht door de heer Vandekerckhove, *Parl. St.* Senaat, 1973-1974, nr. 30, 10). Nochtans geldt deze redenering ook voor echtgenoten gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen en biedt ze geen afdoende verantwoording voor een verschillend intestaatserfrecht in functie van het gekozen huwelijksvermogensstelsel.

Ook het feit dat de echtgenoten hebben gekozen voor een stelsel dat meer nadruk legt op de autonomie, volstaat niet als reden voor een verschillend intestaatserfrecht. In de hedendaagse maatschappij ligt de focus op het kerngezin (*infra*) en zijn de banden tussen de echtgenoten doorgaans sterker dan de banden met de verdere verwanten. Het intestaatserfrecht moet dit weerspiegelen. De autonomie van de echtgenoten blijft gewaarborgd: het staat hen vrij om hiervan af te wijken door middel van een uiterste wilsbeschikking of een erfovereenkomst.

2.3. ***Een wettelijke omkadering van de correcties op de zuivere scheiding van goederen, in het bijzonder wat betreft het beding van verrekening van aanwinsten***

Onder voorbehoud van de bepalingen van het primair stelsel, kunnen de echtgenoten hun vermogensrechtelijke verhoudingen naar goeddunken regelen in een huwelijksovereenkomst. Zij beschikken hierbij over een ruime keuzevrijheid. De wetgever stelt weliswaar

dans les régimes de séparation, la présente initiative législative tranche le débat.

Enfin, le droit successoral ab intestat du conjoint survivant en concours avec d'autres parents que les descendants est également modifié afin d'éliminer autant que possible la différence de traitement qui existe actuellement selon le régime matrimonial choisi. Dans le droit actuel, le conjoint marié sous un régime de communauté a un droit successoral plus fort qu'un conjoint marié sous un régime de séparation, étant donné qu'en plus de l'usufruit du patrimoine propre du défunt, il hérite également en pleine propriété de la part de ce dernier dans le patrimoine commun (article 745*bis*, § 1er, alinéa 2, du Code civil).

Bien que cette différence de traitement ne viole pas le principe d'égalité (Cour constitutionnelle, 24 septembre 2015, n° 130/2015), elle n'est pas tout à fait cohérente par rapport à l'objectif de cette disposition. La raison pour laquelle le conjoint survivant hérite de la pleine propriété de la part du prédécédé dans le patrimoine commun est "que dans les régimes en communauté, le conjoint contribue lui aussi à l'acquisition des biens par son propre travail ou par l'épargne, de sorte que les droits successoraux lui reviennent en premier lieu au titre de collaborateur" (Rapport fait au nom de la Commission de la Justice par M. Vandekerckhove, *Doc. parl.*, Sénat, 1973-1974, n° 30, 10). Pourtant, ce raisonnement s'applique également aux conjoints mariés sous un régime de séparation de biens et ne justifie pas de manière décisive un droit successoral ab intestat différent en fonction du régime matrimonial choisi.

En outre, le fait que les conjoints aient opté pour un régime qui insiste davantage sur l'autonomie ne suffit pas pour justifier un droit successoral ab intestat différent. Dans la société d'aujourd'hui, l'accent est mis sur le noyau familial (*infra*) et les liens entre les époux sont généralement plus forts que les liens avec les autres parents. Le droit successoral ab intestat doit refléter ce fait. L'autonomie des conjoints reste garantie: il leur est loisible d'y déroger au moyen d'une disposition de dernière volonté ou d'un pacte successoral.

2.3. ***Un encadrement légal des corrections apportées à la séparation de biens pure et simple, en particulier en ce qui concerne la clause de participation aux acquêts***

Sous réserve des dispositions du régime primaire, les conjoints peuvent régler leurs relations patrimoniales comme bon leur semble dans un contrat de mariage. Ils disposent à cet égard d'une grande liberté de choix. Certes, le législateur propose des modèles de régimes

modellen voor conventionele gemeenschapsstelsels of een stelsel van scheiding van goederen voor, maar het staat de echtgenoten vrij om hiervan af te wijken, of zelfs een volledig nieuw stelsel te bepalen.

Voor de stelsels van scheiding van goederen biedt het Burgerlijk Wetboek enkel een model voor de zuivere scheiding van goederen. De rechtsleer en de rechtspraktijk hebben een aantal clausules ontwikkeld die de vermogensrechtelijke solidariteit tussen de echtgenoten versterken. Bij gebrek aan een wettelijk kader zijn veel rechtspractici evenwel weigerachtig om dergelijke "correcties" op de zuivere scheiding van goederen op te nemen.

Het voorliggend wetgevend initiatief biedt daarom een wettelijke omkadering voor de bedingen die aan een stelsel van scheiding van goederen kunnen worden toegevoegd. Dit zou echtgenoten moeten toelaten om op een eenvoudige en rechtszekere wijze te kiezen voor een gemilderde scheiding van goederen, waarbij in een grotere vermogensrechtelijke solidariteit tussen de echtgenoten wordt voorzien.

Het voorgestelde artikel 1469 BW geldt als de basisbepaling voor de correcties die de echtgenoten kunnen bedingen wanneer zij kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen. In hoofdzaak biedt deze bepaling een wettelijke grondslag voor een aantal bedingen die nu reeds gangbaar zijn in de rechtspraktijk. Daarnaast wordt ook de discussie over de toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in stelsels van scheiding van goederen beslecht, door te bepalen dat de artikelen 1429*bis*, 1464 en 1465 van overeenkomstige toepassing zijn (*supra*).

Daarenboven wordt ook voorzien in een wettelijk model voor een welbepaalde correctie, namelijk het verrekenbeding. In de praktijk gebeurt het nu reeds geregeld dat echtgenoten in hun huwelijkscontract een verrekenbeding toevoegen aan een stelsel van scheiding van goederen en zo kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten. Dat impliceert dat de echtgenoten gedurende het huwelijk gehuwd zijn onder een stelsel van scheiding van goederen, met alle gevolgen van dien, bijvoorbeeld op vlak van het bestuur van de vermogens en verhaalbaarheid van de schulden. Na de ontbinding van het huwelijk vindt er echter een verrekening plaats tussen de (eigen) vermogens die de echtgenoten gedurende het huwelijk hebben opgebouwd ("aanwinsten").

Voor de concrete vormgeving van een dergelijke verrekening van aanwinsten, baseert de rechtspraktijk zich nu doorgaans ofwel op modellen uitgewerkt door de Belgische doctrine, ofwel op buitenlandse of

conventionnels de communauté ou un régime de séparation de biens, mais les conjoints ont la liberté d'y déroger ou même de déterminer un tout nouveau régime.

Pour ce qui est des régimes de séparation de biens, le Code civil offre uniquement un modèle pour la séparation de biens pure et simple. La doctrine et la pratique juridique ont élaboré un certain nombre de clauses qui renforcent la solidarité patrimoniale entre les époux. En l'absence de cadre légal, de nombreux praticiens du droit rechignent toutefois à intégrer de telles "corrections" dans la séparation de biens pure et simple.

C'est la raison pour laquelle la présente initiative législative offre un encadrement légal aux clauses qui peuvent être ajoutées à un régime de séparation de biens. Cela devrait permettre aux conjoints de choisir, d'une manière simple et juridiquement sûre, une séparation de biens adoucie, dans le cadre de laquelle une plus grande solidarité patrimoniale entre les époux est prévue.

L'article 1469 du Code civil proposé constitue la disposition de base pour les corrections que les conjoints peuvent stipuler lorsqu'ils optent pour un régime de séparation de biens. Cette disposition offre essentiellement un fondement légal à un certain nombre de clauses qui sont déjà en usage aujourd'hui dans la pratique juridique. En outre, le débat sur l'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans les régimes de séparation de biens est également tranché, en prévoyant que les articles 1429*bis*, 1464 et 1465 sont applicables par analogie (*supra*).

Il est également prévu un modèle légal pour une correction déterminée, à savoir la clause de participation aux acquêts. Dans la pratique, il arrive déjà régulièrement que des conjoints ajoutent dans leur contrat de mariage une clause de participation aux acquêts à un régime de séparation de bien et optent de ce fait pour un régime de séparation de biens avec participation aux acquêts. Cela implique que pendant le mariage, les époux sont mariés sous un régime de séparation de biens, avec toutes les conséquences que cela comporte, par exemple sur le plan de la gestion des patrimoines et du recouvrement des dettes. Mais après la dissolution du mariage, une compensation se fait entre les patrimoines (propres) que les époux ont constitués pendant le mariage (les "acquêts").

Pour la concrétisation d'une telle participation aux acquêts, la pratique juridique se fonde généralement soit sur des modèles élaborés par la doctrine belge, soit sur des exemples étrangers ou internationaux. Le régime de

internationale voorbeelden. Het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten maakt in andere landen immers wel het voorwerp uit van een wettelijke regeling. Zo is het in Duitsland het wettelijk stelsel ("*Zugewinngemeinschaft*") en in Frankrijk een wettelijk uitgewerkt conventioneel stelsel ("*la participation aux acquêts*"). Daarenboven hebben Frankrijk en Duitsland op 4 februari 2010 een overeenkomst gesloten tot invoering van een optioneel huwelijksvermogensstelsel van verrekening van aanwinsten, gebaseerd op de bestaande participatiestelsels in beide landen.

De indieners van dit wetgevend initiatief hebben ervoor gekozen om het model voor het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten in het Burgerlijk Wetboek te baseren op het stelsel ontwikkeld in de Frans-Duitse overeenkomst van 4 februari 2010 (cf. de voorgestelde artikelen 1469/1 tot en met 1469/13). Deze keuze heeft een aantal voordelen. De ontwikkeling van een nieuw huwelijksvermogensstelsel is technisch complex. Het stelsel moet alle deelvraagstukken regelen, coherent zijn en rekening houden met de dwingende bepalingen van het bredere juridisch kader. Daarom is het verkieslijk om aan te knopen bij een model dat reeds heeft bewezen dat het functioneert. Doordat het Frans-Duitse stelsel bedoeld is om te worden gebruikt binnen twee verschillende rechtsstelsels, opereert het bovendien relatief los van de context van een specifieke jurisdictie. Dit laat toe om het stelsel ook te transponeren naar een andere jurisdictie die niet al te fundamenteel verschilt van het Franse of Duitse recht. In geval van onduidelijkheden bij de toepassing kunnen de Franse en Duitse voorbereidende werken, rechtspraak en rechtspraktijk bovendien tot inspiratie strekken. Het "*rapport explicatif*" bij de Frans-Duitse overeenkomst dient dan ook als basis voor de toelichting van de desbetreffende bepalingen in het voorliggend wetgevend initiatief. Met name de toelichting bij de voorgestelde artikelen 1469/3 tot en met 1469/12 BW is nagenoeg integraal overgenomen uit het "*rapport explicatif*". Tot slot vormt deze spontane harmonisatie een stap in de richting van de verwezenlijking van een Europees huwelijksvermogensrecht.

De toepassing in een andere lidstaat van het stelsel van verrekening van aanwinsten uit de Frans-Duitse overeenkomst, strookt tevens met de intenties van de ondertekenaars van de overeenkomst. De Frans-Duitse overeenkomst biedt immers de mogelijkheid aan andere lidstaten van de Europese Unie om toe te treden tot de overeenkomst. Evenwel wordt ervoor gekozen om de relevante bepalingen over te nemen in het Burgerlijk Wetboek en niet om toe te treden tot de overeenkomst, en dit om twee redenen.

la séparation de biens avec participation aux acquêts fait effectivement l'objet d'un règlement légal dans d'autres pays. Ainsi, c'est le régime légal en Allemagne ("*Zugewinngemeinschaft*") et un régime conventionnel élaboré légalement en France ("la participation aux acquêts"). De plus, l'Allemagne et la France ont conclu le 4 février 2010 un Accord instituant un régime matrimonial optionnel de participation aux acquêts, sur la base des régimes de participation existants dans les deux pays.

Les auteurs de la présente initiative législative ont choisi de fonder le modèle du régime de séparation de biens avec participation aux acquêts dans le Code civil (cf. les articles 1469/1 à 1469/13) sur le régime élaboré dans l'Accord franco-allemand du 4 février 2010. Ce choix offre un certain nombre d'avantages. Le développement d'un nouveau régime matrimonial est techniquement complexe. Le régime doit régler tous les aspects, être cohérent et tenir compte des dispositions contraignantes du cadre juridique plus large. C'est pourquoi il est préférable de se référer à un modèle qui a déjà fait ses preuves. De plus, comme le modèle franco-allemand est conçu pour être utilisé dans le cadre de deux ordres juridiques différents, il opère de manière relativement indépendante par rapport au contexte d'une juridiction spécifique. Cela permet de transposer également le régime dans une autre juridiction qui ne diffère pas fondamentalement du droit allemand ou français. En cas d'imprécisions quant à l'application, les travaux préparatoires, la jurisprudence et la pratique juridique français et allemand peuvent en outre être une source d'inspiration. Le "rapport explicatif" de l'Accord franco-allemand sert dès lors de base au commentaire des dispositions en la matière dans la présente initiative législative. En particulier, le commentaire des articles 1469/3 à 1469/12 proposés du Code civil est repris pratiquement intégralement du "rapport explicatif". Enfin, cette harmonisation spontanée constitue une étape vers la réalisation d'un droit européen des régimes matrimoniaux.

L'application dans un autre État membre du régime de participation aux acquêts de l'Accord franco-allemand concorde également avec les intentions des signataires de l'Accord. L'Accord franco-allemand offre en effet la possibilité à d'autres États membres de l'Union européenne d'y adhérer. Toutefois, l'option retenue est d'intégrer les dispositions pertinentes dans le Code civil et de ne pas adhérer à l'accord, ce pour deux raisons.

Ten eerste is het de bedoeling om enkel het mechanisme van de verrekening van aanwinsten over te nemen. De Frans-Duitse overeenkomst bevat daarnaast evenwel nog een aantal andere bepalingen met betrekking tot de bescherming van de gezinswoning, het bestuur en de gronden tot ontbinding. Op deze vlakken wordt hier echter geen verdere harmonisatie nagestreefd: de huidige regels inzake het primair stelsel en het stelsel van scheiding van goederen blijven van toepassing.

Ten tweede wordt ook aan het mechanisme van de verrekening van aanwinsten één inhoudelijke wijziging aangebracht tegenover het regime in de Franse-Duitse overeenkomst. Meer bepaald wordt de invulling van het begrip "aanwinsten" geënt op het gemeenschappelijk vermogen in het wettelijk stelsel (cf. het voorgesteld artikel 1469/2 BW). Op deze manier zal een goed of recht dat als "gemeenschappelijk" wordt gekwalificeerd in het wettelijk stelsel, in de regel als "aanwinst" gelden in het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten. Dit laat toe om het nieuwe stelsel in te passen in vertrouwde concepten en eventuele kwalificatieproblemen op te lossen naar analogie met het wettelijk stelsel.

2.4. ***De inschrijving van een facultatieve rechterlijke billijkheidscorrectie***

Indien de echtgenoten conventioneel geen solidariteit hebben ingebouwd bij een scheiding van goederen, kan de vermogensverdeling na de ontbinding van het stelsel tot onbillijke gevolgen leiden. Dit is in het bijzonder het geval wanneer de echtgenoten in ongelijke mate vermogen opbouwen tijdens het huwelijk, bijvoorbeeld omdat een van de echtgenoten de beroepsactiviteiten heeft teruggeschroefd voor huishoudelijk werk of wegens ziekte. Bij een zuivere scheiding van goederen participeert deze echtgenoot immers niet in het vermogen dat de andere echtgenoot heeft opgebouwd, ook indien dit slechts mede mogelijk was door zijn of haar inspanningen en steun. Het gevolg is dat de economisch zwakkere partner na een echtscheiding nagenoeg met lege handen kan achterblijven (behoudens een onderhoudsvordering), terwijl de economisch sterkere partner zich dankzij de scheiding van goederen sterk heeft kunnen verrijken. Dit spoort moeilijk met de idee van de huwelijkse solidariteit. Bovendien heeft deze problematiek ook een grote genderdimensie, aangezien het nog steeds vaak de vrouw is die omwille van huishoudelijke redenen haar beroepsactiviteiten afbouwt.

In dergelijke gevallen doet de benadeelde echtgenoot vaak een beroep op de rechter om toch enige vergoeding of compensatie te verkrijgen. Bij gebrek aan meer passende rechtsgrond, neemt men dan zijn toevlucht

Premièrement, l'objectif est de reprendre uniquement le mécanisme de la participation aux acquêts. Or, l'accord franco-allemand comprend en outre une série de dispositions relatives à la protection du logement familial, à la gestion et aux motifs de dissolution. Sur ces questions, une plus grande harmonisation n'est cependant pas recherchée ici: les règles actuelles relatives au régime primaire et au régime de la séparation de biens restent d'application.

Deuxièmement, une modification substantielle est apportée au mécanisme de la participation aux acquêts par rapport au régime prévu dans l'Accord franco-allemand. Plus particulièrement, l'interprétation de la notion d'"acquêts" est calquée sur le patrimoine commun dans le régime légal (cf. l'article 1469/2 du Code civil proposé). De cette manière, un bien ou un droit qualifié de "commun" dans le régime légal aura en règle générale la valeur d'un "acquêt" dans le régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts. Cela permet d'intégrer le nouveau régime dans des concepts familiers et de résoudre d'éventuels problèmes de qualification par analogie avec le régime légal.

2.4. ***L'inscription d'une correction judiciaire en équité facultative***

Si les époux n'ont pas inclus conventionnellement de solidarité dans une séparation de biens, le partage patrimonial après la dissolution du régime peut avoir des conséquences injustes. C'est le cas en particulier lorsque les conjoints se constituent pendant le mariage un patrimoine dans une mesure inégale, par exemple parce que l'un des conjoints a réduit ses activités professionnelles pour s'occuper du ménage ou pour cause de maladie. En effet, en cas de séparation de biens pure et simple, ce conjoint ne participe pas au patrimoine que l'autre conjoint a constitué, même si cela n'était possible que par ses efforts ou son soutien. La conséquence en est qu'après un divorce, le partenaire économiquement plus faible peut se retrouver quasiment les mains vides (hormis une créance alimentaire), alors que le partenaire économiquement plus fort a pu largement s'enrichir grâce à la séparation de biens. Cela est difficilement conciliable avec l'idée de la solidarité au sein du mariage. En outre, cette problématique présente également une importante dimension de genre étant donné que c'est souvent encore la femme qui réduit ses activités professionnelles pour des motifs domestiques.

En pareils cas, l'époux lésé fait souvent appel au juge pour malgré tout obtenir quelque indemnisation ou compensation. À défaut de fondement juridique plus approprié, on a alors recours au droit commun, avec

tot het gemeen recht, met de verrijking zonder oorzaak als ultimum remedium. De rechtspraak oordeelt hierin zeer verschillend. Waar een deel van de rechtspraak vasthoudt aan een strikte invulling van de scheiding van goederen, kent een andere stroming in bepaalde gevallen wel een vergoeding of compensatie toe. Deze situatie zorgt voor veel rechtsonzekerheid.

Een blik over de grenzen leert dat andere rechtsstelsels in toenemende mate in een mogelijkheid voorzien om een rechterlijke billijkheidscorrectie te vorderen, indien de zuivere scheiding van goederen tot flagrant onbillijke gevolgen zou leiden (voor een overzicht, zie M.V. ANTOKOLSKAIA, B. BREEDERVELD, J.E. HULST, W.D. KOLKMAN, F.R. SALOMONS en L.C.A. VERSTAPPEN, *Koude uitsluiting. Materiële problemen en onbillijkheden na scheiding van in koude uitsluiting gehuwde echtgenoten en na scheiding van ongehuwd samenlevende partners, alsmede instrumenten voor de overheid om deze tegen te gaan*, Groningen, Netherlands Institute for Law and Governance, 2010, pp. 143-153). Ook de doctrine pleit voor de invoering van een mechanisme dat zou toelaten om in bepaalde gevallen een billijkheidscorrectie toe te laten, niettegenstaande de bedongen zuivere scheiding van goederen (zie, naast het reeds vermelde Nederlandse rapport Koude uitsluiting, in het bijzonder K. BOELE-WOELKI, F. FERRAND, C. GONZALEZ BEILFUSS, M. JÄNTERÄ-JAREBORG, N. LOWE, D. MARTINY, en W. PINTENS, *Principles of European Family Law Regarding Property Relations Between Spouses*, Antwerpen, Intersentia, 2013, Principle 4:15, pp. 135-138 en C. DECLERCK, "De normaalste zaak van de wereld. Valorisatie van huishoudelijke arbeid in het huwelijksvermogensrecht", in W. PINTENS en C. DECLERCK, *Patrimonium 2015*, Brugge, die Keure, 2015, pp. 389-392).

Tegen die achtergrond voert dit wetgevend initiatief een rechterlijke billijkheidscorrectie in, op basis waarvan de benadeelde echtgenoot in geval van manifeste onbillijkheid en op voorwaarde dat aan een aantal voorwaarden is voldaan, een vergoeding kan vorderen.

Het is evenwel veeleer de bedoeling om het wettelijk arsenaal aan matigingen van de scheiding van goederen uit te breiden en de echtgenoten te sensibiliseren, en niet om een weloverwogen en bewuste keuze voor een zuivere scheiding van goederen onmogelijk te maken. Om de autonomie van de echtgenoten te respecteren, is de rechterlijke billijkheidscorrectie dan ook facultatief. De notaris zal bij het opstellen van de huwelijksovereenkomst de juridische gevolgen van het al dan niet opnemen van de rechterlijke billijkheidscorrectie toelichten, waarna de echtgenoten in onderling overleg een geïnformeerde keuze kunnen maken.

l'enrichissement sans cause comme ultimum remedium. La jurisprudence est très partagée en la matière. Alors qu'une partie s'en tient à une interprétation stricte de la séparation de biens, un autre courant accorde dans certains cas une indemnisation ou une compensation. Cette situation crée une grande insécurité juridique.

Un regard par-delà les frontières nous apprend que d'autres régimes juridiques prévoient de plus en plus une possibilité de demander une correction judiciaire en équité, si la séparation de biens pure et simple devait de manière flagrante produire des effets inéquitables (pour un aperçu, voir M.V. ANTOKOLSKAIA, B. BREEDERVELD, J.E. HULST, W.D. KOLKMAN, F.R. SALOMONS et L.C.A. VERSTAPPEN, *Koude uitsluiting. Materiële problemen en onbillijkheden na scheiding van in koude uitsluiting gehuwde echtgenoten en na scheiding van ongehuwd samenlevende partners, alsmede instrumenten voor de overheid om deze tegen te gaan*, Groningen, Netherlands Institute for Law and Governance, 2010, pp. 143-153). La doctrine plaide elle aussi pour l'introduction d'un mécanisme permettant dans certains cas une correction en équité, nonobstant la séparation de biens pure et simple stipulée (voir en particulier, outre le rapport néerlandais précité Koude uitsluiting, K. BOELE-WOELKI, F. FERRAND, C. GONZALEZ BEILFUSS, M. JÄNTERÄ-JAREBORG, N. LOWE, D. MARTINY, et W. PINTENS, *Principles of European Family Law Regarding Property Relations Between Spouses*, Anvers, Intersentia, 2013, Principle 4:15, pp. 135-138 et C. DECLERCK, "De normaalste zaak van de wereld. Valorisatie van huishoudelijke arbeid in het huwelijksvermogensrecht", dans W. PINTENS et C. DECLERCK, *Patrimonium 2015*, Bruges, die Keure, 2015, pp. 389-392).

Dans ce contexte, la présente initiative législative introduit une correction judiciaire en équité, sur la base de laquelle l'époux lésé peut, en cas d'iniquité manifeste et si certaines conditions sont remplies, demander une indemnisation.

Toutefois, l'objectif est plutôt d'étendre l'arsenal légal de modérations de la séparation de biens et de sensibiliser les époux et non de rendre impossible un choix réfléchi et délibéré en faveur d'une séparation de biens pure et simple. Par conséquent, afin de respecter l'autonomie des époux, la correction judiciaire en équité est facultative. Lors de l'établissement du contrat de mariage, le notaire expliquera les conséquences juridiques d'y faire figurer ou non la correction judiciaire en équité, après quoi les époux pourront se consulter et faire un choix en connaissance de cause.

2.5. ***De versterking van de informatieplicht van de notaris***

Een bewuste en geïnformeerde keuze voor een stelsel van scheiding van goederen vereist dat de echtgenoten alle mogelijke voor- en nadelen van een zuivere en een gecorrigeerde scheiding van goederen begrijpen en doorspreken. De rol van de notaris is hierbij cruciaal. Daarom wordt de informatieplicht van de notaris versterkt, in het bijzonder met betrekking tot de juridische gevolgen van een beding van verrekening van aanwinsten en van de rechterlijke billijkheidscorrectie (zie de voorgestelde artikelen 1469, § 3 en 1474/1, § 2 BW).

3. **Een zoektocht naar nieuwe evenwichten inzake de positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht**

Aan de basis van de recente hervorming van het erfrecht (Wet 31 juli 2017), lag de vaststelling dat de geldende regels steunden op een gedateerd maatschappijmodel. Sinds de invoering van het Burgerlijk Wetboek is de samenleving op vele vlakken geëvolueerd. De familiale banden met verdere bloedverwanten hebben aan belang ingeboet. De focus is verschoven van de grote familie naar het kerngezin: de ouders en hun kinderen. Maar ook de samenstelling van dit kerngezin diversifieert. Het klassieke gezin van gehuwde ouders met kinderen is steeds minder de norm. Meer en meer partners wonen ongehuwd samen en ook het aantal nieuw samengestelde gezinnen blijft stijgen. Het erfrecht was onvoldoende aangepast aan de gewijzigde maatschappelijke realiteit. Een van de kerndoelstellingen van de Wet van 31 juli 2017 was dan ook om, in het licht van de hoger beschreven ontwikkelingen, nieuwe evenwichten te vinden die de belangen van alle betrokken partijen met elkaar verzoenden.

Het is echter onmogelijk om het erfrecht van de langstlevende echtgenoot los te zien van diens positie in het huwelijksvermogensrecht. Na het overlijden van een echtgenoot, kan de langstlevende immers aanspraken laten gelden krachtens huwelijksvermogensrecht en krachtens erfrecht. Wie zijn analyse van de rechtspositie van de langstlevende echtgenoot beperkt tot één van beide rechtstakken, vertrekt voor de delicate evenwichtsoefening tussen de belangen van alle betrokken partijen van een verkeerd uitgangspunt.

Om die reden is ervoor gekozen om het erfrecht van de langstlevende echtgenoot te behandelen binnen de hervorming van het huwelijksvermogensrecht, als onderdeel van dit wetgevend initiatief. Dit laat een globale beschouwing toe van de rechtspositie van de echtgenoot in het primair en secundair huwelijksvermogensrecht en

2.5. ***Le renforcement de l'obligation d'information du notaire***

Le choix délibéré et informé en faveur d'un régime de séparation de biens requiert que les conjoints comprennent et discutent de tous les avantages et inconvénients éventuels d'une séparation de biens pure et simple et d'une séparation de biens corrigée. Le rôle du notaire est crucial à cet égard. C'est pourquoi l'obligation d'information du notaire est renforcée, en particulier en ce qui concerne les conséquences juridiques d'une clause de participation aux acquêts et d'une correction judiciaire en équité (voir les articles 1469, § 3, et 1474/1, § 2, du Code civil proposés).

3. **En quête de nouveaux équilibres concernant le statut du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux et le droit successoral**

La constatation que les dispositions en vigueur reposaient sur un modèle de société obsolète est à la base de la récente réforme du droit successoral (loi du 31 juillet 2017). Depuis l'introduction du Code civil, la société a évolué sur de nombreux plans. Les liens familiaux avec les parents plus éloignés ont perdu de leur importance. L'accent a glissé de la famille au sens large vers le noyau familial: les parents et leurs enfants. Mais la composition de ce noyau familial se diversifie également. La famille classique des parents mariés avec enfants est de moins en moins la norme. De plus en plus de partenaires cohabitent sans être mariés et le nombre de familles recomposées ne cesse d'augmenter. Le droit successoral n'était pas suffisamment adapté au changement de réalité sociale. À la lumière des évolutions décrites plus haut, l'un des principaux objectifs de la loi du 31 juillet 2017 était par conséquent de trouver un nouvel équilibre conciliant les intérêts de toutes les parties concernées.

Il est toutefois impossible de dissocier le droit successoral du conjoint survivant de son statut dans le droit des régimes matrimoniaux. Après le décès d'un époux, le survivant peut en effet faire valoir des droits en vertu du droit des régimes matrimoniaux et du droit successoral. Quiconque limite son analyse du statut juridique du conjoint survivant à une seule de ces deux branches du droit s'engage en partant d'un point de départ erroné dans le délicat exercice d'équilibre entre les intérêts de toutes les parties concernées.

C'est la raison pour laquelle il a été décidé de traiter le droit successoral du conjoint survivant dans le cadre de la réforme du droit des régimes matrimoniaux, en tant que partie de la présente initiative législative. Cela permet d'avoir une réflexion globale sur le statut juridique du conjoint dans le droit des régimes matrimoniaux

in de wettelijke en conventionele erfrechtelijke devolutie. De beperkte maatregelen die de hervorming van het erfrecht reeds bevat over de langstlevende echtgenoot betreffen niet de kern van diens erfrecht. Bij het uitwerken van beide hervormingen is de samenhang tussen het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht bovendien steeds een prioriteit geweest. De voorgestelde maatregelen vormen een coherent geheel en er is voorzien in een gelijktijdige inwerkingtreding van beide hervormingen.

Tegen die achtergrond stelt dit wetgevend initiatief de volgende maatregelen voor inzake de rechtspositie van de langstlevende echtgenoot.

Ten eerste wordt voorzien in een sterker intestaatserfrecht van de langstlevende echtgenoot die in samenloop komt met de verdere bloedverwanten van de erflater. Het huidig onderscheid in erfrecht naargelang het gekozen huwelijksvermogensstelsel wordt herbekeken. Daarnaast verliezen de erfgerechtigden van de vierde orde hun erfrechtelijke roeping in samenloop met de langstlevende echtgenoot.

Ten tweede worden voor nieuw samengestelde gezinnen de mogelijkheden om de langstlevende echtgenoot in onderling akkoord te onterven, verruimd. Wanneer er kinderen zijn uit een vorige relatie, is het vandaag reeds mogelijk om de langstlevende echtgenoot bij huwelijksovereenkomst zijn zogenaamde abstracte reserve te ontnemen, dit is het vruchtgebruik van de helft van de nalatenschap. De langstlevende echtgenoot behield daarentegen steeds zijn concrete reserve, namelijk het vruchtgebruik van de gezinswoning en het huisraad. De onmogelijkheid om de langstlevende echtgenoot ook de concrete reserve te ontnemen, vormt in de praktijk een belangrijke belemmering om een (tweede) huwelijk aan te gaan. Dit obstakel wordt nu opgeheven.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2 (artikel 299 BW)

Artikel 299 BW schrijft voor dat de echtgenoten in geval van een echtscheiding alle voordelen verliezen die ze elkaar bij huwelijksovereenkomst en sinds het aangaan van het huwelijk hebben toegekend, behoudens overeenkomst in tegenovergestelde zin.

Volgens de traditionele interpretatie, die teruggaat op een arrest van het Hof van Cassatie van 23 november 2001, worden bedoeld met “voordelen” in de zin van artikel 299 BW, enerzijds, alle schenkingen tussen echtgenoten, en anderzijds, de voordelen die

primaire et secondaire et dans la dévolution successorale légale et conventionnelle. Les mesures limitées déjà contenues dans la réforme du droit successoral en ce qui concerne le conjoint survivant ne portent pas sur le cœur du droit successoral de celui-ci. En outre, lors de l’élaboration des deux réformes, la cohérence entre le droit successoral et le droit des régimes matrimoniaux a toujours été une priorité. Les mesures proposées forment un ensemble cohérent et une entrée en vigueur simultanée des deux réformes est prévue.

Dans ce contexte, la présente initiative législative présente les mesures suivantes relatives au statut juridique du conjoint survivant.

Il est tout d’abord prévu un droit successoral ab intestat plus fort à l’égard du conjoint survivant qui entre en concours avec les parents plus éloignés du défunt. L’actuelle différence de droit successoral en fonction du régime matrimonial choisi est révisée. Par ailleurs, les successibles du quatrième ordre perdent leur vocation successorale en concours avec le conjoint survivant.

Ensuite, en ce qui concerne les familles recomposées, les possibilités de déshériter le conjoint survivant de commun accord sont étendues. Lorsqu’il y a des enfants d’une précédente relation, il est déjà possible aujourd’hui, par contrat de mariage, de priver le conjoint survivant de sa “réserve abstraite”, qui consiste en l’usufruit de la moitié de la succession. En revanche, le conjoint survivant conserve toujours sa réserve concrète, à savoir l’usufruit du logement familial et des meubles meublants. L’impossibilité de priver également le conjoint survivant de sa réserve concrète constitue en pratique un important obstacle pour contracter un (deuxième) mariage. Cet obstacle est à présent levé.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2 (article 299 du Code civil)

L’article 299 du Code civil dispose que sauf convention contraire, en cas de divorce, les époux perdent tous les avantages qu’ils se sont faits par contrat de mariage et depuis qu’ils ont contracté mariage.

Selon l’interprétation traditionnelle, qui remonte à un arrêt de la Cour de cassation du 23 novembre 2001, sont considérés comme “avantages” au sens de l’article 299 du Code civil, d’une part, toutes les donations entre époux et, d’autre part, les avantages constituant

tegelijk overlevingsrechten zijn. Onder “overlevingsrechten” moeten worden verstaan de rechten die onder voorwaarde van overleving tussen echtgenoten zijn overeengekomen, namelijk de contractuele erfstellingen, de begunstigingen bij levensverzekering en bepaalde huwelijksvoordelen (met name het beding van vooruitmaking, het beding van ongelijke verdeling en het verblijvingsbeding). Andere voordelen, zoals het verrekenbeding, vallen buiten het toepassingsgebied van deze bepaling en zullen dus ook in geval van echtscheiding uitwerking krijgen.

Het verval van de overlevingsrechten is verantwoord. Dergelijke rechten beogen de bevoordeling van de langstlevende echtgenoot. Zij vinden hun grond in de solidariteit tussen echtgenoten. Men mag aannemen dat deze na de echtscheiding niet meer voorhanden is.

Daarentegen is het verval van de reeds gedane schenkingen tussen echtgenoten disproportioneel. Schenkingen tussen echtgenoten gedaan buiten een huwelijksovereenkomst zijn steeds herroepelijk op grond van artikel 1096 BW, zelfs na een echtscheiding. De echtgenoot-schenker kan na de echtscheiding evenwel afstand doen van zijn recht tot herroeping. Bovendien is voor de herroeping wel een wilsuiting van de echtgenoot-schenker vereist, terwijl het verval van rechtswege optreedt. Omwille van het automatisch karakter schiet het verval zijn doel voorbij. Het volstaat dat een echtgenoot de tijdens het huwelijk gedane schenkingen kan herroepen krachtens artikel 1096 BW.

Daarom beperkt dit wetgevend initiatief het toepassingsgebied van artikel 299 BW tot de overlevingsrechten.

Artikel 3 (artikel 733 BW)

Artikel 733 BW bevat het principe van de kloving van de nalatenschap, namelijk de gelijke verdeling van de nalatenschap tussen de bloedverwanten van de moederlijke en de vaderlijke lijn, wanneer enkel erfgenamen van de derde orde (de bloedverwanten in de opgaande lijn) of van de vierde orde (de bloedverwanten in de zijlijn, behalve de broers, zussen en hun afstammelingen) tot de nalatenschap zijn geroepen.

Het eerste lid van artikel 733 BW wordt aangevuld met de precisering dat deze kloving van de nalatenschap niet plaatsvindt in het geval van artikel 754/1, namelijk wanneer de overledene naast bloedverwanten in de zijlijn ook een langstlevende echtgenoot nalaat. In dat geval worden de bloedverwanten van de vierde orde

simultanément des droits de survie. Par “droits de survie”, il convient d’entendre les droits convenus entre époux en cas de survie, à savoir les institutions contractuelles, le bénéfice d’une assurance-vie et certains avantages matrimoniaux (notamment la clause de préciput, la stipulation de parts inégales et la clause d’attribution de communauté). D’autres avantages, comme la clause de participation aux acquêts, sortent du champ d’application de cette disposition et produiront donc également leurs effets en cas de divorce.

La suppression des droits de survie est justifiée. Les droits de ce type visent à privilégier l’époux survivant. Ils trouvent leur origine dans la solidarité entre époux. On peut supposer qu’après le divorce, celle-ci n’existe plus.

En revanche, la suppression des donations déjà faites entre époux est disproportionnée. Les donations entre époux faites en dehors d’un contrat de mariage sont toujours révocables sur la base de l’article 1096 du Code civil, même après un divorce. Toutefois, l’époux donateur peut, après le divorce, renoncer à son droit de révocation. De plus, la révocation nécessite l’expression de la volonté de l’époux donateur, alors que la caducité intervient de plein droit. En raison du caractère automatique, la caducité passe à côté de son objectif. Il suffit qu’un époux puisse révoquer des donations faites pendant le mariage en vertu de l’article 1096 du Code civil.

C’est pourquoi la présente initiative législative limite le champ d’application de l’article 299 du Code civil aux droits de survie.

Article 3 (article 733 du Code civil)

L’article 733 du Code civil contient le principe de la fente de la succession, à savoir le partage égal de la succession entre les parents de la ligne maternelle et les parents de la ligne paternelle lorsque seuls des héritiers du troisième ordre (les ascendants) ou du quatrième ordre (les collatéraux à l’exception des frères, des sœurs et de leurs descendants) ont été appelés à la succession.

Le premier alinéa de l’article 733 du Code civil est complété par la précision que ce partage de la succession (fente) n’a pas lieu dans le cas de l’article 754/1, à savoir lorsque le défunt laisse aux côtés de collatéraux un conjoint survivant. En effet, dans ce cas, les parents du quatrième ordre ne sont plus appelés à la succession.

immers niet meer tot de nalatenschap geroepen. Deze regel moet worden samen gelezen met het voorgesteld artikel 754/1 BW en de toelichting aldaar.

Artikel 4 (artikel 745*bis* BW)

Artikel 745*bis*, § 1 BW voorziet in een verschillend intestaatserfrecht voor de langstlevende echtgenoot naargelang deze in samenloop komt met de afstammelingen van de erflater, zijn andere erfgenamen, of geen erfgenamen

Wanneer de langstlevende echtgenoot tot de nalatenschap komt met andere erfgenamen dan de afstammelingen, verkrijgt deze de volle eigendom van het deel van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen en het vruchtgebruik van diens eigen vermogen. Dat betekent dat de overige erfgenamen de blote eigendom erven van de eigen goederen van de erflater, evenals van het aandeel van de erflater in eventuele onverdeeldheden.

Deze ruime intestaatserfrechten van de andere erfgenamen dan de afstammelingen in samenloop met de langstlevende echtgenoot zijn opmerkelijk om twee redenen. Enerzijds creëert het huidig artikel 745*bis*, § 1, tweede lid BW een onderscheid tussen het intestaatserfrecht van de langstlevende echtgenoot gehuwd onder een gemeenschapsstelsel dan wel onder een ander huwelijksvermogensstelsel. Anderzijds erven volgens het huidig recht in samenloop met de langstlevende echtgenoot zelfs verre verwanten van de erflater, zoals groottantes en grootnonkels, terwijl de langstlevende echtgenoot doorgaans een veel belangrijkere rol speelde in het leven van de erflater. Op beide vlakken lijkt de huidige bepaling niet langer aan te sluiten bij de vermoede wil van de gemiddelde erflater, wat nochtans de basispremisse van het intestaatserfrecht is. Daarom voert het voorliggend wetgevend initiatief voor beide punten een wijziging door.

Ten eerste wordt het onderscheid in intestaatserfrecht van de langstlevende echtgenoot in functie van het gekozen huwelijksvermogensstelsel herbekeken. Waar volgens het huidig recht de langstlevende echtgenoot gehuwd onder een gemeenschapsstelsel in samenloop met andere erfgerechtigden dan de afstammelingen, de volle eigendom van het deel van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen en het vruchtgebruik van diens eigen vermogen erft, verkrijgt de langstlevende echtgenoot gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen in dezelfde hypothese enkel het vruchtgebruik van de gehele nalatenschap.

Voor een langstlevende echtgenoot gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen is het moeilijk

Cette règle doit être lue conjointement avec l'article 754/1 proposé du Code civil et l'explication y afférente.

Article 4 (article 745*bis* du Code civil)

L'article 745*bis*, § 1er, du Code civil prévoit un droit successoral ab intestat différent pour le conjoint survivant selon que celui-ci est en concours avec les descendants du défunt, ses autres héritiers ou aucun héritier.

En cas de concours à la succession du conjoint survivant avec d'autres héritiers que les descendants, celui-ci recueille la pleine propriété de la part du défunt dans le patrimoine commun et l'usufruit du patrimoine propre de ce dernier. Cela signifie que les autres héritiers héritent de la nue-propriété des biens propres du défunt ainsi que de la part du défunt dans d'éventuelles indivisions.

Ces droits successoraux ab intestat étendus des héritiers autres que les descendants en concours avec le conjoint survivant sont remarquables à deux titres. D'une part, l'article 745*bis*, § 1er, alinéa 2, actuel du Code civil établit une distinction en droit successoral ab intestat du conjoint survivant selon que celui-ci est marié sous un régime de la communauté ou sous un autre régime matrimonial. D'autre part, selon le droit actuel, même des parents éloignés du défunt qui sont en concours avec le conjoint survivant comme des grands-oncles et des grands-tantes héritent alors que le conjoint survivant a, en règle générale, joué un rôle bien plus important dans la vie du défunt. Dans les deux cas, la disposition actuelle ne semble plus correspondre au souhait présumé du défunt moyen, qui est pourtant le principe fondamental du droit successoral ab intestat. C'est pourquoi la présente initiative législative apporte une modification aux deux points.

Tout d'abord, la distinction établie en droit successoral ab intestat du conjoint survivant selon le régime matrimonial choisi est reconsidérée. Là où, conformément au droit actuel, le conjoint survivant marié sous un régime de communauté qui est en concours avec des successibles autres que les descendants hérite de la pleine propriété de la part du défunt dans le patrimoine commun et de l'usufruit du patrimoine propre de ce dernier, le conjoint survivant marié sous un régime de séparation de biens recueille dans la même hypothèse uniquement l'usufruit de toute la succession.

Pour un conjoint survivant marié sous un régime de séparation de biens, il est difficile de comprendre

te begrijpen waarom men bij een ontbinding van het huwelijk door overlijden een dermate sterke erfaanspraak van verdere verwanten moet dulden, in het bijzonder met betrekking tot het vermogen dat men samen heeft, terwijl dit bij een gemeenschapsstelsel niet het geval is (zie ook de uiteenzetting in de algemene toelichting). Deze inconsistentie wordt nu weggewerkt, door de langstlevende echtgenoot ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel de volle eigendom te laten erven van het vermogen dat men samen heeft opgebouwd.

Bij gemeenschapsstelsels is die kerngedachte vanouds veruitwendigd door middel van een erfrecht in volle eigendom met betrekking tot het aandeel van de eerststervende echtgenoot in het gemeenschappelijk vermogen. Nochtans weerspiegelt het gemeenschappelijk vermogen niet in alle gevallen het vermogen dat men samen heeft verworven. Het is immers ook mogelijk dat de echtgenoten eigen goederen hebben ingebracht in het gemeenschappelijk vermogen. Men kan echter ook voor de ingebrachte goederen, waarbij de inbrengende echtgenoot uitdrukkelijk eigendomsrechten voor de andere echtgenoot heeft gecreëerd, een veronderstelde wil aannemen om deze goederen bij het overlijden te doen toekomen aan de langstlevende, te meer omdat er in deze hypothese geen kinderen zijn.

Bij een stelsel van scheiding van goederen wordt voortaan van dezelfde kerngedachte uitgegaan, door de langstlevende echtgenoot een erfrecht in volle eigendom toe te kennen met betrekking tot het aandeel van de eerststervende in het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is. Volgens dezelfde logica als bij gemeenschapsstelsels, betreft het hier in de eerste plaats het vermogen dat de echtgenoten samen hebben verworven, evenals het eigen vermogen dat de echtgenoten in onverdeeldheid hebben gebracht. Wel is vereist dat het vermogen exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is. Indien er immers nog andere erfgenamen deelgenoot zijn, en het vermogen dus in onverdeeldheid is tussen de erflater, een of meerdere van zijn familieleden, en zijn echtgenoot, kan men niet zonder meer veronderstellen dat de erflater hier de rechten van de langstlevende echtgenoot wou laten primeren. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van een goed dat door de erflater en zijn broers of zussen in onverdeeldheid is geërfd, en waarin de langstlevende echtgenoot zich heeft ingekocht. In dergelijk geval moeten ook de rechten van de andere deelgenoten worden gewaarborgd. De langstlevende echtgenoot zal hier dan, conform het huidig recht, het vruchtgebruik erven, en de andere erfgenamen de blote eigendom.

De toepassing van deze maatregel is echter niet beperkt tot echtgenoten gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen. Ook bij echtgenoten gehuwd

pourquoi, en cas de dissolution du mariage par décès, il y a lieu de tolérer une prétention à la succession aussi importante de la part de parents plus éloignés, en particulier en ce qui concerne le patrimoine acquis ensemble, alors que ce n'est pas le cas dans un régime de communauté (voir également l'analyse dans l'exposé général). Cette incohérence est à présent supprimée en accordant au conjoint survivant la pleine propriété du patrimoine acquis ensemble, quel que soit le régime matrimonial choisi.

Dans les régimes de communauté, ce principe fondamental se manifeste depuis longtemps par un droit successoral en pleine propriété pour ce qui concerne la part du conjoint prémourant dans le patrimoine commun. Le patrimoine commun ne reflète toutefois pas dans tous les cas le patrimoine que l'on a acquis ensemble. Il est en effet également possible que les conjoints aient apporté des biens propres au patrimoine commun. En ce qui concerne les biens apportés pour lesquels le conjoint apportant a expressément créé des droits de propriété en faveur de l'autre conjoint, on peut toutefois également admettre une volonté supposée d'attribuer ces biens au conjoint survivant lors du décès, d'autant plus qu'il n'y a pas d'enfants dans cette hypothèse.

Dans un régime de séparation de biens, on part désormais du même principe en accordant au conjoint survivant un droit de succession en pleine propriété en ce qui concerne la part du prémourant dans le patrimoine exclusivement en indivision entre les époux. Suivant la logique qui prévaut pour les régimes de communauté, il s'agit avant tout ici du patrimoine que les époux ont acquis ensemble ainsi que du patrimoine propre que les époux ont apporté en indivision. Il est toutefois requis que le patrimoine soit en indivision exclusivement entre les époux. En effet, s'il y a encore d'autres héritiers copartageants et que le patrimoine est donc en indivision entre le défunt, un ou plusieurs membres de sa famille et son conjoint, on ne peut pas présumer sans plus que le défunt souhaitait faire prévaloir les droits du conjoint survivant. Il peut notamment être question d'un bien hérité en indivision par le défunt et ses frères ou sœurs et dans lequel le conjoint survivant a investi. Dans ce cas, les droits des autres copartageants doivent également être garantis. Conformément au droit actuel, le conjoint survivant va donc hériter en l'occurrence de l'usufruit et les autres héritiers, de la nue-propriété.

L'application de cette mesure ne se limite toutefois pas aux conjoints mariés sous un régime de séparation de biens. De la même façon, dans le cas de conjoints

onder een gemeenschapsstelsel die bovendien goederen exclusief tussen hen in onverdeeldheid hebben, zal de langstlevende echtgenoot voortaan het aandeel van de eerststervende in de onverdeeldheid erven, naast diens aandeel in het gemeenschappelijk vermogen. Het betreft bijvoorbeeld een onroerend goed dat de echtgenoten vóór hun huwelijk samen in onverdeeldheid hebben aangekocht of gedurende het huwelijk onverdeeld hebben verworven met geërfde of geschonken gelden, en dat niet is ingebracht in de gemeenschap. De hoger toegelichte redenering geldt hier immers ook: het betreft vermogen dat door de echtgenoten samen is verworven of in onverdeeldheid is gebracht.

Ten tweede wordt het intestaatserfrecht van erfgerechtigden van de vierde orde opgeheven in geval van samenloop met de langstlevende echtgenoot. De kernidee achter deze wijziging is dat in de huidige maatschappij de klemtoon vooral ligt op het kerngezin (de erflater, de langstlevende echtgenoot en de kinderen) en de familiale banden met verdere verwanten aan belang hebben ingeboet (*supra*). Het strookt niet meer met de verwachtingen van de burgers dat de langstlevende echtgenoot die in samenloop komt met verdere verwanten, wordt geconfronteerd met een sterke erfrechtelijke aanspraak van verwanten van de erflater die reeds ver van het kerngezin afstaan.

In samenloop met erfgerechtigden van de vierde orde zal de langstlevende echtgenoot voortaan dus de gehele nalatenschap in volle eigendom verkrijgen. Dit doet vragen ontstaan over de toepassing van de figuur van de kloving, die worden opgelost in de voorgestelde artikelen 733, 753 en 754/1 BW.

Tot slot wordt er nog een louter formele wijziging aangebracht aan artikel 745*bis*, § 2 BW, inzake het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot van de goederen onderworpen aan de wettelijke terugkeer. Deze bepaling verwijst actueel naar de artikelen 366, § 1, eerste en tweede lid, 747 en 766 BW. Evenwel is artikel 766 BW reeds bij de Wet van 31 maart 1987 afgeschaft en is de inhoud van het toenmalige artikel 366 BW bij de Wet van 24 april 2003 opgenomen in artikel 353-16, eerste lid, 2° BW. Artikel 745*bis*, § 2 BW wordt hier overeenkomstig aangepast.

Artikel 5 (artikel 753 BW)

Artikel 753 BW wordt aangevuld met de regel dat de kloving van de nalatenschap tussen de bloedverwanten van de moederlijke en de vaderlijke lijn, niet plaatsvindt in het geval van artikel 754/1 BW, namelijk wanneer de

mariés sous un régime de communauté qui possèdent en outre des biens qui sont en indivision exclusivement entre eux, le conjoint survivant héritera désormais de la part du prémourant dans l'indivision, en plus de la part de ce dernier dans le patrimoine commun. Il s'agit par exemple d'un bien immobilier que les époux ont acheté ensemble en indivision avant leur mariage ou acquis en indivision durant leur mariage avec des fonds hérités ou donnés, et qui n'a pas été apporté dans la communauté. Le raisonnement exposé ci-avant s'applique également ici: il s'agit d'un patrimoine acquis conjointement par les époux ou apporté par les époux en indivision.

Ensuite, le droit successoral ab intestat des successibles du quatrième ordre est aboli en cas de concours avec le conjoint survivant. Le principe qui sous-tend cette modification est que, dans la société actuelle, l'accent est principalement mis sur le noyau familial (le défunt, le conjoint survivant et les enfants) et les liens familiaux avec des parents plus éloignés ont perdu de leur importance (*supra*). Le fait que le conjoint survivant en concours avec des parents plus éloignés soit confronté à une forte prétention successorale de la part de parents du défunt qui sont déjà éloignés du noyau familial n'est plus compatible avec les attentes des citoyens.

En concours avec des successibles du quatrième ordre, le conjoint survivant recueillera donc désormais la totalité de la succession en pleine propriété. Cela soulève la question de l'application du principe de la fente, qui est tranchée dans les articles 733, 753 et 754/1 proposés du Code civil.

Enfin, une modification purement formelle est encore apportée à l'article 745*bis*, § 2, du Code civil en ce qui concerne l'usufruit du conjoint survivant des biens soumis au droit de retour légal. Cette disposition renvoie actuellement aux articles 366, § 1er, alinéas 1 et 2, 747 et 766 du Code civil. Toutefois, l'article 766 du Code civil a déjà été supprimé par la loi du 31 mars 1987 et le contenu de l'ancien article 366 du Code civil a été intégré dans l'article 353-16, alinéa 1er, 2°, du Code civil par la loi du 24 avril 2003. L'article 745*bis*, § 2, du Code civil est adapté en conséquence.

Article 5 (article 753 du Code civil)

L'article 753 du Code civil est complété par la règle selon laquelle le partage de la succession entre les parents de la ligne maternelle et les parents de la ligne paternelle (fente) n'a pas lieu dans le cas de l'article

overledene naast bloedverwanten in de zijlijn ook een langstlevende echtgenoot nalaat

In dat geval worden de bloedverwanten van de vierde orde immers niet meer tot de nalatenschap geroepen. Deze regel moet worden samen gelezen met het voorgesteld artikel 754/1 BW en de toelichting aldaar.

Artikel 6 (artikel 754/1 BW)

De voorgestelde bepaling voert een nieuwe regel in met betrekking tot het erfrecht van de bloedverwanten van de vierde orde (de bloedverwanten in de zijlijn, behalve de broers, zussen en hun afstammelingen) in samenloop met de langstlevende echtgenoot van de overledene. In dat geval worden de bloedverwanten van de vierde orde niet langer ab intestato tot de nalatenschap geroepen, maar erft de langstlevende echtgenoot de volledige nalatenschap in volle eigendom (zie de verantwoording bij het voorgesteld artikel 745*bis* BW). Waar deze nieuwe regel vanuit het perspectief van de langstlevende echtgenoot wordt ingeschreven in artikel 745*bis*, § 1 BW, bepaalt het voorgesteld artikel 754/1, eerste lid BW het perspectief van de bloedverwanten van de vierde orde.

De vraag rijst naar de toepassing van de kloving ingeval de langstlevende echtgenoot in samenloop komt met bloedverwanten van de vierde orde én met bloedverwanten van de derde orde (de bloedverwanten in opgaande lijn). Volgens het huidig recht wordt bij samenloop tussen bloedverwanten van de derde en van de vierde orde de nalatenschap immers in twee helften verdeeld tussen de moederlijke en de vaderlijke lijn (zie de artikelen 733 en 753 BW).

Het behoud van de kloving in de hypothese dat de bloedverwanten van de derde en van de vierde orde in samenloop komen met de langstlevende echtgenoot, zou via een omweg het intestaatserfrecht van de bloedverwanten in de vierde orde bestendigen. Nochtans beoogt het gewijzigd artikel 745*bis* BW om het intestaatserfrecht van de bloedverwanten in de vierde orde af te schaffen ten voordele van de langstlevende echtgenoot. Het kan niet worden verantwoord dat de bloedverwanten in de vierde orde die alleen in samenloop komen met de langstlevende echtgenoot, van de nalatenschap worden uitgesloten (cf. het nieuwe artikel 745*bis*, § 1 BW), terwijl dezelfde bloedverwanten van de vierde orde wel zouden erven indien zij daarnaast ook in samenloop komen met bloedverwanten van de derde orde, en dit via toepassing van de kloving. Om die reden schakelt het nieuw artikel 754/1, tweede lid BW de toepassing van de kloving in deze hypothese uit.

754/1 du Code civil, à savoir lorsque le défunt laisse, aux côtés de parents collatéraux, également un conjoint survivant.

Dans ce cas, les parents du quatrième ordre ne sont en effet plus appelés à la succession. Cette règle doit être lue conjointement avec l'article 754/1 proposé du Code civil et l'explication y afférente.

Article 6 (article 754/1 du Code civil)

La disposition proposée introduit une nouvelle règle en matière de droit successoral des parents du quatrième ordre (les collatéraux à l'exception des frères, des sœurs et des descendants de ceux-ci) en concours avec le conjoint survivant du défunt. Dans ce cas, les parents du quatrième ordre ne sont plus appelés ab intestato à la succession, mais le conjoint survivant hérite de la totalité de la succession en pleine propriété (cf. la justification de l'article 745*bis* proposé du Code civil). Alors que cette nouvelle règle est inscrite dans l'article 745*bis*, § 1er, du Code civil dans la perspective du conjoint survivant, l'article 754/1, alinéa 1er, proposé du Code civil établit la perspective des parents du quatrième ordre.

La question se pose de savoir ce qu'il advient de l'application de la fente lorsque le conjoint survivant est en concours avec des parents du quatrième ordre et des parents du troisième ordre (les ascendants). En effet, selon le droit actuel, en cas de concours entre parents du troisième et du quatrième ordre, la succession se divise en deux moitiés réparties entre la ligne maternelle et la ligne paternelle (cf. articles 733 et 753 du Code civil).

Le maintien de la fente dans l'hypothèse où les parents du troisième et du quatrième ordre seraient en concours avec le conjoint survivant perpétuerait indirectement le droit successoral ab intestat des parents du quatrième ordre. L'article 745*bis* modifié du Code civil vise toutefois à supprimer le droit successoral ab intestat des parents du quatrième ordre au profit du conjoint survivant. Il n'est pas justifiable que les parents du quatrième ordre qui sont uniquement en concours avec le conjoint survivant soient exclus de la succession (cf. le nouvel article 745*bis*, § 1er, du Code civil) tandis que ces mêmes parents du quatrième ordre hériteraient bel et bien s'ils étaient en outre également en concours avec des parents du troisième ordre, et ce, par le biais de l'application de la fente. C'est la raison pour laquelle le nouvel article 754/1, alinéa 2, du Code civil supprime l'application de la fente dans cette hypothèse.

Ook bepaalde rechtsleer stelde reeds eerder de opportuniteit van de kloving in vraag bij een samenloop tussen de langstlevende echtgenoot en bloedverwanten van de vierde orde (M. PUELINCKX-COENE, Erfrecht, in *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2011, 316, nr. 109. Zie ook W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 817, nr. 1550).

Het gevolg is dat wanneer de langstlevende echtgenoot in samenloop komt met de bloedverwanten van de derde orde en van de vierde orde, de bloedverwanten van de derde orde de gehele blote eigendom van het eigen vermogen van de overledene zullen erven.

Artikel 7 (artikel 792 BW)

De bepalingen inzake de heling in het kader van de vereffening-verdeling van de nalatenschap (artikel 792 BW) en het huwelijksvermogensstelsel (het huidig artikel 1448 BW verplaatst naar het voorgesteld artikel 1389/3 BW) worden herschreven om een aantal twistpunten te beslechten. Deze wijziging van artikel 792 BW werd eerder voorgesteld in het Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het erfrecht, *Parl. St.* Senaat, 2012-2013, nr. 5 – 2207/1.

Vooreerst worden de termen “goederen van de nalatenschap verborgen houden of wegmaken” vervangen door “te kwader trouw informatie verzwijgen of valse verklaringen afleggen met betrekking tot de samenstelling en de omvang van de nalatenschap”, zodat het duidelijk wordt dat ook het verzwijgen van ontvangen schenkingen onder het begrip “heling” valt, hoewel er in een enge lezing van het oude artikel 792 geen sprake is van het “wegmaken” of “verborgen houden” van “goederen van de nalatenschap”. Ook het inroepen van aanspraken die men niet heeft, of van beweerde schulden die nochtans niet ten laste van de nalatenschap kunnen worden gelegd, valt hieronder indien er sprake is van kwade trouw.

Essentieel is het bovendien dat de erfgenaam voor zichzelf een voordeel beoogde, waarop hij niet gerechtigd was; het voordeel kan hij willen bekomen ten nadele van mede-erfgenamen, maar ook ten nadele van schuldeisers. Indien een erfgenaam een voordeel beoogde ten voordele van iemand anders, bijvoorbeeld zijn kinderen die eerder begiftigden waren van een schenking, valt dit niet onder de helingssanctie, maar vormt dit wel een fout die aanleiding kan geven tot een schadevergoeding op grond van artikel 1382 BW.

Une certaine doctrine avait également déjà remis en question auparavant l’opportunité de la fente en cas de concours entre le conjoint survivant et des parents du quatrième degré (M. PUELINCKX-COENE, Erfrecht, in Beginselen van Belgisch privaatrecht, Malines, Kluwer, 2011, 316, n° 109. Voir également W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH et K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Anvers, Intersentia, 2010, 817, n° 1550).

Il en résulte que lorsque le conjoint survivant est en concours avec les parents du troisième ordre et du quatrième ordre, les parents du troisième ordre hériteront de l’ensemble de la nue-propriété du patrimoine propre du défunt.

Article 7 (article 792 du Code civil)

Les dispositions relatives au recel dans le cadre de la liquidation-partage de la succession (article 792 du Code civil) et du régime matrimonial (l’article 1448 actuel du Code civil déplacé vers l’article 1389/3 proposé du Code civil) sont réécrites afin de trancher quelques points litigieux. Cette modification de l’article 792 du Code civil a été proposée antérieurement dans la proposition de loi modifiant le Code civil en ce qui concerne le droit successoral, *Doc. Parl.*, Sénat, 2012-2013, n° 5 – 2207/1.

Tout d’abord, les termes “diverti ou recélé des effets d’une succession” sont remplacés par “de mauvaise foi, retenu des informations ou fait de fausses déclarations en ce qui concerne la composition ou l’importance de la succession” de manière à ce qu’il apparaisse clairement que le fait de passer des donations reçues sous silence relève également de la notion de “recel” bien que, dans une lecture étroite de l’ancien article 792, il ne soit pas question de “divertissement” ou de “recel” d’“effets de la succession”. Le fait d’invoquer des prétentions que l’on n’a pas ou des créances alléguées qui ne peuvent pourtant pas être mises à charge de la succession en relève également s’il est question de mauvaise foi.

Il est en outre essentiel que l’héritier ait cherché à obtenir un avantage pour lui-même auquel il n’avait pas droit; avantage qu’il peut souhaiter obtenir au détriment des cohéritiers, mais également des créanciers. Si un héritier cherchait à obtenir un avantage au profit de quelqu’un d’autre (par exemple, ses enfants qui étaient auparavant gratifiés d’une donation), cela ne relève pas de la sanction de recel, mais cela constitue néanmoins une faute qui peut donner lieu à un dédommagement sur la base de l’article 1382 du Code civil.

Tot slot wordt ook het begrip berouw expliciet bevestigd. Het verval van de mogelijkheid om de helingssanctie in te roepen tegen een erfgenaam die spontaan en tijdig berouw toont en overeenkomstig handelt, werd reeds algemeen aanvaard in de rechtspraak en rechtsleer (zie bijvoorbeeld R. DEKKERS en H. CASMAN, Huwelijksstelsels, Erfrecht, Giften, in *Handboek Burgerlijk Recht*, deel IV, Antwerpen, Intersentia, 2010, 361-362).

Artikel 8 (artikel 1388 BW)

Wanneer een echtgenoot kinderen heeft uit een vorige relatie, kunnen echtgenoten sinds de Wet van 22 april 2003 bij huwelijksovereenkomst regelingen treffen over hun erfrecht in elkaars nalatenschap (het zogenaamde "Valkeniersbeding"). Zij mogen hierbij evenwel niet raken aan de concrete reserve: het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot van de gezinswoning en het huisraad.

Die beperking wordt nu afgeschaft. Voortaan mogen echtgenoten met kinderen uit een vorige relatie dus een regeling treffen over hun volledig erfrecht, met inbegrip van de concrete reserve. Die maatregel komt tegemoet aan een reële behoefte bij nieuw samengestelde gezinnen. Vandaag ervaart men de onmogelijkheid om de concrete reserve te beperken of uit te sluiten vaak als een rem voor een (tweede) huwelijk, omdat dit huwelijk het erfrecht van de "voorkinderen" op de gezinswoning zou herleiden tot blote eigendom, ook als de toekomstige langstlevende echtgenoot dat eigenlijk niet wil en bereid is om afstand te doen van zijn vruchtgebruik. Dit geldt des te meer omdat de gezinswoning in veel gezinnen het belangrijkste vermogensbestanddeel is. De uitbreiding van het Valkeniersbeding tot de concrete reserve, neemt derhalve in geval van nieuw samengestelde gezinnen een groot obstakel weg om in het huwelijk te treden.

Artikel 1388, tweede lid BW is geen alles of niets-verhaal. De echtgenoten kunnen elkaar het erfrecht ontnemen, met inbegrip van de abstracte en nu ook de concrete reserve, maar kunnen dit ook gedeeltelijk beperken of aanpassen. Artikel 1388, tweede lid BW bepaalt immers dat de echtgenoten "geheel of ten dele" een regeling kunnen treffen over hun rechten in de nalatenschap van de andere. Dat impliceert dat de echtgenoten onder meer een vruchtgebruik of recht van gebruik en bewoning gedurende een bepaalde termijn (bv. 3 jaar) kunnen bedingen in hoofde van de langstlevende echtgenoot van de gezinswoning en het huisraad. Er zal dan sprake zijn van een gedeeltelijke verzaking aan de concrete reserve, zodat de resterende rechten

Enfin, la notion de regrets est explicitement confirmée. L'extinction de la possibilité d'invoquer la sanction de recel à l'encontre d'un héritier qui exprime des regrets spontanément et en temps utile et agit en conséquence a déjà été généralement admise dans la jurisprudence et la doctrine (cf. notamment R. DEKKERS et H. CASMAN, Huwelijksstelsels, Erfrecht, Giften, dans *Handboek Burgerlijk Recht*, partie IV, Anvers, Intersentia, 2010, 361-362).

Article 8 (article 1388 du Code civil)

Lorsqu'un époux a des enfants d'une précédente relation, les époux peuvent depuis la loi du 22 avril 2003 prendre dans le cadre du contrat de mariage des mesures concernant leur droit successoral dans leurs successions mutuelles (la "clause Valkeniers"). Ils ne peuvent toutefois pas toucher à la réserve concrète: l'usufruit du conjoint survivant portant sur le logement familial et les meubles meublants.

Cette restriction est à présent supprimée. Désormais, les époux qui ont des enfants d'une précédente relation peuvent donc prendre une mesure portant sur l'intégralité de leur droit successoral, y compris la réserve concrète. Cette mesure répond à un réel besoin dans les familles recomposées. Aujourd'hui, l'impossibilité de limiter ou d'exclure la réserve concrète est souvent ressentie comme un frein à un (deuxième) mariage parce que ce mariage réduirait à la nue-propriété le droit successoral des "enfants antérieurs" sur le logement familial, même si, au fond, le futur conjoint survivant ne le souhaite pas et est disposé à renoncer à son usufruit. C'est d'autant plus le cas dans la mesure où le logement familial est, dans de nombreuses familles, l'avoir patrimonial le plus important. En ce qui concerne les familles recomposées, l'extension de la clause Valkeniers à la réserve concrète lève par conséquent un obstacle important à la réalisation du mariage.

L'article 1388, alinéa 2, du Code civil n'est pas une question de tout ou rien. Les époux peuvent se priver mutuellement du droit successoral, y compris de la réserve abstraite et à présent de la réserve concrète, mais peuvent également la limiter ou l'adapter en partie. L'article 1388, alinéa 2, du Code civil précise en effet que les époux peuvent conclure un accord "complet ou partiel" relatif aux droits que l'un peut exercer dans la succession de l'autre. Cela implique que les conjoints peuvent notamment stipuler un usufruit ou un droit d'usage et d'habitation durant une période déterminée (p. ex. 3 ans), dans le chef du conjoint survivant, du logement familial et des meubles meublants. On parlera alors d'une renonciation partielle à la réserve concrète,

reservatair beschermd blijven, tenzij de echtgenoten anders zijn overeengekomen.

Wel moet de langstlevende echtgenoot na het overlijden van de eerststervende over een overgangsperiode beschikken om indien nodig een nieuwe woning te vinden. Ook indien hij heeft verzaakt aan zijn concrete reserve, moet de langstlevende echtgenoot gedurende de eerste maanden na het overlijden in zijn leefomgeving kunnen blijven, om van daaruit de nodige regelingen te kunnen treffen. Daarom voorziet het nieuwe artikel 1388, tweede lid BW dat men de langstlevende echtgenoot niet het recht mag ontnemen om gedurende de eerste zes maanden na het overlijden van de eerstervende de gezinswoning te bewonen en het huisraad te gebruiken. Een soortgelijke regel bestaat ook in het Franse recht (artikel 763 van de Code civil).

Inspiratie voor een dergelijke overgangsperiode biedt ook artikel 3, § 2 Woninghuurwet, dat voorziet in een opzeggingstermijn van zes maanden voor de verhuurder die de woninghuurovereenkomst wil opzeggen, omdat hijzelf of zijn naaste familieleden de verhuurde woning willen betrekken. Ook hier moet een overgangstermijn van zes maanden de huidige bewoner toelaten om een nieuwe woning te vinden, vooraleer hij de gehuurde woning moet verlaten.

Omdat de finaliteit van de overgangsperiode is om de langstlevende echtgenoot de mogelijkheid te geven om een nieuwe woning te zoeken na het overlijden van de eerststervende, wordt hem gedurende die periode een recht van bewoning van de gezinswoning en een recht van gebruik van het huisraad toegekend, en geen vruchtgebruik. Eens de langstlevende echtgenoot een nieuwe woning heeft gevonden en verhuist, is het doel bereikt. De langstlevende heeft dan ook geen recht op het genot van de vruchten van de woning en het huisraad, ook niet indien hij de woning reeds verlaat vóór het einde van de termijn van zes maanden. De langstlevende kan na het overlijden van de eerststervende verzaken aan dit recht van gebruik en bewoning, indien hij het niet wenst uit te oefenen.

Een stroming in de rechtsleer pleit er bovendien voor om het Valkeniersbeding ook uit te breiden naar “klassieke” gezinnen, zodat ook echtgenoten zonder kinderen of met gemeenschappelijke kinderen elkaar kunnen onterven via huwelijksovereenkomst. Na beraad, blijft het toepassingsgebied beperkt tot de situatie waarin een of beide echtgenoten kinderen hebben uit een vorige relatie. Het verschil in behandeling tussen klassieke gezinnen en nieuw samengestelde gezinnen is in deze verantwoord.

de sorte que les droits restants restent protégés à titre réservataire, sauf si les conjoints en ont convenu autrement.

Après le décès du prémourant, le conjoint survivant doit toutefois disposer d’une période transitoire pour, si nécessaire, trouver un nouveau logement. Même s’il a renoncé à sa réserve concrète, le conjoint survivant doit pouvoir rester dans son environnement de vie dans les premiers mois qui suivent le décès afin de pouvoir prendre les dispositions nécessaires. C’est la raison pour laquelle le nouvel article 1388, alinéa 2, du Code civil prévoit que pendant les six premiers mois qui suivent le décès du prémourant, on ne peut retirer au conjoint survivant le droit d’habiter dans le logement familial et d’utiliser les meubles meublants. Une disposition similaire existe également dans le droit français (article 763 du Code civil).

L’article 3, § 2, de la loi sur les baux à loyer est également une source d’inspiration pour une période transitoire de ce type. Il prévoit un délai de préavis de six mois pour le bailleur qui souhaite résilier le contrat de bail parce que lui ou ses proches souhaitent occuper le logement loué. Ici aussi, une période transitoire de six mois doit permettre à l’occupant actuel de trouver un nouveau logement avant de devoir quitter le logement loué.

Puisque la période transitoire a pour finalité d’offrir au conjoint survivant la possibilité de chercher un nouveau logement après le décès du prémourant, un droit d’habitation du logement familial et un droit d’usage des meubles meublants lui sont accordés pendant cette période, et non un usufruit. Une fois que le conjoint survivant a trouvé un nouveau logement et déménage, l’objectif est atteint. Par conséquent, le conjoint survivant n’a pas le droit de jouir des fruits du logement et des meubles meublants, pas même s’il quitte le logement avant la fin du délai de six mois. Après le décès du prémourant, le conjoint survivant peut renoncer à ce droit d’usage et d’habitation s’il ne souhaite pas l’exercer.

Un courant dans la doctrine plaide en outre pour une extension de la clause Valkeniers aux familles “classiques”, de manière que les époux sans enfants ou ayant des enfants communs puissent également se déshériter par le contrat de mariage. Après réflexion, le champ d’application reste limité à la situation où les deux époux ou l’un d’entre eux ont des enfants d’une précédente relation. La différence de traitement entre les familles classiques et les familles recomposées est justifiée ici.

In klassieke gezinnen komen de kinderen samen met de eigen ouder tot de nalatenschap van de overleden ouder. Kinderen zijn tegenover hun ouders gehouden tot solidariteit en tot een aantal verplichtingen, zowel op menselijk als op juridisch vlak. Dergelijke verplichtingen zijn er niet tegenover een stiefouder. Voor de kinderen is de uitoefening van het reservatair vruchtgebruik door een stiefouder ook veel intrusiever dan door de eigen ouder. Waar het vruchtgebruik van de eigen ouder kadert binnen een logische verderzetting van de eigen gezinsentiteit, worden de kinderen in een nieuw samengesteld gezin geconfronteerd met een gedwongen blijvende verstandhouding met de stiefouder door diens positie als vruchtgebruiker. Het is dan ook legitiem om de voorkinderen in geval van een overlijden van de eigen ouder te willen vrijwaren van een dergelijke gedwongen verstandhouding met de stiefouder. Het is daarenboven vaak de wens van de stiefouder zelf om te kunnen afzien van het reservatair vruchtgebruik, zo blijkt uit de rechtspraktijk, omdat men dit niet nodig heeft en voorrang wil verlenen aan de voorkinderen. Deze overwegingen spelen echter niet in klassieke gezinnen.

Daarnaast is er in geval van nieuw samengestelde gezinnen reeds een hele voorgeschiedenis tussen de eigen ouder en zijn kinderen, terwijl de stiefouder doorgaans pas later deel uitmaakt van het gezin. De ouder en zijn kinderen hebben in de regel al samen een leven opgebouwd vooraleer de stiefouder zijn intrede doet. In vele gevallen vormt de nalatenschap van de eigen ouder hier een weerspiegeling van en bevat deze ook goederen die dateren van vóór de relatie met de nieuwe partner. Men kan argumenteren dat de kinderen een sterkere band hebben met die goederen, in het bijzonder met de gezinswoning. Het is dan ook verantwoord indien de eigen ouder en de stiefouder de erfrechten van de kinderen op die goederen zouden willen laten primeren. Om diezelfde reden is in de hervorming van het erfrecht voorzien dat de langstlevende echtgenoot geen inkorting meer kan vorderen van de schenkingen die zijn gedaan door de erflater vóór zijn huwelijk met de langstlevende (zie artikel 49, 4° Wet 31 juli 2017). Die redenering gaat evenwel niet op in klassieke gezinnen, omdat de relatie tussen de ouders vooraf gaat aan de relatie ouder-kind.

Bovendien wordt in het familiaal vermogensrecht wel vaker een onderscheiden regeling toegepast bij gemeenschappelijke kinderen dan bij niet-gemeenschappelijke kinderen. Zo geldt de instantveroudering bij de waardering van het vruchtgebruik alleen bij nieuw samengestelde gezinnen (zie artikel 745*quinquies* BW); is voorzien in een vereenvoudigde procedure voor de omzetting van het vruchtgebruik in geval van nieuw samengestelde gezinnen (zie artikel 745*quater*, § 1/1 BW, zoals gewijzigd door artikel 10 van de wet van

Dans les familles classiques, les enfants figurent avec leur propre parent dans la succession du parent décédé. Les enfants sont tenus à la solidarité ainsi qu'à un certain nombre d'obligations envers leurs parents, tant sur le plan humain que sur le plan juridique. Il n'existe pas d'obligations de ce type envers un beau-parent. Pour les enfants, l'exercice de l'usufruit réservataire par un beau-parent est également beaucoup plus intrusif que par un parent propre. Alors que l'usufruit de son propre parent s'inscrit dans le cadre de la continuation logique de sa propre entité familiale, les enfants d'une famille recomposée sont confrontés à une entente contrainte et continue avec le beau-parent du fait de son statut d'usufruitier. Il est dès lors légitime en cas de décès du propre parent de vouloir préserver les enfants antérieurs d'une telle entente contrainte avec le beau-parent. En outre, comme le montre la jurisprudence, le beau-parent exprime même souvent le souhait de pouvoir renoncer à l'usufruit réservataire, parce qu'il n'en a pas besoin et qu'il veut accorder la priorité aux enfants antérieurs. Ces considérations n'interviennent toutefois pas dans les familles classiques.

De plus, dans les familles recomposées, il existe déjà toute une histoire antérieure entre le parent propre et ses enfants, alors que le beau-parent n'intègre généralement la famille que plus tard. Le parent et ses enfants ont en principe déjà construit une vie ensemble avant l'arrivée du beau-parent. Dans de nombreux cas, la succession du parent propre en est le reflet et comprend également des biens qui datent d'avant la relation avec le nouveau partenaire. On peut argumenter que les enfants ont un lien très fort avec ces biens, en particulier avec le logement familial. Il est dès lors justifié pour le propre parent et le beau-parent de donner la priorité aux droits successoraux des enfants sur ces biens. Pour la même raison, la réforme du droit successoral prévoit que l'époux survivant ne peut plus solliciter la réduction des donations consenties par le défunt avant son mariage avec le survivant (voir article 49, 4°, de la loi du 31 juillet 2017). Ce raisonnement ne s'applique toutefois pas aux familles classiques parce que la relation entre parents précède la relation parent-enfant.

En outre, en droit patrimonial de la famille, un régime distinct est plus souvent appliqué dans le cas d'enfants communs que dans le cas d'enfants non communs. Ainsi, le vieillissement instantané lors de l'évaluation de la valeur de l'usufruit ne s'applique qu'aux familles recomposées (voir article 745*quinquies* du Code civil); une procédure simplifiée est prévue pour la conversion de l'usufruit dans le cas des familles recomposées (voir article 745*quater*, § 1er/1 du Code civil, modifié par l'article 10 de la loi du 31 juillet 2017); les enfants

31 juli 2017); en hebben gemeenschappelijke en niet-gemeenschappelijke kinderen andere erfrechten met betrekking tot de huwelijksvoordelen die de echtgenoten elkaar bij huwelijksovereenkomst hebben toegekend (zie de artikelen 1464 en 1465 BW).

Indien de ouders in een klassiek gezin aan de reserve van de langstlevende echtgenoot willen raken, biedt de hervorming van het erfrecht hiervoor reeds beperkt de mogelijkheid. Meer bepaald kunnen reservataire erfgenamen krachtens de Wet van 31 juli 2017 reeds vóór het openvallen van de nalatenschap verzaken aan de vordering tot inkorting met betrekking tot schenkingen gedaan door de erflater, door middel van hetzij een punctuele erfovereenkomst (artikel 918 BW), hetzij een globale erfovereenkomst (artikel 1100/7, § 7 BW). Het verschil met het Valkeniersbeding, is evenwel dat het hier steeds een verzaking met betrekking tot een of meerdere specifieke schenkingen betreft, terwijl het Valkeniersbeding een algemene verzaking aan de reserve toelaat. Bovendien is de verzaking enkel mogelijk voor schenkingen die reeds zijn gedaan, terwijl het Valkeniersbeding ook voor het toekomstig vermogen werkt.

Om die redenen blijft het toepassingsgebied van artikel 1388, tweede lid BW beperkt tot nieuw samengestelde gezinnen. Het onderscheid in behandeling met klassieke gezinnen is verantwoord in het licht van het gelijkheidsbeginsel. Bovendien is er onvoldoende maatschappelijke nood om een uitbreiding van het toepassingsgebied te verantwoorden, zeker gelet op de mogelijkheden waarin de hervorming van het erfrecht reeds voorziet.

Tot slot wordt het formalisme bij het sluiten van een Valkeniersovereenkomst in lijn gebracht met de vormvereisten voor alle erfovereenkomsten.

Artikel 9 (artikel 1389/1 BW)

De regels inzake de preferentiële toewijzing van de gezinswoning, het huisraad en de beroepsgoederen worden overgeheveld naar het algemeen deel van het huwelijksvermogensrecht (titel V, hoofdstuk I), zodat zij voortaan van toepassing zijn op alle echtgenoten, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel. Het voorgesteld artikel 1389/1 BW regelt de toewijzing na overlijden (het huidig artikel 1446 BW), het voorgesteld artikel 1389/2 BW de toewijzing na echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen (het huidig artikel 1447 BW; *infra*). Deze ruime toepassing werd reeds eerder bepleit door een deel van de rechtsleer, maar sterk gecontesteerd door andere auteurs, die wezen op het gebrek aan rechtsgrond. Het Grondwettelijk

communs et non communs ont des droits successoraux différents concernant les avantages matrimoniaux que les conjoints se sont accordés mutuellement par contrat de mariage (voir les articles 1464 et 1465 du Code civil).

Si les parents d'une famille classique veulent toucher à la réserve du conjoint survivant, la réforme du droit successoral offre déjà une possibilité limitée pour ce faire. Plus précisément, en vertu de la loi du 31 juillet 2017, les héritiers réservataires peuvent déjà renoncer avant l'ouverture de la succession à la demande de réduction des donations faites par le défunt, soit au moyen d'un pacte successoral ponctuel (article 918 du Code civil), soit au moyen d'un pacte successoral global (article 1100/7, § 7, du Code civil). La différence par rapport à la clause Valkeniers réside toutefois dans le fait qu'ici, il s'agit toujours d'une renonciation concernant une ou plusieurs donations spécifiques alors que la clause Valkeniers autorise une renonciation générale à la réserve. En outre, la renonciation n'est possible que pour les donations qui ont déjà été faites alors que la clause Valkeniers fonctionne également pour le patrimoine futur.

Pour cette raison, le champ d'application de l'article 1388, alinéa 2, du Code civil reste limité aux familles recomposées. La différence de traitement avec les familles classiques se justifie à la lumière du principe d'égalité. En outre, le besoin social n'est pas suffisant pour justifier une extension du champ d'application, surtout si l'on considère les possibilités déjà prévues dans la réforme du droit successoral.

Enfin, le formalisme lors de la conclusion d'une clause Valkeniers est aligné sur les formalités propres à tous les pactes successoraux.

Article 9 (article 1389/1 du Code civil)

Les règles en matière d'attribution préférentielle du logement familial, des meubles meublants et des biens professionnels sont transférées vers la partie générale du droit des régimes matrimoniaux (titre V, chapitre Ier) de sorte qu'elles s'appliquent désormais à tous les époux quel que soit le régime matrimonial choisi. L'article 1389/1 du Code civil proposé règle l'attribution après le décès (l'article 1446 actuel du Code civil) et l'article 1389/2 du Code civil proposé règle l'attribution après le divorce, la séparation de corps ou la séparation de biens (l'actuel article 1447 du Code civil; *infra*). Cette application étendue avait déjà été plaidée par une partie de la doctrine, mais vivement contestée par d'autres auteurs, qui invoquaient le manque de fondement

Hof oordeelde in een arrest van 7 maart 2013 nog dat het feit dat de preferentiële toewijzing niet open stond voor een gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom was van echtgenoten gehuwd onder een scheiding van goederen, het gelijkheidsbeginsel niet schond (arrest nr. 28/2013). "Het zou de wetgever echter evenmin kunnen worden verweten indien hij het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling zou uitbreiden tot een gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom is van de echtgenoten ongeacht hun huwelijksvermogensstelsel", aldus het Hof. Die maatregel wordt nu getroffen.

Bijgevolg kunnen echtgenoten bij de beëindiging van het huwelijksvermogensstel voortaan de preferentiële toewijzing vorderen van de gezinswoning en het huisraad waarop zij beiden eigendomsaanspraken kunnen laten gelden, hetzij in een ontbonden gemeenschap, hetzij in een onverdeeldheid. In dat laatste geval is wel vereist dat de gezinswoning of het huisraad exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is; dit om de rechten van de eventuele andere deelgenoten niet te schaden (vgl. met de toelichting bij het voorgesteld artikel 745*bis* BW).

Daarnaast wordt een technisch vraagstuk opgelost. Door te bepalen dat de echtgenoten de toewijzing kunnen vorderen van "1° een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient, 2° het aldaar aanwezige huisraad", wordt verduidelijkt dat men hetzij de gezinswoning en het huisraad, hetzij de gezinswoning of het huisraad preferentieel kan laten toewijzen. Hierover bestaat in het huidig recht discussie, vermits sommige auteurs op basis van een letterlijke lezing van de wet verdedigen dat men enkel de toewijzing van de gezinswoning samen met het huisraad kan vragen.

Naast de gezinswoning en het huisraad, regelt de voorliggende bepaling ook de preferentiële toewijzing van de goederen die een echtgenoot aanwendt voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf. Ook hier geldt dat de beroepsactieve echtgenoot voortaan de toewijzing van dergelijke goederen kan vorderen, zowel als ze in gemeenschap, dan wel exclusief in onverdeeldheid zijn tussen de echtgenoten. Om de draagwijdte van deze regel te begrijpen, moet ze worden samen gelezen met de nieuwe bepalingen omtrent het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de beroepsgoederen.

Het nieuw artikel 1401, § 1, 6 BW bepaalt dat het recht op goederen die een echtgenoot exclusief voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf aanwendt, eigen is, tenzij de echtgenoten samen dat beroep uitoefenen of samen dat bedrijf uitbaten. Voor dergelijke goederen is de vermogenswaarde

juridique. La Cour constitutionnelle a en outre estimé, dans un arrêt du 7 mars 2013, que le fait que l'attribution préférentielle ne s'appliquait pas à un logement familial appartenant en indivision à des époux mariés sous le régime de la séparation de biens ne violait pas le principe d'égalité (arrêt n° 28/2013). "L'on ne pourrait pas non plus reprocher au législateur d'étendre le champ d'application de la disposition en cause à un logement familial qui est la propriété indivise des époux, quel que soit le régime matrimonial", selon la Cour. Cette mesure est à présent prise.

Par conséquent, à la fin du régime matrimonial, les époux peuvent désormais demander l'attribution préférentielle du logement familial et des meubles meublants sur lesquels ils peuvent tous les deux faire valoir des prétentions à la propriété, que ce soit dans une communauté dissoute ou dans une indivision. Dans ce dernier cas, il est toutefois requis que le logement familial ou les meubles meublants soient exclusivement en indivision entre les époux afin de ne pas léser les droits des autres copartageants éventuels (comp. avec le commentaire de l'article 745*bis* du Code civil proposé).

Une solution est en outre apportée à un problème technique. En précisant que les époux peuvent demander l'attribution "1° un des immeubles servant au logement de la famille, 2° les meubles meublants qui le garnissent", il est précisé que l'on peut attribuer préférentiellement soit le logement familial et les meubles meublants, soit le logement familial ou les meubles meublants. Cela fait l'objet de débats dans le droit actuel, car certains auteurs soutiennent, sur la base d'une lecture littérale de la loi, que l'on ne peut demander que l'attribution du logement familial et des meubles meublants.

Outre le logement familial et les meubles meublants, la présente disposition règle l'attribution par préférence des biens utilisés par un époux pour l'exercice de sa profession ou l'exploitation de son entreprise. Ici également, l'époux professionnellement actif peut désormais demander l'attribution de tels biens, qu'ils soient en communauté ou en indivision exclusivement entre les époux. Afin de comprendre la portée de cette disposition, il convient de la lire conjointement avec les nouvelles dispositions relatives au statut matrimonial des biens professionnels.

Le nouvel article 1401, § 1er, 6, du Code civil dispose que le droit aux biens qu'un époux utilise exclusivement pour l'exercice de sa profession ou l'exploitation de son entreprise est propre, à moins que les époux n'exercent ensemble cette profession ou n'exploitent ensemble cette entreprise. Pour ce type de biens, la

gemeenschappelijk op basis van het nieuw artikel 1405, § 1, 6 BW, voor zover deze met gemeenschapsgelden zijn verkregen. Omdat het recht eigen is, worden deze goederen bij de ontbinding van het stelsel van rechtswege toegewezen aan de beroepsactieve echtgenoot, volgens de waarde op het tijdstip van de ontbinding (zie het nieuw artikel 1430, § 2, 2° BW). Dat impliceert ook dat de preferentiële toewijzing in dergelijke gevallen zonder voorwerp wordt. De toewijzing van de goederen aan de beroepsactieve echtgenoot gebeurt immers van rechtswege en moet niet worden gevorderd.

De preferentiële toewijzing van de goederen die een echtgenoot aanwendt voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf blijft echter een nuttige figuur voor de gevallen die buiten de draagwijdte van het nieuw artikel 1401, § 1, 6 BW vallen. Het betreft hier:

— de goederen die niet exclusief worden aangewend voor de uitoefening van het beroep of de uitbating van het bedrijf van een echtgenoot. Deze goederen zijn derhalve geen beroepsgoederen sensu stricto in de zin van artikel 1401, § 1, 6 BW, maar kennen een gemengd gebruik. Men kan bijvoorbeeld denken aan een gezinswoning waarin een echtgenoot zijn tandartspraktijk uitoefent, of een laptop die wordt gebruikt voor beroeps- en gezinsdoeleinden. Voor dergelijke goederen zou een toewijzing van rechtswege aan de beroepsactieve echtgenoot zijn doel voorbijschieten.

— de goederen die door beide echtgenoten worden aangewend voor de gezamenlijke uitoefening van hun beroep of de gezamenlijke uitbating van hun bedrijf. Wanneer beide echtgenoten samen een beroep uitoefenen of een bedrijf uitbaten, kan er inderdaad geen sprake zijn van een toewijzing van rechtswege van de goederen aan een van beide echtgenoten. Deze moet gevorderd worden, zodat de rechter kan oordelen wie van beide echtgenoten het grootste belang heeft bij de toewijzing met het oog op de voortzetting van zijn beroepsactiviteit of bedrijfsuitoefening, voortaan dus zonder de andere echtgenoot.

Om de respectieve toepassingsgebieden van artikel 1401, § 1, 6 BW en artikel 1389/1 BW op elkaar te laten aansluiten, hanteren beide bepalingen dezelfde terminologie. Uit de toelichting bij het nieuw artikel 1401, § 1, 6 BW blijkt dan ook dat “de goederen die een echtgenoot aanwendt voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf” zowel roerende als onroerende goederen kunnen betreffen.

Ondanks de parallellen tussen de regeling van de beroepsgoederen enerzijds en de aandelen en het cliënteel anderzijds, is de preferentiële toewijzing niet uitgebreid naar de aandelen en het cliënteel. De vraag

valeur patrimoniale est commune sur la base du nouvel article 1405, § 1er, 6, du Code civil, pour autant qu’ils aient été acquis avec des fonds communs. Le droit étant propre, ces biens sont, lors de la dissolution du régime, attribués de plein droit à l’époux professionnellement actif, en fonction de la valeur au moment de la dissolution (voir le nouvel article 1430, § 2, 2°, du Code civil). Cela implique également qu’en pareils cas, l’attribution par préférence devient sans objet. L’attribution des biens à l’époux professionnellement actif s’effectue en effet de plein droit et ne doit pas être sollicitée.

L’attribution par préférence des biens utilisés par un époux pour l’exercice de sa profession ou l’exploitation de son entreprise reste toutefois une figure utile pour les cas qui sont hors de portée du nouvel article 1401, § 1er, 6, du Code civil. Il s’agit ici:

— des biens qui ne sont pas utilisés exclusivement pour l’exercice de la profession ou l’exploitation de l’entreprise d’un époux. Ces biens ne sont par conséquent pas des biens professionnels sensu stricto au sens de l’article 1401, § 1er, 6, du Code civil mais ont une utilisation mixte. On peut penser, par exemple, à un logement familial dans lequel un époux exerce la dentisterie ou à un ordinateur portable qui est utilisé à des fins professionnelles et familiales. Pour de tels biens, une attribution de plein droit à l’époux professionnellement actif manquerait son objectif.

— des biens utilisés par les deux époux pour l’exercice conjoint de leur profession ou l’exploitation conjointe de leur entreprise. Lorsque les deux époux exercent ensemble une profession ou exploitent ensemble une entreprise, il ne peut effectivement être question d’une attribution de plein droit des biens à l’un des deux époux. Celle-ci doit être sollicitée, de sorte que le juge puisse déterminer pour lequel des deux conjoints l’attribution est primordiale pour poursuivre désormais son activité professionnelle ou l’exploitation de son entreprise sans l’autre conjoint.

Afin de permettre l’harmonisation des champs d’application respectifs de l’article 1401, § 1er, 6, et de l’article 1389/1 du Code civil, les deux dispositions utilisent la même terminologie. Il ressort du commentaire du nouvel article 1401, § 1er, 6, du Code civil que “les biens qu’utilise un époux pour l’exercice de sa profession ou l’exploitation de son entreprise” peuvent être tant des biens meubles que des biens immeubles.

Malgré les parallèles entre la réglementation des biens professionnels, d’une part, et les parts ou actions et la clientèle, d’autre part, l’attribution par préférence n’a pas été étendue aux parts ou actions et à la clientèle.

naar een preferentiële toewijzing kan zich uitsluitend stellen voor de aandelen en het cliënteel die buiten het toepassingsgebied van artikel 1401 vallen. Voor de aandelen die binnen het toepassingsgebied vallen, vindt er immers een toewijzing van rechtswege aan de beroepsactieve echtgenoot plaats (artikel 1401, § 1, 5 en 7 BW; zie ook artikel 1430, § 2, 1° en 2° BW).

Een eventuele preferentiële toewijzing van de aandelen wordt doorkruist door het vennootschapsrecht, dat zelf bepaalde regels heeft om geschillen in een vennootschap te regelen (in het bijzonder de vorderingen tot uitsluiting en uittreding). Een eventuele preferentiële toewijzing van cliënteel is niet mogelijk. Het zou hier immers enkel het cliënteel betreffen dat is opgebouwd binnen een beroep dat de echtgenoten samen uitoefenen of een bedrijf dat ze samen uitbaten; het cliënteel opgebouwd door één echtgenoot alleen valt binnen de draagwijdte van artikel 1401, § 1, 7 BW. Men kan cliënteel echter niet verplichten om met een bepaalde echtgenoot verder te gaan na de beëindiging van de gezamenlijke beroepsactiviteit.

Artikel 10 (artikel 1389/2 BW)

Het voorgesteld artikel 1389/2 BW is het huidig artikel 1447 BW, mits een aantal technische wijzigingen (zie ook reeds het wetsontwerp nr. 53-2998).

Vooreerst wordt verduidelijkt dat de preferentiële toewijzing enkel kan worden gevorderd in geval van een echtscheiding door onherstelbare ontwrichting van het huwelijk (artikel 229 BW), en niet in geval van een echtscheiding door onderlinge toestemming. In dat laatste geval moeten de echtgenoten de eventuele preferentiële toewijzing immers regelen in de regelingsakte.

Daarnaast wordt afstand genomen van de moeilijk toe te passen criteria van de “maatschappelijke en gezinsbelangen” en van de “vergoedings- of vorderingsrechten van de andere”; dit wordt vervangen door het breder criterium van “de belangen van ieder van de echtgenoten” en “de financiële mogelijkheden van degene die de opleg desgevallend zal moeten betalen.” Dit zal de rechter toelaten tot een inclusieve afweging over te gaan, zonder zich tot vooraf omschreven belangen te moeten beperken.

De regels ten voordele van het slachtoffer van gezinsgeweld worden behouden, maar aangevuld in overeenstemming met de opsomming van strafbare feiten die ook in de wet van 10 december 2012 over de erfonwaardigheid en de plaatsvervulling voorkomen. De

La question de l’attribution par préférence peut uniquement se poser pour les parts ou actions et la clientèle qui sortent du champ d’application de l’article 1401. En ce qui concerne les parts ou actions qui relèvent de ce champ d’application, une attribution à l’époux professionnellement actif intervient en effet de plein droit (article 1401, § 1er, 5 et 7, du Code civil; voir également l’article 1430, § 2, 1° et 2°, du Code civil).

Une éventuelle attribution par préférence des parts ou actions est mise à mal par le droit des sociétés, qui contient lui-même certaines dispositions pour régler les litiges au sein d’une société (en particulier les actions en exclusion et en retrait). Une éventuelle attribution par préférence de la clientèle n’est pas possible. En effet, elle ne concernerait que la clientèle constituée dans le cadre d’une profession que les époux exercent ensemble ou d’une entreprise qu’ils exploitent ensemble; la clientèle constituée par un seul époux s’inscrit dans le champ d’application de l’article 1401, § 1er, 7, du Code civil. On ne peut toutefois pas contraindre la clientèle de poursuivre avec un époux déterminé après la cessation de l’activité professionnelle conjointe.

Article 10 (article 1389/2 du Code civil)

L’article 1389/2 du Code civil proposé correspond à l’actuel article 1447 du Code civil, auquel sont apportées quelques modifications d’ordre technique (cf. également déjà le projet de loi n° 53-2998).

Il est tout d’abord précisé que l’attribution préférentielle ne peut être demandée qu’en cas de divorce pour cause de désunion irrémédiable (article 229 du Code civil) et non en cas de divorce par consentement mutuel. Dans ce dernier cas, les époux doivent en effet régler l’éventuelle attribution préférentielle dans l’acte de règlement.

Ensuite, les critères difficilement applicables tels qu’ils sont actuellement prévus et qui se réfèrent aux “intérêts sociaux et familiaux” des époux et aux “droits de récompense ou de créance au profit de l’autre” sont écartés et remplacés par ceux, plus larges, des “intérêts que chacun des époux peut faire valoir” et des “capacités financières de celui qui, le cas échéant, devra payer la soulte”. Ceci permettra au juge de procéder à une pondération inclusive, sans qu’il ait à se limiter à des intérêts définis à l’avance.

Les règles au profit de la victime de violence conjugale sont maintenues, mais complétées en conformité avec l’énumération des faits punissables qui apparaissent également dans la loi du 10 décembre 2012 relative à l’indignité successorale et la substitution.

bepalingen inzake onwaardigheid om te erven zijn van overeenkomstige toepassing op de onwaardigheid om huwelijksvoordelen te verkrijgen of te behouden; dit kan ook worden ingeroepen bij de vereffening en verdeling van het huwelijksstelsel na echtscheiding, indien de onwaardigheid reeds werd vastgesteld zoals in artikel 727 BW bepaald.

Artikel 11 (artikel 1389/3 BW)

Deze bepaling beoogt vooreerst de veralgemening van de helingssanctie naar alle huwelijksvermogensstelsels. Het huidig artikel 1448 BW stelt enkel de heling van goederen uit het gemeenschappelijk vermogen strafbaar. Het toepassingsgebied van de heling wordt nu uitgebreid naar elke massa of elk vermogen dat tussen de echtgenoten bestaat: de gemeenschap, maar ook een onverdeeldheid of een verrekenmassa. Daarom wordt de helingssanctie ook verplaatst naar de algemene bepalingen van de huwelijksvermogensstelsels en opgenomen in een nieuw artikel 1389/3 BW.

Daarnaast worden de bewoordingen van de heling in lijn gebracht met het voorgesteld artikel 792 BW, dat de vernieuwde heling van erfgoederen bevat. Het is immers de bedoeling om een uniforme regeling voorop te stellen en ook hier de vermelde twistpunten te beslechten.

Artikel 12 (artikel 1395 BW)

Huwelijkscontracten en wijzigingsakten moeten worden geregistreerd in het centraal huwelijksovereenkomstenregister. Dezelfde verplichting geldt voortaan voor de akten van eigendomsverkrijging van een onroerend goed die een verklaring van anticipatieve inbreng bevatten conform het nieuw artikel 1452, § 2 BW, voor wat die verklaring betreft.

Artikel 13 (artikel 1399 BW)

Het huidig artikel 1399, derde lid BW voorziet enkel in een specifieke regeling voor het bewijs tussen echtgenoten van de eigendom van een goed, maar niet voor het bewijs van schuldvorderingen. Derhalve geschiedt het bewijs van een schuldvordering nu in beginsel bij toepassing van het gemeen recht, althans volgens de meerderheid van de rechtsleer. Dat betekent dat in de regel een geschrift is vereist, indien de waarde van de schuldvordering 375 euro overschrijdt (artikel 1341 BW). Het loutere feit van het huwelijk volstaat niet als “morele onmogelijkheid” voor de schuldeiser om zich een schriftelijk bewijs te verschaffen in de zin van artikel 1348 BW.

Les dispositions relatives à l’indignité successorale s’appliquent par analogie à l’indignité de recueillir ou de conserver un avantage matrimonial; cette règle peut également être invoquée lors de la liquidation et du partage du régime matrimonial après divorce, si l’indignité a été constatée comme il est dit à l’article 727 du Code civil.

Article 11 (article 1389/3 du Code civil)

Cette disposition vise tout d’abord à généraliser la sanction de recel à tous les régimes matrimoniaux. L’actuel article 1448 du Code civil incrimine uniquement le recel de biens du patrimoine commun. Le champ d’application du recel est à présent étendu à toute masse ou tout patrimoine existant entre les époux: la communauté, mais également une indivision ou une masse de participation. C’est pourquoi la sanction de recel est également déplacée vers les dispositions générales des régimes matrimoniaux et figure dans le nouvel article 1389/3 du Code civil.

En outre, les termes du recel sont mis en conformité avec l’article 792 proposé du Code civil qui énonce le nouveau recel de biens patrimoniaux. L’objectif est en effet de privilégier une réglementation uniforme et également de trancher les points litigieux précités.

Article 12 (article 1395 du Code civil)

Les contrats de mariage et les actes modificatifs sont enregistrés dans le registre central des contrats de mariage. La même obligation s’applique désormais aux actes d’acquisition de propriété d’un bien immeuble contenant une déclaration d’apport anticipé, conformément à l’article 1452, § 2, du Code civil, en ce qui concerne cette déclaration.

Article 13 (article 1399 du Code civil)

L’actuel article 1399, alinéa 3, du Code civil prévoit uniquement un régime spécifique pour la preuve entre époux de la propriété d’un bien, mais pas pour la preuve de créances. Par conséquent, aujourd’hui la preuve d’une créance se fait en principe par l’application du droit commun, du moins suivant la majorité de la doctrine. Cela signifie qu’un écrit est généralement requis si la valeur de la créance excède 375 euros (article 1341 du Code civil). Le simple fait du mariage ne suffit pas au créancier comme “impossibilité morale” pour se procurer une preuve écrite au sens de l’article 1348 du Code civil.

De toepassing van het gemeen bewijsrecht kan voor problemen zorgen, aangezien echtgenoten vaak niet de gewoonte hebben om telkens een geschrift op te stellen voor hun onderlinge schuldvorderingen. De rechtspraktijk lost deze lacune soms conventioneel op, door bijvoorbeeld in de huwelijksovereenkomst de regeling van het bewijs van de eigendom van een goed ook van toepassing te verklaren op het bewijs van een schuldvordering (P. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2008, 309-310). Deze regeling wordt nu wettelijk verankerd.

Artikel 14 (artikel 1400 BW)

Bij toepassing van de regel accessorium sequitur principale bepalen de huidige artikelen 1400, 1 BW en 1400, 2 BW dat het toebehoren van eigen onroerende goederen of rechten en het toebehoren van eigen waardepapieren, eigen zijn. Waarom de wet hier voor de roerende goederen enkel het toebehoren van eigen waardepapieren vermeldt, is onduidelijk. Natrekking speelt immers ook voor roerende zaken (artikel 565 BW. Cf. R. DEKKERS en H. CASMAN, Huwelijksstelsels, Erfrecht, Giften, in *Handboek Burgerlijk Recht*, deel IV, Antwerpen, Intersentia, 2010, 59). Daarom wordt nu in artikel 1400, 1 BW ingeschreven dat het toebehoren van alle onroerende en roerende goederen en rechten, eigen is. Het huidig artikel 1400, 2 BW vervalt.

Het huidig artikel 1400, 6 BW bevat het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van beroepsgoederen en -werktuigen. Dit wordt voortaan elders geregeld.

Het vrijgekomen artikel 1400, 6 BW wordt hier gebruikt voor de regeling van het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van individuele levensverzekeringen. Deze bepaling beoogt alle situaties waarbij het wettelijk huwelijksstelsel wordt ontbonden voordat de levensverzekering opeisbaar is geworden, ongeacht de oorzaak van de ontbinding van het stelsel (de “eerste hypothese”, zie de algemene toelichting *supra*). Het kan gaan om een ontbinding van het huwelijk door het overlijden van een echtgenoot (niet de verzekerde) of door echtscheiding, maar ook door een conventionele overgang naar een ander huwelijksstelsel, een scheiding van tafel en bed of een gerechtelijke scheiding van goederen.

De verzekeringnemer moet voor de toepassing van dit artikel een gehuwde persoon zijn. De verzekerde (de persoon in wiens hoofde het risico zich voordoet) kan de verzekeringnemer zelf zijn, maar ook zijn echtgenoot of zelfs een derde. Ook de begunstigde (de persoon in wiens voordeel de verzekerde prestatie is bedongen)

L’application du droit commun de la preuve peut poser problème étant donné que souvent les époux n’ont pas l’habitude d’établir un tel écrit pour leurs créances réciproques. La pratique juridique apporte parfois, de manière conventionnelle, une solution à cette lacune, par exemple en déclarant dans le contrat de mariage le régime de la preuve de la propriété d’un bien applicable également à la preuve d’une créance (P. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 309-310). Ce régime est à présent ancré dans la loi.

Article 14 (article 1400 du Code civil)

En application de la règle accessorium sequitur principale, les articles 1400, 1, et 1400, 2, actuels du Code civil précisent que les accessoires d’immeubles ou de droits immobiliers propres et les accessoires de valeurs mobilières propres sont propres. La raison pour laquelle la loi ne mentionne ici pour les biens meubles que les accessoires de valeurs mobilières propres n’est pas claire. L’accession vaut en effet également pour les biens meubles (article 565 du Code civil. Cf. R. DEKKERS et H. CASMAN, Huwelijksstelsels, Erfrecht, Giften, dans *Handboek Burgerlijk Recht*, partie IV, Anvers, Intersentia, 2010, 59). C’est pourquoi il est inscrit à présent à l’article 1400, 1, du Code civil que l’accessoire de tous les biens et droits immobiliers et mobiliers sont propres. L’article 1400, 2, actuel du Code civil est abrogé.

L’article 1400, 6, actuel du Code civil contient le statut matrimonial des biens et des instruments professionnels. Dorénavant, cette question est réglée ailleurs.

L’article 1400, 6 du Code civil, ainsi libéré, est employé ici pour le règlement du statut matrimonial d’assurances-vie individuelles. Cette disposition vise toutes les situations où le régime matrimonial légal est dissous avant que l’assurance-vie devienne exigible, quelle que soit la cause de la dissolution du régime (la “première hypothèse”, voy. l’exposé général *supra*). Il peut s’agir d’une dissolution du mariage par le décès d’un conjoint (pas l’assuré) ou par divorce, mais aussi par un transfert conventionnel vers un autre régime matrimonial, une séparation de corps ou une séparation de biens judiciaire.

Pour l’application de cet article, le preneur d’assurance doit être une personne mariée. L’assuré (la personne sur la tête de laquelle se produit le risque) peut être le preneur d’assurance proprement dit, mais aussi son conjoint ou même un tiers. Le bénéficiaire (la personne en faveur de laquelle est stipulée la prestation

kan de verzekeringnemer zijn, zijn echtgenoot of een derde.

Het betreffen zowel de verzekeringen die voorzien in een uitkering wanneer de verzekerde op een vooraf bepaald moment nog in leven is (dekking leven) als de verzekeringen die voorzien in een uitkering bij het overlijden van de verzekerde (dekking overlijden).

Wanneer het huwelijksstelsel wordt ontbonden en de verzekerde prestatie niet opeisbaar is en evenmin opeisbaar wordt bij deze ontbinding, zal de waarde van dit levensverzekeringscontract een eigen goed zijn van de verzekeringnemer. Omdat de verzekerde prestatie op dat ogenblik niet opeisbaar is, moet gekeken worden naar de "waarde" van de verzekering op de datum waarop het stelsel wordt ontbonden. Het gaat hier om de "vorderbare netto-afkoopwaarde", dit is het bedrag dat de verzekeringnemer effectief zou ontvangen wanneer hij de levensverzekering zou afkopen.

Het eigen karakter van de afkoopwaarde leunt aan bij de verzekeringstechniek, beter dan het gemeenschappelijk karakter. De Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen kent heel wat rechten uitsluitend toe aan de verzekeringnemer. Zo heeft hij het recht op de verzekerde prestatie voor zover het voordeel ervan niet werd toegekend aan een derde (artikel 170). Hierbij hoort tevens het vorderingsrecht dat de verzekeringnemer gedurende de looptijd van de overeenkomst bezit tegenover de verzekeraar voor de wiskundige reserve en de winstdeelnames[3]. Dit is coherent met het standpunt dat de afkoopwaarde een eigen goed is van de verzekeringnemer. Bovendien kan het recht op afkoop enkel uitgevoerd worden door de verzekeringnemer, zijn echtgenoot kan dit recht niet uitoefenen (artikel 178 van de Wet verzekeringen).

De vorderbare nettoafkoopwaarde is dus een eigen goed van de verzekeringnemer. Indien echter premies met gemeenschapsgelden werden betaald, moet de gemeenschap hiervoor vergoed worden. Dit is wat bepaald wordt in de nieuwe regel, die opgenomen wordt in artikel 1400 BW. Dat artikel somt de goederen op die in het wettelijk stelsel eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging en behoudens vergoeding indien daartoe aanleiding bestaat. Er is aanleiding tot vergoeding indien en voor zover de premies met gemeenschapsgeld zijn betaald; voor de betaling tijdens het huwelijk wordt vermoed dat hiervoor gemeenschapsgelden zijn

[3] C. DE GEYTER, "Giften met betrekking tot de levensverzekering op verzekeringsrechtelijk vlak", *De Verz.* 2008, dossier nr. 14, 72; C. DEVOET, *Les assurances de personnes*, Limal, Anthemis, 2011, 461-462, nrs. 1237-1241.

assurée) peut également être le preneur d'assurance, son conjoint ou un tiers.

Il s'agit aussi bien des assurances qui prévoient une prestation lorsque l'assuré est toujours en vie à un moment préalablement déterminé (couverture vie) que des assurances qui prévoient une prestation en cas de décès de l'assuré (couverture décès).

Lorsque le régime matrimonial est dissous et que la prestation assurée n'est pas exigible et ne devient pas non plus exigible à cette dissolution, la valeur de ce contrat d'assurance-vie constituera un bien propre du preneur d'assurance. Comme la prestation assurée n'est pas exigible à ce moment-là, il convient d'examiner la "valeur" de l'assurance à la date de dissolution du régime. Il s'agit ici de la "valeur de rachat nette exigible", c'est-à-dire le montant que le preneur d'assurance recevrait effectivement s'il rachetait l'assurance-vie.

Le caractère propre de la valeur de rachat est plus proche de la technique de l'assurance que le caractère commun. La loi du 4 avril 2014 relative aux assurances accorde un grand nombre de droits uniquement au preneur d'assurance. Celui-ci a ainsi droit à la prestation assurée pour autant que le bénéfice de celle-ci n'ait pas été accordé à un tiers (article 170). À cela s'ajoute le droit d'action dont dispose le preneur d'assurance pendant la durée du contrat contre l'assureur pour la réserve mathématique et les participations bénéficiaires.[3] Ceci est cohérent avec le point de vue selon lequel la valeur de rachat constitue un bien propre du preneur d'assurance. En outre, le droit au rachat ne peut être exercé que par le preneur d'assurance, son conjoint ne disposant pas de cette faculté (article 178 de la loi relative aux assurances).

La valeur de rachat nette exigible est donc un bien propre du preneur d'assurance. Si toutefois des primes ont été payées au moyen de deniers communs, la communauté a droit à une récompense de ce chef. C'est ce que stipule la nouvelle règle reprise à l'article 1400 du Code civil. Cet article énumère les biens qui sont propres dans le régime légal, quel que soit le moment de l'acquisition et sauf récompense s'il y a lieu. Il y a lieu à récompense si et dans la mesure où les primes ont été payées au moyen de deniers communs; les paiements durant le mariage sont réputés avoir été faits au moyen de deniers communs. Il appartient au

[3] C. DE GEYTER, "Giften met betrekking tot de levensverzekering op verzekeringsrechtelijk vlak", *De Verz.* 2008, dossier n° 14, 72; C. DEVOET, *Les assurances de personnes*, Limal, Anthemis, 2011, 461-462, n° 1237-1241.

aangewend. Het komt de echtgenoot toe die beweert dat de premies wel degelijk met eigen gelden werden betaald, om dit aan te tonen.

De vergoeding indien en voor zover de premies met gemeenschapsgeld zijn betaald, is altijd verschuldigd, ook wanneer de verzekeringnemer zijn echtgenoot heeft begunstigd. Stel dat een verzekeringnemer op zijn hoofd een verzekering heeft gesloten ten gunste van zijn echtgenoot (de verzekeringnemer is dus ook de verzekerde). Wanneer de echtgenoten uit de echt scheiden voordat de verzekerde prestatie opeisbaar is geworden, zal de vorderbare netto-afkoopwaarde eigen zijn aan de verzekeringnemer. Hoewel zijn echtgenoot als begunstigde is aangewezen, zal deze waarschijnlijk nooit de verzekerde prestatie ontvangen, gelet op artikel 299 BW. In dit geval is het dan ook nodig dat de verzekeringnemer een vergoeding betaalt aan het gemeenschappelijk vermogen voor de premies die betaald werden met gemeenschapsgeld; zo niet zou de andere echtgenoot worden benadeeld.

De echtgenoten kunnen uiteraard onderling anders overeenkomen, indien ze menen dat er sprake is van een normale aanwending van gemeenschapsgelden. De echtgenoten kunnen dus van de vergoeding afzien via een beding van hun huwelijksovereenkomst. Deze verzaking wordt evenwel niet vermoed.

Een bijzondere situatie betreft de levensverzekering met twee verzekeringnemers, twee verzekerden en een derde-begunstigde. Dit wordt voorgesteld als volgt:

A A
C
B B

A en B zijn zowel verzekeringnemer als verzekerde, C is de begunstigde.

Het betreft een verzekering die enkel voorziet in een dekking bij overlijden en waarbij gepreciseerd wordt dat de verzekerde prestatie pas opeisbaar wordt bij het overlijden van de tweede verzekerde. De vraag naar de kwalificatie in het kader van het huwelijksvermogensrecht stelt zich op het ogenblik van het overlijden van de eerste verzekerde. We gaan in wat volgt ervan uit dat A als eerste overlijdt.

Verzekeringstechnisch zijn er twee mogelijkheden:

a) Er is een overdracht van rechten voorzien in de levensverzekering

conjoint qui prétend que les primes ont bel et bien été payées au moyen de deniers propres de le démontrer.

La récompense est toujours due si et dans la mesure où les primes ont été payées au moyen de deniers communs, même lorsque le preneur d'assurance a désigné son conjoint comme bénéficiaire. Supposons qu'un preneur d'assurance ait conclu sur sa tête une assurance au profit de son conjoint (le preneur d'assurance est donc aussi l'assuré). Si les conjoints divorcent avant que la prestation assurée ne soit devenue exigible, la valeur de rachat nette exigible sera propre au preneur d'assurance. Bien que son conjoint ait été désigné comme bénéficiaire, celui-ci ne percevra sans doute jamais la prestation assurée, compte tenu de l'article 299 du Code civil. Dans ce cas, il est dès lors nécessaire que le preneur d'assurance paie une récompense au patrimoine commun pour les primes qui ont été payées au moyen de deniers communs; à défaut, l'autre conjoint serait lésé.

Les époux peuvent bien entendu en convenir autrement, s'ils estiment qu'il est question d'une affectation normale des deniers communs. Ils peuvent donc renoncer à cette récompense par une clause de leur convention matrimoniale, mais la renonciation à cette récompense n'est pas présumée.

L'assurance-vie avec deux preneurs d'assurance, deux assurés et un tiers bénéficiaire constitue une situation particulière. Cette situation se présente comme suit:

A A
C
B B

A et B sont tant les preneurs d'assurance que les assurés, C est le bénéficiaire.

Il s'agit d'une assurance qui prévoit uniquement une couverture en cas de décès et dans laquelle il est précisé que la prestation assurée ne devient exigible qu'au moment du décès du deuxième assuré. La question de la qualification dans le cadre du droit matrimonial se pose au moment du décès du premier assuré. Nous partons ci-après du principe que A décède en premier.

Il existe deux possibilités au regard de la technique de l'assurance:

a) Une cession de droits est prévue dans l'assurance-vie

De Wet Verzekeringen geeft het recht aan de verzekeringnemer om de uit de verzekeringsovereenkomst voortvloeiende rechten geheel of ten dele over te dragen (art. 183). In de levensverzekeringsovereenkomst kan gepreciseerd zijn dat bij het overlijden van de eerste verzekeringnemer-verzekerde deze al zijn rechten overdraagt aan de tweede verzekeringnemer-verzekerde. Concreet betekent dit dat bij het overlijden van A al zijn rechten als verzekeringnemer worden overgedragen aan verzekeringnemer B. Door deze overdracht van rechten wordt de verzekering een BBC combinatie (B is zowel verzekeringnemer als verzekerde, C is de begunstigde). De verzekerde prestatie is niet opeisbaar geworden bij het overlijden van A, maar wordt dit pas wanneer ook B overlijdt.

In dergelijk geval heeft verzekeringnemer B de mogelijkheid om alleen alle rechten als verzekeringnemer uit te oefenen. Hij zal onder meer in staat zijn om de verzekering af te kopen of om de begunstigde te wijzigen. Dit betekent dat de levensverzekering een vorderbare afkoopwaarde heeft, die vanaf dan als een eigen goed van B wordt beschouwd, mits vergoeding voor de premies betaald met gemeenschapsgelden. Deze situatie valt bijgevolg onder de regel die dit wetgevend initiatief in artikel 1400, 6 BW voorziet.

b) Er is geen overdracht van rechten voorzien in de levensverzekering

In de hypothese dat A als eerste overlijdt en er niet is voorzien dat A in dat geval zijn rechten als verzekeringnemer overdraagt aan B, zullen de rechten van A als verzekeringnemer in zijn nalatenschap vallen en toekomen aan zijn erfgenamen. Daarnaast blijft B verzekeringnemer. Het gevolg is dat de verzekeringsovereenkomst *de facto* wordt geblokkeerd. Immers, wanneer er twee verzekeringnemers zijn, moeten deze in principe samen de rechten van de verzekeringnemer uitoefenen. Maar de Wet Verzekeringen stelt expliciet dat het recht om een begunstigde aan te wijzen, niet kan worden uitgeoefend door de erfgenamen van de verzekeringnemer (art. 169, § 1). Dit betekent dat de erfgenamen van A de begunstigde niet mogen wijzigen. Hieruit volgt eveneens dat de levensverzekering niet kan worden afgekocht. Een afkoop komt immers neer op een onrechtstreekse herroeping van de begunstiging. De erfgenamen van A kunnen bijgevolg de verzekering ook niet afkopen. Verzekeringnemer B is evenmin in staat om de begunstigde te wijzigen of de verzekering af te kopen, gezien hij in de regel deze rechten niet alleen kan uitoefenen. Het gevolg is dat de levensverzekering wel een afkoopwaarde heeft, maar deze is niet vorderbaar aangezien de afkoop in de realiteit niet kan worden uitgeoefend. Huwelijksvermogensrechtelijk kan de afkoopwaarde dan ook niet als een “eigen goed” worden beschouwd

La loi relative aux assurances confère le droit au preneur d’assurance de céder en tout ou en partie les droits résultant du contrat d’assurance (art. 183). Il peut être précisé dans le contrat d’assurance-vie qu’au décès du premier preneur d’assurance-assuré, celui-ci cède tous ses droits au deuxième preneur d’assurance-assuré. Cela signifie concrètement qu’au décès de A, tous ses droits en tant que preneur d’assurance sont cédés au preneur d’assurance B. En conséquence de cette cession de droits, l’assurance devient une combinaison BBC (B est tant le preneur d’assurance que l’assuré, C est le bénéficiaire). La prestation assurée n’est pas devenue exigible au décès de A, mais elle ne le sera que lorsque B sera également décédé.

Dans un tel cas, le preneur d’assurance B a la possibilité d’exercer seul tous ses droits en tant que preneur d’assurance. Il sera notamment en mesure de racheter l’assurance ou de modifier le bénéficiaire. Cela signifie que l’assurance-vie a une valeur de rachat exigible, qui est considérée comme un bien propre de B, moyennant une récompense pour les primes payées au moyen de deniers communs. Cette situation relève par conséquent de la règle que la présente initiative législative prévoit dans l’article 1400, 6 du Code civil.

b) Aucune cession de droits n’est prévue dans l’assurance-vie

Dans l’hypothèse où A décède en premier et où il n’est pas prévu que A cède dans ce cas ses droits en tant que preneur d’assurance à B, les droits de A en tant que preneur d’assurance tomberont dans sa succession et reviendront à ses héritiers. B reste par ailleurs preneur d’assurance. Il en résulte que le contrat d’assurance est *de facto* bloqué. En effet, lorsqu’il y a deux preneurs d’assurance, ceux-ci doivent en principe exercer ensemble les droits du preneur d’assurance. La loi relative aux assurances prévoit néanmoins explicitement que le droit de désigner un bénéficiaire ne peut pas être exercé par les héritiers du preneur d’assurance (art. 169, § 1er). Cela signifie que les héritiers de A ne peuvent pas modifier le bénéficiaire. Il en résulte également que l’assurance-vie ne peut pas être rachetée. Un rachat équivaut en effet à une révocation indirecte de l’attribution bénéficiaire. Les héritiers de A ne peuvent par conséquent pas non plus racheter l’assurance. Le preneur d’assurance B n’est pas non plus en mesure de modifier le bénéficiaire ou de racheter l’assurance, étant donné qu’il ne peut pas en règle générale exercer seul ces droits. La conséquence est que l’assurance-vie a bien une valeur de rachat, mais que celle-ci n’est pas exigible étant donné que le rachat ne peut en réalité pas être exercé. Sur le plan du droit matrimonial, la valeur de rachat ne peut dès lors pas être considérée

aangezien ze niet vorderbaar is en er dus geen “goed” is dat enige vermogenswaarde zou hebben. Daarentegen moet de levensverzekering beschouwd worden als een schenking van A en B samen aan begunstigde C, voor zover de constitutieve bestanddelen van een schenking aanwezig zijn (verarming van de schenker, verrijking van de begiftigde en de intentie om te begiftigen).

Indien C zou overlijden voor B (en dus voordat de verzekerde prestatie opeisbaar is geworden), zal de verzekerde prestatie aan een subsidiaire begunstigde toekomen in welk geval er nog steeds sprake is van een schenking door A en B aan deze subsidiaire begunstigde (voor zover de constitutieve bestanddelen van een schenking aanwezig zijn). Bij gebreke aan subsidiaire begunstigde, zal de verzekerde prestatie toekomen aan de verzekeringnemer of zijn nalatenschap, dus aan zowel de nalatenschap van A als deze van B. Er kan dus geen sprake zijn van een mogelijke benadeling van één van de echtgenoten of hun nalatenschap.

Een andere bijzondere situatie betreft de levensverzekering gesloten door één verzekeringnemer, met twee verzekerden en een begunstigde. Dit wordt voorgesteld als volgt:

A A C
B

A is verzekeringnemer en verzekerde, B is ook verzekerde, C is de begunstigde.

De verzekering wordt pas opeisbaar op het ogenblik van het overlijden van de tweede verzekerde.

Indien B als eerste overlijdt, zal de regel die voorzien wordt in artikel 1400, 6 BW worden toegepast. De vorderbare netto-afkoopwaarde is een eigen goed van A, mits vergoeding voor de premies betaald met gemeenschapsgelden. De verzekerde prestatie wordt immers pas opeisbaar wanneer ook A overlijdt.

Indien A als eerste overlijdt, wordt de verzekerde prestatie niet opeisbaar (dit is pas bij het overlijden van B). Er zijn in dit geval mogelijkheden, die vergelijkbaar zijn met de situatie waarin er twee verzekeringnemers en twee verzekerden zijn (cf. *supra*).

Ofwel is voorzien in de levensverzekering dat A zijn rechten als verzekeringnemer bij zijn overlijden overdraagt aan B. In dit geval wordt B de nieuwe verzekeringnemer en zal de vorderbare netto-afkoopwaarde een eigen goed zijn van B, mits vergoeding voor premies betaald met gemeenschapsgeld.

comme un “bien propre” étant donné qu’elle n’est pas exigible et qu’il n’y a donc pas de “bien” présentant une quelconque valeur patrimoniale. En revanche, l’assurance-vie doit être considérée comme une donation conjointe de A et B au bénéficiaire C, pour autant que les éléments constitutifs d’une donation soient réunis (appauvrissement du donateur, enrichissement du gratifié et intention libérale).

Si C devait décéder avant B (et donc avant que la prestation assurée ne devienne exigible), la prestation assurée reviendrait à un bénéficiaire subsidiaire, auquel cas il est toujours question d’une donation de A et B à ce bénéficiaire subsidiaire (pour autant que les éléments constitutifs d’une donation soient réunis). À défaut de bénéficiaire subsidiaire, la prestation assurée reviendra au preneur d’assurance ou à sa succession, c’est-à-dire tant à la succession de A qu’à celle de B. Il ne peut donc pas être question d’un préjudice potentiel subi par un des époux ou par leur succession.

L’assurance-vie souscrite par un seul preneur d’assurance, avec deux assurés et un bénéficiaire constitue une autre situation particulière. Cette situation se présente comme suit:

A A C
B

A est le preneur d’assurance et l’assuré, B est aussi l’assuré, C est le bénéficiaire.

L’assurance ne devient exigible qu’au moment du décès du deuxième assuré.

Si B décède en premier, la règle prévue à l’article 1400, 6 du Code civil sera appliquée. La valeur de rachat nette exigible est un bien propre de A, moyennant récompense pour les primes payées au moyen de deniers communs. La prestation assurée ne devient en effet exigible qu’au moment où A décède également.

Si A décède en premier, la prestation assurée ne devient pas exigible (ce n’est le cas qu’au moment du décès de B). Il existe dans ce cas différentes possibilités, qui sont comparables avec la situation dans laquelle il y a deux preneurs d’assurance et deux assurés (cf. *supra*).

Soit il est prévu dans l’assurance-vie que A cède ses droits en tant que preneur d’assurance à B au moment de son décès. Dans ce cas, B devient le nouveau preneur d’assurance et la valeur de rachat nette exigible sera un bien propre de B, moyennant récompense pour les primes payées au moyen de deniers communs.

Ofwel is er geen overdracht van rechten voorzien in de levensverzekering. In dit geval zullen de rechten van de verzekeringnemer in de nalatenschap van A vallen, waardoor de verzekering *de facto* geblokkeerd wordt. Er is geen vorderbare nettoafkoopwaarde (cfr. *supra*) waardoor er ook geen eigen goed is. De verzekering wordt beschouwd als een schenking van A aan C, voor zover de constitutieve bestanddelen van een schenking aanwezig zijn.

De voorgestelde regeling is ook in overeenstemming met het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999. Het Hof heeft in de toen voorliggende zaak niet geoordeeld dat de afkoopwaarde of de verzekerde prestatie een gemeenschappelijk goed was. Het heeft enkel vastgesteld dat de artikelen 127 en 128 WLVO ongrondwettelijk zijn doordat ze voorzien dat het kapitaal eigen is en slechts aanleiding geeft tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijk vermogen zijn gedaan "kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan". Het is precies op dit laatste punt dat dit wetgevend initiatief een andere regeling voorziet en bepaalt dat er altijd vergoeding verschuldigd is voor de premies betaald met gemeenschapsgeld. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan de bezwaren die het Arbitragehof in 1999 heeft geuit.

Wat de omvang van de vergoeding betreft, wordt toepassing gemaakt van het gemeen recht, zoals vervat in artikel 1435 BW. Dat betekent dat de vergoeding niet kleiner mag zijn dan de nominale verarming van het gemeenschappelijk vermogen door de betaling van de premies, zelfs indien de vorderbare nettoafkoopwaarde op het tijdstip van de ontbinding van het huwelijk kleiner is dan de som van de premies betaald met gemeenschapsgelden. Indien de vorderbare nettoafkoopwaarde evenwel groter is dan de som van de betaalde premies, zal de vergoeding gelijk zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van de vorderbare netto-afkoopwaarde. De betaalde premies hebben dan immers gediend voor de verkrijging van de vorderbare netto-afkoopwaarde en moeten aldus bij toepassing van artikel 1435 BW worden geherwaardeerd.

Artikel 1400, 6 BW regelt enkel het statuut van een individuele levensverzekering gesloten tijdens het huwelijk. Indien een levensverzekeringsovereenkomst werd gesloten vóór het huwelijk, is de vorderbare afkoopwaarde steeds een eigen goed voor de verzekeringnemer met een vergoedingsplicht ten voordele van de gemeenschap voor de premies die betaald werden met gemeenschapsgelden. Dit vloeit voort uit de artikelen 1399 en 1432 BW.

Soit aucune cession de droits n'est prévue dans l'assurance-vie. Dans ce cas, les droits du preneur d'assurance tomberont dans la succession de A, avec pour conséquence que l'assurance sera *de facto* bloquée. Il n'y a pas de valeur de rachat nette exigible (cf. *supra*) et il n'y a donc pas non plus de bien propre. L'assurance est considérée comme une donation de A à C, pour autant que les éléments constitutifs d'une donation soient réunis.

Le régime proposé est également conforme à l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 26 mai 1999. La Cour n'a pas estimé dans l'affaire soumise à l'époque que la valeur de rachat ou la prestation assurée constituait un bien commun. Elle a simplement constaté l'inconstitutionnalité des articles 127 et 128 de la LCAT en raison du fait qu'ils prévoient que le capital est propre et ne donne lieu à récompense que dans la mesure où les versements effectués à titre de primes et prélevés sur le patrimoine commun sont "manifestement" exagérés eu égard aux facultés de celui-ci. C'est précisément sur ce dernier point que la présente initiative législative prévoit un autre régime et stipule qu'une récompense est toujours due pour les primes payées au moyen de deniers communs. Il est ainsi répondu aux objections exprimées par la Cour d'arbitrage en 1999.

Pour ce qui est de l'importance de la récompense, il est fait application du droit commun tel qu'il est contenu dans l'article 1435 du Code civil. Cela signifie que la récompense ne peut être inférieure à l'appauvrissement nominal du patrimoine commun par le paiement des primes, même si au moment de la dissolution du mariage, la valeur de rachat nette exigible est inférieure à la somme des primes payées au moyen de deniers communs. Toutefois, si la valeur de rachat nette exigible est supérieure à la somme des primes payées, la récompense sera égale à la valeur ou à la plus-value acquise de la valeur de rachat nette exigible. En effet, les primes payées ont servi dans ce cas à l'acquisition de la valeur de rachat nette exigible et doivent donc être réévaluées par application de l'article 1435 du Code civil.

L'article 1400, 6 du Code civil règle uniquement le statut d'une assurance-vie individuelle contractée pendant le mariage. Si un contrat d'assurance-vie a été conclu avant le mariage, la valeur de rachat exigible est toujours un bien propre du preneur d'assurance, moyennant une obligation de récompense au profit de la communauté pour les primes payées au moyen de deniers communs, comme il est prévu aux articles 1399 et 1432 du Code civil.

Het voorgestelde artikel 1400, 7 BW viseert de hypothese waarbij de echtgenoot-verzekeringnemer een levensverzekering heeft gesloten in zijn eigen voordeel (hij is dus tevens de begunstigde) voor het geval zijn echtgenoot-verzekerde overlijdt (punt (i) van de "tweede hypothese", zie de algemene toelichting *supra*). Bij het overlijden van de echtgenoot-verzekerde zal de verzekerde prestatie worden uitgekeerd aan de echtgenoot-begunstigde. Deze verzekerde prestatie zal een eigen goed zijn van de echtgenoot-begunstigde, maar in de mate dat de prestatie opgebouwd werd met premies betaald met gemeenschapsgelden, zal de gemeenschap hiervoor moeten vergoed worden. De omvang van de vergoeding wordt bepaald volgens de principes uiteengezet bij de toelichting van artikel 1400, 6 BW.

Artikel 15 (artikel 1401 BW)

Het huidig artikel 1401 BW bevat een opsomming van goederen die eigen zijn "ongeacht het tijdstip van verkrijging". Door de vergelijking met de tekst van het huidig artikel 1400 BW blijken deze goederen ook eigen te zijn zonder recht op vergoeding.

Het gaat dus om goederen die strikt aan de persoon van een van de echtgenoten verbonden zijn, waaronder eerst (punt 1) de klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik, waarvan de waarde voor de werking van het wettelijk stelsel letterlijk verwaarloosd wordt. De gemeenschap heeft op deze waarde geen enkele aanspraak, omwille van de aard zelf van deze goederen. Beter gezegd, het is omdat deze goederen meestal geen of slechts een beperkte economische waarde hebben en ze enkel dienstig zijn voor één echtgenoot, dat de wet ze als eigen "zonder vergoeding" bestempelt. Hebben ze wel degelijk een economische waarde en zijn ze eerder omwille van hun investeringswaarde of hun verzamelwaarde verkregen, dan kan er sprake zijn van vergoeding aan de gemeenschap indien gemeenschapsgelden werden aangewend om ze te verkrijgen. Of nog van gemeenschapsgoederen, omdat de band met één enkele echtgenoot niet sterk genoeg kan aangetoond worden. Hier wordt door dit wetgevend initiatief niets aan gewijzigd, omdat daar geen nood aan blijkt te bestaan.

Nadien volgen in de opsomming het literaire, artistieke of industriële eigendomsrecht (punt 2), het recht op herstel van persoonlijke lichamelijke of morele schade (punt 3) en het recht op een pensioen, lijfrente of soortgelijke uitkering, dat een der echtgenoten alleen bezit (punt 4). In deze opsomming gaat het telkens om een eigen recht, losgekoppeld van de vermogenswaarde. M.a.w. over een regel die louter betrekking heeft op de "*titre*", hoewel de regel die voor de vermogenswaarde

L'article 1400, 7 du Code civil proposé vise l'hypothèse dans laquelle l'époux-preneur d'assurance souscrit une assurance-vie à son propre avantage (il est donc également le bénéficiaire) pour le cas où son époux-assuré décède (point (i) de la "seconde hypothèse", voy. l'exposé général *supra*). Au décès de l'époux-assuré, la prestation assurée sera versée à l'époux-bénéficiaire. Cette prestation assurée sera un bien propre de l'époux-bénéficiaire, mais, dans la mesure où la prestation a été constituée des primes payées au moyen de deniers communs, la communauté aura droit à une récompense de ce chef. L'importance de la récompense est déterminée selon les principes exposés dans le commentaire de l'article 1400, 6 du Code civil.

Article 15 (article 1401 du Code civil)

L'article 1401 actuel du Code civil comporte une énumération des biens qui sont propres "quel que soit le moment de l'acquisition". Par comparaison avec le texte de l'article 1400 actuel du Code civil, ces biens se révèlent également propres sans droit à récompense.

Il s'agit donc de biens strictement liés à la personne de l'un des époux qui incluent tout d'abord (point 1) les vêtements et objets à usage personnel dont la valeur pour l'effet du régime légal est littéralement négligée. La communauté ne peut aucunement prétendre à cette valeur en raison de la nature même de ces biens. Plus précisément, la loi qualifie ces biens de propres "sans récompense" parce que la valeur économique de ces biens est la plupart du temps inexistante ou limitée et ils ne sont utiles qu'à l'un des époux. S'ils ont bel et bien une valeur économique et ont été plutôt obtenus en raison de leur valeur d'investissement ou de collection, il peut alors être question de récompense à la communauté si des fonds communs ont été utilisés pour les obtenir. Ils peuvent également être considérés comme des biens communs lorsque le lien avec un seul des époux ne peut être suffisamment établi. Cela n'a fait l'objet d'aucune modification dans la présente initiative législative, car cela ne s'avérait pas nécessaire.

Figurent ensuite dans l'énumération le droit de propriété littéraire, artistique ou industrielle (point 2), le droit à réparation d'un préjudice corporel ou moral personnel (point 3) et le droit aux pensions, rentes viagères ou allocations de même nature, dont un seul des époux est titulaire (point 4). Dans cette énumération, il s'agit systématiquement de droits réels dissociés de la valeur patrimoniale, autrement dit, d'une règle qui porte uniquement sur le "titre", même si la règle qui doit prévaloir

moet gelden niet nader in de actuele wet is uitgewerkt. Maar ook daar blijkt geen nood aan te bestaan.

Met dit wetgevend initiatief worden aan de bestaande opsomming wel drie punten toegevoegd. Een punt 5 voor vennootschapsaandelen, een punt 6 voor beroepsgoederen, en een punt 7 voor cliënteel. Ook hier telkens louter met betrekking tot het recht, losgekoppeld van de vermogenswaarde: enkel de "*titre*" dus. Voor de vermogenswaarde verwijzen we naar de aanvulling op artikel 1405 BW, hierna toegelicht. Wel wordt telkens benadrukt dat de "titel" ook het recht verleent om als eigenaar van deze goederen te handelen, waardoor deze goederen niet in de gemeenschap worden opgenomen (daar zit alleen hun waarde, niet de goederen zelf) en ze bij de ontbinding van de gemeenschap ook niet in de te verdelen massa worden opgenomen.

Artikel 1401, § 1, 5, BW

Wat het voorgestelde artikel 1401, § 1, 5 BW betreft, wijkt de nieuwe regeling op verschillende punten af van het actueel artikel 1401, 5 BW.

Het toepassingsgebied moest inderdaad eerst opnieuw omschreven worden. Volgens de nieuwe regel moet het nog steeds gaan om vennootschapsaandelen die (minstens voor de helft: zie het gewijzigde artikel 1404 BW) met gemeenschapsgelden zijn verkregen. De aandelen moeten bovendien op naam van één echtgenoot zijn ingeschreven.

Bij creatie van aandelen met (voor meer dan de helft) eigen gelden, zullen de aandelen eigen zijn.

Bij creatie van aandelen met gemeenschapsgelden die op naam van beide echtgenoten worden ingeschreven, is de regel die uitgaat van het dominant of exclusief recht van één echtgenoot titularis, niet toepasselijk. Het gemeen recht inzake de werking van de gemeenschap voldoet volkomen. In dat geval hebben beide echtgenoten immers huwelijksvermogensrechtelijk concurrerende bevoegdheden voor het bestuur van die aandelen (artikel 1416 BW) en, als ze beiden professioneel bij de vennootschap betrokken zijn, gezamenlijke bevoegdheden voor wat het beheer overtreft (nieuw artikel 1417, tweede lid BW).

Het toepassingsgebied wordt ook enger omschreven, voor wat betreft de aard van de vennootschap waarvan de aandelen door één echtgenoot worden aangehouden, zoals reeds toegelicht. De nood aan een afsplitsing tussen "*titre*" en "*finance*" bestaat enkel

pour la valeur patrimoniale n'est pas précisée dans la loi actuelle. Mais cela ne s'avère pas nécessaire non plus.

La présente initiative législative ajoute toutefois trois points à l'énumération existante, à savoir un point 5 pour les parts et actions de sociétés, un point 6 pour les biens professionnels et un point 7 pour la clientèle. Ici aussi uniquement par rapport au droit, indépendamment de la valeur patrimoniale: seulement le "titre" donc. Pour la valeur patrimoniale, nous renvoyons au complément à l'article 1405 du Code civil commenté ci-après. Il est cependant chaque fois souligné que le "titre" octroie également le droit d'agir en tant que propriétaire de ces biens. Ces biens ne font dès lors partie ni de la communauté (seule leur valeur en fait partie, pas les biens mêmes) ni de la masse à partager lors de la dissolution de la communauté.

Article 1401, § 1er, 5, du Code civil

En ce qui concerne l'article 1401, § 1er, 5, du Code civil proposé, la nouvelle réglementation diffère sur différents points de l'actuel article 1401, 5, du Code civil.

Il convenait en effet tout d'abord de redéfinir le champ d'application. Selon la nouvelle règle, il doit encore s'agir de parts ou actions acquises avec des fonds communs (au moins à concurrence de la moitié: cf. article 1404 modifié du Code civil). Les parts ou actions doivent en outre être inscrites au nom de l'un des époux.

Lorsque des parts ou actions sont créées à l'aide de fonds propres (à concurrence de plus de la moitié), elles sont propres.

Lorsque des parts ou actions inscrites au nom des deux époux sont créées à l'aide de fonds communs, la règle basée sur le droit dominant ou exclusif d'un époux titulaire ne s'applique pas. Le droit commun en matière de fonctionnement de la communauté suffit amplement. Dans ce cas, les deux époux disposent en effet, en droit des régimes matrimoniaux, de compétences concurrentes pour la gestion de ces parts ou actions (article 1416 du Code civil) et, s'ils sont tous deux actifs professionnellement au sein de la société, de compétences conjointes pour les actes autres que d'administration (nouvel article 1417, alinéa 2, du Code civil).

Le champ d'application est également défini plus étroitement pour ce qui concerne la nature de la société dont les parts ou actions sont détenues par l'un des époux, comme commenté plus haut. La séparation du "titre" et de la "finance" est uniquement nécessaire

wanneer vennootschappelijke of professionele redenen in hoofde van de echtgenoot titularis van de aandelen dat vereisen. Het moet dus gaan om aandelen in een besloten vennootschap of in een vennootschap waarin die echtgenoot zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent. Om dezelfde reden is vereist dat enkel die echtgenoot, dat wil zeggen de echtgenoot titularis van de aandelen en niet de andere echtgenoot, in de besloten vennootschap actief is of in de vennootschap zaakvoerder en beheerder is. Indien ook de andere echtgenoot een dergelijke beroepsactiviteit uitoefent, is er geen reden om "*titre*" en "*finance*" te onderscheiden en voorrang te verlenen aan één van beide echtgenoten. De algemene regel is dan van toepassing: aandelen die met gemeenschapsgelden zijn verkregen, zijn gemeenschappelijk.

"Besloten vennootschap" moet hier worden begrepen als de vennootschap waarin er, wettelijk, statutair of conventioneel, regels zijn die de overdracht van de aandelen beperken (zoals goedkeuringsvoorwaarde, verplichtingen tot aanbieding van een recht van voorkeur aan bestaande aandeelhouders, verbod van vervreemding aan bepaalde personen, enz.). In dat geval is het verantwoord dat de werking van deze vennootschapsrechtelijke regels niet worden gehinderd door de werking van huwelijksvermogensrechtelijke regels die hier geen voorrang horen te krijgen, omdat de vennootschapsbelangen hier zwaarder wegen dan de belangen van de mede-echtgenoot van de titularis.

Hetzelfde geldt indien het om een vennootschap gaat waarin één echtgenoot zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent. Is hij louter als werknemer in de vennootschap waarvan hij aandelen aanhoudt actief, dan nog heeft het huwelijksvermogensrechtelijk belang voorrang, en is er geen nood aan het onderscheid tussen "*titre*" et "*finance*". Is hij daarentegen bij de leiding en het bestuur van de vennootschap betrokken, dan bestaat die nood wel, omdat de persoonlijke status en de beroepsautonomie van die echtgenoot, in de vennootschap waarvan hij aandelen aanhoudt, vereisen dat hij die hoedanigheid exclusief tegenover de vennootschap kan laten gelden, zonder inmenging van de andere echtgenoot.

De term "lidmaatschapsrechten" die al in het actuele art. 1401, 5° BW voorkomt, wordt behouden. De betekenis van de term wordt nog benadrukt en verduidelijkt door de toevoeging van het zinsdeel "met inbegrip van het recht om als eigenaar van deze aandelen te handelen". Zo wordt het duidelijk dat er hier geen sprake is van een loutere bestuursregeling ten aanzien van aandelen die in de gemeenschap zouden zitten. Aan de gemeenschap komt enkel de vermogenswaarde van die aandelen toe, zoals eerder toegelicht.

lorsque des motifs sociaux ou professionnels dans le chef de l'époux titulaire des parts le requièrent. Il doit donc s'agir de parts ou actions dans une société privée ou dans une société dans laquelle cet époux exerce son activité professionnelle en tant que gérant ou administrateur. Pour la même raison, il est requis que seul cet époux, c'est-à-dire l'époux titulaire des parts ou actions et non l'autre époux, soit actif dans la société privée ou y soit gérant et administrateur. Si l'autre époux exerce également une telle activité professionnelle, il n'y a pas de raison de différencier "titre" et "finance" et d'accorder la priorité à l'un de deux époux. La règle générale est alors d'application: les parts qui ont été acquises avec des fonds communs sont communes.

Le terme "société privée" doit être entendu ici comme la société dans laquelle existent des règles légales, statutaires ou conventionnelles qui limitent la cession de parts ou actions (condition d'agrément, obligations d'offre par préférence aux actionnaires existants, interdiction d'aliénation à certaines personnes, etc.). Dans ce cas, il est justifié que l'effet de ces règles relatives au droit des sociétés ne soit pas entravé par l'effet des règles matrimoniales, auxquelles il convient de ne pas accorder de priorité ici, car les intérêts de la société priment en l'occurrence sur les intérêts de l'époux du titulaire.

Il en va de même lorsqu'il s'agit d'une société au sein de laquelle l'un des époux exerce son activité professionnelle en tant que gérant ou administrateur. S'il est simplement employé au sein de la société dont il détient des parts ou actions, l'intérêt matrimonial prime alors et la distinction entre "titre" et "finance" n'est pas nécessaire. Si, au contraire, il est associé à la direction et la gestion de la société, cette nécessité existe bel et bien, car le statut personnel et l'autonomie professionnelle de cet époux dans la société dont il détient les parts ou actions requièrent qu'il puisse faire valoir exclusivement cette qualité à l'égard de la société, sans ingérence de l'autre époux.

Le terme de "droits résultant de la qualité d'associé" qui figure déjà dans l'actuel article 1401, 5°, du Code civil est maintenu. La signification du terme est encore accentuée et précisée par l'ajout du membre de phrase "en ce compris le droit d'agir, en tant que propriétaire de ces parts ou actions". Il est ainsi clair qu'il ne s'agit pas ici d'une simple règle de gestion relative aux parts ou actions appartenant à la communauté. Comme expliqué précédemment, seule la valeur patrimoniale de ces parts ou actions revient à la communauté.

Artikel 1401, § 1, 6 BW

De opdeling "*titre*" et "*finance*" wordt ook ingevoerd voor de beroepsgoederen. De nieuwe regeling wijkt op verschillende punten af van de vorige regeling, vervat in het huidig artikel 1400, 6 BW.

Het toepassingsgebied is veel ruimer. Het gaat niet meer louter om "werktuigen en gereedschappen". Het gaat dus ook niet louter om lichamelijke roerende goederen, en ook niet louter om roerende goederen. Het criterium ligt ook niet in het nut van deze goederen voor het beroep of het bedrijf, het ligt in de feitelijke aanwending ervan voor het beroep of het bedrijf. Het criterium van het "nut" zou immers moeten leiden tot een mogelijke categorisering en dus uitsluiting van bepaalde professionele goederen – enkel professionele goederen die voor het beroep nuttig zijn, zouden dan onder de regel vallen; als ze niet nuttig zijn, zouden ze uit het toepassingsgebied van de regel worden uitgesloten. Wie zou dan echter oordelen wanneer die goederen voor het beroep nuttig zijn, en wanneer ze enkel bruikbaar of slechts handig voor het beroep, of misschien slechts occasioneel nuttig voor het beroep zouden zijn. Men zou dan moeten oordelen of het relevant zou zijn dat sommige beroepsgoederen geacht kunnen worden voor het beroep eigenlijk overbodig te zijn, of nog door andere, goedkopere of efficiëntere of modernere goederen te vervangen. Het nutscriterium zou dus bron voor oneindige discussies kunnen zijn.

Ook het criterium van de "verantwoorde" aanschaf van artikel 217 BW zou hier niet gepast zijn. Het criterium "verantwoord" zou immers inhouden dat de aanschaf voor bepaalde beroepsgoederen verantwoord is, en voor andere beroepsgoederen niet of minder verantwoord zou zijn. Wat zou de toegevoegde waarde zijn van een dergelijk onderscheid? Geen enkele.

De enige bekommernis is hier immers om de echtgenoot die een beroep uitoefent het zeggenschap toe te kennen op alle goederen die hij daar daadwerkelijk voor gebruikt. Dat is dan ook het enig element ter beoordeling dat relevant is.

Overigens hoeft het hier ook niet louter om beroepsuitoefening in enige enge betekenis te gaan. Het kan ook gaan om de uitbating van een bedrijf, waardoor het toepassingsgebied van de nieuwe regel dus ruimer wordt. Met "bedrijf" wordt hier ieder zelfstandige onderneming bedoeld waarbij een echtgenoot op duurzame wijze een economisch doel nastreeft, onder meer door het presteren van diensten of produceren of leveren van goederen, en omvat dus elke handels-, bedrijfs-, ambachts- of beroepsactiviteit.

Article 1401, § 1er, 6, du Code civil

La distinction entre "titre" et "finance" est également introduite en matière de biens professionnels. Cette nouvelle disposition s'écarte de la disposition antérieure sur différents points contenus dans l'actuel article 1400, 6, du Code civil.

Le champ d'application est beaucoup plus ample. Il ne s'agit donc plus uniquement "d'outils et d'instruments", pas plus que des seuls biens meubles corporels ou des seuls biens meubles. Le critère n'est pas non plus l'utilité de ces biens pour la profession ou l'entreprise, mais l'affectation matérielle de ces biens à la profession ou à l'entreprise. Le critère de "l'utilité" devrait en effet aboutir à une éventuelle catégorisation et donc à l'exclusion de certains biens professionnels – seuls les biens professionnels utiles à la profession seraient donc concernés par la règle; s'ils ne s'avéraient pas utiles, ils seraient exclus du champ d'application de la règle. Toutefois, qui déterminerait alors quand ces biens sont utiles à la profession et quand ils sont seulement utilisables, pratiques ou peut-être uniquement utiles occasionnellement pour la profession. Il faudrait alors décider s'il serait pertinent que certains biens professionnels puissent être considérés comme superflus pour la profession ou de les remplacer par d'autres biens moins onéreux ou plus efficients. Le critère de l'utilité pourrait alors être source de discussions sans fin.

De même, le critère de l'acquisition "justifiée" de l'article 217 du Code civil serait inapproprié en l'occurrence. Le critère de l'acquisition "justifiée" impliquerait en effet que l'acquisition soit justifiée pour certains biens professionnels et peu ou pas pour d'autres biens professionnels. Quelle serait la valeur ajoutée d'une telle distinction? Aucune.

En effet, la seule préoccupation en cette matière est de permettre à l'époux qui exerce une profession d'avoir son mot à dire au sujet de tous les biens qu'il utilise réellement à cette fin. Tel est dès lors le seul élément qu'il soit pertinent d'évaluer.

Par ailleurs, il ne doit pas non plus s'agir ici du seul exercice de la profession au sens strict. Il peut également s'agir de l'exploitation d'une entreprise, ce qui étend dès lors le champ d'application de la nouvelle règle. On entend par "entreprise" toute entreprise indépendante dans laquelle un époux poursuit de manière durable un objectif économique, notamment par la prestation de services ou la production/fourniture de biens, et inclut donc toute activité commerciale, exploitation, activité artisanale ou activité professionnelle.

Wel is vereist dat de betrokken goederen exclusief voor de uitoefening van het beroep of de uitbating van het bedrijf worden aangewend. Alleen dan is er sprake van "beroepsgoederen" in de zin van deze bepaling. Voor goederen van gemengd gebruik, die zowel voor beroepsdoeleinden als voor gezinsdoeleinden worden aangewend, spelen er andere overwegingen dan de continuïteit van de beroepsuitoefening en is het aldus niet verantwoord om de beroepsactieve echtgenoot een eigen recht toe te kennen.

Net zoals voor de vennootschapsaandelen in het vorig lid, wordt ook voor deze beroepsgoederen immers benadrukt dat de "*titre*" zowel de hoedanigheid verleent om zich van deze goederen te bedienen, als het recht om als eigenaar ervan te handelen. Ook daarmee wordt benadrukt dat er geen sprake is van een loutere bestuursregeling, en dat de beroepsgoederen niet in de gemeenschap zitten: aan de gemeenschap komt enkel de vermogenswaarde ('*finance*') toe, indien en voor zover gemeenschapsgelden zijn aangewend om deze beroepsgoederen te verwerven (minstens voor de helft ervan).

De opdeling "*titre*" en "*finance*" is bovendien enkel nodig wanneer het gaat om beroepsgoederen die slechts door één echtgenoot worden aangewend bij de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf. Indien beide echtgenoten samen een beroep uitoefenen of bedrijf uitbaten, moeten zij beiden aanspraken op de beroepsgoederen kunnen laten gelden, voor zover deze zijn gefinancierd met gemeenschapsgelden. Dergelijke beroepsgoederen vallen dus buiten het toepassingsgebied van de "*titre*" – "*finance*" opdeling en zijn gemeenschappelijk krachtens de residuaire gemeenschapskwalificatie, zowel wat betreft het recht als de vermogenswaarde (cf. het nieuw artikel 1405, § 2 BW). Zoals voor de goederen voor gemengd gebruik, kan ieder van de echtgenoten ook voor deze goederen de preferentiële toewijzing vragen (zie ook de toelichting bij het nieuw artikel 1389/1 BW).

De voorwaarde dat beide echtgenoten samen een beroep uitoefenen of een bedrijf uitbaten, zoals vervat in artikel 1401, § 1, 6 BW, moet op dezelfde manier worden geïnterpreteerd als de gezamenlijke beroepsuitoefening van artikel 1417, tweede lid BW. Algemeen wordt aangenomen dat hier de feitelijke gezamenlijke beroepsuitoefening doorslaggevend is, zonder dat het noodzakelijk is de echtgenoten daarbij dezelfde hoedanigheid, kwalificatie of beroepstitel hebben, of in dezelfde hiërarchische positie staan. Indien bijvoorbeeld de ene echtgenoot tandarts is en de andere echtgenoot als secretaris in diens praktijk werkt, oefenen de echtgenoten samen een beroep uit in de zin van artikel 1417, tweede lid en artikel 1401, § 1, 6 BW. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld wanneer een echtgenoot een landbouwbedrijf uitbaat

Il est toutefois requis que les biens concernés soient exclusivement utilisés pour l'exercice de la profession ou l'exploitation de l'entreprise. Ce n'est qu'alors qu'il sera question de "biens professionnels" au sens de cette disposition. Pour les biens d'usage mixte, utilisés tant à des fins professionnelles que familiales, d'autres considérations que la continuité de l'exercice de la profession entrent en ligne de compte et il n'est donc pas justifié d'accorder à l'époux professionnellement actif un droit propre.

Comme pour les parts ou actions visées à l'alinéa précédent, il est en effet également souligné en ce qui concerne ces biens professionnels que le "titre" confère tant le pouvoir de se servir de ces biens que le droit d'agir en tant que propriétaire de ces biens. Il est également souligné à cet égard qu'il ne s'agit pas d'une simple règle de gestion et que les biens professionnels n'appartiennent pas à la communauté: seule la valeur patrimoniale ('finance') revient à la communauté pour autant que des fonds communs aient été utilisés pour l'acquisition de ces biens professionnels (au moins à concurrence de la moitié de ceux-ci).

La distinction entre "titre" et "finance" n'est en outre nécessaire que s'il s'agit de biens professionnels qui ne sont utilisés que par un seul des époux dans le cadre de l'exercice de sa profession ou de l'exploitation de sa société. Si les deux époux exercent une profession ou exploitent une entreprise ensemble, ils doivent tous les deux faire valoir des droits sur les biens professionnels, pour autant que ceux-ci aient été financés avec des fonds communs. De tels biens professionnels sortent donc du champ d'application de la distinction "titre" – "finance" et sont communs en vertu de la qualification commune résiduaire, tant pour le droit que pour la valeur patrimoniale (cf. le nouvel article 1405, § 2, du Code civil). Comme pour les biens à usage mixte, chacun des époux peut également demander l'attribution par préférence pour ces biens (voir également le commentaire du nouvel article 1389/1 du Code civil).

La condition selon laquelle les deux époux exercent ensemble une profession ou exploitent ensemble une entreprise, contenue à l'article 1401, § 1er, 6, du Code civil, doit être interprétée de la même manière que l'exercice conjoint d'une profession visé à l'article 1417, alinéa 2, du Code civil. Il est généralement admis qu'ici l'exercice conjoint de fait d'une profession est prépondérant, sans que les conjoints aient nécessairement la même qualité, la même qualification ou le même titre professionnel, ou soient dans la même position hiérarchique. Par exemple, si un des époux est dentiste et que l'autre travaille en tant que secrétaire dans son cabinet, les époux exercent ensemble une profession au sens des articles 1417, alinéa 2, et 1401, § 1er, 6, du Code civil. Il en va de même notamment lorsque l'un des

en de andere echtgenoot als meewerkende echtgenoot helpt in de zaak.

Artikel 1401, § 1, 7 BW

Volledig analoog aan de regeling voor de vennootschapsaandelen en de beroepsgoederen wordt het recht op cliënteel geregeld, om volkomen overeenstemmende redenen. Het persoonsgebonden karakter van elk cliënteel verantwoordt ten volle, zoals toegelicht, de toekenning van de "*titre*" aan de echtgenoot titularis van het beroep of bedrijf, met inbegrip van het recht om als eigenaar van het cliënteel te handelen. Dit steunt op de vaststelling dat cliënteel slechts ontstaat omwille van de bijzondere band van de beroepsuitoefenaar met hen die op zijn diensten beroep doen of zijn producten willen aanschaffen, omwille van een persoonlijke vertrouwensrelatie, omwille van specifieke en erkende competenties, enz.

De mate waarin de gemeenschap recht heeft op de vermogenswaarde ('*finance*') ervan, wordt in art. 1405 geregeld.

Ook hier geldt de opdeling "*titre*" en "*finance*" niet indien het cliënteel is opgebouwd binnen een beroep dat de echtgenoten samen uitoefenen of een bedrijf dat ze samen uitbaten.

Artikel 1401, § 2, 1 BW

Zoals uiteengezet in de algemene toelichting, blijft het recht op schadevergoeding weliswaar eigen (zie artikel 1401, § 1, 3 BW; "*titre*"), maar wordt voor de vergoeding ('*finance*') voortaan een onderscheid gemaakt tussen de verschillende deelcomponenten van de schade. Het nieuw artikel 1401, § 2, 1 BW regelt het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de schadevergoeding voor de persoonlijke ongeschiktheid. De tegenhanger van deze bepaling is het nieuw artikel 1405, § 1, 4 BW, dat het statuut van de schadevergoeding voor de huishoudelijke en economische ongeschiktheid bevat.

Zoals het onderscheid tussen de verschillende deelcomponenten van de schade, is ook de wettelijke definitie van de persoonlijke ongeschiktheid ontleend aan de Indicatieve Tabel 2016. Het betreft de ongeschiktheid die betrekking heeft op de niet economisch waardeerbare gevolgen van de aantasting van de fysieke en de psychische integriteit van het slachtoffer in zijn dagelijks leven (voor zover niet begrepen in de huishoudelijke activiteiten). De Indicatieve Tabel somt een aantal elementen op die vallen onder de persoonlijke ongeschiktheid:

conjoints gère une exploitation agricole et que l'autre conjoint l'aide à titre de conjoint aidant.

Article 1401, § 1er, 7, du Code civil

Pour des raisons totalement similaires, le droit à la clientèle est régi de manière complètement analogue aux dispositions relatives aux parts ou actions et aux biens professionnels. Comme expliqué, le caractère personnel de chaque clientèle justifie pleinement l'octroi du "titre" à l'époux titulaire de la profession ou de l'entreprise, y compris le droit d'agir en tant que propriétaire de la clientèle. Cela repose sur le constat que la clientèle ne se constitue qu'en raison du lien particulier entre celui qui exerce la profession et ceux qui font appel à ses services ou souhaitent acheter ses produits en raison d'une relation de confiance personnelle, des compétences spécifiques et reconnues, etc.

La mesure dans laquelle la communauté a droit à la valeur patrimoniale ('finance') de cette clientèle est régie par l'article 1405.

Ici non plus la distinction "titre" et "finance" ne s'applique pas si la clientèle a été constituée dans le cadre d'une profession que les époux exercent ensemble ou d'une entreprise qu'ils exploitent ensemble.

Article 1401, § 2, 1 du Code civil

Comme expliqué dans l'exposé général, le droit à des dommages-intérêts reste certes propre (voy. art. 1401, § 1er, 3 du Code civil; "titre"), mais pour l'indemnité ('finance'), une distinction est établie dorénavant entre les différentes composantes du dommage. Le nouvel article 1401, § 2, 1 du Code civil règle le statut matrimonial des indemnités pour l'incapacité personnelle. Le pendant de cette disposition est le nouvel article 1405, § 1er, 4 du Code civil, qui contient le statut des indemnités pour l'incapacité ménagère et économique.

Tout comme la distinction entre les différentes composantes du dommage, la définition légale de l'incapacité personnelle est également empruntée au Tableau indicatif 2016. L'incapacité personnelle concerne les conséquences non économiquement quantifiables de l'atteinte à l'intégrité physique et psychique de la victime dans sa vie quotidienne (à l'exclusion des activités ménagères). Le Tableau indicatif énumère un certain nombre d'éléments qui relèvent de l'incapacité personnelle:

— de beperkingen of de aantasting van de gedragingen en/of ervaringen en/of handelingen in het dagelijks leven te wijten aan het letsel;

— de pijnen die gebruikelijk gepaard gaan met dit letsel;

— de beperkingen en courante ongemakken veroorzaakt door het letsel;

— de frustraties en angsten waartoe dit alles leidt;

— de invloed op de persoonlijke activiteiten zoals vrijetijdsbesteding, sportbeoefening en hobby's en op de sociale, vriendschappelijke en familiale relaties.

De schadevergoeding die de persoonlijke ongeschiktheid dekt, is eigen. Deze kwalificatie wordt eensgezind verdedigd door de doctrine en komt overeen met het huidig recht, met de nuance dat het Hof van Cassatie actueel de gehele schadevergoeding als eigen beschouwt, en niet enkel de vergoeding voor de persoonlijke ongeschiktheid.

Deze regel wordt opgenomen in paragraaf 2, omdat paragraaf 2 bepaalt welke vergoedingen of prestaties ('*finance*') eigen zijn zonder dat hiervoor een vergoeding is verschuldigd aan de andere echtgenoot, terwijl paragraaf 1 hetzelfde doet voor de rechten ('*titre*').

Artikel 1401, § 2, 2 BW

Deze bepaling viseert de situatie waarbij de in gemeenschap gehuwde verzekeringnemer in het voordeel van zijn echtgenoot een individuele levensverzekering heeft gesloten voor het geval van zijn eigen overlijden (punt (ii) van de "tweede hypothese", zie de algemene toelichting *supra*). Doorgaans betreft dit een "voorzorgsmaatregel" ten voordele van de langstlevende echtgenoot. De verzekerde prestatie die bij het overlijden van de echtgenoot-verzekeringnemer uitgekeerd wordt aan de begunstigde echtgenoot, vormt een eigen goed van deze echtgenoot.

Er is geen vergoeding verschuldigd voor de betaling van premies met gemeenschapsgelden, ongeacht de vorm waaronder de uitkering verschuldigd is (kapitaal of rente). Deze aanwending van gemeenschapsgelden wordt geacht overeen te komen met de aard van de gemeenschap, die een bestemmingsvermogen is dat ook mag worden aangewend om te voorzien in de noden van de langstlevende van de echtgenoten. Mochten de echtgenoten dat anders zien, dan moeten ze iets anders overeenkomen in hun huwelijksovereenkomst.

— les limites et atteintes dans les comportements et/ou actes et/ou gestes de la vie quotidienne, causées par la lésion;

— les douleurs habituellement liées à la lésion;

— les limitations et inconvénients courants liés à la lésion;

— les frustrations et angoisses engendrées par celle-ci;

— l'influence sur les activités personnelles telles que les loisirs, le sport et les hobbys ainsi que sur les relations sociales, amicales et familiales.

Les dommages-intérêts qui couvrent l'incapacité personnelle sont propres. Cette qualification est unanimement défendue par la doctrine et concorde avec le droit actuel, à la nuance près que la Cour de cassation considère actuellement la globalité des dommages-intérêts comme propres et pas uniquement la récompense pour l'incapacité personnelle.

Cette règle est inscrite au paragraphe 2 parce que le paragraphe 2 détermine quelles indemnités ou prestations ('finance') sont propres sans pour cela qu'une récompense soit due à l'autre conjoint, tandis que le paragraphe 1er fait la même chose pour les droits ('titre').

Article 1401, § 2, 2, du Code civil

Cette disposition vise la situation dans laquelle le preneur d'assurance marié sous le régime de la communauté a conclu un contrat d'assurance-vie individuelle au profit de son conjoint dans l'éventualité de son propre décès (point (ii) de la "deuxième hypothèse", voy. l'exposé général *supra*). En règle générale, il s'agit d'une "mesure de précaution" au profit du conjoint survivant. La prestation d'assurance qui est versée au conjoint bénéficiaire au décès du conjoint preneur d'assurance constitue un bien propre de ce conjoint.

Aucune récompense n'est due pour les primes payées avec des fonds communs, quelle que soit la forme sous laquelle la prestation est due (capital ou rente). Cette utilisation des fonds communs est considérée comme conforme à la nature du patrimoine commun, qui est un patrimoine d'affectation et peut également être utilisé pour pourvoir aux besoins du conjoint survivant. Si les époux voient les choses autrement, ils doivent alors en convenir autrement dans leur contrat de mariage.

Wel is het mogelijk dat een dergelijke begunstiging van de langstlevende echtgenoot met gemeenschapsgelden ten belope van de helft (d.i. het aandeel van de echtgenoot-verzekeringnemer in de gemeenschap) als een schenking wordt beschouwd, voor zover de constitutieve bestanddelen van een schenking aanwezig zijn. De begunstiging zal in dat geval vatbaar zijn voor inkorting, in de mate waarin de reserve van de kinderen is aangetast.

Indien premies met eigen gelden zijn betaald, zal voor de verkrijging van de verzekeringsprestatie evenmin vergoeding verschuldigd zijn. Er zal in dat geval sprake zijn van een schenking, voor zover de constitutieve bestanddelen daarvan aanwezig zijn.

De nieuwe regel wordt opgenomen in artikel 1401 BW omdat in die bepaling de goederen worden vermeld die eigen zijn zonder vergoedingsplicht.

Artikel 16 (artikel 1404 BW)

Er wordt verduidelijkt dat de roerende wederbelegging, waarbij een goed aangeschaft met eigen gelden ook eigen is, geldt wanneer het goed voor meer dan de helft is betaald met eigen gelden. Deze precisering zorgt voor een parallel met de onroerende wederbelegging, waar dit reeds expliciet in de wet was opgenomen. Bovendien werd de huidige bepaling door de meerderheid van de rechtsleer ook reeds in die zin geïnterpreteerd (zie W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 166, nr. 284).

Artikel 17 (artikel 1405 BW)

Artikel 1405, § 1, 1 BW

In het actuele eerste lid van artikel 1405 BW worden de beroepsinkomsten in de breedste betekenis vermeld als het belangrijkste vermogenselement dat in het wettelijk stelsel de gemeenschap vormt. Aan de opsomming van mogelijke beroepsinkomsten, die misschien onder enige woordovertolligheid leidt, wordt niets gewijzigd, omdat de indruk niet mag worden gewekt dat het begrip “beroepsinkomsten” zou worden verengd. Wel wordt aansluitend op de bestaande opsomming toegevoegd dat onder de “vergoedingen die inkomsten vervangen of aanvullen” ook moeten worden begrepen “de opzeggingsvergoeding en andere uitkeringen waarop een echtgenoot wegens beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst gerechtigd is, voor het deel daarvan dat overeenstemt met de opzeggingstermijn die tijdens het huwelijk loopt”.

Il se peut toutefois qu’un tel bénéfice accordé au conjoint survivant avec des fonds communs à concurrence de la moitié (à savoir la part du conjoint preneur d’assurance dans la communauté) soit considéré comme une donation pour autant que les éléments constitutifs d’une donation soient réunis. Dans ce cas, le bénéfice sera susceptible de réduction dans la mesure où il a été porté atteinte à la réserve des enfants.

Si des primes ont été payées avec des deniers propres, aucune récompense ne sera non plus due pour l’acquisition de la prestation d’assurance. Dans ce cas, il s’agira d’une donation pour autant que les éléments constitutifs d’une donation soient réunis.

La nouvelle règle figure à l’article 1401 du Code civil, car cette disposition mentionne les biens qui sont propres sans obligation de récompense.

Article 16 (article 1404 du Code civil)

Il est précisé que le remploi mobilier, sur la base duquel un bien acquis avec des fonds propres reste également propre, s’applique lorsque le bien a été payé à concurrence de plus de la moitié au moyen de fonds propres. Cette précision assure un parallèle avec le remploi immobilier, pour lequel cela figurait déjà explicitement dans la loi. En outre, la majeure partie de la doctrine interprétait également déjà la disposition actuelle en ce sens (cf. W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH et K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Anvers, Intersentia, 2010, 166, n° 284).

Article 17 (article 1405 du Code civil)

Article 1405, § 1er, 1, du Code civil

Dans l’actuel alinéa 1er de l’article 1405 du Code civil, les revenus professionnels sont mentionnés au sens le plus large comme les éléments patrimoniaux les plus importants qui constituent la communauté dans le régime légal. Aucun changement n’est apporté à l’énumération des revenus professionnels possibles, qui pêche peut-être par une certaine verbosité, car il ne s’agit pas de donner l’impression d’une restriction de la notion de “revenus professionnels”. Il est toutefois ajouté à l’énumération existante que, par “indemnités qui tiennent lieu de revenus ou les complètent”, il y a également lieu d’entendre “l’indemnité de préavis et autres prestations auxquelles a droit un époux en raison de la rupture de son contrat de travail, pour la part de celle-ci correspondant au délai de préavis qui court pendant le mariage”.

Hiermee wordt gewoonweg het eerder toegelicht principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie bevestigd.

Het lot van de opzeggingsvergoeding in het wettelijk stelsel leidt tot weinig twijfels als de arbeidsovereenkomst van een echtgenoot tijdens het huwelijk wordt opgezegd en de opzeggingstermijn ook geheel tijdens het huwelijk loopt.

Twijfels zouden kunnen rijzen als de arbeidsovereenkomst van een echtgenoot nog voor het aangaan van het huwelijk opgezegd wordt, en hij een opzeggingsvergoeding krijgt voor een periode die ook deels tijdens het huwelijk loopt. Indien hij bijvoorbeeld een opzeggingsvergoeding van 15 maanden krijgt, die voor een periode van 6 maanden vóór het huwelijk loopt en vervolgens 9 maanden tijdens het huwelijk, dan valt 9/15 van de opzeggingsvergoeding in de gemeenschap, want voor die periode gaat het om een opzeggingsvergoeding die overeenstemt met de opzeggingstermijn die tijdens het huwelijk loopt.

Zo ook als de arbeidsovereenkomst van een echtgenoot tijdens het huwelijk wordt opgezegd met een opzeggingsvergoeding die een periode dekt van 12 maanden, waarvan 4 tot aan het tijdstip de ontbinding van de gemeenschap lopen (omdat er bij verloop van die 4 maanden bijvoorbeeld een echtscheidingseis is ingediend), en 8 maanden na dat tijdstip verder loopt. Ook dan valt 4/12 van de opzeggingsvergoeding in de gemeenschap, want voor die periode gaat het om een opzeggingsvergoeding die overeenstemt met de opzeggingstermijn die tijdens het huwelijk loopt.

Artikel 1405, § 1, 4 BW

Deze bepaling regelt het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de schadevergoeding voor de huishoudelijke en economische ongeschiktheid, daar waar de vergoeding voor de persoonlijke ongeschiktheid is vervat in artikel 1401, § 2, 1 BW.

Het is de bedoeling dat de verschillende deelcomponenten van de schade elkaar uitsluiten. Daarom is enkel de persoonlijke ongeschiktheid – waarvoor de vergoeding eigen is – wettelijk gedefinieerd, en is dat niet het geval voor de huishoudelijke en de economische ongeschiktheid – waarvoor de vergoeding gemeenschappelijk is. Deze werkwijze strookt ook met het residuair karakter van de gemeenschapskwalificatie.

Voor de interpretatie van de huishoudelijke ongeschiktheid en de economische ongeschiktheid kan wederom worden verwezen naar de Indicatieve Tabel. De huishoudelijke ongeschiktheid wordt daarin omschreven als de aantasting van het energetisch of functioneel

Cela confirme simplement le principe de l'allocation correcte des revenus professionnels exposé précédemment.

Le sort de l'indemnité de préavis dans le régime légal suscite peu de difficultés lorsqu'il est mis fin au contrat de travail de l'époux durant le mariage et que le délai de préavis court aussi entièrement durant le mariage.

Des doutes pourraient survenir lorsqu'il est mis fin au contrat de travail d'un époux avant qu'il contracte mariage et qu'une indemnité de préavis lui est versée pour une période qui court également en partie durant le mariage. Par exemple, s'il reçoit une indemnité de préavis de 15 mois qui court pour 6 mois avant le mariage et pour 9 mois pendant le mariage, alors 9/15 de l'indemnité de préavis tombe dans la communauté, car il s'agit pour cette période d'une indemnité de préavis qui correspond au délai de préavis qui court pendant le mariage'.

Il en va de même s'il est mis fin au contrat de travail d'un époux durant le mariage, avec une indemnité de préavis qui couvre une période de 12 mois, dont 4 courent jusqu'au moment de la dissolution de la communauté (par exemple, parce qu'une demande de divorce a été introduite au terme de ces 4 mois) et 8 après ce moment. Dans ce cas également, les 4/12 de l'indemnité de préavis tombent dans la communauté puisque, pour cette période, il s'agit d'une indemnité de préavis qui correspond au délai de préavis qui court pendant le mariage.

Article 1405, § 1er, 4, du Code civil

Cette disposition règle le statut matrimonial de l'indemnité pour incapacité ménagère et économique tandis que l'indemnité pour incapacité personnelle est contenue dans l'article 1401, § 2, 1, du Code civil.

L'objectif est que les différentes composantes du dommage s'excluent mutuellement. C'est pourquoi seule l'incapacité personnelle – pour laquelle l'indemnité est propre – est légalement définie alors que l'incapacité ménagère et économique – pour laquelle l'indemnité est commune – ne l'est pas. Ce procédé est également conforme au caractère résiduaire de la qualification commune.

Pour l'interprétation de l'incapacité ménagère et l'incapacité économique, il peut à nouveau être renvoyé au Tableau indicatif. L'incapacité ménagère y est définie comme étant une atteinte au potentiel énergétique ou fonctionnel de la victime entraînant des répercussions

potentieel van het slachtoffer met een economisch waardeerbare weerslag op zijn geschiktheid tot het vervullen van de huishoudelijke taken. Voorbeelden van dergelijke huishoudelijke taken zijn de opvoeding van de kinderen, het onderhoud van de woning en de tuin, de huishoudelijke aankopen en de ermee gepaard gaande verplaatsingen, de bereiding van de maaltijden, het onderhoud van de kledij, het administratieve en budgettaire beheer van het huishouden en de zorg voor huisdieren. De economische ongeschiktheid kan dan weer worden omschreven als het geheel van de gevolgen van de aantasting van de fysieke en de psychische integriteit op de handelingen en de gedragingen in het professioneel en lucratief leven van het slachtoffer, alsook de aantasting van de concurrentiekracht van het slachtoffer op de arbeidsmarkt.

Het gemeenschappelijk karakter van de vergoeding voor de huishoudelijke en economische ongeschiktheid wordt bepleit door nagenoeg de volledige rechtsleer, niettegenstaande het feit dat deze opvatting afwijkt van de rechtspraak van het Hof van Cassatie. De vergoeding is echter enkel gemeenschappelijk, voor zover deze vergoeding de huishoudelijke of economische geschiktheid tijdens het huwelijk dekt, en dit krachtens het hoger toegelichte principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie.

Artikel 1405, § 1, 5 BW

Parallel met de regel die in artikel 1401, § 1 BW wordt opgenomen met betrekking tot de "*titre*" voor vennootschapsaandelen, beroepsgoederen en cliënteel, wordt in artikel 1405, § 1 BW de "*finance*" geregeld.

Voor vennootschapsaandelen behoort de vermogenswaarde tot de gemeenschap indien het om aandelen gaat zoals in artikel 1401, § 1, 5° omschreven: vennootschapsaandelen die (minstens voor de helft) met gemeenschapsgelden zijn verkregen, en ingeschreven zijn op naam van één echtgenoot. Het moet dus uiteraard ook gaan om een besloten vennootschap of om een vennootschap waarin enkel die echtgenoot zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent, zoals in artikel 1401, § 1, 5° omschreven, waarnaar in dit nieuw lid 5 uitdrukkelijk wordt verwezen.

Indien voor de verkrijging van deze aandelen deels eigen gelden zijn aangewend, dan is hiervoor een vergoeding aan het eigen vermogen verschuldigd, overeenkomstig artikel 1434 en 1435 BW.

Zijn de aandelen (minstens voor de helft) met gemeenschapsgelden verkregen, maar gaat het niet om een besloten vennootschap of niet om een vennootschap

économiquement évaluables sur son aptitude à l'exercice d'activités de nature domestique. Exemples de ces tâches ménagères: l'éducation des enfants, l'entretien de l'habitation et du jardin, les achats ménagers et les déplacements y liés, la préparation des repas, l'entretien des vêtements, la gestion administrative et budgétaire du ménage et le soin des animaux de compagnie. L'incapacité économique peut alors être définie comme étant l'ensemble des conséquences de l'atteinte à l'intégrité physique et psychique sur les actes et comportements dans la vie professionnelle et lucrative de la victime ainsi que l'atteinte à la capacité concurrentielle de la victime sur le marché du travail.

Le caractère commun de l'indemnité pour incapacité ménagère et économique est plaidé par pratiquement toute la doctrine en dépit du fait que cette conception s'écarte de la jurisprudence de la Cour de cassation. L'indemnité n'est toutefois commune que pour autant que cette indemnité couvre la capacité ménagère ou économique durant le mariage, et ce, en vertu du principe de l'allocation correcte des revenus professionnels commenté précédemment.

Article 1405, § 1er, 5, du Code civil

Parallèlement à la règle énoncée à l'article 1401, § 1er, du Code civil en ce qui concerne le "titre" pour les parts ou actions de société, les biens professionnels et la clientèle, l'article 1405, § 1er, du Code civil règle la question de la "finance".

Pour les parts ou actions de société, la valeur patrimoniale de celles-ci appartient à la communauté lorsqu'il s'agit de parts ou actions définies à l'article 1401, § 1er, 5°: parts ou actions acquises (au moins à concurrence de la moitié) avec des fonds communs et qui ont été inscrites au nom d'un des époux. Il doit donc bien entendu également s'agir d'une société privée ou d'une société au sein de laquelle seul cet époux exerce son activité professionnelle en tant que gérant ou administrateur, comme décrit à l'article 1401, § 1er, 5°, auquel il est expressément fait référence dans ce nouvel alinéa 5.

Si des fonds propres ont en partie été utilisés pour l'acquisition de ces parts ou actions, une récompense est alors due au patrimoine propre, conformément aux articles 1434 et 1435 du Code civil.

Si les parts ou actions ont été acquises (au moins à concurrence de la moitié) avec des fonds communs, mais qu'il ne s'agit pas d'une société privée ou d'une

waarin de echtgenoot titularis van de aandelen zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent, dan zijn deze aandelen gemeenschappelijk en vallen ze onder alle bepalingen die in het wettelijk stelsel voor gemeenschapsgoederen gelden. Zo ook als de aandelen op naam van beide echtgenoten zijn ingeschreven, of als beide echtgenoten professioneel actief zijn als zaakvoerder of beheerder.

Aandelen die (voor meer dan de helft) met eigen gelden zijn verkregen, zijn eigen aandelen. Ze vallen dan onder alle bepalingen die in het wettelijk stelsel voor eigen goederen gelden.

Voor de bepaling van de vermogenswaarde geldt een specifieke regel, die vervat is in een nieuwe paragraaf 2 van artikel 1430 BW zoals hierna toegelicht.

Artikel 1405, § 1, 6 BW

Voor de goederen die een echtgenoot exclusief voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf aanwendt (beroepsgoederen in de brede betekenis van het woord), is de vermogenswaarde een gemeenschapsgoed, indien deze goederen (minstens voor de helft) met gemeenschapsgelden zijn verkregen. Het gaat nu om de vermogenswaarde bij de ontbinding van de gemeenschap, en dus niet meer om een recht op vergoeding voor de gemeenschap, zoals dat het geval is onder gelding van het actuele artikel 1400, 6 BW, dat bepaalt dat werktuigen en gereedschappen eigen goederen zijn, mits vergoeding “indien daartoe aanleiding bestaat”. Maar voor de bepaling van deze vermogenswaarde geldt een specifieke regel, die vervat is in een nieuwe paragraaf 2 van artikel 1430 BW zoals hierna toegelicht.

Indien beroepsgoederen gedeeltelijk met eigen gelden zijn verkregen, dan is er hiervoor aan het eigen vermogen vergoeding verschuldigd, overeenkomstig artikel 1434 en 1435 BW.

Goederen die zowel voor beroeps- als voor gezinsdoeleinden worden aangewend (de goederen voor gemengd gebruik) en beroepsgoederen die door beide echtgenoten samen worden aangewend, vallen buiten het toepassingsgebied van artikel 1401, § 1, 6° BW (‘*titre*’), en dus ook van artikel 1405, § 1, 6° BW (‘*finance*’). Deze goederen volgen de algemene regel: indien zij zijn gefinancierd met gemeenschapsgelden, zijn zowel het recht als de vermogenswaarde gemeenschappelijk, en dat op grond van artikel 1405, § 2 BW.

société dans laquelle l’époux titulaire des parts exerce son activité professionnelle en tant que gérant ou administrateur, les parts ou actions sont alors communes et relèvent de toutes les dispositions qui s’appliquent aux biens communs dans le régime légal. Il en va de même lorsque les parts ou actions ont été inscrites au nom des deux époux, ou que les deux époux sont professionnellement actifs en qualité de gérant ou d’administrateur.

Les parts ou actions qui ont été acquises (à concurrence de plus de la moitié) avec des fonds propres sont des parts ou actions propres. Elles sont alors régies par toutes les dispositions qui s’appliquent aux biens propres dans le régime légal.

Pour la détermination de la valeur patrimoniale, une règle spécifique s’applique, laquelle figure dans un nouveau paragraphe 2 de l’article 1430 du Code civil tel que commenté ci-après.

Article 1405, § 1er, 6, du Code civil

Pour les biens utilisés par un époux exclusivement pour l’exercice de sa profession ou l’exploitation de son entreprise (biens professionnels au sens large du terme), la valeur patrimoniale est un bien commun lorsque ces biens (au moins à concurrence de la moitié) ont été acquis à l’aide de fonds communs. Il s’agit en l’occurrence de la valeur patrimoniale à la dissolution de la communauté et donc plus d’un droit de récompense en faveur de la communauté comme c’est le cas sous l’application de l’actuel article 1400, 6, du Code civil, lequel dispose que les outils et les instruments sont des biens propres “sauf récompense s’il y a lieu”. Mais pour la détermination de cette valeur patrimoniale, une règle spécifique s’applique, laquelle figure dans un nouveau paragraphe 2 de l’article 1430 du Code civil tel que commenté ci-après.

Si des biens professionnels ont été acquis en partie à l’aide de fonds propres, une récompense est alors due au patrimoine propre, conformément aux articles 1434 et 1435 du Code civil.

Les biens utilisés aussi bien à des fins professionnelles que familiales (les biens à usage mixte) et les biens professionnels utilisés par les deux époux ensemble sortent du champ d’application de l’article 1401, § 1er, 6, du Code civil (‘titre’), et donc également de l’article 1405, § 1er, 6, du Code civil (‘finance’). Ces biens suivent la règle générale: s’ils ont été financés par des fonds communs, tant le droit que la valeur patrimoniale sont communs, et ce sur la base de l’article 1405, § 2, du Code civil.

Artikel 1405, § 1, 7 BW

Voor het cliënteel geldt hetzelfde principe als voor beroepsgoederen, evenwel met twee specifieke regels.

Vooreerst is er sprake van cliënteel dat tijdens het huwelijk is opgebouwd. Het zal immers vaak voorkomen dat de verkrijging van het cliënteel het gevolg is van professionele activiteit en bedrijvigheid van de echtgenoot titularis, zonder dat hiervoor gemeenschapsgelden moeten worden geïnvesteerd. Het is uiteraard niet uitgesloten dat een echtgenoot cliënteel van bijvoorbeeld een voorganger of een concurrent "koopt" en daar een prijs voor betaalt. Indien die prijs minstens deels met eigen gelden is betaald, zal hiervoor vergoeding verschuldigd zijn, overeenkomstig artikel 1434 en 1435 BW.

Verder is hier sprake van "economische waarde" en niet, zoals in de twee vorige leden van art. 1405, § 1, 5 en 6 BW, van de "vermogenswaarde". Daarmee wordt benadrukt dat de waarde van cliënteel huwelijksvermogensrechtelijk slechts in aanmerking wordt genomen als het om een vermogenswaarde gaat die ook in het economisch verkeer kan worden gebracht, m.a.w. die tegelde kan gemaakt worden en verhandelbaar is. Is daarvan geen sprake, dan kan een louter theoretisch te berekenen vermogenswaarde niet in de gemeenschap opgenomen worden, want dan zou een louter theoretisch bedrag in de verdeling moeten worden verrekend, terwijl dat bedrag nooit kan verzilverd worden.

Artikel 1405, § 1, 8 BW

Wanneer een uitkering van de verzekerde prestatie verbonden aan een individuele levensverzekeringsovereenkomst plaatsvindt tijdens het huwelijk (de "derde hypothese", zie de algemene toelichting *supra*), valt deze in de gemeenschap. Dit is de logica van het wettelijk stelsel: het gaat immers om een goed dat tijdens het huwelijk met gemeenschapsgelden is verkregen.

Indien de uitkering gebeurt onder de vorm van een kapitaal, valt het volledige kapitaal in het gemeenschappelijk vermogen. Met "kapitaal" wordt ook de netto-afkoopwaarde bedoeld die de verzekeringnemer ontvangt wanneer hij zijn levensverzekering afkoopt.

Een levensverzekering kan ook voorzien in renteuitkeringen in plaats van in een uitkering in kapitaal. In dergelijk geval zullen alle rente-uitkeringen die tijdens het huwelijk plaatsvinden, tot het gemeenschappelijk vermogen behoren. Omwille van de gelijke behandeling met een uitkering in kapitaal, wordt eveneens

Article 1405, § 1er, 7, du Code civil

Le principe qui s'applique aux biens professionnels s'applique également à la clientèle, assorti néanmoins de deux règles spécifiques.

Tout d'abord, il est question de la clientèle constituée pendant le mariage. Il arrivera en effet souvent que la constitution de la clientèle résulte de l'activité professionnelle et du dynamisme de l'époux titulaire, sans qu'il faille pour cela investir des fonds communs. Il n'est naturellement pas exclu qu'un époux "achète" la clientèle notamment d'un prédécesseur ou d'un concurrent et en paie le prix. Si ce prix est payé au moins en partie avec des fonds propres, une récompense sera due conformément aux articles 1434 et 1435 du Code civil.

En outre, il est question ici de "valeur économique" et non de "valeur patrimoniale" comme dans les deux alinéas précédents de l'article 1405, § 1er, 5 et 6, du Code civil. Il est souligné par là que la valeur de la clientèle n'est prise en considération sur le plan du droit des régimes matrimoniaux que lorsqu'il s'agit d'une valeur patrimoniale qui peut également être intégrée dans le circuit économique, autrement dit, qui peut être réalisée et est négociable. Si ce n'est pas le cas, une valeur patrimoniale calculable de manière purement théorique ne peut faire partie de la communauté, car un montant purement théorique devrait alors être pris en considération dans le partage alors que ce montant ne pourra jamais être converti en espèces.

Article 1405, § 1er, 8, du Code civil

Lorsque le versement d'une prestation d'assurance liée à un contrat d'assurance-vie individuelle est effectué durant le mariage (la "troisième hypothèse", voy. l'exposé général *supra*), il fait partie de la communauté. Cette logique est celle du régime légal: il s'agit en effet d'un bien acquis durant le mariage avec des fonds communs.

Si le versement est effectué en capital, l'ensemble du capital fait partie du patrimoine commun. Par "capital", on entend également la valeur de rachat nette que le preneur d'assurance reçoit lorsqu'il rachète son assurance-vie.

L'assurance-vie peut également prévoir une prestation sous la forme de rente au lieu de capital. Dans ce cas, toutes les prestations sous forme de rente qui sont versées durant le mariage appartiennent au patrimoine commun. Par souci de traitement égal par rapport aux prestations en capital, il est également précisé que la

gepreciseerd dat de reserve die overeenstemt met de nog na de ontbinding van het huwelijk te betalen rentes eveneens gemeenschappelijk is.

In de mate waarin de premies met eigen gelden werden betaald, heeft het eigen vermogen waaruit voor de betaling van deze premies is geput, recht op een vergoeding van het gemeenschappelijk vermogen, overeenkomstig artikel 1434 BW.

Indien de levensverzekeringsovereenkomst vóór het huwelijk was gesloten, is de verzekerde prestatie een eigen goed van de begunstigde echtgenoot (artikel 1399 BW), maar ontstaat een vergoedingsplicht ten voordele van de gemeenschap in zover de premies betaald werden met gemeenschapsgeld (artikel 1432 BW).

Wanneer een echtgenoot tijdens het huwelijk een som geld ontvangt ingevolge een schenking of erfenis, en deze som geld vervolgens investeert in een levensverzekering, blijft deze levensverzekering een eigen goed van de verzekeringnemer ingevolge artikel 1399 BW, ook wanneer de verzekerde prestatie wordt uitgekeerd tijdens het huwelijk.

Artikel 1405, § 2 BW

Het voorgesteld artikel 1405, § 2 BW bevat het vermoeden van gemeenschappelijkheid, dat thans is opgenomen in artikel 1405, 4 BW. Omwille van het grote belang van deze bepaling, is het aangewezen om deze niet toe te voegen aan de lange lijst van gemeenschappelijke goederen die in het voorliggend wetgevend initiatief in paragraaf 1 zijn vervat, maar wel op te nemen in een afzonderlijke paragraaf 2.

Artikel 18 (artikel 1417 BW)

In het eerste lid wordt de beroepsautonomie van elke echtgenoot versterkt. Daar waar het huidig artikel 1417 elke echtgenoot die een beroep uitoefent, de bevoegdheid verleent om “alle daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen” alleen te stellen, wordt dit vervangen door “alle bestuurshandelingen die voor deze uitoefening verantwoord zijn”.

Hiermee wordt bereikt, ten eerste, dat dit artikel 1417 BW voortaan volledig is afgestemd op artikel 217, tweede lid BW. Artikel 217, tweede lid BW bepaalt dat elke echtgenoot zijn inkomen, nadat hij bijgedragen heeft in de lasten van het huwelijk, kan besteden voor de aanschaf van goederen in zoverre dit verantwoord is voor de uitoefening van zijn beroep; die goederen staan

réserve qui correspond aux rentes encore à payer après la dissolution du mariage est également commune.

Dans la mesure où les primes ont été payées avec des fonds propres, le patrimoine propre dans lequel il a été puisé pour payer ces primes a droit à une récompense de la part du patrimoine commun conformément à l’article 1434 du Code civil.

Si le contrat d’assurance-vie a été conclu avant le mariage, la prestation d’assurance constitue un bien propre de l’époux bénéficiaire (article 1399 du Code civil), mais il y a une obligation de récompense au bénéfice de la communauté dans la mesure où les primes payées l’ont été avec les deniers communs (article 1432 du Code civil).

Lorsque le conjoint reçoit une somme d’argent durant le mariage à la suite d’une donation ou d’un héritage et qu’il investit ensuite cette somme dans une assurance-vie, cette assurance-vie reste un bien propre du preneur d’assurance conformément à l’article 1399 du Code civil, même si la prestation d’assurance est versée durant le mariage.

Article 1405, § 2, du Code civil

L’article 1405, § 2, du Code civil proposé comporte la présomption de communauté qui figure actuellement dans l’article 1405, 4, du Code civil. En raison de la grande importance de cette disposition, il est indiqué de ne pas l’ajouter à la longue liste de biens communs figurant au paragraphe 1er de la présente initiative législative, mais de l’insérer dans un paragraphe 2 distinct.

Article 18 (article 1417 du Code civil)

À l’alinéa 1er, l’autonomie professionnelle de chaque époux est renforcée. Alors que l’actuel article 1417 confère à chaque époux qui exerce une activité professionnelle le droit d’accomplir seul “tous les actes de gestion nécessaires à celle-ci”, l’article proposé remplace ces derniers termes par “tous actes de gestion qui sont justifiés pour cet exercice”.

Grâce à cela, on parvient tout d’abord à une parfaite concordance entre l’article 1417 du Code civil et l’article 217, alinéa 2, du Code civil. L’article 217, alinéa 2, du Code civil dispose que chaque époux, après avoir contribué aux charges du ménage, peut affecter ses revenus à des acquisitions de biens justifiées par l’exercice de sa profession; ces biens sont alors soumis

dan uitsluitend onder zijn bestuur. Dit is een regel van het primair huwelijksstelsel, dat voorrang moet hebben op de regels van het secundair huwelijksstelsel (zie artikel 212 en artikel 1388, eerste lid BW). Vandaar deze betere afstemming: in beide artikelen komt nu het criterium "verantwoord" voor, zowel voor de aanschaf als voor het bestuur van beroepsgoederen. Dat is veel logischer.

Verder wordt hiermee ook de beroepsautonomie van elke echtgenoot benadrukt. Het zelfstandig kunnen uitoefenen van alle bevoegdheden die voor de beroepsuitoefening verantwoord zijn, is immers noodzakelijk om een echtgenoot professioneel efficiënt te laten functioneren; het respect voor zijn beroepsautonomie zal bovendien de gemeenschap die de inkomsten uit deze beroepsuitoefening ontvangt, ten goede komen.

Artikel 19 (artikel 1419 BW)

Het huidig artikel 1419, tweede lid BW bepaalt voor welke giften de toestemming van de echtgenoot niet vereist is, in afwijking van de algemene regel dat de ene echtgenoot niet zonder de toestemming van de andere echtgenoot mag schenken uit het gemeenschappelijk vermogen. Dit tweede lid wordt opgeheven.

Enerzijds is de toestemming van de echtgenoot volgens het huidig recht niet vereist voor giften die krachtens artikel 852 BW zijn vrijgesteld van inbreng. Evenwel wijzigt artikel 34 van de wet van 31 juli 2017 artikel 852 BW, om te verduidelijken dat de erin vermelde kosten niet aan inbreng zijn onderworpen omdat het geen giften zijn, en niet omdat ze zijn vrijgesteld van inbreng. Derhalve vallen de kosten vermeld in artikel 852 BW hoe dan ook reeds buiten de draagwijdte van artikel 1419, eerste lid BW, aangezien deze bepaling enkel giften viseert. Een bijkomende afwijking van die regel is dus niet meer nodig.

Anderzijds is de toestemming van de echtgenoot vandaag evenmin vereist voor giften aan de langstlevende echtgenoot. In feite was deze regel echter nooit een echte uitzondering op het beginsel dat schenkingen van gemeenschappelijke goederen gezamenlijk dienen te geschieden, omdat de andere echtgenoot (die uiteraard op dat moment nog geen "langstlevende" echtgenoot is) zijn toestemming toch moet verlenen om de schenking te aanvaarden (artikel 932 BW; zie H. CASMAN, *Huwelijksvermogensrecht*, Kluwer, Mechelen, 1996, III.10 – 37). Deze overbodige bepaling wordt hier geschrapt.

à sa gestion exclusive. Il s'agit d'une règle du régime matrimonial primaire qui doit prévaloir sur les règles du régime matrimonial secondaire (cf. article 212 et article 1388, alinéa 1er, du Code civil). D'où cette meilleure condition: les deux articles comportent désormais le critère "justifié" tant pour l'acquisition que pour la gestion de biens professionnels. C'est beaucoup plus logique.

Ensuite, l'autonomie professionnelle de chaque époux est, de cette façon, également mise en exergue. Le fait de pouvoir exercer de manière autonome toutes les compétences qui sont justifiées pour l'exercice de l'activité professionnelle est en effet nécessaire pour permettre à un époux de fonctionner de manière efficiente sur le plan professionnel. Le respect de son autonomie professionnelle bénéficiera en outre à la communauté qui reçoit les revenus de cette activité professionnelle.

Article 19 (article 1419 du Code civil)

L'actuel article 1419, alinéa 2, du Code civil détermine les libéralités pour lesquelles le consentement de l'époux n'est pas requis, par dérogation à la règle générale selon laquelle un époux ne peut sans le consentement de l'autre effectuer des donations provenant du patrimoine commun. Ce deuxième alinéa est abrogé.

D'une part, le consentement de l'époux n'est pas requis dans le droit actuel pour les libéralités dispensées du rapport en vertu de l'article 852 du Code civil. L'article 34 de la loi du 31 juillet 2017 modifie toutefois l'article 852 du Code civil pour préciser que les frais qui y sont mentionnés ne sont pas soumis au rapport parce que ce ne sont pas des libéralités et non parce qu'ils sont dispensés de rapport. Par conséquent, les frais mentionnés à l'article 852 du Code civil sortent de toute manière déjà du champ d'application de l'article 1419, alinéa 1er, du Code civil puisque cette disposition vise uniquement les libéralités. Une dérogation supplémentaire à cette règle n'est donc plus nécessaire.

D'autre part, le consentement de l'époux n'est pas non plus requis aujourd'hui pour les libéralités faites en faveur de l'époux survivant. En fait, cette règle n'a jamais été une exception au principe selon lequel les donations de biens communs doivent être faites conjointement puisque l'autre époux (qui à ce moment n'est évidemment pas encore l'époux "survivant") doit quand même marquer son consentement pour accepter la donation (article 932 du Code civil; voy. H. CASMAN, *Huwelijksvermogensrecht*, Kluwer, Malines, 1996, III.10 – 37). Cette disposition superflue est supprimée.

Artikel 20 (artikel 1429*bis* BW)

Dit wetgevend initiatief voert een wettelijke regeling in van het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten (*infra*). Om verwarring te vermijden, is het aangewezen om het begrip "aanwinsten" enkel in die context te hanteren. Daarom wordt in artikel 1429*bis* BW de thans gebruikte term "aanwinsten" vervangen door "hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten", naar analogie met de bewoordingen van artikel 1465 BW.

Artikel 21 (artikel 1430 BW)

Aan artikel 1430 BW wordt een tweede paragraaf toegevoegd, om in een specifieke afwijking te voorzien met betrekking tot het tijdstip van waardering van de goederen die in de te verdelen massa zijn opgenomen.

De algemene regel is inderdaad, en daar verwijst de eerste paragraaf van artikel 1430 BW naar, dat de goederen in de te verdelen massa (de post-communautaire onverdeeldheid die ontstaat door de ontbinding van het stelsel) worden gewaardeerd op het ogenblik van de verdeling (zie o.m. Cass. 4 mei 2001, Cass. 24 februari 2011, Cass. 12 september 2013, Cass. 5 december 2013).

Dit is als algemene regel verantwoord, omdat de gemeenschapsgoederen vanaf de ontbinding van de gemeenschap, inderdaad aan beide echtgenoten in onverdeeldheid toebehoren en zij daar, tot op het tijdstip van de verdeling, gelijk in gerechtigd zijn. Dat geldt zowel voor de onverdeelde goederen zelf als voor de vruchten ervan (artikel 546 en artikel 577-2, § 3 BW).

In drie gevallen moet echter van die algemene regel worden afgeweken, en wel omwille van het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie. Vanaf het tijdstip van ontbinding van de gemeenschap herwint elke echtgenoot het exclusief recht op zijn beroepsinkomsten. Vanaf de ontbinding houdt de gemeenschap op te bestaan, en vervalt dus ook het recht van de gemeenschap op deze beroepsinkomsten.

Daarom wordt in deze toegevoegde paragraaf van de algemene regel afgeweken, wat het tijdstip van waardering betreft, voor die goederen die na de ontbinding nog in waarde kunnen toenemen door de professionele inzet van de echtgenoot titularis van het exclusief (want beroepsgerelateerd) recht op die goederen. Het gaat ten eerste om de vennootschapsaandelen zoals omschreven in artikel 1401, § 1, 5° BW (met gemeenschapsgelden verkregen en voor zover het om een besloten vennootschap gaat, of om een vennootschap waarin

Article 20 (article 1429*bis* du Code civil)

L'initiative législative introduit une réglementation légale du régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts (*infra*). Pour éviter toute confusion, il est indiqué de n'utiliser la notion d'"acquêts" que dans ce contexte. C'est pourquoi à l'article 1429*bis* du Code civil, le terme "acquêts" actuellement utilisé est remplacé par "les économies faites sur les revenus respectifs des époux", par analogie avec la formulation de l'article 1465 du Code civil.

Article 21 (article 1430 du Code civil)

Un deuxième paragraphe est ajouté à l'article 1430 du Code civil afin de prévoir une dérogation spécifique relative au moment de la valorisation des biens dans la masse à partager.

En effet, selon la règle générale (et le paragraphe 1er de l'article 1430 du Code civil y renvoie), la valeur des biens dans la masse à partager (l'indivision post communautaire issue de la dissolution du régime) est établie au moment du partage (cf. notamment Cass., 4 mai 2001, Cass., 24 février 2011, Cass. 12 septembre 2013, Cass. 5 décembre 2013).

Elle se justifie en tant que règle générale, car les biens communs à partir de la dissolution de la communauté appartiennent effectivement en indivision aux deux époux et tous deux bénéficient des mêmes droits en la matière jusqu'au moment du partage. Cela vaut tant pour les biens indivis que pour les fruits de ces biens (article 546 et article 577-2, § 3, du Code civil).

Il convient toutefois de déroger à cette règle dans trois cas, et ce, en raison du principe de l'allocation correcte des revenus. À la dissolution de la communauté, chaque époux recouvre le droit exclusif sur ses revenus professionnels. À la dissolution, la communauté cesse d'exister et le droit de la communauté sur ces revenus professionnels devient également caduc.

C'est pourquoi ce paragraphe ajouté déroge à la règle générale pour ce qui est du moment de la valorisation des biens dont la valeur peut encore augmenter après la dissolution grâce à l'investissement professionnel de l'époux titulaire du droit exclusif (car lié à la profession) sur ces biens. Il s'agit, d'abord, des parts ou actions définies à l'article 1401, § 1er, 5°, du Code civil (acquises avec des fonds communs et pour autant qu'il s'agisse d'une société privée ou d'une société au sein de laquelle seul cet époux exerce son activité professionnelle en

enkel die echtgenoot zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent). Ten tweede gaat het om de beroepsgoederen, d.w.z. de goederen die deze echtgenoot exclusief voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf aanwendt – voor zover het om beroepsgoederen gaat die met gemeenschapsgelden zijn verkregen en er geen sprake is van een gezamenlijke beroepsuitoefening of bedrijfsuitbating door beide echtgenoten, zoals toegelicht. Ten derde gaat het ook om het cliënteel dat tijdens het huwelijk door een van de echtgenoten in de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf is opgebouwd.

Overigens werkt de regel ook voor het geval deze goederen vanaf de ontbinding van de gemeenschap een waardevermindering ondergaan. Die waardevermindering kan het gevolg zijn van een mindere inzet of minder succesvolle of lucratieve inzet van de beroepsactieve echtgenoot. Dit kan niet tot nadeel van de gemeenschap strekken. Zo ook als de beroepsgoederen bijvoorbeeld waardeverlies lijden sedert het tijdstip van de ontbinding van de gemeenschap en tot aan de verdeling ervan, gewoon omdat ze verder slijten of om een andere reden onbruikbaar worden: dit komt evenmin ten laste van de gemeenschap, die, sedert het tijdstip van de ontbinding de opbrengsten van het verder gebruik ook niet meer geniet.

Artikel 22 (artikel 1432 BW)

Aan artikel 1432 BW wordt een tweede lid toegevoegd, om een bijkomende oorzaak of grond van vergoeding toe te voegen, die aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is.

Krachtens het principe van de huwelijksvermogensrechtelijke neutraliteit van de beroepsuitoefening via een vennootschap (*supra*) mag de gemeenschap in het wettelijk stelsel geen nadeel ondergaan van het feit dat de beroepsinkomsten die tijdens het huwelijk worden gegenereerd via een vennootschap worden geïnd.

Indien de vermogenswaarde van de aandelen van de vennootschap waarbinnen het beroep wordt uitgeoefend door de werking van het voorgesteld artikel 1401, § 1, 5° BW aan de gemeenschap toekomt, is er wat dat betreft dus geen probleem. Hetgeen van het beroepsinkomen tijdens het huwelijk kan worden opgespaard, maar in de vennootschap blijft, zal aan de gemeenschap ten goede komen via de waarde van de aandelen waarop de gemeenschap gerechtigd is.

Indien echter het beroep wordt uitgeoefend binnen een “eigen” vennootschap, d.w.z. een vennootschap waarvan de aandelen eigen zijn aan de echtgenoot die

tant que gérant ou administrateur). Deuxièmement, il s’agit des biens professionnels, à savoir des biens que cet époux utilise pour l’exercice de sa profession ou l’exploitation de son entreprise, pour autant qu’il s’agisse de biens professionnels acquis avec des fonds communs et qu’il ne soit pas question de l’exercice conjoint d’une profession ou de l’exploitation conjointe d’une entreprise par les deux époux, comme expliqué. Troisièmement, il s’agit aussi de la clientèle qui a été constituée pendant le mariage par un des époux dans le cadre de l’exercice de sa profession ou de l’exploitation de son entreprise.

La règle s’applique d’ailleurs également lorsque ces biens se déprécient après la dissolution de la communauté. Cette dépréciation peut résulter d’un investissement moindre ou d’un investissement mois fructueux ou lucratif de la part de l’époux professionnellement actif. Cela ne peut pas conduire à un préjudicier la communauté. Il en va de même lorsque, par exemple, les biens professionnels perdent de leur valeur depuis la dissolution de la communauté et jusqu’au partage de celle-ci, simplement parce qu’ils continuent à s’user ou parce qu’ils deviennent inutilisables pour une autre raison: cela n’est pas non plus à charge de la communauté, laquelle ne bénéficie pas non plus du produit de la poursuite de l’usage à partir de la dissolution.

Article 22 (article 1432 du Code civil)

L’article 1432 du Code civil est complété par un alinéa 2 afin d’ajouter une cause ou motif de récompense due au patrimoine commun.

En vertu du principe de la neutralité en termes de droit des régimes matrimoniaux de l’exercice de la profession par le biais d’une société (*supra*), la communauté dans le régime légal ne peut subir de préjudice du fait que les revenus professionnels générés pendant le mariage sont perçus via une société.

Si la valeur patrimoniale des parts de la société au sein de laquelle est exercée la profession revient à la communauté par l’application de l’article 1401, § 1er, 5°, du Code civil, cela ne pose aucun problème. La partie du revenu professionnel qui peut être épargnée pendant le mariage, mais qui reste dans la société, profitera à la communauté par le biais de la valeur des parts auxquelles la communauté a droit.

Si toutefois la profession est exercée dans une société “propre”, à savoir une société dont les parts sont propres à l’époux qui exerce la profession, il existe bel et bien

het beroep uitoefent, ontstaat wel degelijk het risico dat de gemeenschap inkomsten zou mislopen. De vennootschap zal misschien wel tot uitkeringen overgaan, die aan de beroepsactieve echtgenoot zullen toekomen in de vorm van vergoeding voor arbeidsprestaties, beheerdersvergoeding, tantièmes, dividenden enz. Deze uitkeringen komen dan als beroepsinkomsten of vruchten van eigen goederen de gemeenschap toe, en het huwelijksstelsel zal in die mate ten volle gerespecteerd zijn.

Blijkt echter dat de uitkeringen door de vennootschap minimaal waren, omdat de winst niet werd uitgekeerd, en daardoor de professionele activiteit van de echtgenoot-vennoot en beheerder of zaakvoerder, ook niet behoorlijk wordt vergoed, dan ontstaat er voor de gemeenschap wel degelijk schade. Ze ontvangt niet wat haar redelijkerwijze moest toekomen. Hiervoor is dan een vergoeding verschuldigd, zo luidt de nieuwe regel die met dit artikel wordt ingevoerd.

Naar gemeen recht geldt hier uiteraard dat het aan de echtgenoot eiser toekomt om het recht op vergoeding en de omvang ervan te bewijzen; hij kan dat bewijs door alle middelen leveren (artikel 1436, tweede lid BW). Hij zal zo nodig moeten kunnen verwijzen naar stukken die van de vennootschap uitgaan en waarvan hij, indien ze niet publiek toegankelijk zijn, de overlegging zal kunnen eisen.

De echtgenoot verweerder zal eventueel aantonen dat de vergoedingsvoorwaarden niet vervuld zijn. Hij zal bijvoorbeeld aantonen dat de gemeenschap “redelijkerwijze” niet meer inkomsten had mogen verwachten dan hetgeen effectief is uitbetaald. De echtgenoot verweerder in deze vergoedingsvordering zou dus bijvoorbeeld kunnen aantonen dat de uitkeringen die de gemeenschap wel ontving, redelijkerwijze beantwoorden aan het inkomen dat hij had kunnen ontvangen indien hij dezelfde professionele prestaties buiten het verband van een vennootschap had geleverd.

Daarbij mag de echtgenoot verweerder dus ook inroepen dat er binnen zijn vennootschap bedrijfseconomische redenen waren, die (eventueel minstens voor bepaalde periodes) verantwoordden dat er niet meer werd uitgekeerd dan wat de gemeenschap daadwerkelijk heeft ontvangen.

Artikelen 23-25 (artikelen 1446-1448 BW)

De regels vervat in de huidige artikelen 1446 tot en met 1448 BW worden veralgemeend naar alle huwelijksvermogensstelsels en zijn aldus verplaatst naar de

un risque que des revenus échappent à la communauté. La société va peut-être procéder à des versements qui reviendront à l’époux actif professionnellement sous la forme d’une rémunération pour des prestations de travail, d’une rémunération de gestion, de tantièmes, de dividendes, etc. Ces versements reviennent alors à la communauté en tant que revenus professionnels ou fruits de biens propres et le régime matrimonial sera totalement respecté dans cette mesure.

Si toutefois les versements effectués par la société s’avèrent minimaux parce que les bénéfices n’ont pas été distribués et, de ce fait, l’activité professionnelle de l’époux-associé et administrateur ou gérant n’est pas non plus dûment rétribuée, la communauté subit alors bel et bien un dommage. Elle ne reçoit pas ce qui devait raisonnablement lui revenir. Dans ce cas, une récompense est due conformément à la nouvelle règle insérée par cet article.

Selon le droit commun, il revient bien entendu à l’époux demandeur d’établir le droit à la récompense et l’étendue de celle-ci, et ce, par toutes voies de droit (article 1436, alinéa 2, du Code civil). Il devra le cas échéant pouvoir renvoyer à des pièces émanant de la société et dont il devra pouvoir exiger la production si celles-ci ne sont pas publiquement accessibles.

L’époux défendeur établira éventuellement que les conditions de récompense n’ont pas été remplies. Par exemple, il établira que la communauté ne pouvait “raisonnablement” escompter davantage de revenus que ceux qui ont été effectivement versés. L’époux défendeur dans cette action en récompense devrait, par exemple, pouvoir établir que les versements que la communauté a bel et bien reçus correspondent raisonnablement aux revenus qu’il aurait pu recevoir s’il avait effectué les mêmes prestations professionnelles en dehors du lien d’une société.

À cet égard, l’époux défendeur peut donc également invoquer qu’il existait des raisons économiques au sein de sa société qui justifiaient (éventuellement au moins pour certaines périodes) le fait que rien n’a été versé au-delà de ce que la communauté a réellement reçu.

Articles 23 à 25 (articles 1446 à 1448 du Code civil)

Les règles contenues dans les articles 1446 à 1448 actuels du Code civil sont généralisées à tous les régimes matrimoniaux et sont donc déplacées vers les

voorgestelde artikelen 1389/1 tot en met 1389/3 BW. De huidige artikelen 1446 tot en met 1448 BW worden opgeheven.

Artikel 26 (artikel 1452 BW). Artikel 1452, § 1 BW

Art. 1452 BW § 1 bevestigt dat echtgenoten het gemeenschappelijk vermogen bij huwelijksovereenkomst mogen uitbreiden, door "tegenwoordige en toekomstige roerende of onroerende goederen" daarin in te brengen, geheel of ten dele

Tegenwoordige goederen (art. 1399 BW) zijn goederen die een echtgenoot reeds voor het aangaan van het huwelijk heeft verkregen, ongeacht hoe hij die verkregen heeft. Het kunnen goederen zijn die hij zelf voor het huwelijk heeft aangekocht met geld dat hij zelf verdiend of gespaard heeft. Het kunnen goederen zijn die hij voor het huwelijk door gift of erfenis heeft verkregen. Kortom, het zijn goederen die in het vermogen van die echtgenoot aanwezig zijn ('tegenwoordig') op het tijdstip waarop het huwelijk wordt aangegaan.

Toekomstige goederen zijn goederen die een echtgenoot tijdens het huwelijk door gift of erfenis verkrijgt (art. 1399 BW).

Tegenwoordige en toekomstige goederen zijn in het wettelijk stelsel eigen. De echtgenoten kunnen kiezen om sommige van die goederen in gemeenschap te brengen. Ze kunnen zelfs kiezen om ze allemaal in gemeenschap te brengen, en dan kiezen ze voor de algehele gemeenschap (art. 1453 BW).

De inbreng maakt dus van een eigen goed een gemeenschapsgoed. Wat is de weerslag hiervan op de regeling inzake de schulden van de echtgenoten? Die vraagt rijst in het bijzonder voor de tegenwoordige en toekomstige schulden van de echtgenoten, d.w.z. voor de schulden die dagtekenen van voor het huwelijk en de schulden ten laste van erfenissen en giften die de echtgenoten tijdens het huwelijk toevallen (art. 1406 BW). Leidt de inbreng van tegenwoordige of toekomstige goederen er ook toe dat tegenwoordige en toekomstige schulden gemeenschappelijk worden, en zo ja in welke mate?

Voor elke vraag over de passiefregeling in het huwelijksvermogensrecht moet een onderscheid worden gemaakt tussen de passiefregeling ten aanzien van schuldeisers (voorlopig passief) en de passiefregeling tussen echtgenoten (definitief passief).

Ten aanzien van derden geldt dat eigen schulden verhaalbaar zijn op eigen goederen van de echtgenoot schuldenaar en op zijn inkomsten (art. 1409 BW). Indien

articles 1389/1 à 1389/3 proposés. Les articles 1446 à 1448 actuels du Code civil sont abrogés.

Article 26 (article 1452 du Code civil)

L'article 1452, § 1er, du Code civil confirme que les époux peuvent étendre le patrimoine commun dans le cadre de la convention matrimoniale, en y intégrant, en tout ou partie, les "biens présents et futurs, meubles ou immeubles".

Les biens présents (art. 1399 du Code civil) sont des biens qu'un époux a déjà acquis avant la conclusion du mariage, quelle que soit la manière dont il les a acquis. Il peut s'agir de biens qu'il a lui-même acquis avant le mariage avec de l'argent qu'il a lui-même gagné ou épargné. Il peut s'agir de biens qu'il a acquis avant le mariage par libéralité ou succession. En bref, il s'agit de biens présents dans le patrimoine de cet époux au moment où est contracté le mariage.

Les biens futurs sont des biens que l'époux acquiert durant le mariage par libéralité ou succession (art. 1399 du Code civil).

Les biens présents et futurs sont propres dans le régime légal. Les époux peuvent choisir de faire entrer ces biens dans la communauté. Ils peuvent même choisir de les faire entrer intégralement dans la communauté et opter alors pour la communauté universelle (art. 1453 du Code civil).

L'apport fait donc d'un bien propre un bien commun. Quelle en est la répercussion sur le régime en ce qui concerne les dettes des époux? La question se pose en particulier pour les dettes présentes et futures des époux, c'est-à-dire les dettes antérieures au mariage et celles qui grèvent les successions et libéralités qui leur échoient durant le mariage (art. 1406 du Code civil). L'apport de biens présents ou futurs a-t-il également pour effet que les dettes présentes et futures deviennent communes, et si oui, dans quelle mesure?

Pour toute question relative au règlement du passif dans les régimes matrimoniaux, il convient d'établir une distinction entre le règlement du passif à l'égard des créanciers (passif provisoire) et celui entre époux (passif définitif).

Vis-à-vis des tiers, les dettes propres ne sont recouvrables que sur les biens propres de l'époux débiteur et sur ses revenus (art. 1409 du Code civil). Il en résulte

er eigen (tegenwoordige of toekomstige) goederen in gemeenschap worden ingebracht, dan heeft dit tot gevolg dat schuldeisers van tegenwoordige of toekomstige schulden verhaal kunnen uitoefenen op het gemeenschappelijk vermogen dat zich "door opneming van eigen goederen van de schuldenaar" verrijkt heeft (art. 1410 BW). Dat is een logische regel waaraan dit wetgevend initiatief niet raakt.

Tussen echtgenoten is het effect van de inbreng van tegenwoordige of toekomstige goederen evenwel op vrij complexe wijze door het actuele art. 1452 § 1, tweede lid BW geregeld. De tegenwoordige en toekomstige schulden komen immers, als gevolg van de inbreng van tegenwoordige of toekomstige goederen "ten laste van het gemeenschappelijk vermogen naar verhouding van de waarde van de gemeenschappelijk geworden goederen ten tijde van hun inbreng, vergeleken met de waarde van de gezamenlijke goederen bedoeld in artikel 1399".

Waarom is deze regel gecompliceerd? Omdat er een proportioneel deel van de schulden van de inbrenger ten laste zouden komen van de gemeenschap. De verhouding zou dan moeten bepaald worden tussen alle goederen die gemeenschappelijk zijn geworden, en alle goederen die in het wettelijk stelsel eigen zouden blijven. Die verhoudingsratio moet dan op alle tegenwoordige en toekomstige schulden worden toegepast (waarbij niemand uiteraard weet welke toekomstige schulden de echtgenoot inbrenger zal moeten dragen). De waarde van de ingebrachte goederen moet bovendien worden bepaald ten tijde van hun inbreng, terwijl andere goederen die eigen blijven, op andere tijdstippen worden verkregen en dus op andere tijdstippen gewaardeerd worden.

Deze regel is niet alleen bijzonder gecompliceerd, en dus in de praktijk heel moeilijk toe te passen. Ze komt bovendien niet overeen met wat echtgenoten als een logisch gevolg van de inbreng willen. Echtgenoten wensen en aanvaarden meestal wel dat de met de inbreng verbonden schulden van de inbrenger ten laste van de gemeenschap komen, maar niet een proportioneel deel van al zijn tegenwoordige en toekomstige schulden. Wat ze meestal wensen en wederzijds aanvaarden, is, dat de schulden die de echtgenoot inbrenger heeft aangegaan om de ingebrachte goederen te verkrijgen, te verbeteren of in stand te houden, voortaan ten laste van de gemeenschap komen. De overige tegenwoordige en toekomstige schulden van de inbrenger wenst de andere echtgenoot meestal niet ten laste te nemen omdat hij daar ook totaal vreemd aan is en er geen enkel voordeel uit haalt. Waarom zou hij er dan ook de last van dragen? Dat betekent dat echtgenoten bij een inbreng systematisch van het bepaalde in art. 1452 § 1 tweede

qu'en cas d'apport de biens propres (présents ou futurs) dans la communauté, les créanciers de dettes présentes et futures peuvent poursuivre sur le patrimoine commun qui s'est enrichi "par l'absorption de biens propres au débiteur" (art. 1410 du Code civil). Il s'agit d'une disposition logique à laquelle l'initiative législative ne touche pas.

L'effet de l'apport de biens présents ou futurs entre époux est toutefois réglé de manière assez complexe par l'article 1452, § 1er, alinéa 2, actuel du Code civil. En effet, les dettes présentes et futures, résultant de l'apport de biens présents ou futurs, sont "à charge du patrimoine commun en proportion de la valeur au moment de l'apport des biens devenus communs par rapport à celle de l'ensemble des biens visés à l'article 1399".

Pourquoi cette disposition est-elle compliquée? Parce qu'une part proportionnelle des dettes de l'apporteur serait à charge de la communauté. La proportion devrait alors être déterminée entre tous les biens devenus communs et tous les biens qui resteraient propres dans le régime légal. Le ratio doit alors être appliqué à l'ensemble des dettes présentes et futures (personne ne sachant évidemment quelles dettes futures devra supporter l'époux apporteur). La valeur des biens apportés doit en outre être fixée au moment de leur apport, alors que d'autres biens qui restent propres sont acquis à d'autres moments et donc valorisés à d'autres moments.

Cette disposition est non seulement particulièrement compliquée, et donc très difficile à appliquer dans la pratique. Elle ne correspond, en outre, pas à ce que souhaitent les époux comme conséquence logique de l'apport. Les époux souhaitent et acceptent généralement que les dettes de l'apporteur liées à l'apport soient à charge de la communauté, mais pas une part proportionnelle de toutes ses dettes présentes et futures. Ce qu'ils souhaitent généralement et acceptent réciproquement, c'est que les dettes que l'époux apporteur a contractées pour acquérir, améliorer ou conserver les biens soient dorénavant à charge de la communauté. Les autres dettes présentes et futures de l'apporteur, l'autre époux ne souhaite généralement pas les prendre en charge car il y est totalement étranger et n'en retire aucun avantage. Par conséquent, pourquoi en supporterait-il la charge? Cela signifie qu'en cas d'apport, les époux doivent systématiquement déroger au prescrit de l'article 1452, § 1er, alinéa 2. S'ils ne le font pas, il

lid moeten afwijken. Als ze dat niet doen blijkt dikwijls pas bij de vereffening van het stelsel dat er een regel geldt waarvan ze het bestaan niet kenden en de toepassing eigenlijk niet wilden.

Daarom wordt met dit wetgevend initiatief het tweede lid van art. 1452, § 1, vervangen door een nieuw paragraaf 3 van datzelfde artikel (*infra*).

Artikel 1452, § 2 BW

In de hedendaagse maatschappij huwen burgers veel later dan vroeger het geval was. De gemiddelde trouwleeftijd blijft stijgen. Voor de huwelijken gesloten in 2015 was de gemiddelde leeftijd van de eerste echtgenoot 37,7 jaar en van de tweede echtgenoot 34,8 jaar. Wanneer men enkel naar de eerste huwelijken kijkt, was de gemiddelde leeftijd van de eerste echtgenoot 32,7 jaar en van de tweede echtgenoot 30,4 jaar; bij de volgende huwelijken was dat 48,1 jaar voor de eerste echtgenoot en 43,9 voor de tweede echtgenoot (cijfers van Statbel).

De kans is dan ook reëel dat de echtgenoten reeds vóór hun huwelijk een vermogen hebben opgebouwd, in vele gevallen ook gezamenlijk. In het bijzonder komt het vaak voor dat een koppel tijdens de samenwoning samen een onroerend goed aankoopt en pas later in het huwelijk treedt. Het onroerend goed zal dan in beginsel een onverdeeld goed zijn en blijven. Indien de echtgenoten het goed in het gemeenschappelijk vermogen willen brengen, moeten ze een inbreng doen in hun huwelijksovereenkomst.

In dergelijk geval moet men tweemaal een akte laten verlijden bij de notaris (de aankoopakte voor het onroerend goed en de huwelijksovereenkomst), die tweemaal moet worden geregistreerd. Dit heeft een verhoogde complexiteit en kostprijs tot gevolg, waardoor men zich de inbreng soms ontziet. Veel mensen veronderstellen bovendien dat het onroerend goed dat zij samen hebben aangekocht vóór het huwelijk een gemeenschappelijk goed zal zijn eens zij gehuwd zijn, wat zonder inbreng evenwel niet het geval is.

Om rekening te houden met de maatschappelijke realiteit dat koppels vaak reeds vóór hun huwelijk gezamenlijk een onroerend goed verwerven en om onnodige kosten te vermijden, wil dit wetgevend initiatief de inbreng van dergelijke goederen vereenvoudigen. Daarom wordt hier de mogelijkheid ingevoerd voor partners die samen een onroerend goed verkrijgen, om reeds in de akte van eigendomsverkrijging een “anticipatieve inbreng” te doen van dit goed in de huwgemeenschap. Indien de partners dan later in het huwelijk treden, zal

n’apparaîtra souvent qu’à la liquidation qu’est applicable une disposition dont ils ne connaissaient pas l’existence et dont ils ne souhaitaient en fait pas l’application.

C’est pourquoi, dans la présente initiative législative, l’alinéa 2 de l’article 1452, § 1er, est remplacé par un nouveau paragraphe 3 de ce même article (*infra*).

Article 1452, § 2, du Code civil

Dans la société actuelle, les citoyens se marient bien plus tard que ce n’était le cas dans le passé. L’âge moyen du mariage continue d’augmenter. En ce qui concerne les mariages conclus en 2015, l’âge moyen du premier conjoint était de 37,7 ans et celui du deuxième conjoint, de 34,8 ans. Si l’on considère uniquement les premiers mariages, l’âge moyen du premier conjoint était de 32,7 ans et celui du deuxième, de 30,4 ans; pour les mariages suivants, il était de 48,1 ans pour le premier conjoint et de 43,9 pour le deuxième (chiffres de Statbel).

Il est dès lors probable que les époux, avant même leur mariage, aient constitué un patrimoine en commun dans de nombreux cas. En particulier, il est fréquent qu’au cours de la cohabitation, un couple ait acquis un bien immobilier et ne se marie que plus tard. Le bien immobilier sera et restera alors en principe un bien indivis. Si les époux souhaitent faire entrer le bien dans le patrimoine commun, ils doivent faire un apport dans leur convention matrimoniale.

En pareil cas, il convient de faire passer deux actes devant le notaire (l’acte d’acquisition du bien immeuble et la convention matrimoniale), lesquels doivent tous les deux être enregistrés. Il en résulte une plus grande complexité et un coût plus élevé qui font parfois hésiter à effectuer l’apport. En outre, beaucoup supposent que le bien immeuble qu’ils ont acquis ensemble avant le mariage sera un bien commun lorsqu’ils seront mariés, ce qui n’est toutefois pas le cas sans apport.

Afin de tenir compte de la réalité sociale qui fait que des couples acquièrent ensemble dès avant leur mariage un bien immobilier et d’éviter des frais inutiles, la présente initiative législative entend simplifier l’apport de tels biens. C’est pourquoi est introduite ici la possibilité pour les partenaires qui acquièrent ensemble un bien immobilier d’effectuer déjà dans l’acte d’acquisition de propriété un “apport anticipé” de ce bien dans la communauté matrimoniale. Si les partenaires se marient par après, le bien immobilier fera partie de la communauté,

het onroerend goed tot de gemeenschap behoren, alsof zij de inbreng hadden bedongen in hun huwelijksovereenkomst. Men vermijdt zo om een tweede keer akte- en registratiekosten te moeten betalen.

De anticipatieve inbreng is mogelijk bij elke gezamenlijke verkrijging in onverdeeldheid door de partners van de volle eigendom van een onroerend goed waarin zij gelijk gerechtigd zijn. Het typevoorbeeld is hier de aankoop in onverdeeldheid door beide partners van een onroerend goed, waarbij ze beiden voor de helft eigenaar worden. Het betreft evenwel niet louter de aankoop van een onroerend goed, maar breder elke eigendomsverkrijging. Zo is het ook mogelijk dat de ene partner de helft van het onroerend goed van de andere partner inkoopt, of nog dat een onroerend goed voor de helft wordt geschonken aan een partner, bijvoorbeeld door zijn ouders, en dat de andere partner de andere helft inkoopt. Ook schenkingen aan beide partners in onverdeeldheid worden geviseerd.

Wel is vereist dat als gevolg van de eigendomsverkrijging beide partners gelijk gerechtigd zijn in het onverdeeld onroerend goed. Elke partner moet dus over de helft van de volle eigendom beschikken. Ongelijke eigendomsverkrijgingen (bv. 40-60) komen niet in aanmerking voor de anticipatieve inbreng. Hetzelfde geldt voor een verkrijging door de ene partner van het vruchtgebruik en door de andere partner van de blote eigendom.

Het spreekt voor zich dat de anticipatieve inbreng enkel uitwerking zal krijgen indien de partners later ook daadwerkelijk in het huwelijk treden. In het andere geval blijft het onroerend goed in onverdeeldheid en wordt het beheerst door het gemeen goederenrecht. Bovendien kunnen de partners wanneer zij trouwen en toch niet wensen dat de inbreng uitwerking vindt, hier steeds op terugkomen in hun huwelijksovereenkomst.

Daarnaast zal de anticipatieve inbreng enkel uitwerking krijgen indien het desbetreffende goed op het ogenblik van het huwelijk nog in natura aanwezig is. Indien de partners het onroerend goed voorafgaand aan het huwelijk hebben vervreemd, kan er vanzelfsprekend geen inbreng meer plaatsvinden van dat goed, noch van de goederen of gelden die hiervoor in de plaats zijn gekomen (behoudens een nieuwe verklaring van anticipatieve inbreng met betrekking tot het nieuw verworven onroerend goed of een beding van inbreng in de huwelijksovereenkomst).

Artikel 1452, § 3 BW

Deze nieuwe paragraaf vervangt artikel 1452, § 1, tweede lid en regelt de weerslag van de inbreng op de

comme s'ils avaient stipulé l'apport dans leur convention matrimoniale. On évite ainsi de devoir payer une deuxième fois des frais d'acte et d'enregistrement.

L'apport anticipé est possible pour toute acquisition commune en indivision par les partenaires de la pleine propriété d'un bien immobilier dans lequel ils ont des droits égaux. L'exemple type est ici l'acquisition en indivision d'un bien immobilier par les deux partenaires, tous deux en étant propriétaires pour moitié. Il ne s'agit toutefois pas simplement de l'acquisition d'un bien immobilier mais, plus largement, de toute acquisition de propriété. Ainsi, il est également possible qu'un partenaire rachète la moitié du bien immobilier de l'autre partenaire ou qu'un bien immobilier soit donné pour moitié à un partenaire, par exemple par ses parents, et que l'autre partenaire en achète l'autre moitié. Les donations aux deux partenaires en indivision sont également visées.

Il est toutefois requis que, à la suite de l'acquisition de propriété, les deux partenaires aient des droits égaux dans le bien immobilier indivis. Chaque partenaire doit donc posséder la moitié de la pleine propriété. Les acquisitions de propriété inégales (p. ex. 40-60) n'entrent pas en ligne de compte pour l'apport anticipé. Il en est de même pour l'obtention de l'usufruit par un partenaire et de la nue-propriété par l'autre.

Il va de soi que l'apport anticipé ne produira d'effet que si les partenaires contractent effectivement mariage par la suite. Dans le cas contraire, le bien immobilier reste en indivision et est régi par le droit général des biens. En outre, s'ils se marient et ne souhaitent cependant pas que l'apport produise ses effets, les partenaires peuvent toujours revenir sur ce point dans leur convention matrimoniale.

En outre, l'apport anticipé ne produira d'effet que si le bien en question est encore présent en nature au moment du mariage. Si les partenaires ont aliéné le bien immeuble avant le mariage, il va de soi qu'il ne peut plus y avoir d'apport ni de ce bien, ni des biens ou fonds qui en ont pris la place (sauf nouvelle déclaration d'apport anticipé relative au bien immeuble nouvellement acquis ou une clause d'apport dans la convention matrimoniale).

Article 1452, § 3, du Code civil

Ce nouveau paragraphe remplace l'article 1452, § 1er, alinéa 2, et règle la conséquence de l'apport sur les

schulden tussen de echtgenoten. Voortaan komen de schulden die de echtgenoot inbrenger heeft aangegaan om de ingebrachte goederen te verkrijgen, te verbeteren of in stand te houden, ten laste van de gemeenschap (zie de toelichting bij de eerste paragraaf). Er wordt verwezen naar schulden die aangegaan zijn om de ingebrachte goederen "te verkrijgen, te verbeteren of in stand te houden", in bewoordingen die ook in art 1435 BW voorkomen, en dus in de praktijk reeds vertrouwd zijn.

Uiteraard komen dergelijke schulden slechts ten laste van de gemeenschap voor het op het ogenblik van de inbreng nog openstaand saldo ervan. Wat reeds betaald is, wordt niet meer verrekend, tenzij de echtgenoten dat wensen. De wetgever is uitgegaan van de wens van de echtgenoten om zich te beperken tot een logische netto inbreng: de waarde van de goederen wordt ingebracht, en de schuld die er dan op weegt. De bepaling van art. 1452, § 3 is echter niet van dwingend recht, evenmin als het tweede lid van art. 1452, § 1 dat was. Als de echtgenoten iets anders wensen, kunnen ze iets anders in hun huwelijksovereenkomst vastleggen als het door hen beoogde gevolg van de inbreng.

De nieuwe regel geldt ook voor de goederen die de echtgenoten voor het huwelijk gezamenlijk hebben verkregen en waarvoor ze een verklaring van anticipatieve inbreng hebben afgelegd (art. 1452, § 2 BW zoals in dit wetgevend initiatief voorgesteld).

Voor hen geldt bovendien de gemeenrechtelijke bepaling, die hier niet hernomen is omdat haar toepassing geen bevestiging vereist. Die gemeenrechtelijke bepaling, die vervat is in art. 577-2 § 3 en § 7 BW over de eigendom van een zaak die onverdeeld aan verscheidene personen toebehoort, leidt tot het volgende. Indien de echtgenoten het goed vóór hun huwelijk gezamenlijk en in gelijke delen hebben aangekocht (wat een vereiste is voor de anticipatieve inbreng), maar tot aan het aangaan van het huwelijk niet in gelijke delen in de betaling van de kosten voor de verkrijging, de verbetering of het in stand houden ervan hebben bijgedragen, hebben ze tegenover mekaar een schuld dan wel een schuldvordering. Hierop is art. 1450 BW toepasselijk, tenzij ze hierover andere afspraken sluiten of gesloten hebben.

Eens het goed in gemeenschap gebracht, komt de overeenstemmende nog niet betaalde schuld evenwel ten laste van de gemeenschap. Hierover zal niet nader worden afgerekend, indien en voor zover de schuld ook daadwerkelijk met gemeenschapsgelden wordt voldaan.

Voorbeeld:

Een man en een vrouw kopen vóór het huwelijk onverdeeld en in gelijke delen een bouwgrond aan. In

dettes entre les époux. Désormais, les dettes contractées par l'époux apporteur afin d'acquérir, d'améliorer ou de conserver les biens apportés sont à charge de la communauté (voir le commentaire du premier paragraphe). Il est renvoyé aux dettes contractées en vue "d'acquérir, d'améliorer ou de conserver" les biens apportés, dans des termes qui apparaissent également à l'article 1435 du Code civil et qui dans la pratique sont donc déjà familiers.

Il va de soi que de telles dettes ne sont à charge de la communauté que pour le solde restant dû au moment de l'apport. Ce qui a déjà été payé n'est plus imputé, sauf si les époux le souhaitent. Le législateur est parti du souhait des époux de se limiter à un apport net logique: la valeur des biens est apportée, ainsi que la dette qui pèse dessus. La disposition de l'article 1452, § 3, n'est toutefois pas une disposition contraignante, pas plus que ne l'était l'alinéa 2 de l'article 1452, § 1er. Si les époux souhaitent autre chose, ils peuvent l'établir dans leur convention matrimoniale en tant que conséquence visée par eux de l'apport.

La nouvelle disposition s'applique également aux biens acquis ensemble par les époux avant le mariage et pour lesquels ils ont fait une déclaration d'apport anticipé (art. 1452, § 2, du Code civil tel que proposé dans la présente initiative législative).

La disposition de droit commun leur est également applicable, disposition qui n'a pas été reprise ici car son application ne requiert pas de confirmation. Cette disposition de droit commun, contenue à l'article 577-2, § § 3 et 7, du Code civil concernant la propriété d'une chose qui appartient indivisément à plusieurs personnes, entraîne ce qui suit. Si les époux ont acquis le bien ensemble avant leur mariage à parts égales (ce qui constitue une condition pour l'apport anticipé) mais n'ont pas contribué jusqu'à la conclusion du mariage à parts égales au paiement des frais d'acquisition, d'amélioration ou de conservation de ce bien, ils ont l'un envers l'autre une dette ou une créance. L'article 1450 du Code civil y est applicable, sauf s'ils en conviennent ou en ont convenu autrement.

Une fois le bien mis en communauté, la dette impayée correspondante devient toutefois à charge de la communauté. Il n'en sera pas tenu compte si et pour autant que la dette soit acquittée effectivement par des fonds communs.

Exemple:

Un homme et une femme achètent avant le mariage un terrain à bâtir en indivision et à parts égales. Dans

de koopakte doen zij een verklaring van anticipatieve inbreng overeenkomstig artikel 1452, § 2 BW. Zij financieren de aankoop elk voor de helft. Nadien bouwen zij een woning op de bouwgrond. De bouw van de woning wordt gefinancierd met een hypothecaire lening, die wordt afgelost met de beroepsinkomsten van de vrouw. Enige tijd later huwen zij. Door de verklaring van anticipatieve inbreng worden de bouwgrond en de woning (op grond van de natrekking) ingebracht in het gemeenschappelijk vermogen.

Voor de aflossingen van de hypothecaire schuld die vóór het huwelijk plaatsvonden, heeft de vrouw een schuldvordering ten belope van de helft op de man. De bewoning behoort immers in gelijke delen aan beide partners toe, maar zij heeft de schuld alleen gedragen. Die schuldvordering wordt beheerst door artikel 1450 BW.

De hypothecaire schuld die nog openstaat op het ogenblik van het huwelijk, komt door de inbreng van de woning ten laste van het gemeenschappelijk vermogen. Indien de openstaande schuld na het huwelijk wordt afgelost met gemeenschapsgelden, zoals de beroepsinkomsten van de echtgenoten, zal er geen vergoeding verschuldigd zijn. Indien de hypothecaire lening daarentegen wordt afbetaald met eigen gelden, zal het gemeenschappelijk vermogen hiervoor een vergoeding verschuldigd zijn (artikel 1434 BW).

Artikel 27 (artikel 1455 BW)

Artikel 1455 BW voorziet in een recht van terugname voor de inbrengende echtgenoot, indien het ingebrachte goed nog in natura aanwezig is bij de ontbinding van het stelsel. De toepassing van deze bepaling zorgt voor moeilijkheden indien het een goed betreft dat door beide echtgenoten gezamenlijk werd ingebracht. In dergelijk geval kunnen de echtgenoten strikt genomen elk hun aandeel in het ingebrachte goed terugnemen, waardoor een abstract recht van terugname zijn doel voorbij schiet. Het toepassingsgebied van artikel 1455 BW wordt daarom beperkt tot de goederen die uitsluitend door één echtgenoot zijn ingebracht. Indien een onroerend goed gezamenlijk door beide echtgenoten werd ingebracht, zoals in geval van een anticipatieve inbreng krachtens artikel 1452, § 2 BW, en dit goed bij de ontbinding van het stelsel tot gezinswoning dient, kunnen de echtgenoten de preferentiële toewijzing vorderen overeenkomstig de nieuwe artikelen 1389/1 en 1389/2 BW.

Artikel 28 (artikel 1465 BW)

Aan artikel 1465 BW wordt een tweede lid toegevoegd, dat bevestigt dat een kind van een van de

l'acte d'achat, ils font une déclaration d'apport anticipé conformément à l'article 1452, § 2, du Code civil. Ils financent l'achat chacun pour moitié. Ils construisent ensuite une habitation sur le terrain. La construction de l'habitation est financée par un prêt hypothécaire, remboursé avec les revenus professionnels de la femme. Quelques temps plus tard, ils se marient. Grâce à la déclaration d'apport anticipé, le terrain à bâtir et l'habitation (sur la base de l'accession) sont apportés dans le patrimoine commun.

En ce qui concerne les remboursements de la dette hypothécaire antérieurs au mariage, la femme a une créance vis-à-vis de l'homme à concurrence de la moitié. L'habitation appartient en effet à parts égales aux deux partenaires, mais elle seule a supporté la dette. Cette créance est régie par l'article 1450 du Code civil.

La dette hypothécaire encore ouverte au moment du mariage devient, de par l'apport de l'habitation, à charge du patrimoine commun. Si la dette en cours après le mariage est remboursée au moyen de fonds communs, comme les revenus professionnels des époux, aucune récompense ne sera due. En revanche, si le prêt hypothécaire est remboursé par des fonds propres, récompense sera due par le patrimoine commun (article 1434 du Code civil).

Article 27 (article 1455 du Code civil)

L'article 1455 du Code civil prévoit un droit de reprise pour l'époux apporteur si le bien apporté est encore présent en nature lors de la dissolution du régime. L'application de cette disposition engendre des difficultés s'il s'agit d'un bien apporté conjointement par les deux époux. En pareil cas, les époux peuvent au sens strict reprendre chacun leur part dans le bien apporté. De ce fait, un droit de reprise abstrait manque son objectif. C'est la raison pour laquelle le champ d'application de l'article 1455 du Code civil est limité aux biens apportés exclusivement par un seul époux. Si un bien immobilier a été apporté conjointement par les deux époux, comme dans le cas d'un apport anticipé conformément à l'article 1452, § 2, du Code civil, et que ce bien sert de logement familial lors de la dissolution du régime, les époux peuvent demander l'attribution par préférence conformément aux nouveaux articles 1389/1 et 1389/2 du Code civil.

Article 28 (article 1465 du Code civil)

Il est inséré dans l'article 1465 du Code civil un alinéa 2 qui confirme qu'un enfant d'un des époux

echtgenoten dat gewoon of ten volle is geadopteerd door de andere echtgenoot, wordt beschouwd als een gemeenschappelijk kind in de zin van deze bepaling. Deze verduidelijking maakt een einde aan de bestaande controverse over de toepassing van artikel 1465 BW ingeval het kind van de ene echtgenoot gewoon is geadopteerd door de andere echtgenoot.

Het stond buiten kijf dat als "gemeenschappelijk kind" in de zin van artikel 1465 BW moet worden beschouwd:

— een kind dat door beide echtgenoten is geadopteerd;

— een kind van één echtgenoot dat door de andere echtgenoot vol is geadopteerd.

Daarentegen bestond er twijfel over het lot van een kind van één echtgenoot dat door de andere echtgenoot gewoon is geadopteerd. In tegenstelling tot bij de volle adoptie, behoudt het kind bij de gewone adoptie immers de banden met de oorspronkelijke familie. Sommige rechtsleer argumenteerde daarom dat het gewoon geadopteerde kind zich kon beroepen op de bescherming van artikel 1465 BW.

Nochtans erft dit kind, ten gevolge van de gewone adoptie, van de adoptant-echtgenoot van zijn ouder, zoals zijn afstammelingen, maar niet van de verwanten van de adoptant, zodat de ratio legis van art. 1465 B.W. – namelijk de bescherming van kinderen die geen wettelijke erfgenaam van de langstlevende echtgenoot zijn tegen bedingen in het huwelijkscontract waardoor geheel de nalatenschap van hun ouder wordt uitgehold – op deze kinderen geen toepassing vindt (K. BOONE, "De bevordering van de erfrechtelijke bescherming van buitenhuwelijkse kinderen: wijziging van artikel 295 en 1465 B.W.", *T.Fam.* 2007, 170).

Om die reden wordt hier verduidelijkt dat ook het kind van één echtgenoot dat door de andere echtgenoot gewoon is geadopteerd, wordt beschouwd als een "gemeenschappelijk kind", dat de toepassing van artikel 1465 BW niet mag inroepen.

Artikel 29 (artikel 1466 BW)

Echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen hebben alleenbestuur over hun eigen vermogen. Het actueel artikel 1466 BW vermeldt als enige beperking de toepassing van artikel 215, § 1 BW, dat de beschikkingsbevoegdheid van de echtgenoten over de gezinswoning inperkt. Ook uit de andere bepalingen van het primair stelsel kunnen evenwel beperkingen voortvloeien met betrekking tot het bestuur over de goederen, bijvoorbeeld als gevolg van de plicht tot

qui a fait l'objet d'une adoption simple ou plénière par l'autre époux est considéré comme un enfant commun au sens de cette disposition. Cette précision met fin à la controverse existante au sujet de l'application de l'article 1465 du Code civil dans le cas où l'enfant de l'un des époux fait l'objet d'une adoption simple par l'autre époux.

Il était évident que devait être considéré comme un "enfant commun" au sens de l'article 1465 du Code civil:

— l'enfant adopté par les deux époux;

— l'enfant de l'un des époux qui a fait l'objet d'une adoption plénière par l'autre époux.

Il existait par contre un doute sur le sort d'un enfant de l'un des époux qui fait l'objet d'une adoption simple par l'autre époux. Contrairement à ce qui se passe dans l'adoption plénière, dans l'adoption simple, l'enfant conserve les liens avec la famille d'origine. C'est pourquoi une certaine doctrine avait argumenté que l'enfant ayant fait l'objet d'une adoption simple pouvait se prévaloir de la protection de l'article 1465 du Code civil.

Cependant, en conséquence de l'adoption simple, cet enfant hérite de l'adoptant-conjoint de son parent, tout comme ses descendants, mais pas des parents de l'adoptant, de sorte que la ratio legis de l'article 1465 du Code civil – à savoir la protection des enfants qui ne sont pas des héritiers légaux du conjoint survivant contre des clauses du contrat de mariage qui vident complètement l'héritage de son parent – ne s'applique pas à ces enfants (K. BOONE, "De bevordering van de erfrechtelijke bescherming van buitenhuwelijkse kinderen: wijziging van artikel 295 en 1465 B.W.", *T.Fam.* 2007, 170).

C'est pourquoi il est précisé ici que l'enfant de l'un des époux qui fait l'objet d'une adoption simple par l'autre époux est lui aussi considéré comme un "enfant commun" qui ne peut invoquer l'application de l'article 1465 du Code civil.

Article 29 (article 1466 du Code civil)

Les époux mariés sous le régime de la séparation de biens ont la gestion exclusive de leur propre patrimoine. L'article 1466 actuel du Code civil mentionne comme seule restriction l'application de l'article 215, § 1er, du Code civil, qui limite le pouvoir des époux de disposer de l'habitation familiale. Des restrictions peuvent toutefois également découler d'autres dispositions du régime primaire en ce qui concerne la gestion des biens, notamment en raison de l'obligation de contribuer aux charges

bijdrage in de lasten van het huwelijk (artikel 221 BW) of de mogelijkheid om een aantal handelingen die strijdig zijn met de gezinsbelangen te laten nietig verklaren (artikel 224 BW). Het spreekt voor zich dat de echtgenoten ook aan deze bepalingen onderworpen blijven. Daarom verduidelijkt het voorgesteld artikel 1466 BW dat alle bepalingen betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten onverminderd van toepassing blijven, en niet louter artikel 215, § 1 BW.

Artikel 30 (artikel 1467 BW)

Het huidig artikel 1467 BW bevat een regel die enkel bij scheiding van goederen geldt. Het bepaalt dat de echtgenoot die het beheer waarneemt van de goederen van de andere, geen verantwoording verschuldigd is over de inkomsten die hij aldus heeft geïnd. Hij is "slechts gehouden tot het opleveren van de aanwezige vruchten" en "geen verantwoording schuldig van die welke tot dan toe zijn gebruikt". Echtgenoten mogen mekaar vertrouwen en op basis van dat vertrouwen afzien van het eisen van rekening en verantwoording indien de ene de goederen van de andere beheert; maar de rekening en verantwoording principieel uitsluiten is niet verantwoord. Deze wettelijke regel wordt dan ook opgeheven (cf. het wetsontwerp nr. 53-2998).

Het vrijgekomen artikel 1467 BW bevat voortaan de tekst van het huidig artikel 1468 BW, met de toevoeging dat het bewijs van een schuldvordering tussen echtgenoten voortaan wordt geleverd krachtens dezelfde regels als het bewijs van de eigendom van een goed (zie ook het voorgesteld artikel 1399, derde lid BW).

Artikel 31 (artikel 1468 BW)

Het huidig artikel 1468 BW wordt verplaatst naar het voorgesteld artikel 1467 BW (*supra*). Het vrijgekomen artikel 1468 BW bevat voortaan de tekst van het huidig artikel 1469, eerste lid BW, dat evenwel op één punt wordt gewijzigd. Teneinde de hierover bestaande onzekerheid weg te werken, wordt uitdrukkelijk vermeld dat echtgenoten die gescheiden van goederen zijn, goederen in onverdeeldheid kunnen verwerven waaraan ze een bijzondere bestemming geven die hen aan een vordering tot verdeling op ieder willekeurig moment onttrekt. Deze precisering ligt in de lijn van een arrest van het Hof van Cassatie van 20 september 2013, waarin het Hof het volgende oordeelt: "Artikel 815 Burgerlijk Wetboek, waarvan het eerste lid bepaalt dat niemand kan worden genoodzaakt in onverdeeldheid te blijven en dat de verdeling te allen tijde kan worden gevorderd, niettegenstaande enige hiermee strijdige verbodsbepaling,

du mariage (article 221 du Code civil) ou de la possibilité de demander l'annulation d'un certain nombre d'actes contraires aux intérêts de la famille (article 224 du Code civil). Il va de soi que les époux restent également soumis à ces dispositions. C'est pourquoi l'article 1466 du Code civil proposé précise que toutes les dispositions relatives aux droits et devoirs réciproques des époux restent intégralement d'application et pas uniquement l'article 215, § 1er, du Code civil.

Article 30 (article 1467 du Code civil)

L'article 1467 actuel du Code civil contient une règle particulière au régime de séparation de biens. Il dispose que l'époux qui a assuré l'administration des biens de l'autre ne doit pas rendre compte des revenus qu'il aurait perçus en raison de cette administration. Il n'est tenu que de "représenter les fruits existants" et n'est pas "comptable de ceux qui ont été consommés jusqu'alors" Il est certes bon que des époux se fassent confiance et que, sur base de cette confiance, celui qui a laissé l'administration de ses biens à son conjoint renonce à exiger une reddition de comptes; mais il n'est pas justifié que la loi exclue la possibilité de cette reddition de comptes. Cette règle légale est donc supprimée (cf. le projet de loi n° 53-2998).

L'article 1467 proposé du Code civil contient désormais le texte de l'article 1468 actuel du Code civil, avec l'ajout que la preuve d'une créance entre époux est désormais apportée suivant les mêmes règles que la preuve de la propriété d'un bien (voir également l'article 1399, alinéa 3, du Code civil proposé).

Article 31 (article 1468 du Code civil)

L'article 1468 actuel du Code civil est déplacé à l'article 1467 du Code civil proposé (*supra*). L'article 1468 proposé du Code civil contient désormais le texte de l'article 1469, alinéa 1er, actuel du Code civil, modifié toutefois sur un seul point. Afin de mettre fin à l'incertitude existante à ce sujet, il est indiqué explicitement que les époux sous le régime de la séparation de biens peuvent acquérir en indivision des biens qu'ils destinent à un usage particulier qui les soustrait à une demande de partage à tout moment. Cette précision va dans le sens d'un arrêt rendu par la Cour de cassation le 20 septembre 2013, dans lequel la Cour estime que: "L'article 815 du Code civil, dont l'alinéa 1er dispose que nul ne peut être contraint à demeurer dans l'indivision et que le partage peut être toujours provoqué, nonobstant prohibitions et conventions contraires, ne s'applique pas à l'indivision volontaire à titre principal." Pensons

is niet van toepassing op de vrijwillige onverdeeldheid in hoofdzaak". Men denke hierbij onder meer aan een toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen of enige andere vrijwillige onverdeeldheid met bijvoorbeeld een beroeps- of gezinsgebonden bestemming.

Artikel 32 (artikel 1469 BW)

Het eerste lid van het huidig artikel 1469 BW wordt verplaatst naar artikel 1468 BW (*supra*).

Het tweede lid van het huidig artikel 1469 BW, dat enkel toepasselijk is in geval van scheiding van goederen, bepaalt dat indien echtgenoten uit onverdeeldheid willen treden van goederen die hen beiden toebehoren, de ene het aandeel van de andere slechts kan inkopen op een openbare verkoping of met machtiging van de rechter. Deze regel ligt in het verlengde van het verbod van verkoop tussen echtgenoten, vervat in het huidig artikel 1595 BW, maar is niet langer verantwoord. Echtgenoten mogen immers zonder rechterlijk toezicht hun huwelijksstelsel naar goeddunken wijzigen, het is dan ook niet redelijk dat ze voor deze ene verrichting een dergelijke machtiging wel nodig zou hebben, of zich zouden moeten beperken tot een openbare verkoop om de onverdeeldheid te beëindigen. De regel wordt dus afgeschaft, net zoals het algemeen verbod van verkoop tussen echtgenoten. Deze maatregel werd reeds eerder voorgesteld, met name in wetsontwerp nr. 53-2998.

Het vrijgekomen artikel 1469 BW vormt voortaan de basisbepaling voor de conventionele bedingen die de echtgenoten kunnen toevoegen aan een stelsel van scheiding van goederen.

Artikel 1469, § 1 BW

Paragraaf 1 biedt een globaal wettelijk kader voor een "gecorrigeerde" scheiding van goederen, waarbij de echtgenoten in hun huwelijksovereenkomst afwijken van de wettelijke regels omtrent de zuivere scheiding van goederen. Gelet op de contractvrijheid die de echtgenoten in deze materie genieten, kunnen zij alle mogelijke bedingen toevoegen aan het stelsel van scheiding van goederen, voor zover deze geen afbreuk doen aan de regels van het primair stelsel of aan de dwingende algemene bepalingen met betrekking tot de huwelijksvermogensstelsels, en voor zover zij met dit stelsel verenigbaar zijn.

Bijgevolg geldt paragraaf 1 voortaan als wettelijke grondslag voor een aantal bedingen die nu reeds gangbaar zijn in de rechtspraktijk. Het betreft onder meer, maar niet uitsluitend, bedingen met betrekking tot de bewijsvoering, zoals conventionele bewijsvermoedens

notamment à un patrimoine commun interne ajouté ou quelque autre indivision volontaire avec, par exemple, une affectation professionnelle ou familiale.

Article 32 (article 1469 du Code civil)

L'alinéa 1er de l'article 1469 actuel du Code civil est déplacé vers l'article 1468 du Code civil (*supra*).

Le deuxième alinéa de l'article 1469 actuel du Code civil, applicable dans le seul cas d'une séparation de biens, dispose que si des époux veulent sortir d'indivision des biens qui leur appartiennent conjointement, et que l'un d'eux veut racheter la part de l'autre, cela ne peut se faire que dans une vente publique ou moyennant l'autorisation du juge. Cette règle est évidemment issue de l'interdiction de la vente entre époux, contenue dans l'article 1595 actuel du Code civil, mais n'est plus justifiée. Les époux peuvent en effet, sans contrôle judiciaire, modifier à souhait leur régime matrimonial: il n'est donc pas raisonnable qu'ils doivent obtenir une autorisation, ou se limiter à un achat en vente publique, pour mettre fin à une indivision existant entre eux. La règle est donc supprimée, tout comme l'interdiction générale de vente entre époux. Cette mesure avait déjà été proposée antérieurement, à savoir dans le projet de loi n° 53-2998.

L'article 1469 ainsi libéré du Code civil constitue désormais la disposition de base pour les clauses conventionnelles que les époux peuvent ajouter à un régime de la séparation de biens.

Article 1469, § 1er, du Code civil

Le paragraphe 1er offre un cadre légal global pour une séparation de biens "corrigée", dans laquelle les époux dérogent dans leur contrat de mariage aux règles légales relatives à la séparation de biens pure et simple. Eu égard à la liberté contractuelle dont jouissent les époux en cette matière, ceux-ci peuvent ajouter toutes les clauses possibles au régime de séparation de biens pour autant qu'elles ne portent pas atteinte aux règles du régime primaire ou aux dispositions générales contraignantes en matière de régimes matrimoniaux et pour autant qu'elles soient compatibles avec ce régime.

Par conséquent, le paragraphe 1er constitue à présent le fondement légal d'un certain nombre de clauses qui sont déjà usuelles aujourd'hui dans la pratique juridique. Il s'agit notamment, mais pas exclusivement, de clauses concernant la production de la preuve, telles les

over het eigendomsrecht van de goederen of preciseringen omtrent het bewijs van de vorderingen tussen de echtgenoten, of ter nadere regeling van enige onverdeeldheid die of doelvermogen dat tussen hen zou bestaan, zoals in geval van een toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen, een beperkte gemeenschap of een vennootschap van aanwinsten.

Ook de mogelijkheid om een beding van verrekening van aanwinsten of verrekenbeding toe te voegen wordt hier uitdrukkelijk vermeld. In tegenstelling tot bij de overige vermelde bedingen, biedt dit wetgevend initiatief voor het beding van verrekening van aanwinsten niet alleen een wettelijke grondslag, maar ook een volledig uitgewerkte wettelijke regeling, en wel in de artikelen 1469, § 2 en 1469/1 tot en met 1469/13 BW.

Voor al deze bedingen worden de artikelen 1429*bis*, 1464 en 1465 BW van overeenkomstige toepassing verklaard. Deze maatregel maakt een einde aan de discussie over de toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in stelsels van scheiding van goederen, die sedert geruime tijd woedde in rechtsleer (*supra*). Het gevolg is dat de voordelen toegekend door dergelijke bedingen voortaan worden beschouwd als huwelijksvoordelen, en niet als schenkingen, binnen de grenzen van de artikelen 1464 en 1465 BW. Om deze grenzen te bepalen, zal men ook in scheidingsstelsels (fictief) gebruik moeten maken van concepten die kenmerkend zijn voor gemeenschapsstelsels (in het bijzonder voor de componenten van het gemeenschappelijk vermogen), zelfs indien deze technisch gezien niet voorhanden zijn in het stelsel van scheiding van goederen.

Artikel 1469, § 2 BW

Naast een globaal kader voor de mogelijke bedingen die de echtgenoten kunnen toevoegen aan de zuivere scheiding van goederen, biedt dit wetgevend initiatief bovendien een volledig uitgewerkte wettelijke regeling voor één welbepaalde correctie, namelijk het beding van verrekening van aanwinsten of verrekenbeding. Paragraaf 2 maakt de brug tussen het concept van het verrekenbeding en de voorgestelde wettelijke regeling. Luidens deze bepaling zijn echtgenoten die een beding van verrekening van aanwinsten opnemen, onderworpen aan de artikelen 1469/1 tot 1469/13 BW. Deze benadering laat de echtgenoten toe om te kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten door een loutere verwijzing naar die bepalingen.

De artikelen 1469/1 tot 1469/13 zijn louter suppletief. De echtgenoten kunnen dus ook kiezen voor een stelsel dat op die bepalingen is geïnspireerd, maar beter is aangepast aan hun bijzondere noden en wensen, ofwel

présomptions de preuve conventionnelles quant au droit de propriété de biens ou les précisions quant à la preuve de créances entre époux, ou de clauses précisant toute indivision ou patrimoine d'affectation pouvant exister entre eux, comme dans le cas d'un patrimoine commun interne ajouté, d'une communauté limitée adjointe ou d'une société d'acquêts.

La possibilité d'ajouter une clause de participation aux acquêts est aussi mentionnée expressément ici. Contrairement aux autres clauses mentionnées, cette initiative législative offre non seulement un cadre légal à la clause de participation aux acquêts, mais également un régime légal complet, visé aux articles 1469, § 2, et 1469/1 à 1469/13 du Code civil.

Pour toutes ces clauses, les articles 1429*bis*, 1464 et 1465 du Code civil sont déclarés applicables par analogie. Cette mesure met un terme au débat sur l'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans les régimes de séparation de biens qui faisait rage depuis un certain temps dans la doctrine (*supra*). La conséquence est que les avantages accordés par de telles clauses sont désormais considérés comme des avantages matrimoniaux et non comme des donations, dans les limites des articles 1464 et 1465 du Code civil. Afin de définir ces limites, il faudra utiliser (fictivement) des concepts propres aux régimes de communauté (en particulier les éléments du patrimoine commun) pour les régimes de séparation de biens également, même s'ils ne sont pas techniquement disponibles dans le régime de la séparation de biens.

Article 1469, § 2, du Code civil

Outre le cadre global pour les clauses éventuelles que les époux peuvent ajouter à la séparation de biens pure et simple, cette initiative législative présente en outre une réglementation légale entièrement élaborée pour une correction bien déterminée, en l'occurrence la clause de participation aux acquêts. Le paragraphe 2 établit le lien entre le concept de la clause de participation aux acquêts et la réglementation légale proposée. Selon cette disposition, des époux qui adoptent une clause de participation aux acquêts sont soumis aux articles 1469/1 à 1469/13 du Code civil. Cette approche permet aux époux d'opter pour un régime de séparation de biens avec participation aux acquêts par un simple renvoi à ces dispositions.

Les articles 1469/1 à 1469/13 sont purement supplétifs. Les époux peuvent donc également opter pour un régime qui s'inspire de ces dispositions, mais est mieux adapté à leurs besoins et souhaits particuliers, ou

een geheel eigen regeling treffen inzake de verrekening van aanwinsten. Artikel 1469, § 2, tweede lid BW verduidelijkt welke elementen de echtgenoten in dat geval zeker in rekening moeten brengen. De verrekenmassa betreft de goederen die in de verrekening worden betrokken. De verrekensleutel duidt aan hoe groot de vordering van elke echtgenoot is tegenover de andere echtgenoot (bv. 50/50, 100/0). Het verrekentijdstip bepaalt wanneer de echtgenoten tot verrekening zullen overgaan; dit kan zowel periodiek als finaal zijn. De verrekenmodaliteiten kunnen zeer uiteenlopend zijn en onder meer de afbetalingsregeling en de verjaring omvatten (zie R. BARBAIX en A.-L. VERBEKE, *Beginselen relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2012, 251-254; A. VERBEKE, "Civiel- en fiscaalrechtelijke bedenkingen bij het finaal verrekeningsbeding en het alsof-beding in het huwelijkscontract van scheiding van goederen", in *Liber amicorum professor Roger Dillemans*, 1, Antwerpen, Story-Scientia, 1997, 433-454).

Zoals hoger werd toegelicht, hebben de artikelen 1469/1 tot 1469/13 het mechanisme van de verrekening van aanwinsten ontwikkeld in de Frans-Duitse overeenkomst van 4 februari 2010 nagenoeg ongewijzigd overgenomen (behoudens de invulling van de aanwinsten; *supra*). Ook de toelichting is grotendeels overgenomen uit het "*rapport explicatif*" van de Frans-Duitse overeenkomst.

Artikel 1469, § 3 BW

Een kerndoelstelling van dit wetgevend initiatief is om echtgenoten die huwen onder een stelsel van scheiding van goederen de mogelijkheid te bieden om conventioneel en op rechtszekere wijze een zekere solidariteit in te bouwen (*supra*). Dit is evenwel geen verplichting; het blijft mogelijk om te huwen onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen. Wel moet worden verzekerd dat beide echtgenoten die keuze weloverwogen en met kennis van alle gevolgen maken. De echtgenoten moeten alle voor- en nadelen van het gekozen stelsel begrijpen en bespreken vooraleer zij de huwelijksovereenkomst ondertekenen.

De informatieplicht van de notaris die de huwelijksovereenkomst verlijdt, staat hierbij centraal. De notaris moet de echtgenoten informeren over de concrete gevolgen van een zuivere scheiding van goederen in geval van een relatiebreuk of een overlijden en over de mogelijke correcties. In het bijzonder moet de notaris de echtgenoten wijzen op de gevolgen van het (niet) opnemen van een beding van verrekening van aanwinsten, waarvoor een kant-en-klaar wettelijk model wordt aangeboden (artikelen 1469/1 tot 1469/13; zie artikel 1474/1, § 2 BW voor een vergelijkbare verplichting met betrekking tot de rechterlijke billijkheidscorrectie).

trouver un autre arrangement en matière de participation aux acquêts. L'article 1469, § 2, alinéa 2, du Code civil précise les éléments que les époux doivent certainement prendre en considération dans ce cas. La masse de participation porte sur les biens concernés par la participation. La clé de participation indique l'importance de la créance de chaque époux par rapport à l'autre époux (p. ex. 50/50, 100/0). Le moment de participation détermine le moment où les époux procéderont à la participation. Celui-ci peut être périodique ou final. Les modalités de participation peuvent être très disparates et couvrir notamment le règlement d'un paiement différé et la prescription (cf. R. BARBAIX et A.-L. VERBEKE, *Beginselen relatievermogensrecht*, Bruges, die Keure, 2012, 251-254; A. VERBEKE, "Civiel- en fiscaalrechtelijke bedenkingen bij het finaal verrekeningsbeding en het alsof-beding in het huwelijkscontract van scheiding van goederen", dans *Liber amicorum professor Roger Dillemans*, 1, Anvers, Story-Scientia, 1997, 433-454).

Comme expliqué précédemment, les articles 1469/1 à 1469/13 ont conservé presque intégralement le mécanisme de la participation aux acquêts élaboré dans l'accord franco-allemand du 4 février 2010 (sauf l'interprétation des acquêts; *supra*). Le commentaire est également repris en grande partie du "rapport explicatif"'de l'accord franco-allemand.

Article 1469, § 3, du Code civil

L'un des principaux objectifs de cette initiative législative est d'offrir la possibilité aux époux qui se marient sous un régime de séparation de biens d'introduire une certaine solidarité de manière conventionnelle et juridiquement sûre (*supra*). Il ne s'agit toutefois pas d'une obligation; il reste possible de se marier sous un régime de séparation de biens pure et simple. Il convient toutefois de s'assurer que les deux époux effectuent ce choix après avoir mûrement réfléchi et en connaissent toutes les conséquences. Les époux doivent comprendre et examiner tous les avantages et inconvénients du régime choisi avant de signer le contrat de mariage.

L'obligation d'information du notaire devant lequel est passé le contrat de mariage s'avère fondamentale à cet égard. Le notaire doit informer les époux des conséquences concrètes d'une séparation de biens pure et simple en cas de rupture ou de décès ainsi que des corrections possibles. Le notaire doit en particulier attirer l'attention des époux sur les conséquences de l'adoption ou non d'une clause de participation aux acquêts, pour laquelle un modèle légal préétabli est proposé (articles 1469/1 à 1469/13; voir article 1474/1, § 2, du Code civil pour une obligation comparable concernant la correction judiciaire en équité). C'est

Daarom voert deze bepaling een dubbele verplichting in voor de notaris. Enerzijds moet hij de echtgenoten wijzen op de mogelijkheden en gevolgen van een dergelijk beding. Anderzijds moet hij in de huwelijksovereenkomst uitdrukkelijk vermelden dat hij de echtgenoten hierover degelijk heeft geïnformeerd.

Artikel 33 (artikel 1469/1 BW)

De basisconcepten van het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten worden voorgesteld in een nieuw artikel 1469/1 BW. De verrekening van aanwinsten betekent dat tijdens de duur van het stelsel de vermogens van de echtgenoten gescheiden blijven. Het stelsel heeft geen gevolgen voor de goederen noch voor de schulden van de echtgenoten, er is dan ook geen derde gezamenlijk vermogen van beide echtgenoten zoals in de stelsels van gemeenschap van goederen.

Artikel 1469/1 BW definieert de aanwinsten – die de verrekenmassa vormen – als het verschil tussen het eindvermogen van een echtgenoot en zijn aanvangsvermogen. Bij de ontbinding van het stelsel worden het aanvangsvermogen en het eindvermogen van elke echtgenoot vergeleken om te bepalen in welke mate elkeen zich al dan niet heeft verrijkt tijdens het huwelijk. De echtgenoot die de minste aanwinsten heeft verwezenlijkt, kan dan jegens de andere een verrekenvordering laten gelden.

Het voorgesteld artikel 1469/1 BW komt overeen met artikel 2 van de Frans-Duitse overeenkomst, met als verschil dat de eerste zin – die stelt dat in een stelsel van verrekening van aanwinsten, het vermogen van beide echtgenoten gescheiden blijft – is geschrapt. Deze precisering was nodig in de Frans-Duitse overeenkomst, aangezien die overeenkomst een volledig op zichzelf staand huwelijksvermogensstelsel invoert. Daarentegen neemt het voorliggend wetgevend initiatief enkel het mechanisme van de verrekening van aanwinsten over, dat vervolgens wordt ingeschreven in de bestaande (Belgische) regels die van toepassing zijn op elke bedongen scheiding van goederen. Derhalve is de principiële scheiding van de vermogens bij een scheiding van goederen reeds vervat in artikel 1466 BW, en is het niet nodig om deze regel afzonderlijk te hernemen in artikel 1469/1 BW voor de scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten.

pourquoi cette disposition introduit une double obligation pour le notaire. Il doit, d'une part, attirer l'attention des époux sur les possibilités et conséquences d'une telle clause et, d'autre part, mentionner expressément dans le contrat de mariage qu'il a bien informé les époux à cet égard.

Article 33 (article 1469/1 du Code civil)

Les concepts de base du régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts sont présentés dans un nouvel article 1469/1 du Code civil. La participation aux acquêts signifie que pendant la durée du régime les patrimoines des époux demeurent séparés. Le régime n'affecte ni les biens, ni les dettes des époux, il n'existe donc pas une troisième masse patrimoniale commune aux deux époux comme dans les régimes de communauté de biens.

L'article 1469/1 du Code civil définit les acquêts – qui constituent la masse de participation – comme la différence entre le patrimoine final d'un époux et son patrimoine originaire. À la dissolution du régime, le patrimoine originaire et le patrimoine final de chaque époux sont comparés pour déterminer dans quelle mesure chacun s'est enrichi ou non pendant le mariage. L'époux qui a réalisé le moins d'acquêts peut alors faire valoir à l'encontre de l'autre une créance de participation.

L'article 1469/1 du Code civil proposé correspond à l'article 2 de l'accord franco-allemand, à la différence près que la première phrase – selon laquelle le patrimoine des époux reste séparé dans un régime de participation aux acquêts – a été supprimée. Cette précision était nécessaire dans l'accord franco-allemand puisque cet accord introduit un régime matrimonial entièrement autonome. En revanche, la présente initiative législative reprend uniquement le mécanisme de participation aux acquêts pour l'inscrire ensuite dans les règles (belges) existantes qui s'appliquent à chaque séparation de biens conventionnelle. La séparation de principe des patrimoines dans une séparation de biens est dès lors déjà contenue dans l'article 1466 du Code civil et il n'est pas nécessaire de reprendre cette règle séparément dans l'article 1469/1 du Code civil pour la séparation de biens avec participation aux acquêts.

Artikel 34 (artikel 1469/2 BW)

Artikel 1469/2, § § 1 en 2 BW

Het voorgesteld artikel 1469/2 BW regelt de samenstelling van het aanvangsvermogen, dat gekend moet zijn om de aanwinsten te kunnen berekenen. Het aanvangsvermogen is dan ook geen specifieke massa, maar louter een element bij de berekening van de bepaling van de aanwinsten. Deze bepaling is grotendeels gebaseerd op artikel 8 van de Frans-Duitse overeenkomst, maar werd inhoudelijk gewijzigd.

Zoals hoger reeds toegelicht, is het de bedoeling om de omschrijving van de aanwinsten bij het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten in lijn te brengen met de goederen die in het wettelijk stelsel gemeenschappelijk zijn. Waar bij ontbinding van het wettelijk stelsel de gemeenschap in helften wordt verdeeld, zal dezelfde massa dan bij de ontbinding van het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten als basis dienen voor de berekening van de verrekenvordering. Het voordeel van deze benadering is dat het nieuwe stelsel kan aansluiten bij de gekende kwalificaties uit het wettelijk stelsel. Dit zorgt voor coherentie en vermijdt interpretatieproblemen.

Technisch gebeurt deze gelijkschakeling door alle goederen en rechten die volgens het wettelijk stelsel eigen zijn, op te nemen in het aanvangsvermogen. Aangezien de aanwinsten bestaan uit het eindvermogen min het aanvangsvermogen (zie het voorgesteld artikel 1469/1 BW), worden de eigen goederen zo uitgesloten uit de aanwinsten. Enkel de goederen en rechten die eigen zijn zonder vergoeding, i.e. deze vervat in artikel 1401 BW, moeten evenwel worden opgenomen in het aanvangsvermogen. Indien een goed of recht volgens het wettelijk stelsel eigen is mits vergoeding (zie artikel 1400 BW), is aan het gemeenschappelijk vermogen immers een vergoeding verschuldigd, wat op hetzelfde neerkomt als een opname in de aanwinsten en dus in de verrekenvordering.

Bijgevolg bestaat het aanvangsvermogen uit:

— het vermogen van een echtgenoot op de datum waarop het huwelijksstelsel in werking treedt (paragraaf 1);
— de goederen en rechten die een echtgenoot later ten kosteloze titel ontvangt (paragraaf 2);
— de goederen en rechten bedoeld in artikel 1401 BW (paragraaf 2; vgl. met de Frans-Duitse overeenkomst, die hier de vergoeding voor lichamelijke of morele schade vermeldt).

Article 34 (article 1469/2 du Code civil)

Article 1469/2, § § 1er et 2, du Code civil

L'article 1469/2 du Code civil proposé règle la composition du patrimoine originaire, qui doit être connue afin de pouvoir calculer les acquêts. Le patrimoine originaire n'est dès lors pas une masse spécifique, mais simplement un élément intervenant dans le calcul de la détermination des acquêts. Cette détermination est largement inspirée de l'article 8 de l'accord franco-allemand, mais son contenu a été modifié.

Comme déjà indiqué précédemment, l'intention est d'aligner la définition des acquêts dans le régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts sur les biens communs dans le régime légal. Là où la communauté est divisée en deux moitiés à la dissolution du régime légal, la même masse servira alors de base pour le calcul de la créance de participation lors de la dissolution du régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts. L'avantage de cette approche est que le nouveau régime peut s'aligner sur les qualifications connues du régime légal. Cela assure une cohérence et évite des problèmes d'interprétation.

Cet alignement s'effectue techniquement par la reprise dans le patrimoine originaire de tous les biens et droits qui sont propres selon le régime légal. Puisque les acquêts sont constitués de la différence entre le patrimoine final et le patrimoine originaire (cf. article 1469/1 du Code civil proposé), les biens propres sont ainsi exclus des acquêts. Seuls les biens et droits qui sont propres sauf récompense, à savoir ceux qui figurent à l'article 1401 du Code civil, doivent toutefois être incorporés dans le patrimoine originaire. Si un bien ou un droit est propre moyennant récompense selon le régime légal (cf. article 1400 du Code civil), une récompense est en effet due au patrimoine commun, ce qui équivaut à une incorporation dans les acquêts, donc dans la créance de participation.

Par conséquent le patrimoine originaire se compose:

— du patrimoine de l'époux à la date à laquelle le régime matrimonial prend effet (paragraphe 1er);

— des biens et droits reçus ultérieurement à titre gratuit par l'un des époux (paragraphe 2);
— des biens et droits visés à l'article 1401 du Code civil (paragraphe 2; comp. avec l'accord franco-allemand, qui mentionne l'indemnisation d'un dommage corporel ou moral).

De schulden die met deze goederen samenhangen, worden eveneens in het aanvangsvermogen opgenomen. Ook hier wordt de parallel gemaakt met de gemeenschap, door de eigen schulden bedoeld in de artikelen 1406 en 1407 te verrekenen in het aanvangsvermogen. Het passief zal worden afgetrokken, zelfs over de waarde van het actief heen. Dat betekent dat het aanvangsvermogen ook negatief kan zijn.

De hier besproken afwijkingen op vlak van de samenstelling van het aanvangsvermogen betreffen de enige inhoudelijke wijzigingen tegenover de Frans-Duitse overeenkomst. Voor alle andere aspecten volgen de artikelen 1469/1 tot 1469/12 BW volledig het model ontwikkeld in de Frans-Duitse overeenkomst.

Artikel 1469/2, § 3 BW

Paragraaf 3 biedt bijkomende preciseringen over welke goederen niet tot het aanvangsvermogen worden gerekend.

Het betreft ten eerste de vruchten van de goederen die behoren tot het aanvangsvermogen. Deze regel vormt het spiegelbeeld van artikel 1405, § 1, 2 BW (nieuwe nummering) en ligt derhalve in de lijn van de gewenste overeenstemming tussen de gemeenschap en de te verrekenen aanwinsten.

Ten tweede maken ook de goederen van het aanvangsvermogen die een echtgenoot tijdens het huwelijksstelsel aan één van zijn bloedverwanten in de rechte lijn heeft gegeven geen deel uit van het aanvangsvermogen. Deze bepaling moet worden samen gelezen met artikel 1469/4, § 2, 1, b) BW, dat stelt dat deze goederen eveneens buiten het eindvermogen worden gehouden.

Het opzet van de auteurs van de Frans-Duitse overeenkomst was om de schenkingen van oorspronkelijke goederen ten voordele van bloedverwanten in eerste lijn niet te ontmoedigen. Daarom verzekeren de artikelen 8 en 10 van de overeenkomst (i.e. de voorgestelde artikelen 1469/2 en 1469/4 BW) de neutraliteit van die schenkingen voor de berekening van de verrekenvordering. Die goederen worden immers in geen van de vermogens van de echtgenoten in rekening gebracht.

De eventuele meerwaarde toegevoegd aan dergelijk goed zal evenwel in aanmerking worden genomen, indien zij niet werd gefinancierd met geld dat niet tot het oorspronkelijk vermogen behoort (cf. het voorgesteld artikel 1469/4 BW over de samenstelling van het eindvermogen).

Les dettes liées à ces biens sont également reprises dans le patrimoine originaire. Le parallèle avec la communauté est également établi ici en incluant les dettes propres visées aux articles 1406 et 1407 dans le patrimoine originaire. Le passif sera déduit, même au-delà de la valeur de l'actif. Cela signifie que le patrimoine originaire peut également être négatif.

Les dérogations examinées en matière de composition du patrimoine originaire sont les seules modifications de fond par rapport à l'accord franco-allemand. Pour tous les autres aspects, les articles 1469/1 à 1469/12 du Code civil suivent entièrement le modèle élaboré dans l'accord franco-allemand.

Article 1469/2, § 3, du Code civil

Le paragraphe 3 apporte des précisions supplémentaires sur les biens qui ne sont pas inclus dans le patrimoine originaire.

Il s'agit tout d'abord des fruits des biens qui composent le patrimoine originaire. Cette règle est le reflet de l'article 1405, § 1er, 2, du Code civil (nouvelle numérotation) et s'inscrit dès lors dans la ligne de l'harmonisation entre la communauté et les acquêts soumis à participation.

Ensuite, les biens du patrimoine originaire donnés par un époux à des parents en ligne directe au cours du régime matrimonial ne font pas non plus partie du patrimoine originaire. Cette disposition doit être lue conjointement avec l'article 1469/4, § 2, 1, b), du Code civil, en vertu duquel ces biens sont également exclus du patrimoine final.

L'intention des auteurs de l'accord franco-allemand était de ne pas décourager les donations de biens originaires au profit de parents en ligne directe. C'est pourquoi les articles 8 et 10 de l'accord (à savoir les articles 1469/2 et 1469/4 du Code civil proposés) assurent la neutralité de ces libéralités pour le calcul de la créance de participation. En effet, ces biens ne sont pris en compte dans aucun des patrimoines des époux.

Toutefois, sera prise en considération dans le patrimoine final l'éventuelle plus-value apportée sur un tel bien si elle n'a pas été financée par des deniers dépendant du patrimoine originaire (cf. l'article 1469/4 en projet sur la composition du patrimoine final).

Artikel 1469/2, § 4 BW

Om geschillen over het bedrag van het aanvangsvermogen te voorkomen bij de ontbinding van het huwelijksstelsel, kan het opportuun zijn om bij het sluiten van een huwelijksovereenkomst een notaris een beschrijving van het aanvangsvermogen te laten vaststellen. De echtgenoten kunnen eveneens bij onderhandse akte een beschrijving vaststellen. Dit wordt verduidelijkt in het voorgesteld artikel 1469/13 BW.

Dergelijke beschrijving van het aanvangsvermogen wordt geacht juist te zijn wanneer hij is ondertekend door beide echtgenoten. De notariële vorm is niet verplicht. Het vermoeden van juistheid van de beschrijving kan worden bestreden door het bewijs te leveren van de onjuistheid ervan. Het kan verstandig zijn om de waarde van de goederen te vermelden bij het opstellen van de beschrijving van het aanvangsvermogen. In dat geval is het vermoeden van juistheid ook van toepassing op die waarde, aangezien die goederen overeenkomstig artikel 1469/3, § 1, 1 BW worden geschat op de dag van de inwerkingtreding van het huwelijksstelsel (of op de datum van de verkrijging voor de goederen beoogd in artikel 1469/2, § 2 BW).

Artikel 1469/2, § 5 BW

Indien de echtgenoten geen beschrijving van het vermogen hebben opgesteld, wordt het aanvangsvermogen geacht nul te zijn. Dat vermoeden kan op zijn beurt worden bestreden.

Artikel 35 (artikel 1469/3 BW)

De regeling inzake de schatting van het aanvangsvermogen, zoals vervat in het voorgesteld artikel 1469/3 BW, gaat terug op artikel 9 van de Frans-Duitse overeenkomst en vormt een compromis tussen het Frans en het Duits recht. Frankrijk baseert de schatting van de bestanddelen die het aanvangsvermogen vormen op hun waarde bij de vereffening van het huwelijksstelsel (artikel 1571 CC). Duitsland steunt daarentegen op de waarde die het vermogen had toen het huwelijksstelsel in werking is getreden (§ 1376, 1, BGB). De waardeverhogingen als gevolg van de normale ontwaarding van het geld zijn volgens de rechtspraak evenwel geen aanwinsten en worden derhalve niet in aanmerking genomen.

Die verschillende referentiedata voor de schatting kunnen inzonderheid de volgende negatieve gevolgen hebben:

Article 1469/2, § 4 du Code civil

Pour éviter des litiges sur le montant du patrimoine originaire lors de la dissolution du régime matrimonial, il peut être opportun de faire établir par notaire un inventaire du patrimoine originaire dès la conclusion d'un contrat de mariage. Les époux peuvent également établir un inventaire sous seing privé. C'est précisé à l'article 1469/13 du Code civil proposé.

Un tel inventaire du patrimoine originaire est réputé exact lorsqu'il est signé par les deux époux. La forme notariée n'est pas obligatoire. La présomption d'exactitude de l'inventaire peut être combattue par la preuve de son caractère inexact. Il peut être judicieux d'indiquer la valeur des biens lors de l'établissement de l'inventaire du patrimoine originaire. Dans ce cas, la présomption d'exactitude s'applique également à cette valeur, dans la mesure où, en application de l'article 1469/3, § 1er, 1 du Code civil, ces biens sont évalués au jour de l'entrée en vigueur du régime matrimonial (ou à la date de leur acquisition pour les biens visés à l'article 1469/2, § 2 C. civ.).

Article 1469/2, § 5 du Code civil

Si les époux n'ont pas établi d'inventaire du patrimoine, le patrimoine originaire est présumé nul. Cette présomption peut, elle aussi, être combattue.

Article 35 (article 1469/3 du Code civil)

La réglementation en matière d'estimation du patrimoine originaire, telle que proposée à l'article 1469/3 du Code civil, trouve son origine dans l'article 9 de l'accord franco-allemand et constitue un compromis entre le droit français et le droit allemand. La France base l'évaluation des éléments qui composent le patrimoine originaire sur leur valeur à la liquidation du régime matrimonial (l'article 1571 CC). L'Allemagne, en revanche, s'appuie sur la valeur qu'avait le patrimoine lorsque le régime matrimonial est entré en vigueur (§ 1376, 1 BGB). Les augmentations de valeur basées sur la dévalorisation normale de l'argent ne constituent toutefois pas des acquêts pour la jurisprudence, et ne sont donc pas prises en compte.

Ces différences de date de référence pour l'évaluation peuvent avoir notamment les effets adverses suivants:

–Volgens het Frans recht lopen de echtgenoten het risico op een vermindering van de waarde van de activabestanddelen die hun aanvangsvermogen vormen, hetgeen niet het geval is in het Duits recht.

— In het Duits recht deelt de echtgenoot in de waardeverhogingen van het aanvangsvermogen (met uitzondering van de variaties te wijten aan de monetaire fluctuaties, die niet in rekening worden gebracht) waartoe hij niet heeft bijgedragen, hetgeen niet het geval is in het Franse recht. Aldus zijn er aanwinsten wanneer de staat van een onroerend goed niet wordt gewijzigd, maar de waarde van dat goed in de loop van de tijd toeneemt wegens de ligging ervan. In het Franse recht is er in dat geval echter geen sprake van aanwinsten.

Om tegelijkertijd rekening te houden met de Franse en de Duitse nationale regels is in deze bepaling een waarderingsmodel uitgewerkt dat geïnspireerd is door beide rechtsordes.

Artikel 1469/3, § 1 BW

Punt 1 van paragraaf 1 stoelt op het Duitse waarderingsmodel. De bij de inwerkingtreding van het huwelijksstelsel aanwezige goederen worden geschat naar de waarde die zij op die datum hadden.

Dat betekent dat de echtgenoot aan wie het goed niet toebehoort, deelt in de waardeverhogingen van die vermogensbestanddelen, zelfs indien hij er niet heeft toe bijgedragen (met uitzondering van de variaties te wijten aan de monetaire fluctuaties). Als bijvoorbeeld een schilderij deel uitmaakt van het aanvangsvermogen van een echtgenoot en de waarde van dat schilderij toeneemt in de loop van de jaren, omdat de kunstenaar beroemder is geworden, wordt die waardeverhoging opgenomen in de aanwinsten.

Voor die goederen die later werden verworven maar op grond van artikel 1469/2, § 2 BW deel uitmaken van het aanvangsvermogen, is de waarderingsdatum overeenkomstig paragraaf 1, punt 2, de dag waarop dat vermogen werd verworven.

Artikel 1469/3, § 2 BW

Paragraaf 2 bepaalt dat de onroerende goederen en de onroerende zakelijke rechten van het aanvangsvermogen, buiten het vruchtgebruik en het recht van gebruik en bewoning, worden geschat op de datum van de ontbinding van het stelsel. De waarderingsmethode beschreven in paragraaf 2 is van toepassing op de zakelijke hoofdrechten die niet verbonden zijn aan het

— Selon la loi française, au contraire de la loi allemande, les époux courent le risque d'une diminution de la valeur des éléments d'actif qui composent leur patrimoine originaire.

— En droit allemand, contrairement au droit français, l'époux participe aux augmentations de valeur du patrimoine originaire (exception faite des variations dues aux fluctuations monétaires, qui ne sont pas prises en compte) qui interviennent sans sa contribution. Ainsi existe-t-il des acquêts lorsque l'état d'un bien foncier n'est pas modifié, mais prend de la valeur au fil du temps du fait de son emplacement. En droit français, en revanche, ce cas de figure n'est pas constitutif d'acquêts.

Pour tenir compte à la fois des règles nationales françaises et allemandes, cette disposition crée un modèle de valorisation qui s'inspire des deux ordres juridiques.

Article 1469/3, § 1er du Code civil

Le point n° 1 du paragraphe 1er s'appuie sur le modèle allemand de valorisation. Les biens existants lors de l'entrée en vigueur du régime matrimonial sont évalués à la valeur qu'ils avaient à cette date.

Cela signifie que l'époux auquel n'appartient pas le bien participe aux augmentations de valeur de ces éléments de patrimoine, même si elles interviennent sans sa contribution (exception faite des variations de valeur dues aux fluctuations monétaires). Ainsi, si, par exemple, un tableau fait partie du patrimoine originaire d'un époux, et si ce tableau voit sa valeur augmenter au fil des ans, parce que l'artiste a gagné en notoriété, cette augmentation de valeur alimente les acquêts.

Pour les biens qui ont été acquis plus tard, mais qui, en vertu de l'article 1469/2, § 2 du Code civil font partie du patrimoine originaire, la date de valorisation est, en vertu du paragraphe 1er, point n°2, le jour auquel ce patrimoine a été acquis.

Article 1469/3, § 2 du Code civil

Le paragraphe 2 précise que les immeubles et droits réels immobiliers du patrimoine originaire, autres que l'usufruit et le droit d'usage et d'habitation sont évalués à la date de la dissolution du régime. La méthode d'évaluation décrite au paragraphe 2 s'applique aux droits réels principaux non viagers. Ces biens sont donc valorisés à la dissolution du régime, ou à la date d'effet

leven. Die goederen worden aldus gewaardeerd bij de ontbinding van het stelsel of op de datum van uitwerking die in aanmerking wordt genomen in de bijzondere gevallen vermeld in artikel 1469/7 BW.

De doelstelling van deze bepaling is de waardeverhoging van de in het aanvangsvermogen opgenomen onroerende goederen uit te sluiten uit de aanwinsten, wanneer zij zijn gerealiseerd zonder de bijdrage van een van beide echtgenoten. De onroerende goederen, die vaak een wezenlijk deel van het vermogen zijn, kunnen immers onderhevig zijn aan waardefluctuaties die over het algemeen niets te maken hebben met de bijdrage van de echtgenoten. Dat is inzonderheid het geval wanneer de waardeverhoging van een gezinswoning enkel is veroorzaakt door de toename van de waarde van de locatie. Zo kunnen onroerende goederen aanzienlijk in waarde stijgen omdat een naburige luchthaven zijn deuren sluit, waardoor aldus de geluidsoverlast die werd gecreëerd, verdwijnt. In dergelijk geval is het heel logisch dat de echtgenoot niet deelt in dergelijke waardeverhogingen.

De waardeverhogingen van de onroerende goederen die te wijten zijn aan de bijdrage van de echtgenoten vormen daarentegen wel aanwinsten. Zij verhogen derhalve de waarde van het aanvangsvermogen niet.

Voorbeeld:

Een echtgenoot brengt bij de aanvang van het stelsel een grond met een waarde van 50 000 euro in. Op die grond wordt tijdens de duur van het stelsel een woning gebouwd. Bij de ontbinding van het stelsel heeft de naakte grond, zonder de woning, een waarde van 100 000 euro, aangezien de locatie in waarde is toegenomen. De grond met de woning heeft bij de ontbinding van het stelsel een waarde van 200 000 euro. In de berekening van het aanvangsvermogen wordt dan ook enkel de waarde van de naakte grond bij de ontbinding van het stelsel in aanmerking genomen, te weten 100 000 euro (de waardeverhoging van 50 000 euro tijdens het huwelijk die te wijten is aan de ligging, vormt geen aanwinst). In het eindvermogen wordt rekening gehouden met de grond met de woning, te weten 200 000 euro. De aanwinsten bedragen aldus 100 000 euro. Bij gebreke van andere aanwinsten zal de verrekenvordering dan ook 50 000 euro bedragen.

Indien de onroerende goederen en de zakelijke hoofdrechten die niet verbonden zijn aan het leven, werden verkocht of vervangen tijdens het huwelijk, worden die activabestanddelen in aanmerking genomen voor hun waarde op de dag van de overdracht of de vervanging.

retenue dans les cas particuliers mentionnés à l'article 1469/7 du Code civil.

L'objectif de cette disposition est d'exclure des acquêts les augmentations de valeur des biens immobiliers compris dans le patrimoine originaire, lorsqu'elles sont réalisées sans la contribution de l'un ou l'autre des époux. Les biens immobiliers, qui constituent souvent une part essentielle du patrimoine, peuvent en effet subir des fluctuations de valeur qui ne sont en général pas le fait de la contribution des époux. C'est notamment le cas lorsque l'augmentation de valeur d'un logement familial est intervenue du simple fait de la hausse de la cote de son emplacement. Ainsi des biens immobiliers peuvent voir leur valeur augmenter considérablement parce qu'un aéroport situé à proximité ferme ses portes, faisant ainsi disparaître les nuisances sonores qu'il générait. Dans un tel cas, il est tout à fait logique de ne pas faire participer le conjoint à de telles augmentations de valeur.

Les augmentations de valeur des biens immobiliers qui sont dues à la contribution des époux sont, en revanche, constitutives d'acquêts. Elles n'augmentent donc pas la valeur du patrimoine originaire.

Exemple:

Un époux apporte lors de l'adoption du régime un terrain d'une valeur de 50 000 €. Une maison est construite sur ce terrain pendant la durée du régime. A la dissolution du régime, le terrain nu, sans la maison, a une valeur de 100 000 €, l'emplacement ayant pris de la valeur. Le terrain avec la maison a une valeur de 200 000 € à la dissolution du régime, Dans le calcul du patrimoine originaire, on ne retiendra alors que la valeur du terrain nu à la dissolution du régime, soit 100 000 € (l'augmentation de valeur de 50 000 € pendant le mariage qui est due à l'emplacement n'est pas constitutive d'acquêts). Dans le patrimoine final, on tiendra compte du terrain avec la maison, soit 200 000 €. Les acquêts s'élèveront donc à 100 000 €. En l'absence d'autres acquêts, la créance de participation sera donc de 50 000 €.

Si les immeubles et droits réels principaux non viagers ont été vendus ou remplacés pendant le mariage, ces éléments d'actif seront retenus pour leur valeur au jour de la cession ou de la substitution.

Voorbeeld:

Dezelfde beginsituatie (grond die werd ingebracht op de dag van de aanvang van het stelsel en waarop een woning werd gebouwd tijdens het bestaan van het stelsel). Die grond wordt samen met de woning verkocht tijdens het huwelijk. Bij de verkoop heeft de grond een waarde van 80 000 euro en de woning een waarde van 100 000 euro. In het aanvangsvermogen wordt enkel de waarde van de grond ten belope van 80 000 euro opgenomen die moet worden geïndexeerd overeenkomstig paragraaf 3. Voor het eindvermogen is het totaal van de activa die de echtgenoten nog bezitten bepalend. De opbrengst van de overdracht komt enkel terecht in het eindvermogen als er nog iets van overblijft. Indien bij de ontbinding van het stelsel de echtgenoot bijvoorbeeld nog slechts een vermogen van 80 000 euro heeft, moeten er geen aanwinsten worden verrekend.

Het vruchtgebruik en het recht van gebruik en bewoning zijn van die regel uitgesloten, omdat door het gebruik ervan beide echtgenoten de waarde ervan hebben verlaagd.

Artikel 1469/3, § 3 BW

Naargelang het geval kan een huwelijk vele jaren duren. De waarde van het aanvangsvermogen wordt echter krachtens paragraaf 1 bepaald op de dag van de inwerkingtreding van het huwelijksstelsel (of op de dacht van de verwerving van de goederen bedoeld in artikel 1469/2, § 2 BW). Die geldelijke waarde kan echter in de loop van de jaren afnemen door de inflatie. De gewone waardeverhogingen die enkel het gevolg zijn van de inflatie mogen evenwel geen aanwinsten vormen. Daarom legt paragraaf 3 een regel vast volgens dewelke de geldelijke waarde van het aanvangsvermogen voor inflatie moet worden gecorrigeerd.

Voorbeeld (fictief en zonder concreet inflatiecijfer):

Bij de aanvang van het huwelijksstelsel heeft de echtgenoot een vermogen van 100 000 euro. Het huwelijk duurt 10 jaar. Bij de ontbinding van het stelsel heeft de echtgenoot een eindvermogen van 200 000 euro. Op fictieve wijze wordt verondersteld dat de 100 000 euro bij de aanvang van het stelsel overeenkomen met een geldelijke waarde van 150 000 euro bij de ontbinding van het stelsel. Dat heeft tot gevolg dat de waarde van het aanvangsvermogen op 150 000 euro moet worden vastgelegd en de waarde van het eindvermogen op 200 000 euro. De aanwinsten bedragen aldus 50 000 euro en de verrekenvordering bedraagt 25 000 euro, voor zover de echtgenoot geen andere aanwinsten heeft verworven.

Exemple:

Même situation de départ (terrain apporté au jour de l'adoption du régime et sur lequel une maison a été construite pendant l'existence du régime). Ce terrain est vendu avec la maison pendant le mariage. Lors de la vente, le terrain a une valeur de 80 000 €, et la maison une valeur de 100 000 €. Dans le patrimoine originaire, on ne retiendra que la valeur du terrain à hauteur de 80 000 €, qu'il conviendra d'indexer conformément au paragraphe 3. Pour le patrimoine final, ce qui est déterminant, c'est la totalité des actifs encore détenus par l'époux. Le produit de la cession ne se retrouve dans le patrimoine final que s'il en subsiste quelque chose. Si, à la dissolution du régime, l'époux n'a plus par exemple qu'un patrimoine de 80 000 €, il n'a pas d'acquêts à soumettre à participation.

L'usufruit et le droit d'usage et d'habitation sont exclus de cette règle parce qu'en les consommant les deux époux en ont réduit la valeur.

Article 1469/3, § 3 du Code civil

Selon les cas, un mariage peut durer de nombreuses années. La valeur du patrimoine originaire est toutefois déterminée, en vertu du paragraphe 1er, au jour de l'entrée en vigueur du régime matrimonial (ou à la date d'acquisition des biens visés à l'article 1469/2, § 2 C. civ.). Mais cette valeur monétaire peut diminuer au fil des ans du fait de l'inflation. Les simples augmentations de valeur dues au seul fait de l'inflation ne sauraient pourtant constituer des acquêts. C'est pourquoi le paragraphe 3 établit une règle selon laquelle la valeur monétaire du patrimoine originaire doit être corrigée de l'inflation.

Exemple (fictif et sans taux d'inflation concret):

A l'origine du régime matrimonial, l'époux a un patrimoine de 100 000 €. Le mariage dure 10 ans. A la dissolution du régime, l'époux a un patrimoine final de 200 000 €. On va considérer de manière fictive que les 100 000 € au début du régime correspondent à une valeur monétaire de 150 000 € à la dissolution du régime. Cela a pour conséquence qu'il faut fixer à 150 000 € la valeur du patrimoine originaire, et à 200 000 € la valeur du patrimoine final. Les acquêts s'élèvent donc à 50 000 €, et la créance de participation, dans la mesure où le conjoint n'a pas fait d'autres acquêts, à 25 000 €.

Artikel 1469/3, § 4 BW

De schattingsregels waarin is voorzien in de paragrafen 1 en 3 gelden eveneens voor de schatting van de schulden.

Voorbeeld (fictief voorbeeld, zonder reëel inflatiecijfer):

Bij de aanvang van het stelsel heeft de echtgenoot enkel schulden, zulks voor een totaalbedrag van 10 000 euro. Het huwelijk duurt 10 jaar. Bij de ontbinding van het stelsel heeft de echtgenoot een eindvermogen van 200 000 euro. Op fictieve wijze wordt verondersteld dat de 10 000 euro schuld bij de aanvang van het stelsel een waarde van 14 000 euro vertegenwoordigt bij de ontbinding van het stelsel. Dat leidt ertoe dat het aanvangsvermogen met zijn passief wordt geschat op een negatieve waarde van 14 000 euro, terwijl het eindvermogen 200 000 euro bedraagt. De aanwinsten bedragen aldus 214 000 euro.

Article 1469/3, § 4 du Code civil

Les règles d'évaluation prévues aux paragraphes 1 et 3 s'appliquent également à l'évaluation des dettes.

Exemple (exemple fictif, sans taux d'inflation réel):

À l'origine du régime, l'époux n'a que des dettes pour un total de 10 000 €. Le mariage dure 10 ans. A la dissolution du régime, l'époux a un patrimoine final de 200 000 €. On va considérer, de façon fictive, que les 10 000 € de dettes au début du régime représentent une valeur de 14 000 € à la dissolution du régime. Cela conduit à évaluer le patrimoine originaire avec son passif pour un montant négatif de 14 000 €, tandis que le patrimoine final s'élève à 200 000 €. Les acquêts se montent donc à 214 000 €.

Artikel 36 (artikel 1469/4 BW)

Het voorgesteld artikel 1469/4 BW regelt de samenstelling van het eindvermogen en komt overeen met artikel 10 van de Frans-Duitse overeenkomst.

Artikel 1469/4, § 1 BW

De eerste paragraaf definieert het eindvermogen: alle goederen die een echtgenoot bezit bij de ontbinding van het stelsel of op de datum van uitwerking bepaald in artikel 1469/7 BW, met aftrek van de schulden, ook indien het saldo negatief is. Naar analogie met het aanvangsvermogen, kan het eindvermogen ook negatief zijn. Het vormt dan ook geen specifieke massa, maar een element bij de berekening van de bepaling van de aanwinsten.

Artikel 1469/4, § 2 BW

Onder bepaalde voorwaarden moeten bepaalde activabestanddelen aan het eindvermogen worden toegevoegd. Er moet worden voorkomen dat een echtgenoot door bepaalde daden van beschikking zijn aanwinsten tracht te verminderen en aldus de andere echtgenoot benadeelt.

Het toevoegen van de verminderingen van de activa door schenkingen gedaan zonder de toestemming van de echtgenoot of door overdrachten gedaan met het oogmerk de andere echtgenoot te benadelen aan de waarde van het eindvermogen, is een gegeven dat in beide rechtsstelsels voorkomt (Duitsland: § 1375, 2 BGB; Frankrijk: artikel 1573 CC). Het fictief toevoegen

Article 36 (article 1469/4 du Code civil)

L'article 1469/4 du Code civil proposé règle la composition du patrimoine final et correspond à l'article 10 de l'accord franco-allemand.

Article 1469/4, § 1er du Code civil

Le premier paragraphe définit ce qu'est le patrimoine final: l'ensemble des biens détenus par un époux à la dissolution du régime ou à la date d'effet prévue à l'article 1469/7 du Code civil, sous déduction des dettes, y compris lorsque le solde est négatif. A l'instar du patrimoine originaire, le patrimoine final peut aussi être négatif. Il ne constitue pas une masse particulière mais un élément de calcul dans la détermination des acquêts.

Article 1469/4, § 2 du Code civil

Il convient dans certaines conditions d'ajouter certains éléments d'actif au patrimoine final. Il s'agit d'éviter qu'un époux cherche, par certains actes de disposition, à réduire ses acquêts, et lèse ainsi son conjoint.

L'ajout à la valeur du patrimoine final des diminutions d'actif qui résultent de donations faites sans le consentement du conjoint ou de cessions réalisées dans l'intention de léser l'autre époux est un fait connu dans les deux systèmes juridiques (Allemagne: § 1375, 2 BGB; France: article 1573 CC). En revanche, la réunion fictive de la valeur des biens dissipés n'existe qu'en droit

van de waarde van de verkwiste goederen bestaat daarentegen enkel in het Duitse recht, in § 1375, 2, tweede lid, BGB. Teneinde de echtgenoot te beschermen is die laatste bepaling opgenomen in het voorliggend stelsel van verrekening van aanwinsten.

Bij nummer 1:

De waarde van de schenkingen moet in beginsel worden toegevoegd aan het eindvermogen.

Zij mag evenwel niet fictief worden toegevoegd wanneer:

(a) zij niet overdreven is in het licht van de levenswijze van de echtgenoten (dat wil zeggen dat zij het financiele kader dat overeenstemt met de levenswijze van de echtgenoten niet aanzienlijk overschrijdt);

(b) de schenking een goed van het aanvangsvermogen betreft, geschonken aan bloedverwanten in rechte lijn (cf. artikel 1469/2, § 3, 2 BW). De meerwaarde die werd toegevoegd door de verbeteringen die gedurende het huwelijksstelsel aan een geschonken goed werden uitgevoerd met geld dat niet uit het aanvangsvermogen afkomstig is, moet echter wel worden toegevoegd.

Bovendien moet geen enkele waarde fictief worden toegevoegd aan het eindvermogen wanneer de schenking werd goedgekeurd door de echtgenoot of wanneer de schenking meer dan tien jaar voor de ontbinding van het stelsel werd gedaan.

Bij nummer 2:

Zijn hierbij inbegrepen: de rechtshandelingen die tot doel hebben schade te berokkenen aan de aanwinsten van de andere echtgenoot of hem aanwinsten te ontnemen. De intentie om te schaden moet het hoofdmotief zijn geweest. Dit omvat bijvoorbeeld de verkoop van een waardevol voorwerp voor een aanzienlijke lagere prijs dan de waarde ervan, indien het doel was de aanwinsten te beïnvloeden.

De waarde van dergelijke overdrachten moet niet fictief worden toegevoegd aan het eindvermogen wanneer de overdrachten met de toestemming van de andere echtgenoot of meer dan tien jaar voor de datum van de ontbinding van het stelsel zijn gebeurd.

Bij nummer 3:

Hieronder vallen de nutteloze uitgaven die kennelijk buitensporig zijn ten opzichte van het vermogen. Dit omvat bijvoorbeeld een luxecruise die een van de echtgenoten heeft gemaakt, terwijl de echtgenoten slechts

allemand, au § 1375, 2, alinéa 2 BGB. Afin de protéger le conjoint, cette dernière disposition est intégrée dans le présent régime de la participation aux acquêts.

Au point 1:

La valeur des donations doit en principe être ajoutée au patrimoine final.

Toutefois, elle n'est pas à réunir fictivement lorsque:

(a) elle n'est pas excessive eu égard au train de vie des époux (c'est-à-dire qu'elle ne dépasse pas considérablement le cadre financier correspondant au train de vie des époux);

(b) elle porte sur un bien du patrimoine originaire donné à des parents en ligne directe (cf. article 1469/2, § 3, 2 C. civ.). Toutefois, il conviendra de réunir la valeur de la plus-value apportée par les améliorations réalisées pendant la durée du régime sur un tel bien avec des deniers ne dépendant pas du patrimoine originaire.

En outre, aucune valeur ne devra être fictivement réunie au patrimoine final lorsque la donation aura été approuvée par le conjoint ou lorsque la donation est intervenue plus de dix ans avant la dissolution du régime.

Au point 2:

Sont inclus ici les actes juridiques ayant pour but de porter atteinte aux acquêts de l'autre époux ou de l'en priver. L'intention de nuire doit avoir été le motif dominant. Cela comprend, par exemple, la vente d'un objet de valeur pour un prix bien inférieur à sa valeur, si l'objectif était d'influer sur les acquêts.

La valeur de telles cessions ne devra pas être fictivement réunie au patrimoine final lorsque les cessions sont intervenues avec le consentement de l'autre époux ou plus de dix ans avant la dissolution du régime.

Au point 3:

On trouve ici les dépenses inutiles et manifestement excessives par rapport au patrimoine. Cela comprendrait, par exemple, une croisière de luxe effectuée par l'un des époux, alors que les époux n'ont qu'un revenu

een bescheiden inkomen hebben. Worden hier ook in aanmerking genomen: de goederen die een van de echtgenoten heeft vernietigd, al dan niet met het oogmerk de andere echtgenoot te benadelen.

De waarde van de verkwiste goederen moet niet fictief worden toegevoegd aan het eindvermogen wanneer de verkwisting gebeurde met de toestemming van de echtgenoot of wanneer de schenking meer dan tien jaar voor de ontbinding van het stelsel werd gedaan.

In het Duitse stelsel van verrekening van aanwinsten is voorzien in de tienjarige uitdovende verjaring (§ 1375, 3 BGB). Dat is te verklaren door het gegeven dat na verloop van een bepaalde termijn de vervreemding van activa niet langer wordt geacht gepleegd te zijn met het oogmerk de andere echtgenoot te benadelen of wordt geacht uiteindelijk aanvaard te zijn door de andere echtgenoot. Bovendien zorgt die bepaling voor rechtszekerheid. Daarom werd de termijn van tien jaar ook opgenomen in het voorliggend stelsel van verrekening van aanwinsten.

Artikel 37 (artikel 1469/5 BW)

De regeling inzake de schatting van het eindvermogen, zoals vervat in het voorgesteld artikel 1469/5 BW, gaat terug op artikel 11 van de Frans-Duitse overeenkomst.

Artikel 1469/5, § 1 BW

De eerste paragraaf regelt de schatting van het eindvermogen: als waarde van het eindvermogen wordt de waarde weerhouden van de activa op de datum van de ontbinding van het huwelijksstelsel of op de datum van uitwerking in de bijzondere gevallen bedoeld in artikel 1469/7 BW.

Artikel 1469/5, § 2 BW

Paragraaf 2 betreft de datum waarop de waarde van de goederen die ingevolge artikel 1469/4, § 2 BW fictief in het eindvermogen wordt opgenomen, moet worden geschat.

— De waarde van de goederen bedoeld in artikel 1469/4, § 2 BW wordt bepaald op de datum van de schenking, de overdracht met het oogmerk te schaden of de verkwisting.

— De meerwaarde die werd toegevoegd door de verbeteringen die gedurende het huwelijksstelsel aan een aan bloedverwanten in rechte lijn geschonken goed

modeste. Sont aussi pris en compte les biens détruits par l'un des époux, qu'il ait eu ou non pour but de léser l'autre.

La valeur des biens dissipés ne devra pas être fictivement réunie au patrimoine final lorsque la dissipation aura été approuvée par le conjoint ou lorsqu'elle est intervenue plus de dix ans avant la dissolution du régime.

La prescription extinctive décennale est prévue dans le régime allemand de la participation aux acquêts (§ 1375, 3 BGB). Cela s'explique par le fait qu'après l'écoulement d'un certain délai, on ne considère plus que l'acte d'aliénation d'actif a été commis dans le but de léser l'autre époux, ou on juge qu'il a finalement été accepté par l'autre époux. En outre, cette disposition assure une sécurité juridique. C'est la raison pour laquelle le délai de dix ans a également été repris dans le présent régime de la participation aux acquêts.

Article 37 (article 1469/5 du Code civil)

Cette réglementation en matière d'estimation du patrimoine final, telle que proposée à l'article 1469/5 du Code civil, trouve son origine dans l'article 11 de l'accord franco-allemand.

Article 1469/5, § 1er du Code civil

Le premier paragraphe régit l'évaluation du patrimoine final: on retient comme valeur du patrimoine final la valeur des actifs à la date de dissolution du régime matrimonial ou à la date d'effet prévue dans des cas particuliers à l'article 1469/7 du Code civil.

Article 1469/5, § 2 du Code civil

Le paragraphe 2 concerne la date à laquelle il convient d'évaluer la valeur des biens qui est fictivement réintégrée au patrimoine final en application de l'article 1469/4, § 2 du Code civil.

— La valeur des biens visés à l'article 1469/4, § 2 du Code civil se détermine à la date de la donation, de la cession aux fins de nuire ou de la dissipation.

— La valeur de la plus-value apportée par les améliorations réalisées, pendant la durée du régime, sur un bien du patrimoine originaire donné à des parents

van het aanvangsvermogen werden uitgevoerd met geld dat niet uit het aanvangsvermogen afkomstig is, wordt vastgesteld op de datum van de schenking van het goed.

Artikel 1469/5, § 3 BW

Te rekenen vanaf die datum worden de waarden vermeld in paragraaf 2 geïndexeerd op grond van de wijziging van het algemeen indexcijfer van de consumptieprijzen.

Artikel 38 (artikel 1469/6 BW)

Eens de aanwinsten van beide echtgenoten zijn vastgesteld, kan de verrekenvordering worden bepaald. Het voorgestelde artikel 1469/6 BW – artikel 12 in de Frans-Duitse overeenkomst – zet de principes uiteen.

Artikel 1469/6, § 1 BW

Paragraaf 1 bepaalt dat bij de ontbinding van het stelsel de echtgenoot die tijdens het stelsel de minste aanwinsten heeft verwezenlijkt, jegens zijn echtgenoot een verrekenvordering kan doen gelden die gelijk is aan de helft van het verschil tussen de aanwinsten van elkeen van de echtgenoten.

Het aanvangsvermogen en het eindvermogen van elke echtgenoot worden vergeleken om te bepalen in welke mate elkeen zich al dan niet heeft verrijkt tijdens het huwelijk. De regels inzake de samenstelling en de schatting van het aanvangs- en eindvermogen, die niet identiek zijn, worden in de volgende artikelen van het stelsel verduidelijkt. Indien het eindvermogen het aanvangsvermogen overschrijdt, vormt dat overschot de aanwinsten van de betrokken echtgenoot. Tekorten worden niet verrekend, enkel aanwinsten worden verrekend. De echtgenoot wiens aanwinsten die van de andere overschrijden is een schuldvordering verschuldigd die gelijk is aan de helft van het verschil.

Artikel 1469/6, § 2 BW

In beginsel wordt de verrekenvordering afgelost in geld. Hetzelfde geldt in Duitsland en Frankrijk volgens het daar toepasselijke recht.

In beide rechtsordes is er slechts in bepaalde gevallen voorzien in een aflossing in natura (Frankrijk: artikel 1576 CC; Duitsland: § 1383 BGB). Aldus is in het voorliggend stelsel bepaald dat de rechtbank, op verzoek van een van beide partijen, bij wijze van betaling de overdracht van goederen van de schuldenaar aan de

en ligne directe, avec des deniers qui ne proviennent pas du patrimoine originaire se détermine à la date de la donation du bien.

Article 1469/5, § 3 du Code civil

À compter de cette date, les valeurs indiquées au paragraphe 2 sont indexées sur la variation de l'indice général des prix à la consommation.

Article 38 (article 1469/6 du Code civil)

Dès que les acquêts des deux époux sont établis, la créance de participation peut être déterminée. L'article 1469/6 du Code civil proposé – article 12 de l'accord franco-allemand – en expose les principes.

Article 1469/6, § 1er du Code civil

Le paragraphe 1er précise qu'à la dissolution du régime, l'époux qui a réalisé le moins d'acquêts pendant le régime peut faire valoir à l'encontre de l'autre une créance de participation, égale à la moitié de la différence entre les acquêts de chacun.

Le patrimoine originaire et le patrimoine final de chaque époux sont comparés pour déterminer dans quelle mesure chacun s'est enrichi ou non pendant le mariage. Les règles de composition et d'évaluation du patrimoine originaire et du patrimoine final, qui ne sont pas identiques, sont précisées aux articles suivants du régime. Si le patrimoine final dépasse le patrimoine originaire, cet excédent constitue les acquêts de l'époux concerné. Il n'y a pas de participation aux déficits, seulement une participation aux acquêts. L'époux dont les acquêts excédent ceux de l'autre est redevable d'une créance égale à la moitié de la différence.

Article 1469/6, § 2 du Code civil

En principe, le règlement de la créance de participation s'effectue en argent. Il en va de même en Allemagne et en France, en vertu du droit applicable.

Les deux ordres juridiques ne connaissent un règlement en nature que dans des cas particuliers (France: art. 1576 CC; Allemagne: § 1383 BGB). Ainsi, le présent régime précise que le tribunal peut, sur demande de l'une ou l'autre des parties, ordonner, à l'effet de ce paiement, le transfert de biens du débiteur au créancier,

schuldeiser kan bevelen, indien zulks in overeenstemming is met het billijkheidsbeginsel. De rechter zal rekening houden met de belangen van beide echtgenoten.

Artikel 1469/6, § 3 BW

Zowel in Frankrijk als in Duitsland is de verrekenvordering niet vatbaar voor overdacht onder de levenden zolang het huwelijksstelsel niet is ontbonden. Het heeft geen belang of overdracht om niet of onder bezwarende titel gebeurt. Na de ontbinding van het stelsel is de schuldvordering echter wel vatbaar voor overdracht onder de levenden en voor overgang wegens overlijden (Duitsland: § 1378, 3 BGB; Frankrijk: artikel 1569 CC). Een gelijksoortige bepaling werd dan ook overgenomen voor het voorliggend stelsel van verrekening van aanwinsten.

Artikel 39 (artikel 1469/7 BW)

Het voorgestelde artikel 1469/7 BW voorziet in een afzonderlijke referentiedatum voor de bepaling van de verrekenvordering voor bijzondere gevallen. Het betreft artikel 13 van de Frans-Duitse overeenkomst.

In beginsel kunnen de samenstelling en de waarde van het vermogen van de echtgenoten niet worden vastgesteld vóór de ontbinding van het huwelijksstelsel.

Indien het stelsel wordt ontbonden door echtscheiding, is het evenwel wenselijk dat niet moet worden gewacht tot het vonnis definitief geworden is om een uitspraak te kunnen doen over het bedrag van de verrekenvordering. Het geniet immers de voorkeur dat de rechter in het kader van dezelfde procedure een uitspraak kan doen over het bedrag van de verrekenvordering en over de echtscheiding. Aldus meent het voorliggend stelsel dat het verkieslijk is om de datum van de ontbinding van het stelsel te vervangen door de datum waarop het verzoekschrift tot echtscheiding werd ingediend voor het beoordelen van de samenstelling en de waarde van het vermogen van de echtgenoten. Die regel, die van toepassing is zelfs indien de rechter niet tegelijkertijd uitspraak doet over de verrekening en de echtscheiding, laat toe om de termijn te verkorten waarbinnen de echtgenoot-schuldenaar van de verrekenvordering zijn vermogen kan doen afnemen en aldus de schuldvordering van de andere echtgenoot kan verkleinen.

Dit mechanisme speelt niet alleen in geval van echtscheiding. Het voorliggend stelsel voorziet eveneens in de toepassing ervan wanneer het stelsel wordt ontbonden door een andere gerechtelijke beslissing, inzonderheid in geval van vervroegde vereffening van

si cela correspond au principe d'équité. Le juge tiendra compte des intérêts des deux époux.

Article 1469/6, § 3 du Code civil

En France comme en Allemagne, la créance de participation est incessible entre vifs tant que le régime matrimonial n'est pas dissous. Peu importe que la cession soit effectuée à titre gratuit ou onéreux. En revanche, la créance est, après la dissolution du régime, cessible entre vifs et transmissible à cause de mort (Allemagne: § 1378, 3 BGB; France: article 1569 CC). Une disposition similaire a donc été reprise pour le présent régime de la participation aux acquêts.

Article 39 (article 1469/7 du Code civil)

L'article 1469/7 du Code civil proposé prévoit une date de référence distincte pour la détermination de la créance de participation dans des cas particuliers. Il s'agit de l'article 13 de l'accord franco-allemand.

En principe, la composition et la valeur du patrimoine des époux ne peuvent être déterminées avant la dissolution du régime matrimonial.

Si le régime est dissous par divorce, il est toutefois souhaitable de ne pas attendre que le jugement soit devenu définitif pour être en mesure de statuer sur le montant de la créance de participation. Il est en effet préférable que le juge puisse statuer sur le montant de la créance de participation et sur le divorce dans le cadre de la même procédure. Ainsi, le présent régime prévoit qu'il convient de substituer la date à laquelle la requête en divorce a été déposée à la date de la dissolution du régime pour apprécier la composition et la valeur du patrimoine des époux. Cette règle, qui s'applique même si le juge ne statue pas sur la participation en même temps que sur le divorce, permet de réduire le délai pendant lequel l'époux débiteur de la créance de participation peut diminuer son patrimoine, et ainsi réduire la créance de l'autre époux.

Ce mécanisme ne joue pas seulement en cas de divorce. Le présent régime prévoit également son application lorsque le régime est dissous par une autre décision judiciaire, notamment en cas de liquidation anticipée de la créance de participation (cf. l'article

de verrekenvordering (cf. artikel 1469/12 BW). Het lijkt in die gevallen eveneens relevant om toe te laten het bedrag van de verrekenvordering te berekenen in de loop van de procedure tot vervroegde vereffening ervan. In dat geval wordt de datum van schatting vastgelegd op de datum van de inleiding van het geding voor de rechtbank.

Artikel 40 (artikel 1469/8 BW)

Het voorgesteld artikel 1469/8 BW – artikel 14 van de Frans-Duitse overeenkomst – beperkt de omvang van de verrekenvordering. Deze bepaling beoogt te verzekeren dat zelfs wanneer rekening wordt gehouden met een negatief aanvangsvermogen, niemand zou worden verplicht om meer dan 50 % van het eindvermogen dat op de datum van de schatting ervan (datum van ontbinding of bijzondere datum van uitwerking volgens artikel 1469/7 BW) effectief beschikbaar is, af te staan aan zijn echtgenoot.

Die beperking van het bedrag van de verrekenvordering stemt overeen met het basisidee van het recht op verrekening van aanwinsten, volgens hetwelk beide echtgenoten op billijke wijze, elk voor de helft, delen in de aanwinsten die tijdens het huwelijk zijn verwezenlijkt.

Artikel 1469/8 BW waarborgt bovendien dat een verrekenvordering, buiten de gevallen van fictieve toevoeging vermeld in artikel 1469/4, § 2 (behoudens 1, b), enkel ontstaat indien er op de datum van uitwerking die in aanmerking wordt genomen voor de berekening van de aanwinsten effectief een positief vermogen is. Indien bijvoorbeeld de twee echtgenoten enkel schulden hebben terugbetaald tijdens het bestaan van het stelsel of indien een van de echtgenoten geen aanwinsten heeft verworven en enkel de andere echtgenoot schulden heeft terugbetaald, zal daaruit geen verrekenvordering voortvloeien. Er wordt immers niet gedeeld in de tekorten.

Die beperking betreft enkel de verrekenvordering en niet de andere schuldvorderingen en schulden die eventueel zijn ontstaan tussen beide echtgenoten. Deze regel, die tot doel heeft voor de echtgenoot-schuldenaar van de verrekenvordering minstens de helft van zijn vermogen te behouden, is echter ongerechtvaardigd indien de echtgenoot-schuldenaar zijn vermogen op deloyale wijze heeft verminderd (artikel 1469/4, § 2, met uitzondering van het geval beoogd in 1, b).

Teneinde het bedrag van de verrekenvordering niet te beperken tot het beschikbare vermogen wanneer de echtgenoot deloyale handelingen heeft gesteld die aanleiding geven tot fictieve toevoeging, bepaalt artikel

1469/12 C. civ.). Il apparaît pertinent également dans ces cas de permettre le calcul du montant de la créance de participation au cours de la procédure tendant à sa liquidation anticipée. Dans ce cas, la date d'évaluation est fixée à la date de l'introduction de l'instance devant le tribunal.

Article 40 (article 1469/8 du Code civil)

L'article 1469/8 du Code civil proposé – article 14 de l'accord franco-allemand – limite la portée de la créance de participation. Cette disposition vise à assurer que même en tenant compte d'un patrimoine originaire négatif, personne ne soit contraint de céder à son conjoint plus de 50 % du patrimoine final effectivement disponible à la date de son évaluation (date de dissolution ou date d'effet particulière selon l'article 1469/7 C. civ.).

Cette limitation du montant de la créance de participation correspond à l'idée de base du droit de la participation aux acquêts, selon lequel les deux époux participent équitablement, chacun pour moitié, aux acquêts réalisés pendant le mariage.

L'article 1469/8 du Code civil garantit, en outre, qu'une créance de participation, hors les cas de réunion fictive mentionnés à l'article 1469/4, § 2 (sauf le I, b), n'apparaît que si, à la date d'effet retenue pour le calcul des acquêts, il existe effectivement un patrimoine positif. Si, par exemple, les deux époux n'ont fait que rembourser des dettes pendant l'existence du régime, ou si l'un des époux n'a pas réalisé d'acquêts et seul l'autre époux a remboursé des dettes, il n'en résultera pas de créance de participation. En effet, il n'y a pas de participation aux déficits.

Cette limitation ne concerne que la créance de participation et non les autres créances et dettes éventuellement nées entre les époux. Cette règle, dont l'objectif vise à conserver à l'époux débiteur de la créance de participation au moins la moitié de son patrimoine, n'est toutefois plus justifiée si l'époux débiteur a diminué son patrimoine de façon déloyale (l'article 1469/4, § 2, à l'exception de l'hypothèse visée au I, b).

Ainsi, afin de ne pas limiter le montant de la créance de participation au patrimoine disponible lorsque l'époux a réalisé des actes déloyaux entraînant réunion fictive, l'article 1469/8 du Code civil prévoit que la limite de

1469/8 BW aldus dat de beperking van de verrekenvordering wordt verhoogd met de helft van het bedrag toegevoegd aan het eindvermogen op grond van de bepalingen van artikel 1469/4, § 2, met uitzondering van het geval beoogd in 1, b. In dat laatste geval kan immers niet worden gesteld dat de echtgenoot zijn aanwinsten op deloyale wijze heeft verminderd.

In dat geval kan de oneerlijke echtgenoot worden gedwongen om zijn volledige vermogen toe te voegen en zelfs, ingevolge het in aanmerking nemen van de fictief toegevoegde waarde, om schulden te maken om de verrekenvordering te betalen.

Samengevat en ter aanvulling van bovenstaande toelichting, die is ontleend aan het "*rapport explicatif*" bij de Frans-Duitse overeenkomst, verloopt de verrekening van de schulden in het optioneel stelsel van verrekening van aanwinsten als volgt (R. BARBAIX, Verrekening van de schulden in geval van finaal verrekenbeding 50-50 over de aanwinsten, 2016):

— voor elke echtgenoot worden de netto-aanwinsten berekend. Overtreffen de schulden van een echtgenoot diens actief, dan zijn de netto-aanwinsten deficitair;

— vervolgens wordt het verschil berekend tussen de aanwinsten van beide echtgenoten en wordt daaruit de verrekenvordering afgeleid (cf. het voorgesteld artikel 1469/6 BW);

— de verrekenvordering mag echter niet groter zijn dan de helft van de nettoaanwinsten van de verrekenplichtige echtgenoot (cf. het voorgesteld artikel 1469/8 BW).

Nemen we als voorbeeld de hypothese dat beide echtgenoten bij de huwelijkssluiting geen vermogen hebben. Alle goederen zijn in beginsel dus aanwinsten. Bij de echtscheiding heeft de man 300 actief en 400 passief. De vrouw heeft 200 actief en geen passief.

Waren de echtgenoten gehuwd onder een wettelijk stelsel, dan bevatte de gemeenschap 500 actief en 400 passief. Beide echtgenoten krijgen dan de helft van de netto-gemeenschap, dus elk 50. De schulden zijn betaald.

De echtgenoten zijn evenwel gehuwd onder het optioneel stelsel van verrekening van aanwinsten. Dit betekent het volgende:

— de netto-aanwinsten van de man zijn –100 en deze van de vrouw 200;

la créance de participation est relevée de la moitié du montant ajouté au patrimoine final en application des dispositions de l'article 1469/4, § 2, à l'exception de l'hypothèse visée au 1, b. En effet, dans ce dernier cas, on ne peut pas considérer que l'époux a diminué ses acquêts de manière déloyale.

De ce fait, l'époux indélicat pourra être contraint de verser tout son patrimoine, et même du fait de la prise en compte de la valeur réunie fictivement, de s'endetter pour honorer la créance de participation.

En résumé et en complément au commentaire ci-dessus, emprunté au "rapport explicatif" de l'accord franco-allemand, le règlement des dettes dans le régime optionnel de participation aux acquêts se déroule comme suit (R. BARBAIX, Verrekening van de schulden in geval van finaal verrekenbeding 50-50 over de aanwinsten, 2016):

— les acquêts nets sont calculés pour chaque époux. Si les dettes d'un époux dépassent ses actifs, ses acquêts nets sont déficitaires;

— la différence entre les acquêts des deux époux est ensuite calculée et il en est déduit une créance de participation (cf. l'article 1469/6 du Code civil proposé);

— la créance de participation ne peut toutefois excéder la moitié des acquêts nets de l'époux tenu à participation (cf. l'article 1469/8 du Code civil proposé).

Prenons pour exemple l'hypothèse selon laquelle lors de la conclusion du mariage, les deux époux n'ont aucun patrimoine. Tous les biens sont donc, en principe, des acquêts. Lors du divorce, l'homme a un actif de 300 et un passif de 400. La femme a un actif de 200 et aucun passif.

Si les époux sont mariés sous un régime légal, la communauté comprend un actif de 500 et un passif de 400. Les deux époux reçoivent alors la moitié de la communauté nette, soit 50 chacun. Les dettes ont été payées.

Les époux sont toutefois mariés sous le régime optionnel de la participation aux acquêts. Cela implique que:

— les acquêts nets de l'homme sont de –100 et ceux de la femme de 200;

— het verschil tussen de aanwinsten bedraagt 300, zodat de verrekenvordering van de man op de vrouw in beginsel 150 bedraagt;

— deze verrekenvordering wordt echter afgetopt op 100, zijnde de helft van de netto-aanwinsten van de vrouw.

Economisch is er een verschil in vergelijking met het wettelijk stelsel; de vrouw draagt minder bij in de beroepsschulden van de man.

Artikel 41 (artikel 1469/9 BW)

Krachtens het voorgesteld artikel 1469/9 BW – artikel 15 van de Frans-Duitse overeenkomst – verjaart de verrekenvordering na drie jaar vanaf de kennisneming door de echtgenoten van de ontbinding van het huwelijksstelsel. De regel van de driejarige verjaring komt overeen met de bepalingen van de nationale rechtsordes (Duitsland: § 1378, 4 BGB; Frankrijk: artikel 1578 CC).

Het tijdstip waarop de verjaringstermijn aanvangt verschilt echter in de twee landen. Terwijl in Duitsland de termijn begint te lopen vanaf de kennisneming van de ontbinding van het stelsel, begint deze in Frankrijk te lopen vanaf de ontbinding van het stelsel zelf. Om de echtgenoot die titularis is van de verrekenvordering te beschermen, is de Duitse regeling voor de aanvang van de termijn overgenomen. Aangezien de verjaringstermijn begint te lopen vanaf de kennisneming van de feiten, kan het in bepaalde omstandigheden echter gebeuren dat de verjaring pas vele jaren na de ontbinding van het stelsel intreedt. Om de echtgenoot die schuldenaar is van de verrekenvordering vanaf een bepaalde datum rechtszekerheid te bieden, voorziet artikel 1469/9 BW bovendien in een verjaring die losstaat van de kennisneming van de feiten na tien jaar, te rekenen vanaf de ontbinding van het stelsel.

Artikel 42 (artikel 1469/10 BW)

Het voorgesteld artikel 1469/10 BW legt de echtgenoten een informatieplicht op over de samenstelling van hun vermogen. Het betreft artikel 16 van de Frans-Duitse-overeenkomst. Deze informatieplicht geldt onverminderd de helingssanctie, die door dit wetgevend initiatief wordt verplaatst naar de algemene bepalingen die gelden voor alle huwelijksvermogensstelsels (cf. het voorgesteld artikel 1389/3 BW)

— la différence entre les acquêts s'élève à 300, de sorte que la créance de participation de l'homme envers la femme s'élève en principe à 150;

— cette créance de participation est toutefois plafonnée à 100, à savoir la moitié des acquêts nets de la femme.

Économiquement, il existe une différence par rapport au régime légal; la femme contribue moins aux dettes professionnelles de l'homme.

Article 41 (article 1469/9 du Code civil)

En vertu de l'article 1469/9 du Code civil proposé – article 15 de l'accord franco-allemand –, la créance de participation se prescrit par trois ans à partir de la connaissance par l'époux de la dissolution du régime matrimonial. La règle de prescription par trois ans correspond aux dispositions des ordres juridiques nationaux (Allemagne: § 1378, 4 BGB; France: l'article 1578 CC).

Toutefois, l'ouverture du délai de prescription diffère dans les deux pays. Tandis qu'en Allemagne, le délai court à compter de la connaissance de la dissolution du régime, en France, il court à compter de la dissolution du régime elle-même. Pour protéger l'époux titulaire de la créance de participation, la règle allemande est adoptée pour l'ouverture du délai. Toutefois, dans certaines circonstances, dans la mesure où le délai de prescription court à partir de la connaissance des faits, il peut arriver que la prescription n'intervienne que de nombreuses années après la dissolution du régime. Pour garantir à l'époux débiteur de la participation la sécurité juridique à partir d'une certaine date, l'article 1469/9 du Code civil prévoit de surcroît une prescription indépendante de la connaissance des faits par 10 ans à compter de la dissolution du régime.

Article 42 (article 1469/10 du Code civil)

L'article 1469/10 du Code civil proposé impose aux époux un devoir d'information sur la composition de leur patrimoine. Il s'agit de l'article 16 de l'accord franco-allemand. Ce devoir d'information s'applique sans préjudice de la sanction de recel que la présente initiative législative déplace vers les dispositions générales qui s'appliquent à tous les régimes matrimoniaux (cf. l'article 1389/3 du Code civil proposé).

Artikel 1469/10, § 1 BW

Om het bedrag van de verrekenvordering te kunnen bepalen, moet elke echtgenoot kennis kunnen hebben van de samenstelling en de waarde van het aanvangsvermogen en van het eindvermogen van zijn echtgenoot. Daarom wordt aan de echtgenoten een recht op informatie en op de overlegging van een beschrijving toegekend. Aan de echtgenoot die de informatie opvraagt, wordt in dat kader een recht op de overlegging van bewijsstukken toegekend. Zo is de echtgenoot die de informatie opvraagt beter in staat om de door zijn echtgenoot bezorgde informatie te controleren en om zijn belangen in acht te doen nemen. Bovendien biedt dit ook de mogelijkheid om geschillen te voorkomen, voor zover de overgelegde bewijsstukken overtuigend zijn. Iedere echtgenoot heeft het recht om op zijn kosten om een notariële beschrijving te verzoeken.

Dat recht op informatie en op de overlegging van de beschrijving zal aldus de echtgenoot die zich het minst heeft verrijkt tijdens de duur van het stelsel de mogelijkheid bieden om zijn verrekenvordering te doen gelden.

Artikel 1469/10, § 2 BW

De situatie is dezelfde wanneer een echtgenoot verzoekt om de ontbinding van het huwelijk of om de vervroegde vereffening van de verrekenvordering. Paragraaf 1 is in dat geval eveneens van toepassing.

Artikel 43 (artikel 1469/11 BW)

Naar analogie met het Duitse (§ 1382 BGB) en het Franse recht (artikel 1576 CC), biedt het voorgestelde artikel 1469/11 BW – artikel 17 van de Frans-Duitse overeenkomst – de mogelijkheid om, enerzijds, in bepaalde omstandigheden uitstel te verlenen voor de betaling van de vordering tot verrekening van aanwinsten en, anderzijds, te eisen dat zekerheden worden gesteld.

Artikel 1469/11, § 1 BW

De eerste paragraaf stelt de voorwaarden vast waarin uitstel van betaling kan worden verleend.

In het belang van de echtgenoot-schuldeiser, kan dergelijk uitstel slechts in uitzonderlijke gevallen worden verleend. Het is dus aan de rechter om te beslissen of de situatie al dan niet onrechtvaardig is.

Voorbeeld:

De echtgenoot-schuldenaar moet ter verrekening aan zijn echtgenoot 50 000 euro betalen. Het enige

Article 1469/10, § 1er du Code civil

Pour que le montant de la créance de participation puisse être déterminé, chaque époux doit être en mesure de connaître la composition et la valeur du patrimoine originaire et du patrimoine final de son conjoint. C'est pourquoi on accorde aux époux un droit à l'information et à la présentation d'un inventaire. L'époux qui sollicite les informations se voit accorder dans ce cadre un droit à la présentation de justificatifs. Ainsi, l'époux demandeur de l'information est mieux à même de vérifier les informations transmises par son conjoint, et de faire respecter ses intérêts. En outre, cela permet aussi d'éviter des litiges, dans la mesure où les justificatifs produits sont convaincants. Chaque époux a le droit de demander un inventaire notarial à ses frais.

Ce droit à l'information et à la présentation de l'inventaire permettra ainsi à l'époux qui s'est le moins enrichi pendant le régime de faire valoir sa créance de participation.

Article 1469/10, § 2 du Code civil

La situation est la même lorsqu'un époux demande la dissolution du mariage ou la liquidation anticipée de la créance de participation. Le paragraphe 1er s'applique également dans ce cas.

Article 43 (article 1469/11 du Code civil)

Par analogie avec le droit allemand (§ 1382 BGB) et le droit français (article 1576 CC), l'article 1469/11 du Code civil proposé – article 17 de l'accord franco-allemand – permet, d'une part, d'accorder des délais pour le paiement de la créance de participation aux acquêts dans certaines circonstances et, d'autre part, de demander que soient fournies des sûretés.

Article 1469/11, § 1er du Code civil

Le premier paragraphe établit les conditions dans lesquelles peut être accordé un délai de paiement.

Dans l'intérêt de l'époux créancier, un tel délai ne saurait être accordé que dans des cas exceptionnels. Il incombe donc au juge de décider si la situation est contraire ou non à l'équité.

Exemple:

L'époux débiteur doit verser à son conjoint une participation de 50 000 €. Le seul élément d'actif que

activabestanddeel dat de echtgenoot-schuldenaar bezit is een huis waarin hij woont en waarin hij zijn activiteit uitoefent die de inkomsten verschaft om in zijn bestaan te voorzien. In dat geval zou het onrechtvaardig zijn om de echtgenoot te verplichten zijn huis te verkopen. Er kan worden overwogen om uitstel van betaling te verlenen.

Artikel 1469/11, § 2 BW

De schuldvordering waarvan de betaling is uitgesteld brengt interesten op.

Artikel 1469/11, § 3 BW

Paragraaf 3 bepaalt dat de rechter de schuldenaar kan bevelen om zekerheden te stellen. De rechtbank oordeelt op billijke wijze over de aard en het bedrag van de zekerheden.

Artikel 44 (artikel 1469/12 BW)

Zowel het Frans als het Duits recht voorzien in de mogelijkheid om, ingeval de verrekenvordering gevaar loopt en in bijzondere omstandigheden, de vervroegde vereffening van die vordering te vorderen (in Duitsland: art. 1385 en 1386 BGB; in Frankrijk: art. 1580 CC).

Die mogelijkheid werd eveneens ingeschreven in het voorliggend stelsel van de verrekening van aanwinsten in artikel 1469/12 BW, dat artikel 18 van de Frans-Duitse overeenkomst overneemt. Op grond van deze bepaling kan de vervroegde vereffening van de verrekenvordering worden gevorderd wanneer de wijze waarop een van de echtgenoten zijn vermogen beheert de belangen van de andere echtgenoot met het oog op de berekening van de vordering, schaadt. Dat is inzonderheid het geval wanneer een echtgenoot handelingen stelt die aanleiding kunnen geven tot fictieve toevoeging aan het uiteindelijk vermogen, met toepassing van artikel 1469/4, § 2 (behoudens het geval van artikel 1469/4, § 2, punt 1, b).

Artikel 1469/12 BW biedt de echtgenoot die zich het meest heeft verrijkt de mogelijkheid om de vervroegde vereffening te vorderen van de verrekenvordering die hij zal moeten betalen, wanneer het bestuur van zijn echtgenoot in de zin van artikel 1469/12, § 1 BW kan leiden tot een verhoging van het bedrag ervan.

Wanneer de verrekenvordering in gevaar wordt gebracht, zal het in vele gevallen nuttig zijn de rechtbank te verzoeken om voorlopige maatregelen met het oog op het waarborgen van die vordering. De

détient l'époux débiteur est une maison, dans laquelle il vit et dans laquelle il exerce son activité, qui lui fournit les revenus de son existence. Dans ce cas, il serait injuste d'imposer à l'époux de vendre sa maison. On peut envisager que soit accordé un délai de paiement.

Article 1469/11, § 2 du Code civil

La créance dont le paiement est différé porte intérêts.

Article 1469/11, § 3 du Code civil

Le paragraphe 3 précise que le juge peut ordonner que le débiteur fournisse des sûretés. La nature et le montant des sûretés sont laissés à l'appréciation équitable du tribunal.

Article 44 (article 1469/12 du Code civil)

Tant le droit français que le droit allemand connaissent la possibilité, en cas de mise en péril de la créance de participation et dans des circonstances particulières, de demander la liquidation de cette créance par anticipation (en Allemagne, art. 1385, 1386 BGB; en France, art. 1580 CC).

Cette possibilité a également été inscrite dans le régime de participation aux acquêts proposé à l'article 1469/12 du Code civil, qui reprend l'article 18 de l'accord franco-allemand. En vertu de cette disposition, la liquidation anticipée de la créance de participation peut être demandée lorsque la gestion de son patrimoine par l'un des époux est de nature à compromettre les intérêts de l'autre au titre du calcul de cette créance. Il en est notamment ainsi lorsqu'un époux réalise des actes qui sont de nature à entraîner réunion fictive dans le patrimoine final, en application de l'article 1469/4, § 2 (sauf le cas de l'article 1469/4, § 2, point 1, b)

L'article 1469/12 du Code civil permet à l'époux qui c'est le plus enrichi de demander la liquidation anticipée de la créance de participation qu'il devra verser, lorsque la gestion de son conjoint au sens de l'article 1469/12, § 1er du Code civil est de nature à en aggraver le montant.

Si la créance de participation est mise en péril, il sera utile, dans de nombreux cas, de demander au tribunal des mesures provisoires visant à assurer cette créance. Les actes de procédure ne sont pas réglés dans le cadre

procedurehandelingen worden niet geregeld in het kader van het voorliggend stelsel van de verrekening van aanwinsten. Ter zake moet het gemeen recht worden toegepast.

Artikel 45 (artikel 1469/13 BW)

Om verwarring te vermijden, bevestigt het nieuw artikel 1469/13 BW dat de beschrijving waarvan sprake in de artikelen 1469/2 en 1469/10 onderhands kan worden opgemaakt. De Frans-Duitse overeenkomst preciseert dit in het rapport explicatif, maar niet in de tekst (cf. de toelichting bij artikel 1469/2). Omdat de begrippen "beschrijving" en "inventaire" in het Belgisch recht doorgaans worden gebruikt voor een notariële beschrijving, was een verduidelijking hier aangewezen (vgl. artikel 1428, tweede lid BW). Daarnaast wordt toegevoegd dat indien de echtgenoten een notariële beschrijving verkiezen, deze ook kan worden opgemaakt op grond van verklaringen voor zover beide echtgenoten hiermee akkoord gaan, en dit naar analogie met artikel 1394 BW.

Artikelen 46-47 (artikel 1474/1 BW)

De rechterlijke billijkheidscorrectie biedt een mogelijkheid aan de rechter om, indien de ontbinding van een stelsel van scheiding van goederen tot manifeste onbillijkheden zou leiden, een vergoeding toe te kennen aan de benadeelde echtgenoot. Deze figuur is geïnspireerd door voorbeelden uit buitenlandse rechtsstelsels en uit de doctrine (*supra*).

De rechterlijke billijkheidscorrectie wordt ingevoegd als een afzonderlijke afdeling III in hoofdstuk IV ("Scheiding van goederen"), omdat deze zowel van toepassing is in geval van een bedongen scheiding van goederen (afdeling I), als van een gerechtelijke scheiding van goederen (afdeling II).

Bij de bedongen scheiding van goederen is het mechanisme facultatief om de autonomie van de echtgenoten te vrijwaren. Na een toelichting door de notaris over de juridische gevolgen van de verschillende opties, bepalen de echtgenoten in hun huwelijksovereenkomst of zij het recht om een rechterlijke billijkheidscorrectie te vorderen, willen opnemen, al of niet met afwijkende modaliteiten. Een dergelijke uitdrukkelijke en verplichte keuze bestaat vandaag reeds bij het erfrechtelijk beding in de regelingsakte bij een echtscheiding door onderlinge toestemming (artikel 1287, derde lid Ger.W.).

De verplichting die hierbij op de notaris rust, gaat verder dan een loutere advies- en informatieplicht, zoals die bijvoorbeeld aan de orde is bij de toelichting van de

du régime de la participation aux acquêts proposé. Le droit commun est applicable en la matière.

Article 45 (article 1469/13 du Code civil)

Pour éviter toute confusion, le nouvel article 1469/13 du Code civil confirme que l'inventaire dont il est question aux articles 1469/2 et 1469/10 peut être établi sous seing privé. L'accord franco-allemand le précise dans le rapport explicatif, mais pas dans le texte (cf. le commentaire de l'article 1469/2). Les notions de "*beschrijving*" et d'"*inventaire*" étant généralement utilisées en droit belge pour un inventaire notarié, la précision était indiquée ici (comp. avec l'article 1428, alinéa 2, du Code civil). Il est en outre ajouté que si les époux optent pour un inventaire notarial, celui-ci peut également être établi sur la base de déclarations pour autant que les deux époux y consentent, et ce, par analogie avec l'article 1394 du Code civil.

Articles 46 à 47 (article 1474/1 du Code civil)

La correction judiciaire en équité offre au juge une possibilité, si la dissolution d'un régime de séparation de biens devait entraîner une iniquité manifeste, d'accorder une compensation à l'époux lésé. Cette figure s'inspire d'exemples de régimes juridiques étrangers et de la doctrine (*supra*).

La correction judiciaire en équité est introduite en tant que section III distincte dans le chapitre IV ("De la séparation de biens") car elle est d'application tant dans le cas d'une séparation de biens conventionnelle (section I), que dans celui d'une séparation de biens judiciaire (section II).

Dans la séparation de biens conventionnelle, le mécanisme est facultatif afin de préserver l'autonomie des époux. Après des explications du notaire concernant les effets juridiques des différentes options, les époux déterminent dans leur contrat de mariage s'ils souhaitent insérer le droit de demander une correction judiciaire en équité, assorti ou non de modalités dérogatoires. Un tel choix explicite et obligatoire existe déjà dans la clause successorale inscrite dans l'acte de règlement du divorce par consentement mutuel (article 1287, alinéa 3, du Code judiciaire).

L'obligation qui repose ici sur le notaire va au-delà d'une simple obligation d'avis et d'information, comme celle évoquée dans le commentaire des effets juridiques

juridische gevolgen van het opnemen of niet opnemen van een beding van verrekening van aanwinsten (artikel 1469, § 3 BW). De notaris die de huwelijksovereenkomst van scheiding van goederen verlijdt, moet de echtgenoten niet alleen wijzen op de juridische gevolgen van hun keuze om het recht op de billijkheidscorrectie op te nemen, al of niet met afwijkende modaliteiten, maar moet die keuze op straffe van zijn aansprakelijkheid ook opnemen in de huwelijksovereenkomst. Op die manier wordt gewaarborgd dat de echtgenoten een weloverwogen en bewuste keuze uitspreken. Indien de notaris toch een huwelijksovereenkomst van scheiding van goederen verlijdt waarin geen uitdrukkelijke keuze van de echtgenoten staat vermeld, kan de benadeelde echtgenoot de notaris aansprakelijk stellen voor het verlies van de mogelijkheid om de billijkheidscorrectie te vorderen.

Deze bijzondere verplichting komt bovenop de algemene advies- en informatieplicht van de notaris. De notaris zal de echtgenoten dus ook moeten informeren over de gevolgen van het gekozen huwelijksvermogensstelsel, met inbegrip van hun keuze over de rechterlijke billijkheidscorrectie, op vlak van het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

Bij een gerechtelijke scheiding van goederen staat de mogelijkheid om een rechterlijke billijkheidscorrectie te vorderen daarentegen steeds open voor de benadeelde echtgenoot, met dien verstande dat de echtgenoot die de gerechtelijke scheiding van goederen heeft gevorderd, hier als benadeelde echtgenoot geldt. Het is inderdaad niet meer dan logisch dat de echtgenoot die zich genoodzaakt ziet om de gerechtelijke scheiding van goederen te vragen wegens het wangedrag van de andere echtgenoot, het recht heeft om een billijkheidscorrectie te vorderen, indien zou blijken dat de scheiding van goederen voor die echtgenoot tot manifeste onbillijkheden leidt.

Het doel van de rechterlijke billijkheidscorrectie is om te remediëren aan manifeste onbillijkheden, niet om de deur open te zetten voor alle mogelijke betwistingen van de zuivere scheiding van goederen. Daarom is de billijkheidscorrectie onderworpen aan strikte voorwaarden. De benadeelde echtgenoot kan enkel een vergoeding vorderen indien de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijksovereenkomst onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn. Indien men weloverwogen en geïnformeerd heeft gekozen voor een zuivere scheiding van goederen, na uiteenzetting door de notaris van de mogelijke juridische gevolgen die hieruit voortvloeien, en de feitelijke omstandigheden sinds het aangaan van de huwelijksovereenkomst onveranderd zijn gebleven, is er geen reden om af te wijken van de gemaakte afspraken. Indien daarentegen één van

de l'adoption ou non d'une clause de participation aux acquêts (article 1469, § 3, du Code civil). Le notaire qui passe la convention matrimoniale de séparation de biens doit non seulement attirer l'attention des époux sur les conséquences de leur choix d'insérer le droit de correction en équité, assorti ou non de modalités dérogatoires, mais doit également, sous peine de voir sa responsabilité engagée, faire figurer ce choix dans la convention matrimoniale. On s'assure ainsi que les époux prennent un choix mûrement réfléchi et délibéré. Si le notaire passe malgré tout une convention matrimoniale de séparation de biens dans laquelle aucun choix explicite des époux n'est mentionné, l'époux lésé peut tenir le notaire responsable d'avoir été privé de la possibilité de demander une correction en équité.

Cette obligation particulière s'ajoute au devoir général de conseil et d'information du notaire. Le notaire devra donc également informer les époux à propos des conséquences du régime matrimonial choisi, en ce compris de leur choix quant à la correction judiciaire en équité, au plan du droit des régimes matrimoniaux et du droit successoral.

En revanche, dans une séparation de biens judiciaire, la possibilité de demander une correction judiciaire en équité reste ouverte pour l'époux lésé, étant entendu que l'époux qui a demandé la correction judiciaire en équité est ici l'époux lésé. Il est en effet tout à fait logique que l'époux qui se voit dans la nécessité de demander la séparation de biens judiciaire en raison de l'inconduite de l'autre époux ait le droit de demander une correction judiciaire en équité s'il apparaît que la séparation de biens entraîne des iniquités manifestes pour cet époux.

La correction judiciaire en équité a pour but de remédier à des iniquités manifestes, pas d'ouvrir la porte à toutes les contestations possibles de la séparation de biens pure et simple. C'est pourquoi la correction en équité est soumise à des conditions strictes. L'époux lésé ne peut demander de compensation que si depuis la conclusion de la convention matrimoniale les circonstances ont changé de manière imprévue et défavorablement. Si les époux ont opté de manière réfléchie et en connaissance de cause pour une séparation de biens pure et simple, après les explications données par le notaire sur les conséquences juridiques éventuelles qui en découlent, et que depuis la conclusion du contrat de mariage les circonstances factuelles sont restées inchangées, il n'y a aucune raison de déroger aux accords conclus. Par contre, si un des deux époux a dû

beide echtgenoten onvoorzien zijn beroepsactiviteiten heeft moeten terugschroeven, bijvoorbeeld omwille van gezondheids- of gezinsredenen, moeten eventuele manifeste onbillijkheden die hieruit voortvloeien, kunnen worden gecompenseerd.

Bijkomend wordt bij de beoordeling van de manifeste onbillijkheid rekening gehouden met de vermogensrechtelijke situatie van beide echtgenoten. De billijkheidscorrectie wil een remedie zijn voor schrijnende gevallen, waarin een echtgenoot door de scheiding van goederen niet heeft kunnen delen in de vermogensopbouw van de andere echtgenoot, en daardoor in een zeer kwetsbare positie achterblijft. Men kan moeilijk argumenteren dat dit het geval is indien de eisende echtgenoot zelf zeer vermogend is.

Tot slot wordt de omvang van de toegekende vergoeding beperkt. Het kan immers niet de bedoeling zijn om via een rechterlijke billijkheidscorrectie tot evenveel of zelfs meer solidariteit te komen als met name bij een 50/50 verrekenvordering, wanneer het de uitdrukkelijke wens van de echtgenoten was om dit niet op te nemen in de huwelijksovereenkomst. Voor de bepaling van de bovengrens van de vergoeding wordt gebruik gemaakt van het concept aanwinsten, zoals het werd ontwikkeld in het kader van het stelsel van verrekening van aanwinsten.

De vordering tot vergoeding wordt behandeld binnen de procedure van vereffening van het huwelijksstelsel. Vaak zal er na ontbinding van een stelsel van scheiding van goederen een procedure van vereffening-verdeling van de bestaande onverdeeldheden plaatsvinden. In dat geval schrijft de vordering tot vergoeding zich in de logica van die procedure in en kadert de vordering binnen de mededeling van hun aanspraken door de echtgenoten (art. 1218 Ger.W.). Soms kan de vordering tot vergoeding echter ook de enige aanspraak van een echtgenoot zijn, met name wanneer er geen onverdeeldheden tussen de echtgenoten zijn en er dus niets anders te verdelen is. Ook in dat geval knoopt de vordering tot vergoeding aan bij de vereffeningsprocedure.

De bepaling van de behoeftigheid bij de begroting van de onderhoudsvordering houdt rekening met de vergoeding toegekend op grond van de rechterlijke billijkheidscorrectie.

Artikel 48 (artikel 1595 BW)

Het huidig artikel 1595 BW verbiedt de verkoop tussen echtgenoten, behoudens enkele wettelijke uitzonderingen. Dit verbod is gedateerd, gelet op de contractuele ruimte die de echtgenoten vandaag

de manière imprévue réduire ses activités professionnelles, par exemple pour raisons de santé ou raisons familiales, les iniquités manifestes éventuelles qui en découlent doivent pouvoir être compensées.

De plus, lors de l'appréciation de l'iniquité manifeste, il est tenu compte de la situation patrimoniale des deux époux. La correction judiciaire en équité entend être un remède pour les cas dramatiques, lorsqu'un époux n'a pu en raison de la séparation des biens participer à la constitution du patrimoine de l'autre époux et est de ce fait resté dans une situation de grande vulnérabilité. On peut difficilement argumenter que c'est le cas si l'époux demandeur est lui-même très aisé.

Enfin, l'importance de la compensation accordée est limitée. En effet, le but ne peut pas être de parvenir via une correction judiciaire en équité à autant, voire davantage, de solidarité, comme notamment dans le cas d'une créance de participation de 50/50, alors que le souhait explicite des époux était que cela ne figure pas dans le contrat de mariage. Pour fixer le plafond de la compensation, il est recouru au concept des acquêts tel qu'il a été développé dans le cadre du système de la participation aux acquêts.

La demande d'indemnisation est examinée dans le cadre de la procédure de liquidation du régime matrimonial. La dissolution d'un régime de séparation des biens est souvent suivie d'une procédure de liquidation-partage des indivisions existantes. Dans ce cas, la demande d'indemnisation s'inscrit dans la logique de cette procédure et dans la communication par les époux de leurs revendications (article 1218 du Code judiciaire). Parfois, la demande d'indemnisation peut toutefois également être la seule revendication d'un époux, notamment lorsqu'il n'y a aucune indivision entre les époux et qu'il n'y a, par conséquent, rien d'autre à partager. Dans ce cas également, la demande d'indemnisation s'inscrit dans le cadre de la procédure de liquidation.

La détermination de l'état de besoin dans l'estimation de la créance alimentaire tient compte de la compensation accordée sur la base de la correction judiciaire en équité.

Article 48 (article 1595 du Code civil)

L'article 1595 actuel du Code civil interdit la vente entre époux sauf quelques exceptions légales. Cette interdiction est dépassée vu la liberté contractuelle dont disposent aujourd'hui les époux en vertu d'autres

door andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek genieten om hun vermogensrechtelijke relaties naar goeddunken te regelen. Om die reden is deze regel in Frankrijk (sedert 1985) en Nederland (sedert 1992) reeds geruime tijd geleden opgeheven. Ook in België pleiten het notariaat en de rechtsleer al lang voor een afschaffing. Er kan onder meer worden gewezen op de voorstellen van het Comité voor Studie en Wetgeving van de KFBN (Verslagen uit 2002, dossier nr. 4361, p. 543 e.v.) en deze geformuleerd tijdens het Colloquium van 6/10/2010 van de Répertoire notarial in de Senaat (Wetsvoorstellen in notariële zaken ter attentie van de wetgever, Larcier, 2011, suggestie nr. 16, p. 87). Er zijn in het verleden ook reeds verschillende wetsvoorstellen en -ontwerpen in deze zin ingediend in het Parlement (met name nr. 53-2998 in de Kamer en nr. 2-999 in de Senaat).

Artikelen 49 en 50
(artikelen 628 en 1253quater Ger. W.)

Deze artikelen betreffen technische verbeteringen aan het Gerechtelijk Wetboek wegens de hernummering van bepaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 51 (artikel 1287 Ger.W.)

Krachtens het nieuw artikel 858*bis*, § 3 BW, zoals gewijzigd door de Wet van 31 juli 2017, ontvangt de langstlevende echtgenoot bij overlijden van de schenker het vruchtgebruik van de goederen die de schenker heeft geschonken en waarvan hij zich het vruchtgebruik heeft voorbehouden. Er wordt nu bepaald dat indien echtgenoten door onderlinge toestemming uit de echt willen scheiden, zij ook over dit vruchtgebruik een regeling moeten treffen in de EOT-regelingsakte voor het geval één van hen zou overlijden vooraleer de echtscheiding definitief is uitgesproken, net zoals reeds het geval is voor het intestaatserfrecht (artikel 745*bis* BW) en reservatair erfrecht (artikel 915*bis* BW).

Artikelen 52-58 (Wet van 31 juli 2017)

Deze artikelen betreffen technische verbeteringen aan de Wet van 31 juli 2017.

dispositions du Code civil pour régler leurs relations patrimoniales à leur gré. C'est pourquoi cette règle a été abrogée depuis longtemps déjà en France (depuis 1985) et aux Pays-Bas (depuis 1992). En Belgique également, les notaires et la doctrine plaident depuis longtemps déjà pour une suppression. Il peut notamment être renvoyé aux propositions du Comité d'Études et de Législation de la FRNB (rapports de 2002, dossier n° 4361, pp. 543 et suivantes) et à celles formulées durant le colloque du 6 octobre 2010 du Répertoire notarial au Sénat (Suggestions de lois faites au législateur en matière notariale, Larcier, 2011, suggestion n° 16, p. 87). Différentes propositions de loi et projets de loi ont également déjà été déposés au Parlement par le passé (en l'occurrence le n° 53-2998 à La Chambre et le n° 2-999 au Sénat).

Article 49 et 50
(articles 628 et 1253*quate*r du Code judiciaire)

Ces articles apportent des corrections techniques au Code judiciaire en raison de la renumérotation de certains articles du Code civil.

Article 51 (article 1287 du Code judiciaire)

En vertu du nouvel article 858*bis*, § 3, du Code civil, modifié par la loi du 31 juillet 2017, au décès du donateur, le conjoint survivant reçoit l'usufruit des biens dont le donateur a fait donation et desquels il s'est réservé l'usufruit. Il est à présent précisé que si les époux souhaitent divorcer par consentement mutuel, ils doivent également prendre une mesure dans l'acte de règlement de divorce par consentement mutuel au sujet de cet usufruit, dans l'hypothèse où l'un d'entre eux décéderait avant que le divorce soit définitivement prononcé, comme c'est déjà le cas pour le droit successoral ab intestat (article 745*bis* du Code civil) et le droit successoral réservataire (article 915*bis* du Code civil).

Articles 52 à 58 (Loi du 31 juillet 2017)

Ces articles apportent des corrections techniques à la Loi du 31 juillet 2017.

Artikelen 59-61 (Wet van 13 januari 1977)

Huwelijkscontracten en wijzigingsakten moeten worden geregistreerd in het centraal huwelijksovereenkomstenregister. Dezelfde verplichting geldt voortaan voor de akten van eigendomsverkrijging van een onroerend goed die een verklaring van anticipatieve inbreng bevatten conform het nieuw artikel 1452, § 2 BW, voor wat die verklaring betreft (cf. het nieuw artikel 1395, § 1/1 BW).

Artikel 62

Dit artikel bepaalt de toepassing in de tijd van de wijziging van dit wetgevend initiatief in artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek en voorziet erin dat deze wijziging slechts van toepassing zal zijn op de echtscheidingen die voortvloeien uit een vordering die is ingediend vanaf de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Artikel 63

Dit artikel bepaalt de toepassing in de tijd van de weinige bepalingen van dit wetgevend initiatief die de regels van het Burgerlijk Wetboek inzake het erfrecht wijzigen.

Het huldigt de gebruikelijke regel inzake de toepassing in de tijd van de wet erfopvolgingswet, te weten de regel op grond waarvan de nieuwe wet slechts van toepassing is op de nalatenschappen die zijn opengevallen vanaf de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet.

De wijzigingen die bij dit wetgevend initiatief ter zake worden aangebracht, zullen dus slechts van toepassing zijn op de nalatenschappen van personen die zijn overleden vanaf de datum van inwerkingtreding van de wet.

Artikel 64

Dit artikel bepaalt de toepassing in de tijd van de bepalingen van dit wetgevend initiatief tot wijziging van de regels van het Burgerlijk Wetboek inzake de huwelijksvermogensstelsels, die het grootste deel uitmaken van dit initiatief.

Dit artikel voorziet, volgens verschillende nadere regels, in de toepasbaarheid van deze bepalingen op twee verschillende soorten van huwelijksvermogensrechtelijke situaties, te weten die van de:

Articles 59 à 61 (Loi du 13 janvier 1977)

Les contrats de mariage et les actes modificatifs sont enregistrés dans le registre central des contrats de mariage. La même obligation s'applique désormais aux actes d'acquisition de propriété d'un bien immeuble contenant une déclaration d'apport anticipé, conformément à l'article 1452, § 2, pour ce qui concerne cette déclaration (cf. le nouvel article 1395, § 1er/1 du Code civil).

Article 62

Cet article détermine l'application dans le temps de la modification apportée par la présente initiative législative à l'article 299 du Code civil et il prévoit que cette modification ne sera applicable qu'aux divorces résultant d'une demande introduite à compter de la date de l'entrée en vigueur de la présente loi.

Article 63

Cet article détermine l'application dans le temps des quelques dispositions de la présente initiative législative qui modifient les règles du Code civil relatives au droit successoral.

Il consacre la règle habituelle en matière d'application de la loi successorale dans le temps, à savoir la règle selon laquelle la loi nouvelle ne s'applique qu'aux successions qui se sont ouvertes à compter de l'entrée en vigueur de la loi nouvelle.

Les modifications apportées en cette matière par la présente initiative législative ne seront donc applicables qu'aux successions des personnes décédées à partir du jour de l'entrée en vigueur de la loi.

Article 64

Cet article détermine l'application dans le temps des dispositions de la présente initiative législative modifiant les règles du Code civil relatives aux régimes matrimoniaux, lesquelles constituent la partie la plus étendue de cette initiative.

Cet article prévoit, selon des modalités différentes, l'applicabilité de ces dispositions à deux types différents de situations matrimoniales, à savoir celles:

1. echtgenoten die een huwelijk aangaan vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet en reeds gehuwde echtgenoten die vanaf die datum overgaan tot een wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel die de ontbinding ervan tot gevolg heeft (cfr artikelen 1394, § 2, tweede lid 2, en 1427, 4° van het Burgerlijk Wetboek);

2. echtgenoten die reeds gehuwd waren vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet en van wie het huwelijksvermogensstelsel nog niet ontbonden was op de datum van inwerkingtreding van deze wet.

Een derde soort van huwelijksvermogensrechtelijke situatie, te weten die van de echtgenoten die reeds gehuwd waren vóór de datum van inwerkingtreding van de wet en van wie het huwelijksvermogensstelsel ontbonden was op het de datum van de inwerkingtreding van de wet, wordt echter niet gedekt door dit artikel. Bijgevolg is de toepassing van deze wet uitgesloten ten aanzien van deze echtgenoten. Daarbij gaat het in zekere zin om een situatie die vergelijkbaar is met de nalatenschappen die reeds opengevallen zijn op de datum van de inwerkingtreding van de wet en die, zoals vermeld in de bespreking van het voorgaande artikel, ook zijn uitgesloten van de toepassing van deze wet.

Met betrekking tot de hierboven bedoelde eerste categorie van echtgenoten wordt de toepasbaarheid van de nieuwe wet zonder voorbehoud geregeld door paragraaf 1 van dit artikel: de nieuwe wet zal dus volledig van toepassing zijn op de echtgenoten die een huwelijk aangaan vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet en op de reeds gehuwde echtgenoten die vanaf die datum overgaan tot een wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel die de ontbinding ervan tot gevolg heeft. In dat laatste geval zal de volledige toepassing van de wet worden doorgevoerd na de ontbinding van hun bestaande huwelijksvermogensstelsel.

Wat de hierboven bedoelde tweede categorie van echtgenoten betreft, te weten de echtgenoten die reeds gehuwd waren vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet en van wie het huwelijksvermogensstelsel nog niet ontbonden was op de datum van inwerkingtreding van de wet, is de toepasbaarheid van de wet, die geldt onverminderd de huwelijksovereenkomsten die de echtgenoten op geldige wijze zouden hebben gesloten vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, onderworpen aan verscheidene beperkingen, overeenkomstig het bepaalde in paragrafen 2 en 3.

Die beperkingen zijn van drieërlei aard.

Ten eerste geldt die toepasbaarheid niet wat betreft artikel 1474/1 van het Burgerlijk Wetboek, zoals ingevoegd bij dit initiatief. Deze bepaling heeft betrekking

1. des époux qui contractent mariage à compter de la date de l'entrée en vigueur de la présente loi ou des époux déjà mariés qui, à compter de cette date, procèdent à une modification de leur régime matrimonial qui en entraîne la dissolution (cfr les articles 1394, § 2, alinéa 2, et 1427, 4°, du Code civil);

2. des époux déjà mariés avant la date de l'entrée en vigueur de la présente loi et dont le régime matrimonial n'était pas encore dissous à la date de l'entrée en vigueur de la présente loi.

Un troisième type de situation matrimoniale, à savoir celle des époux déjà mariés avant la date de l'entrée en vigueur de la loi et dont le régime matrimonial était dissous au moment de l'entrée en vigueur de la loi, n'est, par contre, pas couvert par cet article. En conséquence, l'application de la présente loi est exclue à l'égard de ces époux. Il s'agit là, en quelque sorte, d'une situation similaire à celle des successions déjà ouvertes au moment de l'entrée en vigueur de la loi et qui, comme on l'a dit sous le commentaire de l'article précédent, sont, elles aussi, exclues de l'application de la présente loi.

En ce qui concerne la première catégorie d'époux visée ci-dessus, l'applicabilité de la nouvelle loi est régie par le paragraphe 1er du présent article et elle est sans réserve: la nouvelle loi sera donc pleinement applicable aux époux qui se marient à compter de la date de l'entrée en vigueur de la loi ainsi qu'aux époux déjà mariés qui, à compter de cette date, procèdent à une modification de leur régime matrimonial qui en entraîne la dissolution. Dans ce dernier cas, l'application pleine et entière de la loi aura donc lieu après la dissolution de leur régime matrimonial existant.

En ce qui concerne la deuxième catégorie d'époux visé ci-dessus, à savoir les époux déjà mariés avant la date de l'entrée en vigueur de la loi et dont le régime matrimonial n'était pas encore dissous à la date de l'entrée en vigueur de la loi, l'applicabilité de la nouvelle loi, qui est sans préjudice des conventions matrimoniales que les époux auraient valablement conclues avant la date de l'entrée en vigueur de la présente loi, est soumise à plusieurs limites, conformément au prescrit des paragraphes 2 et 3.

Ces limites sont de trois ordres.

D'abord, cette applicabilité ne vaut pas en ce qui concerne l'article 1474/1 du Code civil, tel qu'inséré par la présente initiative. Cette disposition est relative à la

op de rechterlijke billijkheidscorrectie ten aanzien van de echtgenoten die hebben gekozen voor het stelsel van scheiding van goederen. Aangezien ze impliceert dat de echtgenoten in hun huwelijksovereenkomst hun overeenkomsten inzake de werking van dat mechanisme vaststellen, is de toepassing ervan op de reeds gehuwde echtgenoten materieel gezien niet haalbaar.

Met betrekking tot de diverse verduidelijkingen die worden aangebracht aan het stelsel, wordt vervolgens benadrukt dat die slechts van toepassing zijn op de goederen verworven of op de bestuurshandelingen verricht vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet. In het geval van een levensverzekeringsovereenkomst bijvoorbeeld zijn de verkregen goederen ofwel de prestatie, ofwel de afkoopwaarde op het moment waarop de rechten op deze goederen moeten bepaald worden, zelfs indien ze een overeenkomst betreft die is gesloten voor de inwerkingtreding van deze wet.

Ten slotte wordt nog benadrukt dat die toepasbaarheid van de nieuwe wet niet geldt ten aanzien van de echtgenoten van wie het huwelijksvermogensstelsel wordt ontbonden na de inwerkingtreding van de wet, maar met ingang vóór die datum. Dat is inzonderheid het geval wanneer een vordering tot echtscheiding wordt ingediend vóór de inwerkingtreding van de wet en de echtscheiding na de inwerkingtreding wordt uitgesproken, aangezien het vonnis van echtscheiding ten aanzien van de echtgenoten, inzake hun goederen, gevolg heeft vanaf de dag van de vordering, zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 1278, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 65

In dit artikel wordt de toepassing in de tijd van de opheffing van artikel 1595 van het Burgerlijk Wetboek door dit wetgevend initiatief bepaald en wordt benadrukt dat die slechts geldt voor de overeenkomsten afgesloten vanaf de datum van de inwerkingtreding van de wet.

Daarbij gaat het om de toepassing van het traditionele beginsel van overgangsrecht op grond waarvan, wat overeenkomsten betreft, de oude wet in principe van toepassing blijft, daaronder begrepen ten aanzien van de toekomstige gevolgen van situaties die zijn ontstaan onder het stelsel van de vorige wet.

Artikel 66

In dit artikel wordt de inwerkingtreding van de wet bepaald en wordt verduidelijkt dat die zal plaatsvinden op de dag van de inwerkingtreding van de wet van

correction judiciaire en équité introduite à l'égard des époux ayant fait choix du régime de séparation de biens. Dès lors qu'elle implique que les époux constatent dans leur contrat de mariage leurs conventions au sujet de l'exercice de ce mécanisme, son application aux époux déjà mariés n'est matériellement pas réalisable.

Ensuite, en ce qui concerne les diverses clarifications apportées au régime légal, il est précisé que celles-ci ne sont applicables qu'aux biens acquis ou aux actes de gestion accomplis à compter de la date de l'entrée en vigueur de la loi. Par exemple, dans le cas d'une assurance-vie, les biens acquis sont soit la prestation, soit la valeur de rachat au moment où les droits sur ces biens doivent être déterminés, même si elle concerne un contrat conclu avant l'entrée en vigueur de la loi.

Enfin, il est encore précisé que cette applicabilité de la loi nouvelle ne vaut pas à l'égard des époux dont le régime matrimonial est dissous après l'entrée en vigueur de la loi mais avec effet avant cette date. Tel est notamment le cas lorsqu'une requête en divorce est déposée avant l'entrée en vigueur de la loi et que le divorce est prononcé après cette entrée en vigueur, le jugement prononçant le divorce produisant ses effets à l'égard des époux, en ce qui concerne leurs biens, au jour de la demande conformément au prescrit de l'article 1278, alinéa 2, du Code judiciaire.

Article 65

Cet article détermine l'application dans le temps de l'abrogation de l'article 1595 du Code civil par la présente initiative législative et précise qu'elle ne vaut que pour les contrats conclus à compter de la date de l'entrée en vigueur de la loi.

Il s'agit là de l'application du principe traditionnel de droit transitoire selon lequel, en matière de contrats, l'ancienne loi reste en principe applicable, y compris à l'égard des effets futurs des situations nées sous le régime de la loi antérieure.

Article 66

Cet article fixe l'entrée en vigueur de la loi et précise que celle-ci aura lieu le jour de l'entrée en vigueur de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui

31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake.

Rekening houdend met de nauwe banden tussen beide wetten, lijkt het immers noodzakelijk om te voorzien in een gezamenlijke inwerkingtreding.

Artikel 67

De artikelen die de wet van 31 juli 2017 wijzigen, treden in werking op de dag van de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*.

Sonja BECQ (CD&V)
Sarah SMEYERS (N-VA)
Philippe GOFFIN (MR)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)

concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière.

Compte tenu des liens étroits entre ces deux lois, il apparaît, en effet, indispensable de prévoir une entrée en vigueur simultanée de celles-ci.

Article 67

Les articles modifiant la loi du 31 juillet 2017 entrent en vigueur le jour de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*.

WETSVOORSTEL

HOOFDSTUK 1

Inleidende bepaling

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.

HOOFDSTUK 2

Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek

Art. 2

Artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij de wet van 27 april 2007, wordt vervangen als volgt:

"Art. 299. Behoudens overeenkomst in tegenovergestelde zin, leidt de echtscheiding tot het verval van de overlevingsrechten die de echtgenoten elkaar bij huwelijksovereenkomst en sinds het aangaan van het huwelijk hebben toegekend.".

Art. 3

Artikel 733, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, wordt aangevuld met de volgende zin: "Deze verdeling in gelijke delen vindt niet plaats in het geval van artikel 754/1.".

Art. 4

In artikel 745*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 mei 1981 en laatst gewijzigd bij de wet van 28 maart 2007, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in paragraaf 1, wordt het tweede lid vervangen als volgt:

"Wanneer de overledene bloedverwanten in de opgaande lijn of broeders, zusters of afstammelingen van dezen achterlaat, verkrijgt de langstlevende echtgenoot:

1° de volle eigendom van het deel van de eerststervende in het gemeenschappelijk vermogen en in het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is, en

PROPOSITION DE LOI

CHAPITRE 1ER

Disposition introductive

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.

CHAPITRE 2

Modifications du Code civil

Art. 2

L'article 299 du Code civil, remplacé par la loi du 27 avril 2007, est remplacé par ce qui suit:

"Art. 299. Sauf convention contraire, le divorce entraîne la caducité des droits de survie que les époux se sont concédés par contrat de mariage et depuis qu'ils ont contracté mariage.".

Art 3

L'article 733, alinéa 1er, du même Code, est complété par la phrase suivante: "Ce partage par parts égales n'a pas lieu dans le cas de l'article 754/1.".

Art. 4

À l'article 745*bis* du même Code, inséré par la loi du 14 mai 1981 et modifié en dernier lieu par la loi du 28 mars 2007, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le paragraphe 1er, l'alinéa 2 est remplacé par ce qui suit:

"Lorsque le défunt laisse des ascendants ou des frères, sœurs ou descendants de ceux-ci, le conjoint survivant recueille:

1° la pleine propriété de la part du prémourant dans le patrimoine commun et dans le patrimoine en indivision exclusivement entre les époux, et

2° het vruchtgebruik van diens eigen vermogen.";

2° in paragraaf 1, derde lid, worden de woorden "andere erfgerechtigden of" ingevoegd tussen het woord "overledene" en het woord "geen";

3° in paragraaf 2, worden de woorden "366, § 1, eerste en tweede lid, 747 en 766" vervangen door de woorden "353-16, eerste lid, 2° en 747".

Art. 5

Artikel 753, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, wordt aangevuld met de volgende zin: "Deze verdeling in helften vindt niet plaats in het geval van artikel 754/1.".

Art. 6

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 754/1 ingevoegd, luidende:

"Art. 754/1. Bloedverwanten in de zijlijn, andere dan broeders of zusters van de overledene of hun afstammelingen, erven niet wanneer de overledene een langstlevende echtgenoot nalaat.

De verdeling van de nalatenschap bij helften, bedoeld in artikel 753, vindt niet plaats wanneer de overledene een langstlevende echtgenoot nalaat.".

Art. 7

Artikel 792 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt:

"Art. 792. De erfgenaam die te kwader trouw informatie verzwijgt of valse verklaringen aflegt met betrekking tot de samenstelling of de omvang van de nalatenschap, om hieruit voor zichzelf, ten nadele van zijn medeerfgenamen of van schuldeisers van de nalatenschap, een voordeel te verkrijgen, is schuldig aan heling.

De erfgenaam die schuldig is aan heling verliest de bevoegdheid om de nalatenschap te verwerpen; al zou hij die willen verwerpen, toch blijft hij zuiver erfgenaam, en verliest zijn aanspraken in de nalatenschap ten belope van het voordeel dat hij voor zichzelf beoogde.

Deze sanctie kan niet worden ingeroepen tegen de erfgenaam die spontaan en tijdig de juiste en volledige informatie verstrekt of zijn valse verklaringen rechtzet.".

2° l'usufruit du patrimoine propre du défunt.";

2° dans le paragraphe 1er, alinéa 3, les mots "laisse d'autres successibles ou" sont insérés entre le mot "défunt" et le mot "ne";

3° dans le paragraphe 2, les mots "366, § 1er, al. 1 et 2, 747 et 766" sont remplacés par les mots "353-16, alinéa 1er, 2°, et 747".

Art. 5

L'article 753 alinéa 1er, du même Code, est complété par la phrase suivante: "Ce partage par moitié n'a pas lieu dans le cas de l'article 754/1.".

Art. 6

Dans le même Code, il est inséré un article 754/1 rédigé comme suit:

"Art. 754/1. Les collatéraux autres que les frères ou sœurs ou leurs descendants n'héritent pas lorsque le défunt laisse un conjoint survivant.

Le partage de la succession par moitié, visé à l'article 753, n'a pas lieu lorsque le défunt laisse un conjoint survivant.".

Art. 7

L'article 792 du même Code est remplacé par ce qui suit:

"Art. 792. L'héritier qui, de mauvaise foi, dissimule des informations ou fait de fausses déclarations en ce qui concerne la composition ou l'étendue de la succession, pour en retirer un avantage pour lui-même au préjudice de ses cohéritiers ou des créanciers de la succession, est coupable de recel.

L'héritier qui est coupable de recel est déchu de la faculté de renoncer à la succession; même s'il voulait y renoncer, il demeure héritier pur et simple, et perd toute prétention à la succession à concurrence de l'avantage qu'il visait à obtenir pour lui-même.

Cette sanction ne peut être invoquée à l'encontre de l'héritier qui fournit, spontanément et en temps utile, l'information exacte et complète ou rectifie ses fausses déclarations.".

Art. 8

In artikel 1388 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en gewijzigd door de wet van 22 april 2003, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het tweede lid, wordt de zin "Deze regeling doet geen afbreuk aan het recht van de ene, om bij testament of bij akte onder de levenden te beschikken ten gunste van de andere en kan in geen geval aan de langstlevende het recht van vruchtgebruik ontnemen van het onroerend goed dat bij het openvallen van de nalatenschap van de eerststervende het gezin tot voornaamste woning diende en van het daarin aanwezige huisraad, volgens de voorwaarden bepaald in artikel 915*bis*, § § 2 tot 4." vervangen door de zinnen "Deze regeling doet geen afbreuk aan het recht van de ene, om bij testament of bij akte onder de levenden te beschikken ten gunste van de andere. Ze kan in geen geval aan de langstlevende het recht van bewoning ontnemen van het onroerend goed dat bij het openvallen van de nalatenschap van de eerststervende het gezin tot voornaamste woning diende en het recht van gebruik van het daarin aanwezige huisraad voor een periode van zes maanden vanaf de dag van het openvallen van de nalatenschap van de eerstervende.

2° het artikel wordt aangevuld met een lid, luidende:

"De artikelen 1100/2 tot 1100/6 zijn van toepassing op de overeenkomst bedoeld in het vorige lid.".

Art. 9

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1389/1 ingevoegd, luidende:

"Art. 1389/1. Wanneer het huwelijksvermogensstelsel eindigt door het overlijden van een der echtgenoten, kan de langstlevende, tegen opleg indien daartoe grond bestaat, zich bij voorrang doen toewijzen, voor zover deze behoren tot het gemeenschappelijk vermogen of tot het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is:

1° een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient;

2° het aldaar aanwezige huisraad;

3° de goederen die hij aanwendt voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf.".

Art. 8

À l'article 1388 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié par la loi du 22 avril 2003, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans l'alinéa 2, la phrase "Cet accord ne porte pas préjudice au droit de l'un de disposer, par testament ou par acte entre vifs, au profit de l'autre et ne peut en aucun cas priver le conjoint survivant du droit d'usufruit portant sur l'immeuble affecté au jour de l'ouverture de la succession du prémourant au logement principal de la famille et des meubles meublants qui le garnissent, aux conditions prévues à l'article 915*bis*, § § 2 à 4." est remplacé par les phrases: "Cet accord ne porte pas préjudice au droit de l'un de disposer, par testament ou par acte entre vifs, au profit de l'autre. Il ne peut en aucun cas priver le conjoint survivant du droit d'habitation portant sur l'immeuble affecté au jour de l'ouverture de la succession du prémourant au logement principal de la famille et du droit d'usage des meubles meublants qui le garnissent pour une période de six mois à compter du jour de l'ouverture de la succession du prémourant.".

2° l'article est complété par un alinéa rédigé comme suit:

"Les articles 1100/2 à 1100/6 sont applicables à l'accord visé à l'alinéa précédent.".

Art. 9

Dans le même Code, il est inséré un article 1389/1 rédigé comme suit:

"Art. 1389/1. Lorsque le régime matrimonial prend fin par le décès d'un des époux, le conjoint survivant peut, moyennant soulte s'il y a lieu, se faire attribuer par préférence, pour autant qu'ils appartiennent au patrimoine commun ou au patrimoine qui est en indivision exclusivement entre les époux:

1° un des immeubles servant au logement de la famille;

2° les meubles meublants qui le garnissent;

3° les biens qu'il utilise pour l'exercice de sa profession ou l'exploitation de son entreprise.".

Art. 10

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1389/2 ingevoegd, luidende:

"Art. 1389/2. § 1. Wanneer het huwelijksvermogensstelsel eindigt door echtscheiding op grond van artikel 229, door de scheiding van tafel en bed of door de gerechtelijke scheiding van goederen, kan elk der echtgenoten binnen de vereffeningsprocedure aan de familierechtbank te zijnen voordele toepassing van artikel 1389/1 vragen.

§ 2. De rechtbank beslist met inachtneming van de belangen die ieder van de echtgenoten kan laten gelden en rekening houdend met de financiële mogelijkheden van degene die de opleg desgevallend zal moeten betalen.

Behoudens uitzonderlijke omstandigheden, wordt het verzoek ingewilligd dat uitgaat van de echtgenoot die slachtoffer is van een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403, 405, 409 §§ 1 tot 3 en 5 en 422*bis* van het Strafwetboek of van een poging tot het plegen van een feit als bedoeld in de artikelen 375, 393 tot 397, 401, 404 en 409 § 4 van hetzelfde Wetboek, indien de andere echtgenoot door in kracht van gewijsde gegane beslissing uit dien hoofde als dader, mededader of medeplichtige schuldig werd bevonden.".

Art. 11

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1389/3 ingevoegd, luidende:

"Art. 1389/3. De echtgenoot die te kwader trouw informatie verzwijgt of valse verklaringen aflegt met betrekking tot de samenstelling of de omvang van de gemeenschap, van de tussen echtgenoten bestaande onverdeeldheden, of, in geval van een stelsel van scheiding van goederen met beding van verrekening, van de verrekenmassa, om hieruit voor zichzelf, ten nadele van de andere echtgenoot, een voordeel te verkrijgen, is schuldig aan heling.

De echtgenoot die schuldig is aan heling moet de andere echtgenoot vergoeden ten belope van het voordeel dat hij voor zichzelf beoogde.

Deze sanctie kan niet worden ingeroepen tegen de echtgenoot die spontaan en tijdig de juiste en volledige informatie verstrekt of zijn valse verklaringen rechtzet.".

Art. 10

Dans le même Code, il est inséré un article 1389/2 rédigé comme suit:

"Art. 1389/2. § 1er. Lorsque le régime matrimonial prend fin par le divorce sur la base de l'article 229, par la séparation de corps ou par la séparation de biens judiciaire, chacun des époux peut au cours des opérations de liquidation, demander au tribunal de la famille de faire application à son profit des dispositions visées à l'article 1389/1.

§ 2. Le tribunal statue en considération des intérêts que chacun des époux peut faire valoir et en tenant compte des capacités financières de celui qui, le cas échéant, devra payer la soulte.

Il est fait droit, sauf circonstances exceptionnelles, à la demande formulée par l'époux qui a été victime d'un fait visé aux articles 375, 398 à 400, 402, 403, 405, 409, §§ 1er à 3 et 5, et 422*bis* du Code pénal ou d'une tentative de commission d'un fait visé aux articles 375, 393 à 397, 401, 404 et 409, § 4, du même Code, si l'autre époux a été reconnu coupable de ce chef comme auteur, coauteur ou complice par décision coulée en force de chose jugée.".

Art. 11

Dans le même Code, il est inséré un article 1389/3 rédigé comme suit:

"Art. 1389/3. L'époux qui, de mauvaise foi, dissimule des informations ou fait de fausses déclarations en ce qui concerne la composition ou l'étendue de la communauté, des indivisions existant entre les époux ou, dans le cas d'un régime de séparation de biens avec clause de participation, de la masse de participation, pour en retirer un avantage pour lui-même au préjudice de l'autre époux, est coupable de recel.

L'époux qui est coupable de recel doit indemniser l'autre époux à concurrence de l'avantage qu'il visait pour lui-même.

Cette sanction ne peut être invoquée à l'encontre de l'époux qui fournit, spontanément et en temps utile, l'information exacte et complète ou rectifie ses fausses déclarations.".

Art. 12

In artikel 1395 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 januari 2013, wordt een paragraaf 1/1 ingevoegd, luidende:

"§ 1/1. Dezelfde verplichting rust op de notaris voor wie een akte eigendomsverkrijging van een onroerend goed is verleden, waarin een verklaring van anticipatieve inbreng is opgenomen, overeenkomstig artikel 1452, § 2, voor wat die verklaring betreft.".

Art. 13

In artikel 1399, derde lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden "of van schuldvorderingen" ingevoegd tussen het woord "goederen" en het woord "geleverd".

Art. 14

In artikel 1400 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) de bepaling onder 1 wordt vervangen als volgt:

"1. het toebehoren van eigen goederen of rechten;";

b) de bepaling onder 2 wordt opgeheven;

c) de bepaling onder 6 wordt vervangen als volgt:

" 6. de vorderbare netto-afkoopwaarde, op het moment van de ontbinding van het huwelijk, verbonden aan een individuele levensverzekeringsovereenkomst die door één van de echtgenoten tijdens het huwelijk is gesloten, indien de verzekeringsprestatie niet opeisbaar wordt bij de ontbinding van het huwelijk;";

d) de bepaling onder 7 wordt vervangen als volgt:

"7. de verzekerde prestatie verbonden aan een individuele levensverzekeringsovereenkomst die door één van de echtgenoten tijdens het huwelijk is gesloten, en die bij de ontbinding van het huwelijk ten voordele van die echtgenoot opeisbaar wordt.".

Art. 12

Dans l'article 1395 du même Code, remplacé par la loi du 14 janvier 2013, il est inséré un paragraphe 1er/1 rédigé comme suit:

"§ 1er/1. La même obligation incombe au notaire devant qui est passé un acte d'acquisition de propriété d'un bien immeuble dans lequel figure une déclaration d'apport anticipé conformément à l'article 1452, § 2, en ce qui concerne cette déclaration.".

Art. 13

Dans l'article 1399, alinéa 3, du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les mots "ou des créances" sont insérés entre le mot "biens" et le mot "peut".

Art. 14

Dans l'article 1400 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les modifications suivantes sont apportées:

a) le 1 est remplacé par ce qui suit:

"1. les accessoires de biens ou de droits propres;";

b) le 2 est abrogé;

c) le 6 est remplacé par ce qui suit:

" 6. la valeur de rachat nette exigible, au moment de la dissolution du mariage, liée à un contrat d'assurance sur la vie individuelle qui a été conclu par un des époux pendant le mariage, lorsque la prestation d'assurance ne devient pas exigible à la dissolution du mariage;";

d) le 7 est remplacé par ce qui suit:

"7. la prestation d'assurance liée à un contrat d'assurance sur la vie individuelle qui a été conclu par un des époux pendant le mariage, et qui devient exigible au profit de cet époux à la dissolution du mariage.".

Art. 15

In artikel 1401 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en gewijzigd bij de wet van 1 april 1987, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) in de bestaande tekst, die de paragraaf 1 zal vormen, wordt de bepaling onder 5 vervangen als volgt:

“5. de lidmaatschapsrechten verbonden aan vennootschapsaandelen die met gemeenschappelijke gelden zijn verkregen en op naam van één echtgenoot zijn ingeschreven, met inbegrip van het recht om als eigenaar van deze aandelen te handelen, voor zover het hetzij om een besloten vennootschap gaat, hetzij om een vennootschap waarin enkel die echtgenoot zijn professionele activiteit als zaakvoerder of beheerder uitoefent;”;

b) de bestaande tekst, die de paragraaf 1 zal vormen, wordt aangevuld met de bepalingen onder 6 en 7, luidende:

“6. het recht op goederen die een echtgenoot exclusief voor de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf aanwendt, met inbegrip van het recht om als eigenaar van deze beroepsgoederen te handelen, tenzij de echtgenoten samen dat beroep uitoefenen of dat bedrijf uitbaten;

7. het recht op cliënteel, met inbegrip van het recht om als eigenaar van het cliënteel te handelen, tenzij het cliënteel is opgebouwd binnen een beroep dat de echtgenoten samen uitoefenen of een bedrijf dat ze samen uitbaten.”.

c) het artikel wordt aangevuld met een paragraaf 2, luidende:

“§ 2. Eveneens eigen zijn:

1. de schadevergoeding uitgekeerd aan een echtgenoot, voor zover deze vergoeding strekt tot herstel van zijn persoonlijke ongeschiktheid, die betrekking heeft op de niet economisch waardeerbare gevolgen van de aantasting van de fysieke en psychische integriteit in zijn dagelijks leven;

2. de verzekerde prestatie verbonden aan een individuele levensverzekeringsovereenkomst die door een van de echtgenoten tijdens het huwelijk gesloten is, indien ze bij de ontbinding van het huwelijk ten voordele van de andere echtgenoot opeisbaar wordt. ”.

Art. 15

Dans l’article 1401 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié par la loi du 1 avril 1987, les modifications suivantes sont apportées:

a) dans le texte actuel, lequel formera le paragraphe 1er, le 5 est remplacé par ce qui suit:

“5. les droits résultant de la qualité d’associé liés à des parts ou actions de société acquises avec des fonds communs et qui ont été inscrites au nom d’un des époux, en ce compris le droit d’agir en tant que propriétaire de ces parts ou actions, pour autant qu’il s’agisse soit d’une société privée, soit d’une société au sein de laquelle seul cet époux exerce son activité professionnelle en tant que gérant ou administrateur;”;

b) le texte actuel, lequel formera le paragraphe 1er, est complété par les 6 et 7 rédigés comme suit:

“6. le droit aux biens qu’un époux utilise exclusivement pour l’exercice de sa profession ou l’exploitation de son entreprise, en ce compris le droit d’agir en tant que propriétaire de ces biens professionnels, à moins que les époux n’exercent ensemble cette profession ou n’exploitent ensemble cette entreprise;

7. le droit à la clientèle, en ce compris le droit d’agir en tant que propriétaire de la clientèle, à moins que la clientèle n’ait été constituée dans le cadre d’une profession que les époux exercent ensemble ou d’une entreprise qu’ils exploitent ensemble.”.

c) l’article est complété par un paragraphe 2 rédigé comme suit:

“§ 2. Sont également propres:

1. l’indemnité payée à un époux en réparation d’un dommage, dans la mesure où cette indemnité vise à réparer son incapacité personnelle, qui concerne les conséquences non économiquement quantifiables de l’atteinte à son intégrité physique et psychique dans sa vie quotidienne;

2. la prestation d’assurance liée à un contrat d’assurance sur la vie individuelle qui a été conclu par un des époux pendant le mariage, et qui devient exigible au profit de l’autre époux à la dissolution du mariage.”.

Art. 16

In artikel 1404 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden “voor meer dan de helft” ingevoegd tussen het woord “goederen” en het woord “betaald”.

Art. 17

Artikel 1405 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt vervangen als volgt:

“§ 1. Gemeenschappelijk zijn:

1. de inkomsten uit de beroepsbezigheden van elk der echtgenoten, alle inkomsten of vergoedingen die ze vervangen of aanvullen, evenals de inkomsten uit openbare of particuliere mandaten; de opzeggingsvergoeding en andere uitkeringen waarop een echtgenoot wegens beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst gerechtigd is, voor het deel daarvan dat overeenstemt met de opzeggingstermijn die tijdens het huwelijk loopt;

2. de vruchten, inkomsten, interesten van hun eigen goederen;

3. de goederen geschonken of vermaakt aan de twee echtgenoten samen of aan een van hen onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn;

4. de schadevergoeding uitgekeerd aan een echtgenoot, voor zover deze vergoeding strekt tot herstel van zijn huishoudelijke of economische ongeschiktheid tijdens het huwelijk;

5. de vermogenswaarde van de vennootschapsaandelen bedoeld in artikel 1401, § 1, 5°;

6. de vermogenswaarde van de beroepsgoederen die door een van de echtgenoten met gemeenschappelijke gelden zijn verkregen, als het recht op die beroepsgoederen eigen is krachtens artikel 1401, § 1, 6°;

7. de economische waarde van het cliënteel dat tijdens het huwelijk door een van de echtgenoten in de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf is opgebouwd, als het recht op dat cliënteel eigen is krachtens artikel 1401, § 1, 7°;

8. de verzekerde prestatie verbonden aan een individuele levensverzekeringsovereenkomst die door een van de echtgenoten tijdens het huwelijk is gesloten, en tijdens het huwelijk aan een van hen verschuldigd is. Indien de prestatie als kapitaal wordt uitbetaald, is het volledige bedrag ervan gemeenschappelijk. Indien

Art. 16

Dans l’article 1404 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les mots “à concurrence de plus de la moitié,” sont insérés entre le mot “payée” et les mots “au moyen de”.

Art. 17

L’article 1405 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est remplacé par ce qui suit:

“§ 1er. Sont communs:

1. les revenus de l’activité professionnelle de chacun des époux, tous revenus ou indemnités en tenant lieu ou les complétant, ainsi que les revenus provenant de l’exercice de mandats publics ou privés; l’indemnité de préavis et autres prestations auxquelles a droit un époux en raison de la rupture de son contrat de travail, pour la part de celle-ci correspondant au délai de préavis qui court pendant le mariage;

2. les fruits, revenus, intérêts de leurs biens propres;

3. les biens donnés ou légués aux deux époux conjointement ou à l’un d’eux avec stipulation que ces biens seront communs;

4. l’indemnité payée à un époux en réparation d’un dommage, dans la mesure où cette indemnité vise à réparer son incapacité ménagère ou économique durant le mariage;

5. la valeur patrimoniale des parts ou actions de société visées à l’article 1401, § 1er, 5°;

6. la valeur patrimoniale des biens professionnels qui ont été acquis par un des époux avec des fonds communs, si le droit à ces biens professionnels est propre en vertu de l’article 1401, § 1er, 6°;

7. la valeur économique de la clientèle qui a été constituée pendant le mariage par un des époux dans le cadre de l’exercice de sa profession ou de l’exploitation de son entreprise, si le droit à cette clientèle est propre en vertu de l’article 1401, § 1er, 7°;

8. la prestation d’assurance liée à un contrat d’assurance sur la vie individuelle qui a été conclu par un des époux pendant le mariage, lorsqu’elle est due à un des époux pendant le mariage. Si la prestation est versée sous forme de capital, la totalité de son montant est commune. Si la prestation est payée sous la forme d’une

de prestatie als rente wordt uitbetaald, zijn zowel de rentebedragen die tijdens het huwelijk zijn uitbetaald als de reserve die overeenstemt met de na de ontbinding van het huwelijk nog verschuldigde rentes, gemeenschappelijk.

§ 2. Gemeenschappelijk zijn ook alle goederen waarvan niet bewezen is dat zij aan een der echtgenoten eigen zijn ingevolge enige wetsbepaling.".

Art. 18

In artikel 1417 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden "daartoe noodzakelijke bestuurshandelingen" vervangen door de woorden "bestuurshandelingen die voor deze uitoefening verantwoord zijn.".

Art. 19

In artikel 1419 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt het tweede lid opgeheven.

Art. 20

In artikel 1429*bis* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 10 december 2012, worden de woorden "de aanwinsten" vervangen door de woorden "hetgeen is overgespaard van de wederzijdse inkomsten der echtgenoten".

Art. 21

Artikel 1430 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, waarvan de bestaande tekst paragraaf 1 zal vormen, wordt aangevuld met een paragraaf 2, luidende:

"§ 2. Voor de volgende goederen wordt in de te verdelen massa de waarde op het tijdstip van ontbinding, en niet op het tijdstip van verdeling opgenomen:

1° de vermogenswaarde van de vennootschapsaandelen bedoeld in artikel 1401, § 1, 5°;

2° de vermogenswaarde van de beroepsgoederen die door een van de echtgenoten met gemeenschappelijke gelden zijn verkregen, als het recht op die beroepsgoederen eigen is krachtens artikel 1401, § 1, 6°;

3° de economische waarde van het cliënteel dat tijdens het huwelijk door een van de echtgenoten in

rente, sont communs les montants de la rente payés pendant le mariage ainsi que la réserve qui correspond aux rentes encore dues après la dissolution du mariage.

§ 2. Sont également communs tous les biens dont il n'est pas prouvé qu'ils sont propres à l'un des époux par application d'une disposition de la loi.".

Art. 18

Dans l'article 1417 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les mots "nécessaires à celle-ci." sont remplacés par les mots "qui sont justifiés pour cet exercice.".

Art. 19

Dans l'article 1419 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, l'alinéa 2 est abrogé.

Art. 20

Dans l'article 1429*bis* du même Code, inséré par la loi du 10 décembre 2012, le mot "acquêts" est remplacé par les mots "économies faites sur les revenus respectifs des époux".

Art. 21

L'article 1430 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, dont le texte actuel formera le paragraphe 1er, est complété par un paragraphe 2 rédigé comme suit:

"§ 2. Pour les biens suivants, la valeur au moment de la dissolution, et non au moment du partage, est reprise dans la masse à partager:

1° la valeur patrimoniale des parts ou actions de société visées à l'article 1401, § 1er, 5°;

2° la valeur patrimoniale des biens professionnels qui ont été acquis par un des époux avec des fonds communs, si le droit sur ces biens professionnels est propre en vertu de l'article 1401, § 1er, 6°;

3° la valeur économique de la clientèle qui a été constituée pendant le mariage par un des époux dans le

de uitoefening van zijn beroep of de uitbating van zijn bedrijf is opgebouwd, als het recht op dat cliënteel eigen is krachtens artikel 1401, § 1, 7°.”.

Art. 22

Artikel 1432 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt aangevuld met een lid, luidende:

“De echtgenoot die zijn beroep uitoefent binnen een vennootschap waarvan de aandelen hem eigen zijn, is aan het gemeenschappelijk vermogen een vergoeding verschuldigd voor de nettoberoepsinkomsten die het gemeenschappelijk vermogen niet heeft ontvangen en redelijkerwijze had kunnen ontvangen indien het beroep niet binnen een vennootschap was uitgeoefend.”.

Art. 23

Artikel 1446 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt opgeheven.

Art. 24

Artikel 1447 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en laatst gewijzigd bij de wet van 30 juli 2013, wordt opgeheven.

Art. 25

Artikel 1448 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt opgeheven.

Art. 26

In artikel 1452 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het tweede lid wordt opgeheven;

2° het artikel, waarvan de bestaande tekst van het eerste lid paragraaf 1 zal vormen, wordt aangevuld met een paragraaf 2 en 3, luidende:

“§ 2. Toekomstige echtgenoten die, voor het aangaan van het huwelijk, de volle eigendom van een onroerend goed verkrijgen, kunnen, voor zover zij ten gevolge van die verkrijging exclusief en ten belope van gelijke delen onverdeelde eigenaren zijn van dit goed, in de akte van

cadre de l’exercice de sa profession ou de l’exploitation de son entreprise, si le droit à cette clientèle est propre en vertu de l’article 1401, § 1er, 7°.”.

Art. 22

L’article 1432 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est complété par un alinéa rédigé comme suit:

“Le conjoint qui exerce sa profession au sein d’une société dont les actions lui sont propres doit une récompense au patrimoine commun pour les revenus professionnels nets que le patrimoine commun n’a pas reçus et qu’il aurait raisonnablement pu recevoir si la profession n’avait pas été exercée au sein d’une société.”.

Art. 23

L’article 1446 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est abrogé.

Art. 24

L’article 1447 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié en dernier lieu par la loi du 30 juillet 2013, est abrogé.

Art. 25

L’article 1448 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est abrogé.

Art. 26

Dans l’article 1452 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les modifications suivantes sont apportées:

1° l’alinéa 2 est abrogé;

2° l’article, dont le texte actuel de l’alinéa 1er, formera le paragraphe 1er, est complété par un paragraphe 2 et un paragraphe 3 rédigés comme suit:

“§ 2. Les futurs époux qui, avant de contracter mariage, acquièrent la pleine propriété d’un bien immeuble, peuvent, pour autant qu’ils soient, suite à cette acquisition, propriétaires indivis exclusifs et par parts égales de ce bien, faire figurer une déclaration d’apport anticipé

eigendomsverkrijging een verklaring van anticipatieve inbreng opnemen. Door het louter feit van hun huwelijk, zal dit onroerend goed dan tot het gemeenschappelijk vermogen behoren, alsof ze de inbreng in hun huwelijksovereenkomst hadden bedongen.

De echtgenoten kunnen in hun huwelijksovereenkomst afwijken van het eerste lid.

§ 3. De schulden die open staan op het ogenblik van de inbreng en die door de echtgenoot inbrenger werden aangegaan om de ingebrachte goederen te verkrijgen, te verbeteren of in stand te houden, komen ten laste van het gemeenschappelijk vermogen, behoudens andersluidende overeenkomst.".

Art. 27

Artikel 1455 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt aangevuld met de volgende zin: "Deze bepaling is niet van toepassing op goederen die door beide echtgenoten gezamenlijk zijn ingebracht.".

Art. 28

Artikel 1465 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en gewijzigd bij de wet van 10 mei 2007, wordt aangevuld met een lid, luidende:

"Een kind van een van de echtgenoten dat gewoon of ten volle is geadopteerd door de andere echtgenoot, wordt beschouwd als een gemeenschappelijk kind.".

Art. 29

In artikel 1466 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, worden de woorden "artikel 215, § 1" vervangen door de woorden "de bepalingen betreffende hun wederzijdse rechten en verplichtingen".

Art. 30

Artikel 1467 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt vervangen als volgt:

"Art. 1467. Het bewijs van de eigendom van een goed of een schuldvordering wordt tussen echtgenoten zowel als ten aanzien van derden geleverd naar de regels van artikel 1399, tweede en derde lid.

dans l'acte d'acquisition de propriété. Du simple fait de leur mariage, ce bien immeuble fera alors partie du patrimoine commun, comme s'ils avaient stipulé l'apport dans leur convention matrimoniale.

Les époux peuvent déroger à l'alinéa 1er dans leur convention matrimoniale.

§ 3. Les dettes en cours au moment de l'apport et qui ont été contractées par l'époux apporteur afin d'acquérir, d'améliorer ou de conserver les biens apportés sont à charge du patrimoine commun, sous réserve de convention contraire.".

Art. 27

L'article 1455 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est complété par la phrase suivante: "La présente disposition ne s'applique pas aux biens apportés conjointement par les deux époux.".

Art. 28

L'article 1465 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié par la loi du 10 mai 2007, est complété par un alinéa rédigé comme suit:

"Un enfant d'un des époux qui a fait l'objet d'une adoption simple ou plénière par l'autre époux est considéré comme un enfant commun.".

Art. 29

Dans l'article 1466 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, les mots "de l'article 215, § 1er" sont remplacés par les mots "des dispositions relatives à leurs droits et devoirs respectifs".

Art. 30

L'article 1467 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est remplacé par ce qui suit:

"Art. 1467. La preuve de la propriété d'un bien ou d'une créance se fait tant entre époux que vis-à-vis des tiers selon les règles des alinéas 2 et 3 de l'article 1399.

Roerende goederen waarvan niet kan worden bewezen dat ze eigendom zijn van een der echtgenoten, worden beschouwd als onverdeeld tussen de echtgenoten.”.

Art. 31

Artikel 1468 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976, wordt vervangen als volgt:

“Art. 1468. Onverminderd de toepassing van artikel 215, § 1, en onder voorbehoud van andersluidende overeenkomsten, kan elk der echtgenoten te allen tijde verdeling vorderen van al hun onverdeelde goederen of een deel ervan.”.

Art. 32

Artikel 1469 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en gewijzigd bij de wet van 30 juli 2013, wordt vervangen als volgt:

“Art. 1469. § 1. Echtgenoten die kiezen voor het stelsel van scheiding van goederen kunnen aan dit stelsel alle bedingen toevoegen die met dat stelsel verenigbaar zijn.

Zij kunnen onder meer bedingen toevoegen met betrekking tot de bewijsvoering, tussen hen, van exclusief eigendomsrecht, met betrekking tot het bewijs van vorderingen die de ene tegen de andere kan inroepen, en bedingen ter nadere regeling van enige onverdeeldheid of doelvermogen die tussen hen zou bestaan.

Zij kunnen ook bedingen opnemen die ertoe strekken een verrekening tussen hun vermogens te verwezenlijken, met name door toevoeging van een beding van verrekening van aanwinsten.

De artikelen 1429*bis*, 1464 en 1465 zijn van overeenkomstige toepassing.

§ 2. Echtgenoten die een beding van verrekening van aanwinsten hebben opgenomen, zijn onderworpen aan de artikelen 1469/1 tot 1469/13. Het aanvangsvermogen, het eindvermogen, de verrekenvordering en de betaling daarvan worden overeenkomstig die artikelen bepaald.

Echtgenoten kunnen bij huwelijksovereenkomst afwijken van het bepaalde in het eerste lid en zelf de verrekenmassa, verrekensleutel, het verrekentijdstip en de verrekenmodaliteiten overeenkomen.

§ 3. De notaris vermeldt uitdrukkelijk in de huwelijksovereenkomst dat hij ieder van de echtgenoten heeft

Les biens meubles dont la propriété dans le chef d’un seul des époux n’est pas établie sont considérés comme indivis entre eux.”.

Art. 31

L’article 1468 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976, est remplacé par ce qui suit:

“Art. 1468. Sans préjudice de l’application de l’article 215, § 1er, et sous réserve de conventions contraires, chacun des époux peut à tout moment demander le partage de tout ou partie des biens indivis entre eux.”.

Art. 32

L’article 1469 du même Code, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié par la loi du 30 juillet 2013, est remplacé par ce qui suit:

“Art. 1469. § 1er. Les époux qui optent pour le régime de la séparation de biens peuvent ajouter à ce régime toutes les clauses compatibles avec ce régime.

Ils peuvent notamment ajouter des clauses concernant l’administration de la preuve, entre eux, du droit de propriété exclusif, concernant la preuve de créances que l’un peut invoquer contre l’autre, ainsi que des clauses précisant toute indivision ou patrimoine d’affectation pouvant exister entre eux.

Ils peuvent aussi adopter des clauses visant à réaliser un décompte entre leurs patrimoines, notamment par l’ajout d’une clause de participation aux acquêts.

Les articles 1429*bis*, 1464 et 1465 s’appliquent par analogie.

§ 2. Les époux qui ont adopté une clause de participation aux acquêts sont soumis aux articles 1469/1 à 1469/13. Le patrimoine originaire, le patrimoine final, la créance de participation et le paiement de celle-ci sont définis conformément à ces articles.

Les époux peuvent dans leur convention matrimoniale déroger au prescrit de l’alinéa 1er et convenir eux-mêmes de la masse de participation, de la clé de participation, du moment de participation et des modalités de participation.

§ 3. Le notaire mentionne explicitement dans la convention matrimoniale qu’il a attiré l’attention de

gewezen op de juridische gevolgen van het opnemen of niet opnemen van een beding van verrekening van aanwinsten.”.

Art. 33

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 1469/1. In een stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten worden de aanwinsten gevormd door het verschil tussen het eindvermogen van een echtgenoot en zijn aanvangsvermogen.

Bij de ontbinding van het huwelijksstelsel blijkt de verrekenvordering uit de vergelijking tussen de aanwinsten van beide echtgenoten.”.

Art. 34

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/2 ingevoegd, luidende:

“Art. 1469/2. § 1. Het aanvangsvermogen is het vermogen van ieder van de echtgenoten op de datum waarop het huwelijksstelsel uitwerking krijgt. De schulden worden in het aanvangsvermogen in aanmerking genomen, zelfs al overschrijden zij het bedrag van het actief.

§ 2. De goederen en rechten die ieder van de echtgenoten later verkrijgt door schenking, erfenis of testament en deze bedoeld in artikel 1401, worden in het aanvangsvermogen opgenomen. De schulden bedoeld in de artikelen 1406 en 1407 worden in het aanvangsvermogen in aanmerking genomen, zelfs al overschrijden zij het bedrag van het actief.

§ 3. Tot het aanvangsvermogen worden niet gerekend:

1° de vruchten van de goederen die tot dat vermogen behoren;

2° en de goederen van het aanvangsvermogen die een echtgenoot tijdens het huwelijksstelsel aan één van zijn bloedverwanten in rechte lijn heeft gegeven.

§ 4. Bij het sluiten van het huwelijkscontract maken de echtgenoten een beschrijving op van hun respectieve aanvangsvermogen. Indien die beschrijving door beide echtgenoten is ondertekend, wordt hij geacht juist te zijn.

§ 5. Indien geen beschrijving werd opgemaakt, wordt het aanvangsvermogen geacht nul te zijn.”.

chacun des époux sur les conséquences juridiques de l’adoption ou non d’une clause de participation aux acquêts.”.

Art. 33

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/1 rédigé comme suit:

“Art. 1469/1. Dans un régime de séparation de biens avec participation aux acquêts, les acquêts sont constitués par la différence entre le patrimoine final d’un époux et son patrimoine originaire.

À la dissolution du régime matrimonial, la créance de participation résulte de la comparaison des acquêts de chacun des époux.”.

Art. 34

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/2 rédigé comme suit:

“Art. 1469/2. § 1er. Le patrimoine originaire est le patrimoine de chacun des époux à la date à laquelle le régime matrimonial prend effet. Les dettes sont prises en compte dans le patrimoine originaire, même lorsqu’elles excèdent le montant de l’actif.

§ 2. Les biens et droits acquis ultérieurement par chacun des époux par donation, héritage ou testament ainsi que ceux visés à l’article 1401, sont ajoutés au patrimoine originaire. Les dettes visées aux articles 1406 et 1407 sont prises en compte dans le patrimoine originaire, même lorsqu’elles excèdent le montant de l’actif.

§ 3. Le patrimoine originaire ne comprend pas:

1° les fruits des biens qui le composent;

2° et les biens du patrimoine originaire donnés par un époux à des parents en ligne directe au cours du régime matrimonial.

§ 4. Lors de la conclusion du contrat de mariage, les époux établissent un inventaire de leur patrimoine originaire respectif. Cet inventaire est présumé exact lorsque les deux époux l’ont signé.

§ 5. Si aucun inventaire n’a été établi, le patrimoine originaire est présumé nul.”.

Art. 35

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/3 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/3. § 1. Het aanvangsvermogen wordt als volgt geschat:

1° de op datum waarop het huwelijksstelsel in werking treedt bestaande goederen worden op die datum geschat;

2° de goederen die na de datum waarop het huwelijksstelsel in werking treedt, worden verkregen en die, krachtens paragraaf 2 van artikel 1469/2, tot het aanvangsvermogen behoren, worden op de datum van hun verkrijging geschat.

§ 2. De onroerende goederen en de onroerende zakelijke rechten van het aanvangsvermogen, andere dan vruchtgebruik en recht van gebruik en bewoning, worden op de datum van de ontbinding van het stelsel geschat. Indien die goederen tijdens het huwelijk zijn overgedragen of vervangen, wordt de waarde in aanmerking genomen op de datum van overdracht of vervanging. De tijdens het huwelijk ondernomen wijzigingen aan de toestand van die goederen, worden niet in aanmerking genomen voor de raming van het aanvangsvermogen.

§ 3. Indien de goederen worden geraamd op een datum die de ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel voorafgaat, dan wordt hun overeenkomstig paragrafen 1 en 2 bepaalde waarde, aangepast volgens de wijziging van het algemeen indexcijfer voor consumptieprijzen.

§ 4. Paragrafen 1 en 3 zijn ook van toepassing op de schatting van schulden.".

Art. 36

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/4 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/4. § 1. Het eindvermogen is samengesteld uit de goederen die de echtgenoot op de datum van ontbinding van het stelsel toebehoren. De schulden worden in aanmerking genomen, zelfs als zij het bedrag van het actief overschrijden.

Art. 35

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/3 rédigé comme suit:

"Art. 1469/3. § 1er. Le patrimoine originaire est évalué comme suit:

1° les biens existants à la date de prise d'effet du régime matrimonial sont évalués à cette date;

2° les biens acquis après la date de prise d'effet du régime matrimonial et qui, en vertu du paragraphe 2 de l'article 1469/2, font partie du patrimoine originaire, sont évalués à la date de leur acquisition.

§ 2. Toutefois, les immeubles et droits réels immobiliers du patrimoine originaire, autres que l'usufruit et le droit d'usage et d'habitation, sont évalués à la date de la dissolution du régime. Si ces biens ont été cédés ou remplacés au cours du mariage, est retenue leur valeur à la date de la cession ou du remplacement. Les modifications de leur état entreprises au cours du mariage ne sont pas prises en compte dans l'évaluation du patrimoine originaire.

§ 3. Lorsque les biens sont évalués à une date antérieure à la dissolution du régime matrimonial, leur valeur déterminée en application des paragraphes 1er et 2 est indexée sur la variation de l'indice général des prix à la consommation.

§ 4. Les paragraphes 1er et 3 s'appliquent aussi à l'évaluation des dettes.".

Art. 36

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/4 rédigé comme suit:

"Art. 1469/4. § 1er. Le patrimoine final est constitué des biens appartenant à l'époux à la date de la dissolution du régime. Les dettes sont prises en compte, même lorsqu'elles excèdent le montant de l'actif.

§ 2. Aan dat eindvermogen wordt de waarde toegevoegd van de goederen die een echtgenoot:

1° heeft geschonken, behalve indien:

a) de schenking niet overdreven was, gelet op de levenswijze van de echtgenoten of;

b) de schenking betrekking heeft op een goed van het aanvangsvermogen dat aan bloedverwanten in rechte lijn werd geschonken. De meerwaarde die door de verbeteringen aan dat goed tijdens de duur van het huwelijksstelsel werd aangebracht, met gelden die niet van het aanvangsvermogen afkomstig zijn, wordt echter aan het eindvermogen toegevoegd;

2° heeft overgedragen met oogmerk om de andere echtgenoot te benadelen of;

3° heeft verkwist.

Die bepalingen zijn niet van toepassing indien de schenking, de bedrieglijke vervreemding of de verkwisting meer dan tien jaar voor de ontbinding van het huwelijksstelsel plaatsvond, of indien de andere echtgenoot ermee heeft ingestemd.".

Art. 37

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/5 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/5. § 1. Het eindvermogen wordt zowel voor het actief als voor het passief geschat op de datum van ontbinding van het huwelijksstelsel.

§ 2. De waarde van de goederen waarvan sprake in paragraaf 2 van artikel 1469/4 wordt bepaald op de datum van de schenking, van de bedrieglijke vervreemding of van de verkwisting. De meerwaarde waarvan sprake in paragraaf 2, 1, b) van artikel 1469/4, wordt geschat op de datum van de schenking van het goed.

§ 3. De in paragraaf 2 vermelde waarden worden aangepast volgens de wijziging van het algemeen indexcijfer voor consumptieprijzen.".

Art. 38

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/6 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/6. § 1. Indien bij ontbinding van het huwelijksstelsel de aanwinsten van een van de echtgenoten

§ 2. Est ajouté au patrimoine final la valeur des biens qu'un époux:

1° a donnés, sauf:

a) si la donation n'est pas excessive eu égard au train de vie des époux ou;

b) si la donation porte sur un bien du patrimoine originaire donné à des parents en ligne directe. Toutefois, la plus-value apportée par les améliorations réalisées sur ce bien, pendant la durée du régime matrimonial, avec des deniers ne dépendant pas du patrimoine originaire, est ajoutée au patrimoine final;

2° a cédés dans le but de léser l'autre époux ou;

3° a dissipés.

Ces dispositions ne s'appliquent pas si la donation, l'aliénation frauduleuse ou la dissipation est intervenue plus de dix ans avant la dissolution du régime matrimonial ou si l'autre époux y a consenti.".

Art. 37

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/5 rédigé comme suit:

"Art. 1469/5. § 1er. Le patrimoine final est évalué, tant en ce qui concerne l'actif que le passif, à la date de la dissolution du régime matrimonial.

§ 2. La valeur des biens visés au paragraphe 2 de l'article 1469/4 est fixée à la date de la donation, de l'aliénation frauduleuse ou de la dissipation. La plus-value visée au paragraphe 2, 1, b), de l'article 1469/4, est évaluée à la date de la donation du bien.

§ 3. Les valeurs indiquées au paragraphe 2 sont indexées sur la variation de l'indice général des prix à la consommation.".

Art. 38

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/6 rédigé comme suit:

"Art. 1469/6. § 1er. Si à la dissolution du régime matrimonial, les acquêts d'un époux excèdent les acquêts

die van de andere overschrijden, dan kan deze laatste tegen zijn echtgenoot een verrekenvordering gelijk aan de helft van dat verschil doen gelden.

§ 2. De verrekenvordering wordt in geld betaald. De rechtbank kan echter op verzoek van de ene of van de andere echtgenoot beslissen dat, met het oog op die betaling, goederen van de schuldenaar aan de schuldeiser worden overgedragen, indien dit met het billijkheidbeginsel overeenstemt.

§ 3. Na de ontbinding van het huwelijksstelsel is de verrekenvordering wegens overlijden vererfbaar en onder levenden overdraagbaar.".

Art. 39

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/7 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/7. Indien het huwelijk door echtscheiding is ontbonden, of indien het huwelijksstelsel door een andere gerechtelijke beslissing is ontbonden, wordt de verrekenvordering bepaald volgens de samenstelling en de waarde van het vermogen van de echtgenoten op het tijdstip waarop de vordering in rechte is ingediend. ".

Art. 40

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/8 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/8. De verrekenvordering is beperkt tot de helft van de waarde van het vermogen van de schuldplichtige echtgenoot, zoals dat vermogen is na aftrek van de schulden op de datum die voor de bepaling van het bedrag ervan in aanmerking komt.

De beperking van de verrekenvordering wordt verhoogd met de helft van het bedrag dat aan het eindvermogen wordt toegevoegd overeenkomstig de bepalingen van paragraaf 2 van artikel 1469/4, met uitzondering van het geval waarvan sprake in 1° b) van die paragraaf.".

Art. 41

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/9 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/9. Het recht op de verrekenvordering verjaart na drie jaar te rekenen vanaf de datum waarop de echtgenoot kennis heeft van de ontbinding van het

de l'autre époux, ce dernier peut faire valoir à l'encontre de son conjoint une créance de participation égale à la moitié de la différence.

§ 2. La créance de participation donne lieu à un paiement en argent. Toutefois, le tribunal peut, à la demande de l'un ou l'autre des époux, ordonner, à l'effet de ce paiement, le transfert de biens du débiteur au créancier, si cela répond au principe de l'équité.

§ 3. Après la dissolution du régime matrimonial, la créance de participation est transmissible à cause de mort et cessible entre vifs.".

Art. 39

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/7 rédigé comme suit:

"Art. 1469/7. Si le mariage est dissous par divorce ou si le régime matrimonial est dissous par une autre décision judiciaire, la créance de participation est déterminée en fonction de la composition et de la valeur du patrimoine des époux à la date d'introduction de la demande en justice.".

Art. 40

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/8 rédigé comme suit:

"Art. 1469/8. La créance de participation est limitée à la moitié de la valeur du patrimoine de l'époux débiteur tel qu'il existe, après déduction des dettes, à la date retenue pour la détermination du montant de cette créance.

La limite de la créance de participation est relevée de la moitié du montant ajouté au patrimoine final en application des dispositions du paragraphe 2 de l'article 1469/4, à l'exception du cas visé au 1°, b), dudit paragraphe.".

Art. 41

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/9 rédigé comme suit:

"Art. 1469/9. Le droit à la créance de participation se prescrit par trois ans à compter de la date à laquelle l'époux a connaissance de la dissolution du régime

huwelijksstelsel, en uiterlijk tien jaar na de ontbinding van het stelsel.".

Art. 42

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/10 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/10. § 1. Na de ontbinding van het huwelijksstelsel moet iedere echtgenoot aan de andere alle informatie verschaffen over de samenstelling van zijn aanvangs- en eindvermogen. Hij moet op verzoek bewijsdocumenten voorleggen. Ieder van de echtgenoten kan eisen dat een volledige en trouwe beschrijving wordt opgemaakt. Op zijn verzoek moet hij voor die beschrijving worden opgeroepen. Hij mag bovendien eisen dat die beschrijving op zijn kosten door een notaris wordt opgemaakt.

§ 2. Paragraaf 1 hierboven is eveneens van toepassing wanneer een van de echtgenoten de ontbinding van het huwelijk of de vervroegde uitbetaling van de verrekenvordering heeft geëist.".

Art. 43

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/11 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/11. § 1. Indien de onmiddellijke betaling van de verrekenvordering de schuldenaar onbillijk belast, met name als hij verplicht zou worden een goed af te staan dat hij nodig heeft om in zijn onderhoud te voorzien, kan de rechtbank hem, op zijn verzoek, uitstel voor die betaling verlenen.

§ 2. De vordering waarvan de betaling wordt uitgesteld brengt intrest op.

§ 3. De rechtbank kan op verzoek van de schuldeiser de schuldenaar verplichten zekerheden te stellen, waarvan hij de aard en het bedrag naar billijkheid bepaalt.".

Art. 44

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/12 ingevoegd, luidende:

"Art. 1469/12. § 1. Indien een echtgenoot door het bestuur van zijn vermogen de rechten van de andere met betrekking tot de berekening van de verrekenvordering in gevaar brengt, kan deze laatste de vervroegde uitkering van de verrekenvordering eisen. Dat is met name

matrimonial, et au plus tard dix ans après la dissolution du régime.".

Art. 42

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/10 rédigé comme suit:

"Art. 1469/10. § 1er. Après la dissolution du régime matrimonial, chacun des époux a l'obligation de fournir à l'autre époux toutes informations sur la composition de ses patrimoines originaire et final. Sur demande, il doit présenter des justificatifs. Chacun des époux peut exiger la présentation d'un inventaire sincère et véritable. À sa demande, il doit être appelé à cet inventaire. Il peut en outre exiger que l'inventaire soit établi par un notaire à ses frais.

§ 2. Le paragraphe 1er ci-dessus s'applique également dès lors que l'un des époux a demandé la dissolution du mariage ou la liquidation anticipée de la créance de participation.".

Art. 43

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/11 rédigé comme suit:

"Art. 1469/11. § 1er. Si le règlement immédiat de la créance de participation pénalise de manière inéquitable le débiteur, notamment en l'obligeant à céder un bien constituant son moyen de subsistance, le tribunal peut, à sa demande, lui accorder des délais pour le règlement de la créance.

§ 2. La créance dont le paiement est différé porte intérêts.

§ 3. Le tribunal peut, à la demande du créancier, imposer au débiteur la fourniture de sûretés dont il détermine la nature et le montant en équité.".

Art. 44

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/12 rédigé comme suit:

"Art. 1469/12. § 1er. Si la gestion de son patrimoine par l'un des époux est de nature à compromettre les droits de l'autre au titre du calcul de la créance de participation, ce dernier peut demander la liquidation anticipée de la créance de participation. Il en est notamment ainsi

zo in de gevallen die leiden tot de fictieve vereniging waarvan sprake in paragraaf 2 van artikel 1469/4.

§ 2. Vanaf de definitieve beslissing die de vraag inwilligt, zijn de echtgenoten aan het stelsel van scheiding van goederen onderworpen.”.

Art. 45

In hetzelfde Wetboek, wordt een artikel 1469/13 ingevoegd, luidende:

“Art. 1469/13. De beschrijving waarvan sprake in de artikelen 1469/2 en 1469/10 kan voor de notaris of onderhands worden opgemaakt. De notariële beschrijving kan worden opgemaakt op grond van verklaringen, voor zover beide echtgenoten hiermee akkoord gaan.”.

Art. 46

In de titel 5, hoofdstuk 4 van hetzelfde Wetboek, wordt een afdeling 3 ingevoegd, luidende “Rechterlijke billijkheidscorrectie”.

Art. 47

In afdeling 3, ingevoegd bij artikel 46, wordt een artikel 1474/1 ingevoegd, luidende:

“Art. 1474/1. § 1. Onverminderd paragraaf 2, kan de familierechtbank, wanneer het huwelijk ontbonden is door echtscheiding wegens onherstelbare ontwrichting van het huwelijk tussen de echtgenoten, aan de benadeelde echtgenoot, op zijn verzoek, een vergoeding ten laste van de andere echtgenoot toekennen op voorwaarde dat de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijksovereenkomst van scheiding van goederen onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn, waardoor het gekozen stelsel, rekening houdend met de vermogensrechtelijke situatie van beide echtgenoten, tot een manifeste onbillijkheid ten nadele van de verzoekende echtgenoot zou leiden.

De toe te kennen vergoeding remedieert deze manifeste onbillijkheid en kan niet hoger liggen dan één derde van de nettowaarde van de samengevoegde aanwinsten van de echtgenoten op het tijdstip van ontbinding van hun huwelijk, waarvan vervolgens de nettowaarde van de persoonlijke aanwinsten van de verzoekende echtgenoot moet worden afgetrokken. De aanwinsten van de echtgenoten in de zin van dit lid worden bepaald bij toepassing van de artikelen 1469/1 tot 1469/5.

dans les cas qui conduisent à la réunion fictive visée au paragraphe 2 de l’article 1469/4.

§ 2. À compter de la décision définitive faisant droit à la demande, les époux sont placés sous le régime de la séparation de biens.”.

Art. 45

Dans le même Code, il est inséré un article 1469/13 rédigé comme suit:

“Art. 1469/13. L’inventaire visé aux articles 1469/2 et 1469/10 peut être établi soit devant notaire soit sous seing privé. En cas d’inventaire notarié, celui-ci peut être fait sur déclarations, pour autant que les deux époux y consentent.”.

Art. 46

Dans le titre 5, chapitre 4 du même Code, il est inséré une section 3 intitulée “De la correction judiciaire en équité”.

Art. 47

Dans la section 3 insérée par l’article 46, il est inséré un article 1474/1 rédigé comme suit:

“Art. 1474/1. § 1er. Sans préjudice du paragraphe 2, le tribunal de la famille peut, lorsque le mariage est dissous par le divorce pour cause de désunion irrémédiable entre les époux, accorder à l’époux lésé, à sa demande, une indemnisation à charge de l’autre époux, à condition que les circonstances se soient modifiées défavorablement et de manière imprévue depuis la conclusion de la convention matrimoniale de séparation de biens, de sorte que le régime choisi entraînerait, au détriment de l’époux demandeur, une iniquité manifeste, eu égard à la situation patrimoniale des deux époux.

L’indemnisation à accorder remédie à cette iniquité manifeste et ne peut être supérieure au tiers de la valeur nette des acquêts conjugués des époux au moment de la dissolution du mariage, dont il faut ensuite déduire la valeur nette des acquêts personnels de l’époux demandeur. Les acquêts des époux au sens du présent alinéa sont déterminés en application des articles 1469/1 à 1469/5.

De vordering tot vergoeding wordt behandeld binnen de procedure van vereffening van het huwelijksstelsel.

§ 2. Echtgenoten die kiezen voor het stelsel van scheiding van goederen, stellen in hun huwelijksovereenkomst hun akkoord vast over het al dan niet opnemen van dat recht op vergoeding, al of niet met afwijkende modaliteiten.

De notaris wijst de echtgenoten op de in het eerste lid bepaalde verplichting en op de juridische gevolgen van hun keuze om het recht op vergoeding op te nemen, al of niet met afwijkende modaliteiten. Op straffe van aansprakelijkheid, vermeldt de notaris de keuze van de echtgenoten uitdrukkelijk in hun huwelijksovereenkomst.".

Art. 48

Artikel 1595 van hetzelfde Wetboek, laatst gewijzigd bij de wet van 30 juli 2013, wordt opgeheven.

HOOFDSTUK 3

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 49

In artikel 628, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 14 juli 1976 en laatst gewijzigd bij de wet van 30 juli 2013, wordt het woord "1469" vervangen door het woord "1468".

Art. 50

In artikel 1253*quater* van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 14 juli 1976 en laatst gewijzigd bij wet 8 mei 2014, wordt het woord "1469" vervangen door het woord "1468".

Art. 51

In artikel 1287 van hetzelfde Wetboek, laatst gewijzigd bij de wet van 27 april 2007, worden de woorden ", 858*bis*, § 3" ingevoegd tussen de woorden "745*bis*" en de woorden "en 915*bis*".

La demande d'indemnisation est examinée dans le cadre de la procédure de liquidation du régime matrimonial.

§ 2. Les époux qui optent pour le régime de la séparation de biens constatent dans leur convention matrimoniale leur accord quant à l'insertion ou non de ce droit à l'indemnisation, assorti ou non de modalités dérogatoires.

Le notaire attire l'attention des époux sur l'obligation prévue à l'alinéa 1er ainsi que sur les conséquences juridiques qui découlent de leur choix d'insérer ou non le droit à l'indemnisation, assorti ou non de modalités dérogatoires. Sous peine de responsabilité, le notaire fait expressément mention du choix des époux dans la convention matrimoniale.".

Art. 48

L'article 1595 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi du 30 juillet 2013, est abrogé.

CHAPITRE 3

Modifications du Code judiciaire

Art. 49

Dans l'article 628, 2°, du Code judiciaire, remplacé par la loi du 14 juillet 1976 et modifié en dernier lieu par la loi du 30 juillet 2013, le mot "1469" est remplacé par le mot "1468".

Art. 50

Dans l'article 1253*quater* du même Code, inséré par la loi du 14 juillet 1976 et modifié en dernier lieu par la loi du 8 mai 2014, le mot "1469" est remplacé par le mot "1468".

Art. 51

Dans l'article 1287 du même Code, modifié en dernier lieu par la loi 27 avril 2007, les mots ", 858*bis*, § 3" sont insérés entre les mots "745*bis*" et les mots "et 915*bis*".

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake

Art. 52

In de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, wordt een artikel 2/1 ingevoegd, luidende:

"Art. 2/1. In artikel 353-16, eerste lid, 1°, van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 24 april 2003 en gewijzigd bij de wet van 28 maart 2007, wordt de zin "de artikelen 747 en 915 zijn niet van toepassing" vervangen door de zin "artikel 747 is niet van toepassing".

Art. 53

In artikel 38 van dezelfde wet, worden in het voorgesteld artikel 858, § 1, eerste lid van het Burgerlijk Wetboek, de woorden "paragraaf 5" vervangen door de woorden "paragraaf 6".

Art. 54

In artikel 39 van dezelfde wet, wordt in het voorgesteld artikel 858*bis*, § 5 van het Burgerlijk Wetboek, het woord "1100/5" vervangen door het woord "1100/6".

Art. 55

In artikel 54 van dezelfde wet, worden in het voorgesteld artikel 920, § 3 van het Burgerlijk Wetboek, de woorden "745*quinquies*, § 4" vervangen door de woorden "745*quinquies*, § 3".

Art 56

In artikel 58 van dezelfde wet, worden de woorden "920, § 2, tweede lid" vervangen door de woorden "920, § 4".

Art. 57

Artikel 68 van dezelfde wet wordt vervangen als volgt:

CHAPITRE 4

Modifications de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière

Art. 52

Dans la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière, il est inséré un article 2/1 rédigé comme suit:

"Art. 2/1. Dans l'article 353-16, alinéa 1er, 1°, du Code civil, inséré par la loi du 24 avril 2003 et modifié par la loi du 28 mars 2007, la phrase "les articles 747 et 915 ne sont pas applicables" est remplacée par la phrase "l'article 747 n'est pas applicable".

Art. 53

Dans l'article 38 de la même loi, à l'article 858, § 1er, alinéa 1er proposé du Code civil, les mots "paragraphe 5" sont remplacés par le mots "paragraphe 6".

Art. 54

Dans l'article 39 de la même loi, à l'article 858*bis*, § 5 proposé du Code civil, le mot "1100/5" est remplacé par le mot "1100/6".

Art. 55

Dans l'article 54 de la même loi, à l'article 920, § 3 proposé du Code civil, les mots "745*quinquies*, § 4" sont remplacés par les mots "745*quinquies*, § 3".

Art. 56

Dans l'article 58 de la même loi, les mots "920, § 2, alinéa 2" sont remplacés par les mots "920, § 4".

Art. 57

L'article 68 de la même loi est remplacé par ce qui suit:

"Art. 68. In artikel 188 van de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen worden de woorden "en, voor zover de verzekeringnemer dit uitdrukkelijk heeft bedongen, aan de inbreng." vervangen door de woorden "en aan de inbreng."".

Art. 58

In artikel 71 van dezelfde wet, worden in het voorgesteld artikel 4/1 van de wet van 13 januari 1977 houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake de vaststelling van een stelsel van registratie van testamenten, opgemaakt te Bazel op 16 mei 1972, en tot invoering van een centraal huwelijksovereenkomstenregister, de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het woord "betrokken" wordt telkens opgeheven;

2° in de Franse tekst, worden de woorden

"*consultés de leur vivant*" vervangen door de woorden "*consulté du vivant*".

HOOFDSTUK 5

Wijzigingen van de wet van 13 januari 1977 houdende goedkeuring van de overeenkomst inzake de vaststelling van een stelsel van registratie van testamenten, opgemaakt te Bazel op 16 mei 1972 en tot invoering van een centraal huwelijksovereenkomstenregister

Art. 59

In artikel 4, § 2, van de wet van 13 januari 1977 houdende goedkeuring van de overeenkomst inzake de vaststelling van een stelsel van registratie van testamenten, opgemaakt te Bazel op 16 mei 1972 en tot invoering van een centraal huwelijksovereenkomstenregister, ingevoegd bij de wet van 6 mei 2009 en laatst gewijzigd bij de wet van 10 augustus 2015, wordt een bepaling onder 1°/1 ingevoegd, luidende:

"1°/1 de verklaringen van anticipatieve inbreng opgenomen in een akte van eigendomsverkrijging van een onroerend goed overeenkomstig artikel 1452, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, met het oog op hun tegenwerpelijkheid aan derden;".

Art. 60

In artikel 6/1 van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 6 mei 2009 en laatst gewijzigd bij de wet van

"Art. 68. Dans l'article 188 de la loi du 4 avril 2014 relative aux assurances, les mots "et, pour autant que le preneur d'assurance l'a spécifié expressément, à rapport." sont remplacés par les mots "et à rapport.."".

Art. 58

Dans l'article 71 de la même loi, à l'article 4/1 proposé de la loi du 13 janvier 1977 portant approbation de la Convention relative à l'établissement d'un système d'inscription des testaments, faite à Bâle le 16 mai 1972 et portant introduction d'un registre central des contrats de mariage, les modifications suivantes sont apportées:

1° le mot "concernées" est à chaque fois abrogé;

2° les mots "consultés de leur vivant" sont remplacés par les mots "consulté du vivant".

CHAPITRE 5

Modifications de la loi du 13 janvier 1977 portant approbation de la Convention relative à l'établissement d'un système d'inscription des testaments, faite à Bâle le 16 mai 1972 et portant introduction d'un registre central des contrats de mariage

Art. 59

Dans l'article 4, § 2, de la loi du 13 janvier 1977 portant approbation de la Convention relative à l'établissement d'un système d'inscription des testaments, faite à Bâle le 16 mai 1972 et portant introduction d'un registre central des contrats de mariage, inséré par la loi du 6 mai 2009 et modifié en dernier lieu par la loi du 10 août 2015, est inséré un 1°/1 rédigé comme suit:

"1°/1 les déclarations d'apport anticipé qui figurent dans un acte d'acquisition de propriété d'un bien immeuble conformément à l'article 1452, § 2, du Code civil, en vue de leur opposabilité à l'égard des tiers;".

Art. 60

Dans l'article 6/1 de la même loi, inséré par la loi du 6 mai 2009 et modifié en dernier lieu par la loi

10 augustus 2015, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° de woorden “verklaringen van anticipatieve inbreng bedoeld in artikel 1452, § 2, van het Burgerlijk Wetboek,” worden ingevoegd tussen de woorden “gegevens die inzake huwelijksovereenkomsten,” en de woorden “overeenkomsten bedoeld in artikel 1478 van het Burgerlijk Wetboek”;

2° de woorden “de in artikel 1452, § 2, van het Burgerlijk Wetboek bedoelde verklaringen van anticipatieve inbreng,” worden ingevoegd tussen de woorden “de verplichting tot registratie van alle huwelijksovereenkomsten,” en de woorden “de in artikel 1478 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde overeenkomsten”.

Art. 61

In artikel 6/2 van dezelfde wet, ingevoegd bij de wet van 6 mei 2009 en gewijzigd bij de wet van 14 januari 2013, worden de worden “verklaringen van anticipatieve inbreng bedoeld in artikel 1452, § 2, van het Burgerlijk Wetboek,” ingevoegd tussen het woord “huwelijksovereenkomsten,” en het woord “overeenkomsten”.

HOOFDSTUK 6

Overgangsbepalingen

Art. 62

Artikel 2 van deze wet is van toepassing op de echtscheidingen die volgen uit een verzoek ingediend vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet.

Art. 63

De artikelen 3 tot en met 7 van deze wet zijn enkel van toepassing op de nalatenschappen opengevallen vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet.

Art. 64

§ 1. De artikelen 8 tot en met 47 van deze wet zijn van toepassing op de echtgenoten die een huwelijk aangaan vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet en op de reeds gehuwde echtgenoten die vanaf die datum overgaan tot een wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel die de ontbinding ervan tot gevolg heeft.

du 10 août 2015, les modifications suivantes sont apportées:

1° les mots “aux déclarations d’apport anticipé visées à l’article 1452, § 2, du Code civil,” sont insérés entre les mots “données relatives aux contrats de mariage,” et les mots “aux conventions visées à l’article 1478 du Code civil”;

2° les mots “des déclarations d’apport anticipé visées à l’article 1452, § 2, du Code civil,” sont insérés entre les mots “l’obligation d’enregistrement de tous les contrats de mariage,” et les mots “des conventions visées à l’article 1478 du Code civil”.

Art. 61

Dans l’article 6/2 de la même loi, inséré par la loi du 6 mai 2009 et modifié par la loi du 14 janvier 2013, les mots “des déclarations d’apport anticipé visées à l’article 1452, § 2, du Code civil,” sont insérés entre le mot “mariage,” et les mots “des conventions”.

CHAPITRE 6

Dispositions transitoires

Art. 62

L’article 2 de la présente loi est applicable aux divorces résultant d’une demande introduite à compter de la date de l’entrée en vigueur de la présente loi.

Art. 63

Les articles 3 à 7 de la présente loi ne sont applicables qu’aux successions ouvertes à compter de la date de l’entrée en vigueur de la présente loi.

Art. 64

§ 1er. Les articles 8 à 47 de la présente loi sont applicables aux époux qui contractent mariage à compter de la date de l’entrée en vigueur de la présente loi et aux époux déjà mariés qui, à compter de cette date, procèdent à une modification de leur régime matrimonial qui en entraîne la dissolution.

§ 2. De artikelen 8 tot en met 46 van deze wet zijn, onverminderd de huwelijksovereenkomsten die de echtgenoten op geldige wijze zouden hebben gesloten vooraleer de datum van inwerkingtreding van deze wet, van toepassing op de echtgenoten die reeds gehuwd zijn vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet en van wie het huwelijksvermogensstelsel nog niet ontbonden was op de datum van inwerkingtreding van deze wet, zulks onder de hierna vermelde voorbehouden:

1° de artikelen 14 tot en met 17 zijn enkel van toepassing op de goederen verkregen vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet;

2° de artikelen 18 en 19 zijn enkel van toepassing op de bestuurshandelingen verricht vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet.

§ 3. In afwijking van paragraaf 2 zijn niet onderworpen aan de artikelen 8 tot en met 46 van deze wet, de echtgenoten van wie het huwelijksvermogensstelsel zal worden ontbonden na de datum van inwerkingtreding van deze wet maar met uitwerking vóór die datum, naar aanleiding van:

1° een vordering tot gerechtelijke scheiding van goederen overeenkomstig artikel 1470 van het Burgerlijk Wetboek;

2° een vordering tot echtscheiding overeenkomstig artikel 1254, § 1, eerste of tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek; of

3° een vordering tot echtscheiding door onderlinge toestemming overeenkomstig artikel 1288*bis* van het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 65

Artikel 48 van deze wet is van toepassing op de contracten gesloten vanaf de datum van inwerkingtreding van deze wet.

HOOFDSTUK 7

Inwerkingtreding

Art. 66

De hoofdstukken 2, 3, 5 en 6 van deze wet treden in werking op de dag van de inwerkingtreding van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake.

§ 2. Les articles 8 à 46 de la présente loi sont applicables, sans préjudice des conventions matrimoniales que les époux auraient valablement conclues avant la date de l'entrée en vigueur de la présente loi, aux époux déjà mariés avant la date de l'entrée en vigueur de la présente loi et dont le régime matrimonial n'était pas encore dissous à la date de l'entrée en vigueur de la présente loi, sous les réserves énoncées ci-après:

1° les articles 14 à 17 ne sont applicables qu'aux biens acquis à compter de la date de l'entrée en vigueur de la présente loi;

2° les articles 18 et 19 ne sont applicables qu'aux actes de gestion accomplis à compter de la date de l'entrée en vigueur de la présente loi.

§ 3. Par dérogation au paragraphe 2, ne sont pas soumis aux articles 8 à 46 de la présente loi, les époux dont le régime matrimonial sera dissous après l'entrée en vigueur de la présente loi, mais avec effet avant cette date, suite à:

1° une demande de séparation de biens judiciaire, conformément à l'article 1470 du Code civil;

2° une demande en divorce, conformément à l'article 1254, § 1er, alinéa 1er ou alinéa 2 du Code judiciaire; ou

3° une demande en divorce par consentement mutuel, conformément à l'article 1288*bis* du Code judiciaire.

Art. 65

L'article 48 de la présente loi est applicable aux contrats conclus à compter de la date de l'entrée en vigueur de la présente loi.

CHAPITRE 7

Entrée en vigueur

Art. 66

Les chapitres 2, 3, 5 et 6 de la présente loi entrent en vigueur le jour de l'entrée en vigueur de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière.

Art. 67

Hoofdstuk 4 van deze wet treedt in werking op de dag van zijn bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

5 december 2017

Sonja BECQ (CD&V)
Sarah SMEYERS (N-VA)
Philippe GOFFIN (MR)
Carina VAN CAUTER (Open Vld)

Art. 67

Le chapitre 4 de la présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

Centrale drukkerij – Imprimerie centrale